

Epigramm

88 lo vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7

p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7

p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7

p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7

p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7
vradit p. 13. Omis. q. p. p. q. a. p. d. 7

3

Dyalogus. Doctissimi viri
Guillermi epi parisiensis de sep/
te sacramentis.

8314

E Docum
pi dialogu
unilumus

deorum co
questione
et sacris
adutorio
sas dicen
as: ad fac
tentias a
prior sed ex
vulgi doc
lesu xpi: e

P Er
te dñi n
oria. **E**
triplice b
est spūs s
cellitatis
sanguine
baptizant
ne aque q
et regene
stone. **E**
doribus

De sacramēto baptisimi. folio. li

.B.

C Doctissimi viri Guillelmi parisiensis episcopi
pi dialogus de sacramētis cuiuslibet sacerdoti q̄
utilissimus incipit feliciter.

Goniam me sepius rogasti Petre: postq̄
sacerdotij sacri ordinē suscepisti: vt ali
qua te de administratiōe sacramētorū
edocerē put cedunt in vsum parochia
liū sacerdotū. Quia vero te sollicitū vi

deor: tue consentiā charitati. Primus pponēs
questiones: et quēadmodū a meis antecessoribus
et sacris doctorib⁹ didici: pro meo modulo cū dei
adiutorio respōdebo. Breuib⁹ verbis vtar: cau
sas dicendorū modicas ponēdo: quas si scire cupi
as: ad sacros canones recurras: seu doctorū sen
tentias atq; scripta. **C** Petrus. Aliud non cu
pio: sed exēplari modo ac rudi: et put spectant ad
vulgi doctrinā quero. **C** Silo. In noīe dñi nostri
iesu xp̄i: ex quo oīa sacramēta virtutē obrinēt pete

Petrus: Quia sacramentū baptisimi: ianua ē
ad oīa aliorū sacramētorū: et sine ipso salus testā
te dño non habet: ideo de ipso sermo noster pmo
oriat. **C** Silo. Quia de baptismo loqueris: scias
triplicē baptismū fore. Est baptism⁹ fluminis. id
est spūs sc̄i quo cōfiteutes xp̄m: et contriti in ne
cessitatis articulo baptizant. Alius ē baptism⁹
sanguinis quo martyres pro xp̄i fide morientes
baptizant. Sed tertius est baptism⁹ fluminis si
ne aque: quo fideles quotidie et pueri baptizant:
et regenerant. Dic de quo istorū vis pponere que
stionē. **C** Petrus. De baptismo aque qui a sacer
dotibus quotidie fidelib⁹ ē ministrāndus. **C** Silo

De sacramento.

Pete de eo modica et vtilia. ¶ Petrus. Quero
ex quibus constituatur baptismatis sacramentum: quo
modo: quando: quibus: et a quibus debeat ministrari.
¶ Silo. Questio tua quique particulas continet
Et ideo ad unamquamque illarum prout potero respon
debo. Primum queris ex quibus constituatur baptis
mus. Respondeo quod ex rebus et verbis sicut et quod
cumque aliud sacramentum. ¶ Et differe michi quod sunt
res et que sunt verba. S. Res dicunt elementum.
verba vero invocatio trinitatis. elementum enim est
materia. et verba illa sunt forma sacramenti. ¶
Declara michi quod est elementum illud quod est mate
ria baptismi et postea que sunt verba que sunt forma
eius. S. Quia baptismus est ablutio que habet in
aqua fieri: ideo aqua est propria materia huius sa
cramenti et non vinum nec oleum: nec alius liquor unus
cuiuslibet: sed sola aqua. ¶ Et bene dixisti quod aqua
est materia sacramenti. Sed nunquid ex omni aqua
potest fieri baptismus? S. Dico quod non solum ex sola
aqua naturali fit baptismus. Unde ex aqua rosea
vel quacumque artificialiter facta non fit baptismus
Nec ex urina: cum talis aqua sit potius humor quam
aqua naturalis. Ex balneo tamen luxurioso vel aqua de
coctionis carnis depurata et huiusmodi bene potest
fieri baptismus. quia in eis natura aque non mutatur
Similiter ex pluvia et rore collecto fit baptismus.
quia licet generentur ex vaporibus et humoribus tamen
re tamen per virtutem nature que fortior est arte resoluuntur
tur in veram aquam quod ars non potest facere. Et sic
omnis aqua universaliter naturalis est propria mater
ia sacramenti baptismi. ¶ Quare magis ex
aqua quam ex alio elemento fit baptismus? S. Respon

re in quarto
quas non dic
significet quod
baptismus p
Similiter sic
calor: sic ba
la est. ppter
ut ppter def
misceptione
scriptis. ¶
ria baptismi
forma sacra
te in nomine pa
Sunt ne oia
vni dimittit
de essentia
sunt hec. ¶
Ande hec
prime pson
forme. Si
tia forme a
licet ponit
quam am est a
cum non fin
dimitteret
fieret. Sed o
datur ecclesi
bene dicit ba
¶ S. quod sicut
baptizare. cu
tualis. Ideo
¶ Aliquid pot

baptismi.

fo. l.ij

re in quarto sententiarū causas. Nichilomin⁹ ali⁹
quas tibi dicā. qz per aquā effectus baptismi des-
signat: scz qz sicut aqua mūdāt sor des exteri: sic
baptismus purificat hōiem virtualiter interius.
Similiter sicut aqua per ei⁹ frigiditatē mirigat
calorē: sic baptism⁹ p⁹cupiscētie fomitē. Alia cau-
sa est ppter cōmunitatē aque et eius abūdantiāz
vt ppter defectū materie nullus possit a bap-
tismi susceptione excusari. Alias causas require in
scriptis. ¶ S. Sufficit michi ad p⁹sens de mate-
ria baptismi. Hūc q⁹ sit ei⁹ forma michi dicas. S.
Forma sacramēti baptismi est hec. Ego baptiso
te in nōie patris et filij et spiritus sc̄i. Amē ¶ S.
Sunt ne oīa hec verba de essentia forme: ita qz si
vnū dimittat baptism⁹ nō fiat. ¶ S. Verba q⁹ sūt
de essentia forme sine qbus baptismus nō fieret
sunt hec. Baptiso te in nōie p⁹is et filij et spūsc̄i.
Unde hec dictio ego cuz intelligat in hoc verbo
prime p⁹sone baptiso non est absolute de essentia
forme. Similiter hec dictio Amē nō est de essen-
tia forme absolute: sed de i⁹stitutiōe ecclesie. Ar-
licet ponit ppter expressionē ministri. li ego. Et
q⁹ amē est ad certitudinē effect⁹ baptismi. Unde
cum non sint de essentia forme absolute: si q⁹s ea
dimitteret ppter hoc nō impediret baptism⁹ qn
fieret. Sed q⁹ hoc dimitteret sciēter peccaret: mā-
datū ecclesie trāsgrediēdo. ¶ S. Hūquid potest
bene dici baptiso me: sicut dicis baptiso te. ¶ S.
Hō. qz sicut nullus potest seipz generare sic nec
baptizare. cū baptism⁹ sit quedā generatio spiri-
tualis. Ideo dicis baptiso te: sz nō baptiso me. ¶ S.
Hūquid potest bene dici baptiso in nōibus: sicut

Baptismi.

fo:llij.

vel diminuenēdo. scilz subrahēdo aliqd qd sit de es-
sentia forme. vt si dimittat li. baptiso vñ li te. vel
aliquod triū noīm psonaz. Et sic nō fit baptis-
m⁹. Verū tñ si necessitate mort⁹ imminente vna psona
solū noīetur. Et puer decedat ante q̄ alie psonē
nominet. vt sic dicēdo. Baptizo te in noīe pat⁹.
et tūc puer decederet. atē q̄ diceret. ⁊ fili⁹ ⁊ spūssā-
cti. Die credendū ē q̄ sūmus sacdos scilz de⁹ sup-
plet defectū. Si tñ puer supuueret. ratioē dubij
sub cōditione puer baptisāus esset. Eo q̄ ecclia
ī baptisādo tres psonas exprimit ⁊ nō solū vnam
Si vero subrahāt vñ diminuat aliquid quod nō
est absolute de assētia forme. sed solū de institutio-
ne ecclie. sicut li. ego li. amē. Nō īpediret baptis-
mus. peccaret tñ qui hoc sciēter faceret. Tercio
īpeditur baptis-
mus addēdo scilz quādo additio
corruptis sensū. ⁊ est ptra reuerētiaz personarū
vt si dicat. Baptiso in noīe patris maioris et fili⁹
minoris. quia psonē coequales sunt. Si vero ad-
ditio nō corruptat sensū nec sit ptra reuerētiaz
personaz baptis-
mū non impedit: siue fiat a parte
ante vt dicendo. Baptiso te in noīe patris omni-
potētis ⁊ fili⁹ vni-
geniti: ⁊ spūssancti paracliti. Si
ue etiam a parte post. vt dicendo. Baptiso te ī no-
mine patris ⁊ fili⁹ ⁊ spūssācti: ⁊ beate marie xgis
et hmoi: nō īpedit baptis-
m⁹. Et hoc tñ intelligit
q̄ ille q̄ hoc addit nō itēdit facere nouū ritū. nec
hoc faciat ex malicia: s̄ ex mera simplicitate. Si r
q̄ nō credat ⁊ itēdat q̄ baptis-
m⁹ efficaciat hēat ex
brē marie iuocatōe vñ bti nicolai s̄ ex sola iuoca-
tōe tñitat⁹. s̄ solū credat q̄ orō brē marie xgis vñ
bti nicolai p̄sit baptisato ad sui baptis-
m⁹ p̄fuarōez

que os
ia que
vnta
Hā
nir et
ti:cu
bap
pfo
ūsan
ied di
nisi
o solū
uaz
s sic
spūf
ē for
o. et
um
non
nāē
t sic
cor
Et
ūf
cū
i no
ges
i cēt
um
r bap
pēdo

De sacramento:

Quarto impedif baptismus trāspōnēdo scz litz
teras vel syllabas qbus sensus corrūpif. Si vero
trāspōnat dictiōes. sicut li. baptiso post te nō im-
pedif baptism⁹. licet peccet hoc faciēs. Quinto
corrūpif baptism⁹ interpolādo. qñ sit tāta inter-
polatio verbor⁹ ⁊ operū q corrūpif intēno ⁊ acc⁹
baptismi siue baptisātis vel itermiscēdo aliqd ī
pertinēs ad sacramentū. vt dicēdo: baptiso te in
noīe pātis: ⁊ tunc aliud operet per magnū tēpus
vel aliqd dicat in medio. vt baptiso te in noīe pa-
tris vade fac ignē et hñdī. Talis discontinuatio
magna corrūpif baptismū. Si vero ppter neces-
sitatē fiat modica interpolatio. sicut screando vel
sternutādo nō corrūpif baptism⁹. Igit⁹ ex oībus
p̄missis collige q forma baptismi est hec. Ego
baptiso te in noīe pātis ⁊ filiū ⁊ spūscī. Amen.

Petrus. Sufficit michi de prima p̄re questio-
nis mee. Nūc michi de scdā p̄scula respon-
deas: scz. Quo modo fiat baptism⁹. **C. S.** Quia
de ritu et mō baptisādi q̄ris. Dico q duplici daf
baptism⁹ fm vsū diuersarū ecclesiarū. Nūq daf
per imerisionē: ita q tor⁹ puer imerget in aq. Nū-
q etiā daf per aspersionē: qñ puer aspgit ⁊ sup euz
aqua ifundit. **C. P.** Nūquid hec imerisio ⁊ asper-
sio semel fieret aut pluries. **C. S.** Scdm ritū di-
uersarū ecclesiarū qñq sit terna imerisio vel asper-
sio. qñq vnica. Et in his p̄suetudo ecclesiarū est
seruāda. **P.** In locis vbi p̄sueuit ecclesia ternaz ī-
merisionē facere si solū vnica fieret nūq eēt puer
baptisat⁹. **S.** Sic. sz faciēs peccaret mandatum
eccleie ⁊ p̄suetudinē nō faciēs: sz trāsgrediēs nisi
simplicitas eū excusaret. **P.** Que p̄scoris de

bet imergi vel
sua vident. ⁊ in
Et si caput ba-
haberi potest
mens materni
nclitatio tunc
apparet ⁊ pie
Si tñ postmo-
vel saltē capu-
ernō intēdo te
ego baptiso
hoc secun⁹. q
Igit⁹ baptism⁹
ternam habe-

Petrus. ⁊
michi re-
ses stari vel
dāru: sz po-
disat si ex fi-
tumeliā fac-
riculū mori-
quia non p-

Petrus.
Prēter p̄-
ens gentiliū
eis nesciētib⁹
carē vsu ra-
sint sub parā-
cere ad relin-
verteretur in
simus dicit
hiat malū. **C.**

bet imergi vel aspgi. **S.** Caput. qz in eo oēs sensus vigent. et in eo est principiu vite aialis. **CP.** Et si caput haberi nō possit nūquid pōt alia ps q haberi potest aspgi. vt pz in pueris existentib⁹ in vtris maternis. quoz sola man⁹ apparet de pe ricitatōe tunc. **S.** In tali casu dēt aspgi pars q apparet et pie credendū est q de⁹ supplet defectū Si tñ postmodū viu⁹ habeat debet tot⁹ imergi. vel saltē caput aspgi sub cōditōe sic dicēdo. **Pu** er nō intēdo te baptizare sed si baptizat⁹ nō fueris ego baptizo te in noie patris et filij et spūscetij et hoc securi⁹. qz aliter nō intelligit baptism⁹ pfici. Igit baptism⁹ p imersionē vel aspsionē vnicā vternam habet fieri sicut ecclesia in qua habitas

Petrus. De tēcia pte mee qstōis consuevit. michi respōdeas: scz qñ dādus ē baptismus. scz statī vel differēdus. **S.** In adultis nō est statī dādus: s3 poti⁹ per aliqd tps differēdus. qz phās dīfūr si ex fide accedūt. **He** resiliāt a ppositōe cōtumeliā faciāt sacramēto. **Pu**eris xō ppter periculū mortis est statī dādus nec est differendus quia non potest eis aliter subueniri.

Petrus. Quibus vero dādus an oībus idisse pēter pueris sit ministrādus edicto. **S.** **Pu**eris gentiliū et iudeoz nō est iuitis parētib⁹: aut eis nesciētib⁹ baptism⁹ ministrādus. maxie tpe q carēt vsu ratiōis. Cū fm ius naturale in tali tpe sint sub parētū cura et tutela q possent eos inducere ad relinquēdū qd ignorātes susceperunt qd verteretur in fidei detrimentū. **Ant** beatus Augustinus dicit q nō est bonū faciendū vt inde pueniat malū. **CP** Quid de ifantib⁹ qd meretrices

De sacramento

relinquit in forib⁹ eccl^{ie} et in bl^{is}. de q^ubus dubitat⁹ an fuerint baptizati. **S.** De huiusm^oi infantib⁹ et pueris q^us statim natos c^op^{er}ent et nescit an fuerint baptizati. **C.** s^ul^uit vt sub p^odit^oe baptizent⁹. Sub hac forma. **P.**uer si fueris baptizatus ego baptizo te in no^me p^{at}ris et filij et sp^us sancti am^{en}. Quia in tali casu n^o dicim⁹ baptismu^m iterari. q^u n^o dicim⁹ iteratu^m q^ud nescit e^{ss}e factu^m. **C.** **P.** Et q^ud de his pueris est faciend^u q^us obstetrices ad templu^m deferunt: et eos iⁿ necessitate ab eis asserunt baptizatos. **S.** Eod^em m^o sicut in p^odictis facias et eos sub p^odit^oe baptizes nec iⁿ mulieru^m x^{ri}bis assentias. q^u cu^m ignare sint credis semper eas x^{ri}ba baptismi corrupte ptulisse aut iⁿmersione seu asp^{er}sione modo iⁿ debito fecisse. Et i^o pueros sic sub consuetudine baptizatos non est rebaptizare: sed poti⁹ sue salutis succurrere.

P.etr⁹. De vltia p^{ar}te mee q^ustioⁿis michi respondeas: scz a q^ubus baptism⁹ debeat seu possit ministrari. **S.** Nullibet natura^m hu^{ma}na^m h^{ab}itu p^{ro}gruit hoc sacramentu^m ministrare. q^u sicut aq^u est elementu^m quo baptismi sacramentu^m efficit⁹ p^{ro}p^{ter} ei⁹ coⁿstatu^m vt nullus posset p^{ro}p^{ter} defectu^m materie a non suscipiendo baptismu^m excusari. Sic o^mn^{is} h^o siue masculus siue fe^mina p^ot baptismu^m ministrare iⁿ necessitate vt nullus eti^a posset p^{ro}p^{ter} defectu^m ministri excusari. **C.** **P.** Si o^mn^{is} h^o est minister hui⁹ sacramentu^m q^ure sacerdotib⁹ ad baptizandu^m pueri deferunt. **S.** Sacramento^{rum} sacerdos minister est p^{ri}ncipal^{is}. i^o p^{ri}ncipaliter ad ip^su^m p^{er}tinet hui⁹ sacramentu^m ministratio: q^u cessante necessitate hoc sacramentu^m cu^m sol^emni-

te fieri debet: si
sint de e^{ss}entia sa
tate. Et q^u hec
cessitas occur
ferri et a sacer
te et sacerdote
et si clerici n^o
viri sint ab h^{ab}ite
sitate baptiza
a sacerdotib⁹ a
pone q^u m^ote
q^ud p^ot p^{er} in t
rius p^{er}edi d
S. In rata ne
puero n^o p^ot
puos filios h
m^onij s^unt p^{er}
ter eo^m s^uu^m p^{er}
hoc faceret
si v^o eo^m h^{ab}
baptizaret
s^unt duo ho^mi
ba p^{er}erat et
s^unt quoz vn⁹
mur: q^u loq^u
p^ot m^ote p^{er}
iⁿmergere vel
C. **S.** Dico q^u
p^{er}currat iⁿ a
cu^m op^ortet el
baptismi exp^{er}
ille qui im

te fieri dēt: scz sub bñdictōe aque ⁊ hmōi licz nō
 sint de cēntie sacnēti. sūt tñ de honestate ⁊ pgrui
 tate. Et qz hec ad sacdōtē ptinēt: iō pziōnisi ne-
 cessitas occurrat dñt ad baptizādū ad sacdōtē de
 ferri ⁊ a sacerdote baptizari. S; necessitate vrgē
 te ⁊ sacerdote abñte pñt pueni a clericis baptizari:
 et si clerici nō fuerūt pñt a laicis ⁊ pu'a viris: ⁊ si
 viri sint abñtes: mulieres pñt pueros i tali neces-
 sitate baptizare. Et iō laici tā viri q̄ mulieres sūt
 a sacerdotib⁹ ad baptizādū pueros iñstruēdi. ¶
 Pone q̄ m're partēte null⁹ fuerit pñs nisi p̄. Itē
 qd p̄ pōt in tali nēitate suū p̄pūū filiū baptizare
 ⁊ ius petēdi debitū m̄rimoniū ab vxore nō pbat.
 S. In tāta nēitate vbi p aliū q̄ p patrē vel m̄rez
 puero nō pōt subueiri: licitū est p̄ntib⁹ suos pro-
 prios filios baptizare. Nec p̄t hoc a iure debiri
 m̄rimoniū sūt puati. Aliud tñ cēt et ē si temerarie al-
 ter eoz suū p̄pūū filiū baptizaret vel ābo: qz si q̄s
 hoc faceret iure debiti m̄rimoniū puaret. Etā ābo
 si v̄q; eoz hoc temerarie faceret ⁊ p̄pūū filium
 baptizaret vn⁹: ⁊ ali⁹ eū susceper. ¶ P. Itē qd pos-
 sūt duo hoīes vnū puerū baptizare. quoz vn⁹ ver-
 ba pferat ⁊ alī iñergat vel asp̄gat. Xbi gfa Duo
 sūt quoz vn⁹ m̄ac⁹ qz man⁹ nō hz et loq̄ pōt. ⁊ alī
 mut⁹: q̄ loq̄ nō pōt ⁊ man⁹ hz. i necessitate nūqd
 pōt m̄ac⁹ puero sibi p̄sentato xba pferre ⁊ mut⁹
 iñergere vel asp̄gere: ⁊ eozope baptizat⁹ sit puez
 ¶ S. Dico q̄ nō: qz oportet in baptismo q̄ simul
 pcurrāt in actiōe baptizādi ex eodē xbu platuz
 eū opatiōe elemēti. Alr falsa cēt oīō q̄ virtutem
 baptismi exp̄mit. vt dicendo baptizo te. Oportet
 q̄ ille qui immergit seu baptizat loquatur. et

De sacramento.

¶ verbū eius accedat ad elementū. Aliter esset
falsa oratio ei⁹. An si mācus qui īmergere nō po-
test dicat baptiso te meū. qz nō īmergit sed po-
tius mur⁹. ⁊ ideo nō baptizat. inde necessariū est
q ex eodē pferant verba simul cū aque īmersiōe
vel aspersione. ¶ Q. Quia dixisti q oīs hō potest
baptismū ministrare. Quero an heretici: scisma-
tici: pagani: iudei: ⁊ īfideles possūt ministrare sa-
cramentū baptismi. S. Dico q sic. dū tñ habeāt
Intentionē vniuersalē faciēdi qd facit ecclia abso-
lute. Nec obest baptismū suscipiētib⁹ ignoranter
ab eis. ¶ Q. Ad qd pdest baptism⁹: fictis acce-
dētib⁹ adultis. S. Si fictus aliq⁹ accedat ad
baptismū sicut sepe videm⁹ iudeos nō intendēs
ibi aliqd recte. nisi solum id qd facit ecclia. Sa-
cramentū. i. ablutionē recipit ⁊ caracterē: s. rem
sacramēti. i. grām spūscī nō recipit. s. recedēte
fictiōe nō ppter hoc ē rebaptisāndus: cū baptism⁹
reiterari nō possit: s. pferri debet de fictione. et
tunc suscipit grām spūscī ⁊ virtutem obtinet sa-
cramēti. ¶ Q. Aliqd pdest illa grā que ī baptis-
mo confert. S. Noīem a pena ⁊ culpa totalit ab-
soluit. ⁊ eoz q ante baptismū gesserat. Tñ qz ī p-
uulis solū est originale pctm ⁊ nō actuale: cū vsu
rationis careāt īpos a pctō originali purgat: et a
pena absoluit. q pro eo debet. Adulti xō qz non
solū cōtrahūt pctm originale s. etiā actuale eos
ab vtroq⁹ absoluit ⁊ a pena q p vtrūq⁹ debetur.
¶ Q. Et⁹. Aliqd est necessariū q aliqd ad leuādū
puerū accedāt semp. Aliqd potest idē puerū
tenere et ipm baptizare. S. Iustū est vt aliqd ad su-
scipiendū puerum de sacro fonte accedāt et pa-

trini dicunt. Q
spūalis ita sus
spūalis. Ideo f
pater et mater
mater fungit a
ens puerū off
spiritualiter re
cessitare vbi pl
idē qui īmergit
scipere: vtrō
scipendū pue
solus: sed qūq
tis ⁊ hūmāta
mitūtū: ppter
Nec plures
matrimonia
lis multiplic
de matrimoni
possunt pluri
gradu attin
vnica psona
plone recipi
que nichil at
quos possit
noy debet es
Adulte etati
factoy. Et iō
roes: q suos f
rū labile mēo
cere filias sua
puerū bap
bit esse. nūqd

trini dicunt. Quia sicut baptisās est sicut pater
spūalis. ita suscipiens est quasi mater vel nutritrix
spūalis. Ideo sicut in generatiōe naturali requiritur
pater et mater. ita in spūali generatiōe. Nū sicut
mater fungit ad puerū officio nutricis sic suscipi
ens puerū officio nutricis spiritualis et nutrire
spiritualiter tenet et ipm erudire. In sūma tñ ne
cessitate vbi plures haberi nō possent: posset ille
idē qui imergit puerū vel aspgit in baptismo su
scipere: et utroq; officio fungit. ¶ Et quot ad su
scipiendū puerū de sacro fonte sufficiūt. S. An
solus: sed qñq; duo ad designandū vnitatē deitatis
et hūmanitatis in xpo. et qñq; tres ad plus ad
militūtur: ppter trinitatē psonarū representatiōez
Nec plures q̄ tres recipias. qz multa cognoui
matrimonia ppter huiusmōi cognatiōis spiritua
lis multiplicationē impediri. sicut declarabo cū
de matrimonio dicā. ¶ Ergo consanguinei
possunt plures iteresse. S. Dēs consanguinei in
gradu attinētie pueri baptizati et ei⁹ parētū pro
vnicā psona reputant. Et iō qñ dicit q̄ soluz tres
p̄sone recipiāt ad leuādū puerū: itelligit de illis
que nichil attinēt puero nec ei⁹ parētib⁹: et inter
quos posset matrimoniu copulari. ¶ Quot an
noꝝ debēt esse puerū de sacro fōte suscipiētes. S
Adulte etatis et tot ānoꝝ q̄ suoz pnt esse mēiores
factoꝝ. Et iō pueros nō admittas ad leuādū pue
ros: qz suos filios docere nesciēt. Et etiā p̄t eoz
rū labilē mēoriā post imēiores facti sūt. possūt du
cere filias suas in vxores. ¶ Si sacerdos ex im
prudētia baptizat masculū puerū quē feminā cre
dit esse. nūq; est puer rebaptizādus. S. Nō quia

De sacramento.

baptismus nullū ppriū sexū sibi appropriat. sed naturā hūanā. Si prima intētio ecclesie et ministri est puerū et hōiem baptizare: et per accidēs virū vel femīnā. Ideo si masculū baptizaret quē crederet femīnā: vel femīnā quā credit masculū nō est rebaptizāndus puer. Sed nomē appropriāduz est qđ suo sexu cōgruit. vt si femina fuerit et nomen ei impositū fuerit i baptismo iohānes: iohāna vocetur. Et si nō fuerit nomē ppriū sexui: vocetur fm nomē vnus de patrinis vel fm p̄siliū episcopi. ¶ Quid si mulier mortua fuerit et puer credat viuere agendū est. S. Si cōstiterit eā esse mortuā statī aperiat: et puer extrahat ab ea: et si viuus reperiat baptizet. ¶ Et si puer reperiat mortuū: nūqđ est cū matre sepeliēdus. S. De hoc sūt diuerse opinīdes. qđ dā dicūt qđ sepeliēdus est cum matre licet nō fuerit baptizat: qđ portio matris ē. Et huius opinionī viderē p̄sentire gausfridus in sūma sua. Alij dicūt qđbus magis p̄sentio. qđ nō est cū matre in cimiterio sepeliēdus: qđ post qđ formatus p̄fecte repit dubiū nō ē in eo aīam p̄fuisse distīta ab aīa matris. etiā corp⁹ eius licet ei p̄iuctū fuerit ab ea sūp̄sit alimētū. Et ideo idē est iudiciū de eo sicut de pagano. Et hec due opinīdes tāgūtur in decretis: de cōsecratōe di. i. sup̄ illud ecclesia in qua mortuor. rē. ¶ Multa sūt que precedūt baptismū et que sequūtur. que sūt illa michi doceas. S. Dia tibi declarare lōgū esset. tū teneas aliud qđ eorū quedāz dicūt cathe- sīm⁹ reorē sīm⁹. Exorcism⁹ illa adiuratio qđ fi- eri h̄z āte qđ baptism⁹ ministrat et ibi sūt p̄ra. scz p̄mū i frōtē signato ad expellēdū x̄rutē demonis

Paula bap

*Exorcism⁹
15 54*

Secundū est bā-
p̄cludendū vi-
tūz est auris sū-
nē. ¶ Quidā
ap̄bationē. ¶
p̄pter fidei doc-
ante et retro in
demonē ad pug-
p̄ra diabolica
septe ad exorc-
grinet fidei in-
tīmū venietes
rē. et p̄mi r̄itē
¶ Quidā vero d-
hec duo. s. cat-
baptismū. Ali-
quorū p̄mū est
descensū sp̄s
innocētie pu-
nū poitur. q-
bet habere
uitandis. ¶
in necessitate
¶ Non cōuenit
ad inimici exp-
structionē. ¶
et patrinī f̄itē
derit ideo nō
sequitur bap-
ismat. rē. ¶
at cathelīm⁹.
th̄ elīm⁹ qđ exo-

Secundū est bñdictio cū manus impositione . ad
 precludendū viāz diabolo expulso ne redeat **T**er-
 tius est aurius spūto linitio . ppter fidei receptio-
 nē. **Q**uartū est nariuz spūto linitio ppter fidei
 ap. pbatōnē. **Q**uintū est salis in ore appositō
 ppter fidei doctrine p̄fessionē. **S**extū olei scī
 ante et retro inunctio: ppter aptitudinē ei⁹ p̄tra
 demonē ad pugnā. **S**eptimū est aqua benedicta
 p̄tra diabolicas īpugnatiōes exteriores. **E**t hec
 septē ad exorcismū pertinet. **A**d cathecismū vero
 p̄tinet fidei instructō de qua debēt. instrui ad bap-
 tismū veniētes ⁊ ideo dicit p̄ncl. **E**redis in deū
 ⁊c. et p̄firi r̄sident. credo. s. opā dā os vt credāt.
Adulti vero debēt per se ip̄os respōdere. **I**gitur
 hec duo. s. cathecism⁹ ⁊ exorcism⁹ p̄cedere debēt
 baptismū. **I**lla x̄o q̄ sequūtur baptismū tria sunt
 quoz p̄mū est crismatizatio i vertice q̄ significat
 descensū sp̄s scī. **S**cōz est albavestis que designat
 innocētie puritatez. **T**ertiū ē cādella que in ma-
 nu poitur. que designat lumē cognitiois : qd̄ de-
 bet habere batizati⁹ in bonis sectādis : ⁊ malis ex-
 uitandis. **P**. **C**ōuenit hec oīa operari ī puero iāz
 in necessitate a laicis baptizato seu ab alijs . **S**.
Non cōuenit qz vt iam dixi. exorcism⁹ ordinatur
 ad inimici expulsionēz. **E**t cathecism⁹ ad fidei in-
 structionē. **P**er baptismū autē et diabolus etcit⁹
 et patrini ī fide firmi sunt et iam pro eo spospon-
 derūt: ideo nō oportet illa iterari. sed solum illa q̄
 sequūtur baptismū p̄lōter op̄et. scilz limonē cri-
 smatiz. **P**. **Q**uis eoz videt p̄cedere exorcism⁹
 at cathelum⁹. **S**. **I**n adultis ēp̄ debet p̄cedere ca-
 thelum⁹ q̄ exorcism⁹ qz ī fide prius debēt īformari

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Cathecism⁹

3 sc̄o
bap 7

27
37

De sacramento.

In parvulis vero quia nōdū habēt vſū rationis
ſecūdvſū eccleſie pcedit exorcism⁹ ad expellēdū
diaboli poteſtatē ne vite eoz inſidiet ne recipiāt
ſacramētū. Sufficit autē patrinoꝝ eoz fidelium
pro eis fidei cōfeſſio. Nec tibi petre de ſacramēto
baptiſmi dixi rogo te vt ad pſens tibi ſufficiat.

Petrus de alijs ſacramētis me doceas. Et ma-
rie de eis que caracterē impmūt: quē admo-
dū ⁊ baptiſm⁹. **C. S.** Tria ſūt ſacramēta q̄ ipmūt
characterē: ⁊ ideo nō ſūt iterabilia: ſc̄z baptiſmus
cōfirmatio. ⁊ ordo de baptiſmo tibi dixi. de alijs
duob⁹ ad te nō pertinet. ſed ſolis episcopis ē eoz
adminiſtratio cōferēda. **C. P.** Aliq̄rulum de his
dicito. **C. S.** Pete pri⁹ de p̄firmatōe q̄ ſeq̄ debet
baptiſmū. **P.** Dic michi que forma. ⁊ que mate-
ria ſacramēti p̄firmatōis et qui debēt cōfirmari.
vel a q̄b⁹ et quo loco cōfirmatio cōferatur. **C. S.**
Materia hui⁹ ſacramēti ē oleū oliuay ⁊ baſaniū
ſil mīxtū: et vocatur crisma. q̄ a ſolis ep̄is p̄ſc̄ē
et āno q̄libet renouat et ver⁹ d̄zigne cōcremari
forma at̄ h⁹ ſac̄ri. ſ. cōfirmationis eſt talis. Cō-
ſigno te ſigno crucis. Et cōfirmo te crismate ſa-
lutis. In nomie p̄ris et fili⁹ et ſp̄ūs ſancti. Amen.
Solis autē ep̄is p̄tinet hoc ſacramētū miſtrare
Eo q̄ ſūt i gradu altiori ⁊ ad eos p̄tinet aſcriberē
fideles ad pugnā ſp̄ualē ad quā eligūtur p̄firma-
ri. Sicut ad reges ⁊ duces p̄tinet aſcribere mil-
ites ad pugnā tp̄alē. papa tñ de plenitudine p̄tā-
tis poteſt cōmittere ſacerdoti. q̄ ſacramētū p̄fir-
mationis et m̄iores ordines cōferat. Ad oēs autē
vtrūſq̄ ſexus p̄tinet hoc ſacramētū ſuſcipere q̄
vſū rōnis habēt. Quia ad ſtatuz multie ſp̄ualis

om̄s xp̄iani
et audac
ad ſacrame
tia ſit cras
eſt conſtitu
menti ſuſce
ſuſcipiant
ſuſcipit eſſ
ſacramenti
vt cōfirma
mē cr̄iſti: ⁊
nomē xp̄i:
ad robur:
lio qñ ab e
nec reſert
tñ fuerit te
ad pugna
tenetur. ⁊
ferre ligu
matis cō
ſignifica
re debet.
mari ablu
to ligatur
ri operiri.
mationis
Petrus
mēta de qu
qua parua
hi proderi

om̃s xp̃iani debent admitti. et nomē xp̃i cōfideret
et audacter p̃fiteri. Unde piculosus est hoībus
ad sacramentū non p̃fiteri. Ideo ne eorū ignorā-
tia sit crassa q̃ p̃emptū generare videat. Bonū
est consiliū vt moueātur sepius ad h̃mōi sacra-
menti susceptionē. Et ad querendū ep̃m vt illud
suscipiant. Debet aut̃ ille qui hoc sacramentum
suscipit esse ieiunus et p̃fessus. In fronte vero hoc
sacramentū cōfertur. Eo q̃ est locus euidentior.
vt cōfirmat⁹ plenarie et plena fronte p̃fiteat. no-
mē cr̃isti: et se esse xp̃ianū. Et nō verecundet p̃fiteri
nomē xp̃i: quia in illo sacramento sp̃s s̃c̃tus dat
ad robur. Debet aut̃ ille qui cōfirmat teneri ab a-
lio q̃n ab ep̃o inungitur. Et sp̃aliter a cōfirmato.
nec refert siue a viro siue a muliere teneat. Dum
tñ fuerit tenēs cōfirmatus. Et hoc est vt instruat
ad pugnam sp̃ualem et p̃fessionē fidei ab eo a quo
tenetur. Debet etiā ille qui p̃firmat per triduum
ferre ligaturā qua frons eius ligatur propt̃ cr̃is-
matis cōfirmationē et triduanē dñice sepulture
significationē. Et i f̃tia die ad sacerdotē accede-
re debet. et sacerdos cū sale et aqua frontē cōfir-
mati ablueret in piscina siue in loco sacro: et secre-
to ligaturam cōburere. et cineres in terrā cimate-
rii operiri. Nichil amplius tibi dicam de confir-
mationis sacramento.

Petrus Hūc de sacramēto ordinis aliqua mi-
hi dicas. **S.** Curiosus es. sufficiāt tibi sacra-
mēta de quibus indiges erga plebem. **P.** Al-
qua parua a te de illo audire cupio: quia forte mi-
hi proderūt prout spero. **S.** Pete. **P.** Quero q̃
b. i

rationis
repellēdū
recipiāt
delitum
crāmo
ficiat.
Et ma-
eādo-
ip̃mū
m̃mū
de alijs
eēcop
de his
debet
mātes
mari.
S.
famū
p̃fēt
emari
s. Lō
ate sa
men.
trare
mber
firma
mū
e p̃tā
ū p̃fir
es aut̃
pere q̃
ūalis

De sacramento

te quibz sit sacramētū ordinis: et si materiā et for-
mam habeat: et quod sūt sacri ordines. **S.** Sacra-
mētum ordinis est quoddam signaculū ecclesie
quo spūalis potestas tradit ordinato: quia susci-
piēs cōsecratur. Illa vero que porrigūtur eis q̄
ordinātur sūt materia sacramēti ordinis sicut ca-
lix cum vino patena cū pane sacerdoti. unde illa
res que pertinet ad ordinē qui suscipitur et datur
in illo ordine materia ē illi⁹ sacramēti ordinis qd̄
suscipitur. sicut s̄ diacono vacu⁹ calix. Accolito
traditō cerei et candelabri. exorciste liber exorcis-
simorū. lectori liber prophetarū. hostiario clauis
forma vero huius sacramēti est sermo ep̄i et ver-
bū qd̄ ep̄s dixit in illa porrectōe illarū rerū
dirigens ad eos qui ordinātur. Ervnt ep̄s ī illa
forma verbo ī patuō dicēdo. accipe vel agite hoc
vel illud. vñ ista porrectio rerū et verbū ep̄i ad il-
los qui ordinant sūt de essētia sacramēti ordinis
Sūt autē septē ordines qui ordinātur omnes ad
sacramētum eucharistie. Quorū quattuor p̄m̄
ordinant ad disponēdū eos q̄ ad eucharistiā acce-
dūt dignos suscipiētes et īdignos repellētes q̄ p̄
m̄ d̄ exorcista: q̄ p̄t̄rē demonis repellit ab era-
guis. Secūdus dicitur hostiarius qui expellit ī-
dignos a consortio fidelium et introducit dignos
Tercius est lectionarius vel lector qui per sacra-
scripturam intellectū illuminat fidelium. Quar-
tus est acolitus qui deferendo cereos deuotio-
nem excitat fidelium. Et isti quattuor ordines dia-
cuntur non sacri. Non quod sanctitate careant

sed quia
res. Ne
Res aut
ratur ad
rū p̄m̄us
ris et sāgu
calicē de
dispositi
mus quili
tus ordi
Et sic isti
feruntur.
diaconos
potest ord
tem ordi
vnum vn
mus dicit
currunt.
actum:
dicitur
nuatione
¶ Petr
ordinum
lis ordi
et disting
tur. Et ad
ratus vni
libet ordi
illum ordi
borum qu

sed quia non ordinantur ad tam sacra sicut alij tres. Nec istis quattuor est continentia annexa Tres autem alij ordines sacri dicuntur: qz referuntur ad sacramenti eucharistie consecrationem. Quorum primus dicitur subdiaconus: qui vasa sancti corporis et sanguinis portat ideo subdiaconi accipiunt calicem de manu episcopi: sed vacuum. ubi subdiaconus disponit materiam eucharistie. Scdus autem diaconus qui in omnibus dispensat sacerdoti et ministrat. Tertius ordo est presbiteratus qui eucharistiam consecrat. Et sic isti tres ordines ad eucharistiam directe referuntur. qz subdiaconus materiam ordiat: et offert diacono: et diaconus presbytero. ¶ **¶** Quomodo potest ordo esse unum sacramentum. cum sint septem ordines. ¶ **¶** Sacramentum ordinis dicitur unum unitate perfectionis siue finis. sicut dominus dicitur una ad quam edificandam multa concurrunt. sicut omnes ordines ad unum ultimum actum: qui dicitur eucharistia. Tamen non dicitur unum unitate indivisibilitatis vel continuationis. cum unus ordo possit esse sine alio. ¶ **¶** Petrus. Nunquid in quolibet istorum septem ordinum imprimitur character. ¶ **¶** Gilo. In singulis ordinibus: etiam singuli characteres imprimuntur et distinguuntur inter se sicut ordines distinguuntur. Et ad ultimum characterem. scilicet presbiteratus valentur. Et imprimitur character in quolibet ordine in traditione instrumenti aperti ad illum ordinem cum reperitur eius debita forma verborum que ab episcopo proferuntur.

b. ij

De sacramento

Sicut in traditōe clauū ecclesie caracter hosti
arij iprimitur. Caracter vero lectoris: i traditōe
libri pphetarū. Caracter exorciste: in traditōe
libri exorcismorū. Et caracter accoliti in traditōe
cādelabri vel vrscoli. scz vasis in quo vinū ⁊ aqua
ponit ꝑpter psecrationē ⁊ illud administrat sub
diacono q̄ ibidē vinū ponit. Caracter vero s̄bdia
coni iprimitur in calicis vacui cōsecrati traditōe
cuz forma debita verborū ep̄i. Et in his quinq̄
ordib⁹ in traditōe p̄dictarū rex cū debitis for
mis verborū ep̄i: characteres imp̄muntur. De duo
bus autē ordib⁹: scz diaconatu et p̄sbyteratu: q̄
dam dixerūt quod characteres imp̄muntur in ma
nuū appositione s̄z nō placet alijs: eo q̄ caracter
imp̄muntur in traditōe alicui⁹ rei competentis
ad illud sacramētū vt dictum est. Ande licet per
man⁹ ipositionē detur plenitudo gr̄e administra
tionē sacramētorū sicut sacerdoti tanq̄ p̄cipali
et diacono tanq̄ ministro. Tamē caracter imp̄i
mitur in traditōe rerū ad eos pertinetū. Ande
quis principalis actus diaconi sit portare cor
pus christi cum patena et sanguinē disp̄sare cū
calice. Tamē in sua ordinatione non potest exp̄
mi per traditōnez vasorū tātm. cum hec dētur
subdiacono nec per traditōnē materie corporis
et sanguinis christi: quia nō est decus q̄ eis tra
dantur sanguis in calice: et corp⁹ xpi in patena
Cū sacerdoti q̄ est principalis: solū detur panis i
patena et vinū in calice et nō corpus et sanguis
Ideo q̄ tuz ad actū secūdariū qui est legere euā

gelū dicit
gelorū cū
atur i ord
dione pa
forma ven
cerdotis:
Et hāc p
suā dūcip
memorat
uere et li
sūptionē
positionē
remiserit
christi m
pri⁹ corp
iprimiti
p̄ter q̄b
i pane et
vntione
racter:
vt eist
tur vt c
as corp
caracter
catur id
esse de
tionem f
ministi
vestimen
teriorum
uma tra

gelū dicitur caracter iprimi i traditōe libri euā-
 gelioꝝ cū debita forma xborū epī. Similiter di-
 citur i ordine sacerdotali caracter iprimi: i tra-
 ditione panis i patenā ⁊ vini in calicē cū debita
 forma verborū epī. Quia pꝛincipalis potestas sa-
 cerdotis: ē cōsecrare corpus xpi verū et sāguinē
 Et hāc potestātē dedit pꝛi⁹ chꝛist⁹ ante passiōē
 suā discipulis suis cū dixit. Hoc facite imeā com-
 memoratiōē. Sed secūd⁹ act⁹ sacerdotis ē sol-
 uere et ligare fideles: ⁊ disponere ad eucharistie
 sūptionē. Qui⁹ potestātē accipit per man⁹ epī i-
 positionē cū epūs dicit. Accipite spꝛs sāctū: ⁊ qꝫ
 remiseritis pectā. ⁊c. et hec pertinet ad corpus
 chꝛisti mysticū. Et quia sacmētū ordinis respicit
 pꝛi⁹ corp⁹ xpi verū qꝫ mysticū. Ideo dicit caracter
 iprimi: i reū traditōe cū forma verborū episco-
 pi: ex qꝫbus sacramētū eucharistie cōficiē. scilz.
 i pane et patena et vino et calice. Similiter in
 vntione manuum sacerdotis. non imprimitur ca-
 racter: sed solum fit vntio manibus sacerdotum
 vt eistangant corp⁹ chꝛisti. Sicut calix inungi-
 tur vt cōtineat sanguinem et patena et contine-
 as corp⁹ chꝛisti. Similiter scias qꝫ ex vestimentis
 caracter non imprimitur sed solum ex eis signifi-
 catur idoneitas que in sacerdote ⁊ ministris ec-
 clesie debet esse. ¶ Quia de vestibus sacris mē-
 tionem fecisti. dic mihi quid significant ⁊ ad qd
 ministris ecclesie sunt concessē. ¶ S. Ornatus
 vestimentozum extērior significat ornatum in-
 teriorum meozum quem habere debent qui ad di-
 uina tractanda accedunt. Quedam autē vestes

De sacramento.

requiruntur in superioribus ministris que nō requiruntur in inferioribus et quedam sunt communes omnibus et sunt tres vestes. scilicet alba camisia. totum corpus cooperiens que significat puritatem vite: et amictus humeros tegens quo significatur fortitudo bonorum operum maxime ad diuina officia exequenda. Et cingulum quod significat reprehensionem carnis. Subdiaconus autem ultra hec habet duo: scilicet manipulum quasi sudarium ad tergendum lumbos et oculorum. id est omnem negligentiam circa diuina misteria: eo quod primo ad sacra tractanda subdiaconus admittitur: habet etiam tunicam strictam per quam doctrina apostolica in legendo apostoli textus significatur. Diaconus vero super hoc habet stolam a sinistro humero in dextrum tendentem ad significandum fortitudinem et tolerantiam aduersorum: habet etiam dalmaticam largam ad significandum largitatem in dispensatione sacramentorum: Quia diaconus primo dispensator sacramentorum ponitur: quia sanguinem christi dispensat. In dispensatione vero requiritur largitas. Sacerdotibus vero in utroque humero ponitur stola ut ostendatur quod plena potestas dispensandi sacramenta sibi datur: vel per hoc significatur arma iustitie a dextris et a sinistris in successione aduersorum et prosperorum et ideo stola descendit usque ad inferiora.

C Super his additur casula rotunda ad significandum caritatem: que est superna omnium virtutum: quia sacerdos consecrat sacramen-

tum caritati
additur. scilicet
suus. id est affectus
tunc terrenus
alba significat
plenitudinem
dalmatica
respectu in
nō ecclesie
opere. per
vtriusque tel
nua habet.
debet collig
baculi. scilicet
ficat stupes
significat
sustinet a situ
archiepi h
quod archie
Ande pal
bant legi
tionē vest
do. scilicet. Ho
ecclesie a pl
tat quod ad
ad laudes
solura fit i
regere: et
re et ad
tōe capillo
or terrenor

Ordinis.

forij.

tum caritatis. scz eucharistia in epis plura sup:
additur. sc. calige ad designandū rectitudinē gres:
suuz. i. affectionū. Sā dalia. ad designandū cōtēp:
tum terrenoz. Subcintoriū quo stola ligat cum
alba. significat amorē honestat. Tunica talaris
pseuerantiā in agressionē arduoz i bonis opeub?
Dalmatica. significat largitatē in operib? mie
respectu in digētū. Anul? significat despōsatio
nē ecclesie. pper cirotecas significat cautela in
opere. pper murrā significatur sciētia z doctrina
vtriusq; testamēti. sc. noui z veteris vñ et duo cor
nua habet. Baculus curā pastoralē designat: qz
debet colligere vagos: z hoc significat curuitas
baculi. sustētare debiles et infirmos: et hoc signi
ficat stipes baculi et debet pungere lētos et hoc
significat stimulus in pede baculi. vñ x^o. Calige
sustēta stimula vaga moribida. lenta. sed vltorius
archiepi habēt paliuz in signū pūilegiatē ptātis
qz archi epus princeps est epozum subduorum.
Unde paliuz significat torquem aureā quā soles
bant legitie certantes accipere. Ecce significa
tionē vestiū audisti. **CP.** Nunquid corona ē or
do. **S.** Non sz est signum distinctiuum ministroz
ecclesie a plebe cōi. Sifr p tonsurā clericalē depu
tat qz ad cultū diuinū nō ad sacra tractāda: sed
ad laudes dīnas deuon? dicēdas z canēdas. **Al**
tōsura fit i modū corone. qz reges sūt. sc. se z altos
regētes: z in deū regnū habēt z deo seruire regna
re est: ad cuius seru tiū sūt deputati Sifr fit i ra
tōe capilloz ad designandū renūtiatōez superflu
oz terrenozum. quia deum clericus hereditatis

De sacramento

siue partē constituit et se heredē del facit sic etiam
in supiori pre capitis sit ad designādū q̄ semp de
bem⁹ habere oculos mētis ad deū eleuatos. **¶**
Nūquid episcopat⁹ est ordo. **S.** Scias q̄ duplici
ter ordo dicit. Uno mō fm respectū ad corp⁹ xp̄i
verū. s. ad p̄secrationē hostie: et sic ordo est sacra
mentū pprie: et isto mō episcopat⁹ nō est ordo. q̄a
ep̄s nō habet superiorē potestātē nec maiorē sa
cerdote q̄rū ad p̄secrationē corpis xp̄i. Alio mō
sumit ordo fm q̄ est quod dā officiū respectu qua
rundā actionū sacramētorū: et sic cū ep̄s habeat
potestātē respectu corpis xp̄i mystici qd ē eccl̄ia
in actib⁹ ad sacramētorū principatū p̄tinetib⁹: sic
illo mō episcopat⁹ est ordo cōiter: nec ē sacra
mentū s̄ sacramētale. Nū episcopat⁹ ab ordine sacer
dotis depēdet: et episcopalis potestas p̄supponit
ordinē sacerdotalē. q̄ nullus pōt episcopālē po
testatē recipere nisi pri⁹ fuerit ordinat⁹ in sacerdo
tē. q̄ p̄tās episcopalis nō tm̄ est potestas iurisdic
tionis: s̄ etia ordinis. put ordo isto mō dī. **¶**
Nōne possunt alij sacerdotes ab ep̄s ordies cō
ferre. **S.** Collatio ordinū alicui pōt puenire dupli
citer: aut de iure cōtione sue ordinarie potestatis:
et sic soli ep̄i possūt quoscūq; ordies p̄ferre: quia
ad eos solū p̄tinet istituere ministros in eccl̄ia.
Nū peccāt ep̄i qui p̄mouēt sciēter indignos. Alio
mō collatio ordinū alicui cōuenit ex indulgentia
generalī vel specialī: rōne cōmissionis dñi pape. et
sic alij sacerdotes nō episcopi possūt minores or
dines p̄ferre: nō tm̄ maiores. **¶** Nūqd nō bap
tizat⁹ et nō cōfirmat⁹ pōt sacros ordies recipere

S. De necessitate
sacramētū bap
tizat⁹ ad fac
am possit p̄sec
tial: vñ debere
ordinari. etia s
ep̄s nō esset: r
perēt. Quant
scias q̄ de nec
ponit sacra
oportet q̄ illa
mar⁹ verūtm̄
supponit sacra
ille q̄ accedit
beat oēm illā
firmationē: p
onē ordinis.
onis. Et sic o
de cōgruitatē
et nō de nec
caracterē s
Petrus
dinū. **S.**
suscipionē
onē et nō ordi
suscipionē
simpliciter q
lus vir cū sit
go vii. vt dī
er vocet dīa
ordinis: q̄

S. De necessitate sacramētuz ordinis p̄supponit sacramētū baptisimi. vñ si aliq̄s nō baptisat⁹ p̄ moueret ad sacerdotiū sacerdos nō eēt nec hostiam posset p̄secrare nec absolueret in foro penitentiali: vñ deberet fm canones baptisari ⁊ iterato ordinari. etiā si añ baptisimū in ep̄m pmoueretur ep̄s nō esset: ⁊ si aliq̄s ordinaret ordines nō reciperet. Quantū x̄o ad sacramētū confirmationis scias q̄ de necessitate sacramētū ordīs non p̄supponit sacramētū cōfirmatiōis. nec de necessitate oportet q̄ ille q̄ suscipit sacros ordīes sit confirmat⁹. verūtū de cōgruitate sacramētū ordinis p̄supponit sacramētū p̄firmatiōis. qz cōgruū est q̄ ille q̄ accedit ad sacros ordines suscipiendos habeat oēm illā p̄fectionē que requirit ad fidei confirmationē: per quā fit aliquis idone⁹ ad executionē ordinis. hoc aut̄ fit per sacramētū cōfirmatiōis. Et sic caracter sacramēti ordīs p̄supponit de cōgruitate caracterē sacramēti cōfirmatiōis: et nō de necessitate. S; de necessitate p̄supponit caracterē sacramēti baptisimi.

Petrus. Quot sūt q̄ impediūt susceptionē ordinū. **S.** Quedā sūt q̄ simpliciter impediunt susceptionē ordinū: ⁊ quedā solū ipediūt executionē ⁊ nō ordinis susceptionē: p̄mū qd̄ ipedit susceptionē ordinis simpliciter ē sexus femine⁹ simpliciter qz mulier ordīes suscipe nō pōt: s; solus vir cū sit prima ymago dei: mulier autē ymago viri. vt di. apo. i. ad cho. iij. ca. Eñ ⁊ licet mulier vocet diaconissa in abbattia hoc nō est ratione ordinis: s; quia habet officiū ad matutinas omes

De sacramento

lias legendi. Sunt autē plura que nō impediunt
suscipiōnē ordinis: s; magis executionē. Quorū
primū est defectus cognitiōis vel discretiōis: vt
sunt pueri et amētes qui vsu rōnis carēt. An licz
possint ordinē suscipere: priuānt tñ executionē.
qz ad executionē ordinis requirit discretio. An i
quibusdā ordinibus requirit etas discretiōis ex
honestate cōgrua. sicut in duob' primis minorib'
bus ordinib'. Sed adulta etas requirit in alijs d'
necessitate precepti. in null' tñ de necessitate sa-
cramēti qz in sacramento conferē potestas que po-
test alicui cōpetere quīs nō sit idoneus executio-
ni. An sciēdū est q' cū infātia cōpleta vsq; ad duo-
decim ānos possūt duo primi ordīes minores su-
scipi. A duodecimo anno vsq; ad vicesimū primū
possunt duo minores ordines vltimi suscipi. A vi-
cesimo primo āno potest subdiacon' suscipi. A vi-
cesimo quinto diaconat'. A tricesimo p'sbyterat-
us. A tricesimo cōpleto sūp potest quis in ep'm
eligī. verū ppter necessitatē et ydoneitatē p'so-
ne pōt epūs ordines ex dispensatione anticipari.
Et iā eadē die quattuor primi ordīes traduntur
Tēpus d'oe p'licopar' nō pōt nisi ex dispensatione
dñi pape anticipari. Scdō seruit' impedit ordinē
sacramēti q̄tum ad executionē. qz seruus nō pōt
se altari mācipari sine licētia dñi cui' est seruus.
et per ordinē homo mācipat' diuino officio. Verū
tamē si seruus ordinetur caracterē recipit z ordi-
nem. Cum libertas nō sit de essentia ordinis sed
executionē caret. vñ si seruus ordinē dñō nesciēs
te vel nō cōsentiēte rediget in p'sonā fuitntē nō

obstante h' sac-
cib' impedit sit
mentis de rō-
eucharistie pr-
homicida z cō-
fiat siue vt iur-
licer in iudicā-
vel p'sentēs h'
caracterē sus-
interficet hōi-
et adhibēs d'
nec irregulari-
ordīs: Ille tñ
perā' deberit
bueni: siue s'
efficit z p'hi-
dit susceptiō-
sacramēti s;
claritas fac-
gine. Verū
caracterē
fuerit cū eo
sacramēto
ritas fame-
alioz in reb'
et non de ne-
binato boni-
cum consci-
cebat tanq'
Hec proprie

obstante q̄ sacrū ordinē receperit. Tercio homicidū impedit sacrū ordinē nō d̄ necessitate sacramenti sed de rōne p̄cepti: q̄ cōtrariā sacramēto eucharistię p̄pter horrore effusiois sanguis. An homicida et cōsulens homicidiū fieri: quocūq; mō fiat siue vt iudex vel vt alius irregularis efficiat: licet in iudicādo nō peccet. Veruntū si homicida vel p̄sentēs homicidio susceperit ordinē: ordinis characterē suscipit. s̄ executione caret. Si x̄o q̄s interficit hoīem casualiter dans operā rei licite et adhibēs diligentia oēm: nec homicida iudicat nec irregularis efficiat: nec phibet a susceptione ordinis: Ille tñ q̄ casualiter occidit hoīem: licet operā dederit rei licite: si diligentia debitā nō adhibuerit: siue se defendēs siue alio mō: irregularis efficiat et phibet a susceptione ordinis. Quarto impedit susceptionē ordinis illegitimitas: non de rōne sacramēti s̄ de necessitate p̄cepti: ad quā requiritur claritas fame et originis: q̄ viciat ex victiosa origine. Veruntū si accipiat ordinē illegitime nat⁹: characterē ordinis suscipit. s̄ executione caret: nisi fuerit cū eo dispensatū. Quia vero vt dictū est in sacramēto ordinis p̄pter honestatē requiritur claritas fame: et i quolibet ordine cōstitut⁹ quis dux aliorū in rebus diuinis. Ideo de ratione p̄cepti et non de necessitate sacramenti requiritur in ordinato bonitas vel vite sanctitas. Unde si aliquis cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedat tanq̄ presumptuosus mortaliter peccat. Nec propter hoc requiritur quod ille qui ordinis

nō impediunt
utionē. Quorū
secretis: vt
arēt. An licet
executione.
secretis. An i
secretis ex
mis minoris
urē in alijs d̄
cessitate sas
estas que po
us executio
vīq; ad duo
nūmores su
tmū p̄mū
uscipi. A vi
uscipi. A vi
p̄biteras
ue in ep̄m
entatē p̄o
anticipari.
trauntur
p̄p̄atione
dit ordinē
as nō pōt
st seruus.
cio. Verū
pit et ordi
nibus sed
no nesciēs
iurāt nō

De sacramento

natur sit virgo: quia virginitas nō requiritur in
suscceptione ordinis qz in suscepiōe ordinis non
cōsecratur quis in sponsū ecclēie sed magis in mī
struz sponsū ecclēie. scilz xpi. In velatione tamē
virginū requiritur virginitas: qz per hoc designat
vinculū spiritualis matrimonij ecclēie ad christū
qz christ⁹ elegit sibi ecclēsiā non habentē macu
lam: aut rugā. 1. cor. vi. apostolus ad ephē. vi. Ica
3te. ii. ad corinth. vi. Respondi enī vos vni viro
virginē castam exhibere christo. Unde 7 licet ali
qua violata et corrupta p violentiā a viro. quīs si
cōsenserit tamē nō velatur. quīs nō perdat q̄tuz
ad deū virginitatis gloriā. De hac aut materia i
scriptis requirere: quia ad te nō p̄tinet hec opatio:
sed solis episcopis. Quinto i pedit ordinis suscep
tionē matrimonij nō de necessitate sacramēti: s3
vt prius de ratiōe p̄cepti quia si vir etiā cū mulie
re matrimonio copulat⁹ ordinē suscipiat caracte
rez suscipit: s3 caret ordinis executione: qz ordinē
est annexa cōtinētia: vir autē sui corporis potesta
tez nō habet sed mulier. ideo semp tenet reddere
debitū vxori. ipse tamē priuaf iure suo petendi. si
p̄ter cōsensū vxoris ordinē sacroz suscipiat. Si
vero vir ex cōsensu mulieris ad ordines accedat
ordinē suscipiat et executionē ordinis. Mulier tñ
tenet perpetuā cōtinētiā vouere. 7 hoc tenetur
in ecclēia occidentali. Secus est tamē in ecclēia ori
entali apud grecos: de quo plenius dicet inferi⁹
cū de matrimonio tractabitur: cap. xxvii. Sexto
bigamia impedit ordinis suscepcionem: quia per
bigamiam significatio christi et ecclēie que est

vnarius delect
nō potest susci
mulier de ratio
cramenti: qz si
cipiet sed execu
mone potesta
p̄ter modum
5. Bigamia
lo matrimonij
rupta ab ali
aliquis cogn
cōbitu: siue
um non effici
vxores quā
cognita fuer
si cognita fu
fornicatio:
citur irre gu
gnouent: bi
trahitur bi
habet plu
cognouerit
sis parib⁹
rit eam, nec
mulier si re
cognouerit
temporib⁹
aliā de fact
¶ Tertius
vxores, vna
cognoscit.

vnaynius deletur. Ideo bigamus sacros ordines
 nō potest suscipere: sed est irregularis. Et hoc si
 militer de ratione p̄cepti ⁊ non de necessitate sa-
 cramenti: q̄ si accedat ad ordines caracterē sus-
 cipit: sed executione caret. Papa tamē ex plen-
 tudine potestatis potest cū bigamo dispensare.
Per Quomodo p̄trahitur bigamia ⁊ quot modis
 B. Bigamia p̄trahit ex carnis diuisione ex vincu-
 lo matrimonij procedent: sicut cū quis ducit cor-
 rupta ab alio et eam cognoscit. Et inde est q̄ si
 aliquis cognoscat plures mulieres fornicatio ꝓ-
 cūbitu: siue in matrimonio siue extra matrimoni-
 um non efficit irregularis. Similiter si ducat in
 vxores quā prius cognouerit: dū tamē ab alio nō
 cognita fuerit nō efficitur irregularis. Similiter
 si cognita fuerit ab alio et eā cognoscat ꝓcūbitu
 fornicatio: dū eam in vxores non duxerit nō effi-
 citur irregularis. si tñ corrupta duxerit et eā co-
 gnouerit: bigamus efficitur ⁊ irregularis: Et cō-
 trahitur bigamia sex modis. Vno modo quando
 habet plures vxores legitimas et carnaliter eas
 cognouerit si tamē eas duxerit in vxores in diuer-
 sis partibus et vna decedat antequam cognoue-
 rit eam. nec propter hoc efficit irregularis. Si-
 militer si religionē ingrediatur anteq̄ secundam
 cognouerit. ¶ Secundus est quando diuersis
 temporibus habet plures vxores. vnam de iure
 aliā de facto: et ambas cognoscit carnaliter.
 ¶ Tertius quando etiam similiter habet plures
 vxores. vnam de iure: et aliam de facto: et ambas
 cognoscit. ¶ Quartus quando viduam cognitā

requiritur in
 ordinis non
 magis in mi-
 latione tamē
 hoc designat
 ad christū
 bentē macu-
 ephe. vi. ca-
 vos vni viro
 de ⁊ licet ali-
 viro. quis si
 erdat q̄ruz
 it materia i
 hee opatio:
 unis suscep-
 ramēti: s;
 iā cū mulie-
 at caracte-
 et q̄ ordini
 eis potesta-
 nē reddere
 petendi. si
 cipiāt. Si
 accedat
 mulier tñ
 e tenetur
 ecclesia ordi-
 et inferi
 si. Sexto
 quia per
 sic que est

De sacramento

a priore viro duxit iter et cognoscit. Quia qñ duxit i vxore corrupta ab alio pu? et eam cognoscit. Sert? qñ ppuā vxore cognoscit postq adultera ta fuerit cū alio. Seprio vicū mēbri et defect? im pedit susceptiōez ordīs vt pu? nō ex necessitate sacramēti s? rōne pcepti. etia? si talis defect? sit q maculam notabilez inferat. per quā psonē clari tas et fama obscurē: vt abscessio manus nasi et hui?modi. hoc tamē scias: quia si accedat carac terem recipit sed executione caret. Octauo reci pere ordines furtiue vel plures in vna die priuat ab executione licet recipiat ordines. vnde eorum pena est depositio. et si prius fuerit lata excoīca tio super hoc: solus papa dispensat. Si vero non fuerit lata sententia potest episcopus dispēsare: et maxie in minōribus ordinib? vel si claustrum intrauerit. Si vero quis promoueatur per saltū ad ordines sicut accipiēdo sacerdotium anteq sit dyaconus. vel dyaconatū anteq sit subdyaco nus. si hoc ex malicia fecerit deponi debet: q̄ uis caracterem suscipit. Si tamē ignoranter hoc fecerit debet sibi imponi penitentia ab epō: et interim caret executione ordinis quem per sal tum accepit quousq ordinem pretermisū recipi at. Nono illi qui ab hereticis epīs pmouent aut Almoniacis et huiusmōi: q̄uis recipiant ordines: non tamē executionē ordinis. Vñ epī scismatici. heretici. degradati et hui?mōi. licz ab ecclīa psci si sint: qz tñ scdm formā ecclīe catholice psecrati sūt vera sacramēta pferūt: qz in cōsecratione epī datur ei potestas que perpetuo manet in eo: q̄uis

non ipmatur
cōsiliatur ab ec
potestas pferer
possit verū tam
cōferunt eis qu
pter in efficacit
Sed ppter pe
sacramenta po
ecutionem ord
sacramenta.
teneas q? si ali
ctis ad ordinē
non ordinis e
to deflexu feni
dinis recipit
mento ordini
scit ad canō
Die michi vl
liter semp m
tali. S. Si c
tunam agit
equat. Tal
r iō peccat m
sicut licz laic
cerdoti i nēci
diez suscep
Et scias q? q̄
vt tollerāt f
ad h? et obli
nō dnt ab eo
ducere. qz ei

non imprimatur caracter qđ patet: quia quādo re-
 cōsiliatur ab ecclesia: non iteruz consecratur. Et iō
 potestas pferendi non amittit: sed eos conferre
 possūt verūtamē gratia que cōfertur, in illis non
 cōferunt eis qui ab eis sacramēta recipiūt nisi p-
 pter in efficaciaz sacramentozū que conferunt.
 Sed ppter peccatū recipientium scienter ab eis
 sacramenta post ecclesie prohibitionē. et ideo ex-
 ecutionem ordinum non recipiunt: licz recipiant
 sacramenta. In omnibus igitur precedentibus
 teneas qđ si aliquis ipeditus impediētis predi-
 ctis ad ordines accedat. sacramentū recipit sed
 non ordinis executionē. excepto primo ipediti
 to de sexu femieo. quia nec mulier caractere z or-
 dinis recipit nec executionē: Nec ad pps de sacra-
 mento ordinis tibi sufficiant. Si amplius cupis
 scire ad canōes et doctozū scripta recurre. ¶
 Dic michi vltterius nūquid peccat aliquis morta-
 liter semp mīstrando ordine suscepto ī pctō mor-
 tali. B. Si cessante necessitate: qz cōtra legē di-
 uinam agit: que pcepit qđ illud qđ iustū est iuste ex-
 equat. Talis aut pctōr iustū ordinē: iuste exequit
 et iō peccat mortaliter verūtm in casu necessitatis
 sicut licz laic⁹ in ncitate baptizare: sic licz etiā sa-
 cerdoti in ncitate sacra mīstrare vlt alij ordiato or-
 diez susceptū furtiue exeq: cū pposito emēdatiōis
 Et scias qđ diu mīster pctōr ab ecclesia substinet
 vlt tollerat sōdit⁹ ei⁹ pōt ab eo sacra suscipe qm
 ad h⁹ ē ei obligat⁹ ī tpe ncitatis ppter ncitatē tamē
 nō dñt ab eo sacramēta suscipe. nē eū ad mīstrādū
 iuducere. qz eū iuduceret ad pctādū. ¶ Hūqd or-

Ant⁹ qđ du-
 in cognoscit.
 qđ abultera
 defect⁹ im-
 necessitate
 defect⁹ sit qđ
 psona clar-
 ius nati et
 dat caract-
 etrauo rect-
 die puat
 inde eorum
 ta excolas
 i vero non
 pspāre:
 claustrum
 per saltū
 m ante qđ
 subdyaco
 debet: qz
 ignoranter
 a ab epō:
 m per sal
 tū recipi
 uent aut
 ordines:
 smatici.
 lia psc-
 psecrati
 rione epī
 eo: qđ ill

De sacramento

dinar⁹ tenetur dicere horas canonicas et officiū
diuinū. ¶ **S.** Enī tenetur tñ scias qđ horas ca-
nonicas et officiū diuinūz aliqđ duplici ratōe te-
netur. vna ratio est. ppter ordinē susceptū: cui est
annexū diuinūz officiū ad referēdū deo grās cuz
ordinatū ad suū officiū ordiauit. Scđā est ratio
ppter bñficiūz susceptū: qz qui de altari viuit al-
tari debet seruiret qui hoc pigritiā obmittit pec-
cat. De sacramento eucharistie.

Petrus. Quia sacramētū eucharistie seqtur
sacrū ordinē cū sacer ordo ad ipsū ordinē: d
ipso me doceas. **S.** Petre. ¶ **Q.** quero quid dicī
eucharistia. ex qbus sacramētū eucharistie cō-
ficiatur. **S.** Eucharistia dicī bona gratia. ab eu
qđ est bonum et charos quod ē grā q̄si bona grā
qz in eo toti⁹ gratie plenitudo p̄inetur. s. dei fili
us in sacramēto altaris. Et sicut talia sacramen-
ta ex materia et forma cōstituūtur sic et sacramē-
tū eucharistie. ¶ **Q.** Dic michi p̄mit⁹ q̄ sit materia
eucharistie. **S.** Panis et vinū: qz virtute x̄porūz
que sunt forma hui⁹ sacramēti trāssubstantiatur
panis in corpus x̄pi et vinū in sanguinē. ¶ **Q.** De
quo pane sit sacramētū. **S.** De pane tritico vel
de pane frumētū solūmō: eo q x̄ps grano frumēti
se cōparauit. Et ideo de pane alteri⁹ grani nō fit
hoc sacramētū. scz spelta hauena et ordeo et hu-
iusmōi. Verūtāmē si aliquātulū de huiusmōi gra-
nis misceātur cū frumēto cū tñ species frumenti
non mutet nō impedit quin ex illo pane possit sa-
cramētū celebrari. Aliud tñ esset si tanta esset
mixtio illoz granorū cum frumento q̄ speciē frus-

menti muta-
¶ **Q.** Est n
vel fermetā
suetudinē d
mana ex az
se spm. qz p
talis scz gr
tionē heresi
miscebat. ¶
est. ¶ **Q.** Et
hoc sacramē
sacramēti
cat cor hōi
Solūmodo
fecit qz
geminē v
parauit cū
no nō celeb
tade vino
modū que
mores. ¶
corruptū
corruptūz
fia vel veri
vinum non
men in nece
prohibetur
in calice exp
ritatem. ¶
panis de fru
admisceat

menti mutarēt. qz sic ex illo pane nō celebraret.
¶ Est ne ille panis de quo celebrat azimus
 vel fermētatus. **S.** Ex utroqz celebrat scdm con-
 suetudinē diuersarū ecclesiarū. Ecclesia enī ro-
 mana ex azimo cōficit. qz ex tali pane credi fecit
 se xpm. qz prima die azimoz. Ecclesia vero orien-
 talis scz grecoz celebrat ex fermēto. ad detesta-
 tionē heresis nazareozū qui euāgelia et legalia
 miscebāt. Cōsuetudo nra latinorū rationabilior
 est. **¶** Quare requiritur vinū ad celebrandū
 hoc sacramētū. **S.** Ad designāduz effectū huius
 sacramenti qui est letitia spūalis. qz vinum letifi-
 cat cor hoīs. **¶** De quo vino pñficatur. **C. S.**
 Solummodo de vino vitis: qz xps hoc vino con-
 secrauit qd patet cum dicit. amodo nō bibam de
 gemmine vitis. &c. Similiter christus se viti cōs-
 parauit cū dicit ego suz vitis. &c. Unde ex alio vi-
 no nō celebratur nec efficitur sacramētuz vt pus-
 tade vino mala granatoz. pomoz ptozuz & hui-
 modi: que nō dicūtur ppue vinū: sed magis hu-
 mores. Similiter nec ex puro aceto: cū sit vinuz
 corruptū ex acetofo tamē aliq̃tulū et non totum
 corruptuz beneposset confici. Similiter ex agre-
 sta vel veriuo nō cōficit: qz licet sit in via vt fiat
 vinum nondum tamen est vinum. Ex mutuo ta-
 men in necessitate potest: quia speciem vini habet
 prohibetur tamē ne ex musto puro statim ex vua
 in calice expresso celebratur propter eius impu-
 ritatem Sic igitur materia huius sacramētuz ē
 panis de frumēto et vinum de vite. **¶** Ad quid
 admisceat aqua cū vino cū ministrat. **S.** Triplici
 c. l.

De sacramento

de causa. Prima est ad inēoriā passiois xpi qz cū
sāguine aqua fluxit de latere xpi. Scda est: quia
p hoc designat vno populi ad ipz xpm qz p aquā
popul⁹ xpianus designatur. vnde in apoc. Aque
multe .i. populi multi. Tertia causa assignat etiā
pp̄t institutionē sacramēti quia pbabiliter credit
qz christ⁹ hoc sacramētū instituit in vino aq̄ mix-
to scdm̄ morem illius terre. vnde puerb. ix. Bibi-
te vinū quod miscui vobis: nec sufficit qz alius q̄
sacerdos aquam cum vino in calice ponat vel dia-
conus ex precepto sacerdotis eo quod sacerdos
medius est inter deū ⁊ populū. Et ideo appositio
aque in dolio vel in vase a clerico non sufficit pro-
pter sacramēti significationē. ¶ P. Si aqua nō
admiscetur cu vino nonne impeditur celebratio
sacramēti. ¶ S. Nō quia aque admixtio cū vino
non est de essētia sacramēti: et sine illa potest sa-
cramētum confici peccaret tamē qui scienter illaz
apponere dimitteret. ¶ P. Nunquid tantum de
aqua quantum de vino est ponendū. ¶ S. Nō sed
in minima quantitate vt et statim ab sorbeat ura
vino et conuertatur in vinum

Petrus. Quia per virtutem verborū que sūt
formahuius sacramenti: transubstanciatur
panis et vinū in corpus et sanguinē xpi. Quidē
michi que sunt ista verba que sunt forma eius.
¶ S. Istius sacramenti due sūt forme vna super
panē et alia super vinum. forma vero que est sup
panē q̄ trās substantiatur panis in corpus xpi ē hec
hoc ē enī corp⁹ meū: vnde illa verba. Accipite ⁊
māducate: ⁊ c. nō sūt de eēntia forme: sed solū illa

verba pōt
nē cū intēti
trāsgrediet
per vinū: q̄
ei calicē sāg
pro vobis e
rorū. Et sei
de eēntia fo
rit. s. illa. h
sunt per se
declarat v
et c. et que
rve. Simi
me sed de u
reret s̄fice
ret. Nota
et s̄fistudin
corpus hu
sū corpor
sio in cor
mam et l
tur. Sim
sanguinē
que huma
cōsecraret
eēnti vici
etiā ibi ē s̄
tionē corp
An de erra
x̄p̄t qz vni
corp⁹ don

verba p̄dicta. Et si sacerdos nō diceret super pas-
 nē cū intētiōe cōficiēdi p̄secraret q̄uis peccaret
 trāsgrediēdo ecclesie p̄stitutionē. Forma vero su-
 per vinū: q̄ transustātiat i s̄āguinez hec ē: Hic est
 ei calix s̄āguis mei. nō. r. v. e. te. m̄ysteriū fidei qui
 pro vobis et pro m̄ltis effūdēt in remissionē pecca-
 torū. Et scias quia istorū verborum solū illa sūt
 de eēntia forme i quib⁹ tota virtus sacramēti p̄sti-
 tit. s. illa. hic est calix s̄āguinis mei alia verba nō
 sunt per se de eēntia sacramēti: sed quedā eorum
 declarāt vsum sacramēti sicut illa. Accipite m̄
 et c. et quedaz efficacīā sacramēti sicut illa noui
 r. v. e. Similiter hec dictio ei nō est de essentia for-
 me sed de institutione ecclesie. Unde si q̄s eā dimit-
 teret p̄ficeret: nec sacramētū impediret s̄ pecca-
 ret. Nota etiam q̄ calix ibi ponitur metaphorice
 et s̄ilitudinarie p̄ passionē x̄pi. Item scias q̄ cuz
 corpus humanū non sit s̄i sanguine nec sanguis
 s̄i corpore: deo in consecratione primo fit cōuer-
 sio in corpus et ex naturali concomitantia i ani-
 mam et sanguinē et huiusmodi que corp⁹ sequū-
 tur. Similiter etiā de s̄āguine p̄mo fit cōuersio i
 sanguinē et ex naturali cōcomitātia i corp⁹ et alia
 que humanū sequūtur s̄āguinē. ¶ Si s̄c̄dos
 cōsecraret corp⁹ et nō cōsecraret s̄āguinē: nūq̄d
 eēt ibi verū corp⁹ x̄pi cōsecratū. S. Verū corp⁹ x̄pi
 etiā ibi ē sub illis sp̄ib⁹ x̄rute x̄boz que ad cōsec-
 tionē corp̄is p̄tinēt s̄ nūq̄ s̄āguis cōsecraretur.
 Unde errauēnt quidaz t̄nheresiz lapsi sūt qui di-
 xerūt q̄ vna forma expectat aliā. et quod nō est ibi
 corp⁹ donec p̄latiōez x̄boz s̄āguis h̄cēni idō

De sacramento

latrare: quia sacerdos eleuādo hostiaz corp⁹ cri-
sti non indicaret populo: sed solum panē quod est
erroneuz dicere ⁊ heresis q̄ ibi est veruz corpus
xpi. *¶* Quid in sacramēto sit verū corpus xpi ⁊ ves-
tus sanguis quō manēt illa accidentia que vides
mus ⁊ sētū: sicut albedo dulcedo magnū parū
et hui⁹ mōi. *S.* Illa accidētia que vides et sentis
virtute diuina: p se manēt que prius erāt in sub-
stātia panis ⁊ vini: et sine subiecto sūt. Et post cō-
secrationē eandē virtutē retinent virtute diuina
quā prius habebant in subiecto. qui frāgunt pu-
trefiūt et corrūpūt. Unde fractio illa quā fecit
sacerdos nō est in corpore xpi: sed in accidētibus
et spēbus: ⁊ ex eis xmes gñantur. *¶* Quid des-
vermib⁹ id egñatis est faciendū. *S.* Cōburi dñt
et cineres debent in piscinā reponi. Similit̄ alia
aīalia mures ⁊ musce ibi capte sic sūt cōburende
Et illud qđ sumi potest de hostia debz sacerdos
sumere si possit absq; periculo. Si vero nō possit
tunc sūt partes hostie cū omī reuerentia seruāde
Et eodez modo faciendū est de hostia masticata
ab in firmo et pervomitū reiecta: q̄ qđvis species
manēt manet sub ip̄is corpus xpi. Et ideo si pos-
sint sumi sine piculo sumēde sūt: ⁊ in hoc sacerdos
sumēs mltuz meret. Si vero sumi nō possint sine
piculo: seruāde sūt vt dcm̄ est. *¶* De sacramēto
fm se satis michi dixisti. Hūc de mltro ip̄i ⁊ de
dispositiōe michi dicas. *S.* Sācdos ē mīster hui⁹
sacram̄ti ⁊ ad ip̄m p̄tinet celebratio sacram̄ti. *¶*
Hūc qđ ieiun⁹ debz eē sacerdos cū celebrat ⁊ con-
fessus. *S.* Hec ieiuniū nec alia p̄paratio req̄rit de

necessitate
la oris sac
manici ⁊ de
feli pollen
mandatū e
riā sacram
ad celebra
ne p̄tra co
¶ Hūc
vel suscep
cuz ab ecc
tuz ē de ne
uerentia
Siclas tan
quod fieri
lud nō so
Et hoc ie
nd est iei
q̄ rei su
re suscep
do. Et i
es natu
aliqđ sup
die a ceta
fārmitar
aliqđ aī
sequi die
ferē si p̄
solū ē app
q̄ritur ad
remanēt

necessitate ad celebratiōez hui⁹ sacramēti: sed sola ordīs sacerdotal⁹ susceptio: qz ⁊ heretici ⁊ scismatici ⁊ degradati ⁊ excoīcatiz pꝛensi ⁊ nō confessi possent sacramētuz p̄ficere quīs peccarent mandatū ecclīe trāsgrediendo: ppter tñ reuerentiā sacramēti ecclīa instituit vt sacerdotes ieiunī ad celebrandū accederēt: etiāz cōtriti seu p̄fessi: ne ptra eoz dānationē assumerent sacramētuz. ¶ Nunq̄d sacerdos post potationē aliquā aque vel susceptionē alicui⁹ medicine potest celebrare cuz ab ecclīa reputeretur ieiunus. S. Et dictū ē qz tuz ē de necessitate sacramēti pōt. q̄tum tñ ad reuerentiā sacramēti et institutionē ecclīe nō pōt. Scias tamē duplex esse ieiuniū. s. ieiuniū ecclīe quod fieri licz ppter mortificationēz carnis. ⁊ aliud nō solū p̄p̄t sūptionem aque vel medicīe Et hoc ieiuniūz non requirit in celebrando. Aliud est ieiuniūz nature qd̄ dicit p̄uatiōē cui⁹ cū qz rei siue aque siue medicine: qz nichil in corpore suscipitur ⁊ tale ieiuniū requiritur in celebrando. Et incipit hoc ieiuniū i media nocte: qz tūc dies natural⁹ incipit. Nñ si sacerdos p̄ mediā noctē aliqd̄ sūpserit siue aquā siue medicinā dz i seq̄nti die a celebratiōe cessare ⁊ ali⁹ a cōione: nisi causa iſfirmitat⁹ qz ab hac regula excipiūt iſirmi. Si xō aliqs aſi mediā noctē sacerdos aliqd̄ sūpfit: pōt seq̄nti die celebrare ⁊ ali⁹ cōionē recte. Hec refert si p̄ illā sūptionē dormierit vñ. qz dormitio solū ē ppter sedatiōez p̄turbationū mētis nec requiritur ad p̄secratiōez. ¶ Nunq̄d reliquie ciboꝝ remanētes iter dētes i ore solū ieiuniū nature

etiam corp⁹ crī-
panē quod est
verū corpus
xp̄i ⁊ res
quia que vides
magñū parū
des et sentis
a erāt in sub-
it. Et post cō-
virtute diuina
illā frāgunt pu-
illa quā fecit
accidētibz
p̄. Quid des
Cōburi dñt
Similit̄ alia
t cōburende
bz sacerdos
vero nō possit
entia seruāde
dia masticata
q̄dū species
Eideō si pos-
hoc sacerdos
possint siue
e sacramēto
proph̄t⁹ ⁊ de
miser hui⁹
sacramēti. ¶
ebat ⁊ cons-
tio req̄rit de

De sacramento

et consecrationē impediunt. **S.** Tales reliquie ciborum si casualiter et non ex proposito transglutiantur non solvuntur ieiunium nature. nec celebrationē aut suspensionē eucharistie impediunt. Similiter aqua modica vel vinum quibus os abluitur non impedit cum omnia talia solus per modum saluē transglutiantur quod vitari non potest. Et rūtamen in omnibus talibus bonum est abstinere si necessitas non occurrat propter sacramenti reuerentiā. et precipue quando aliquid parum extraneum fuerit sumptum vel mixtum cum salua in quantitate maiori. Igitur scias quod ieiunium nature requiritur ad celebrationē et suspensionē eucharistie ut scilicet nichil sumatur nec transglutiat quod vitari possit post mediam noctem. aliud a salua. Nec ad huc valet illa dormitio quam dicunt aliqui quod postquam dormierunt possunt celebrare quia ieiunium non reputant ieiunio nature: sed potius ecclesie ieiunio. **¶** Si sacerdos ad celebrandum accedat non confessus nunquam peccat sicut paccaret non ieiunus. **S.** Si sacerdos accedens ad celebrationem vel alius ad eucharistie suspensionē cum conscientia peccati mortalis mortaliter peccat et iudicium sibi manducat et bibit. non diiudicans corpus domini. Ideo debet accedere ieiunus contritus et confessus si copiam sacerdotis habeat. quam si habere non possit: et eum cogat necessitas celebrare: cōterat de peccatis et propositum habeat penitendi pro modum dum oportunitatē habuerit et copiam sacerdotis. **¶** Si sacerdos se sciuerit in peccato et contritionē habuerit: et ex necessitate ad missam celebrandam accesserit: aut forte in missa peccatum ei occurritur medietate de illo non penituerit nunquam potest celebrationē transire. aut saltē a comuni

one abstinere
se preparare
tritionē
scilicet peccatis
peccatis
re simul
corpore
bet cōterat
tritionē
nere. **L.**
metu: **S.**
debet esse
quod offerat
pulo: **S.**
bet esse
cōterat
preceptum
P.
dos de
a cele
quod scilicet
bratio
non ex
quod scilicet
sus pecc
sione de
genia
gligēt
est: **L.**
quē h

one abstinere. **E**tho. qz sacerdos hz in se q pot
se pparare ad sacramtuz psciendū t sumēdū si cō
tritionē t ppositū pscēdi habeat. Ali licz cū con
scia pti celebrādo peccet mortaliter grau? tñ
peccaret si psecratiōez ptermitteret t se consecra
re simularet: qz pplm decipet adorādo panē pro
corpore xpī: t vinū p sanguie. Ideo nullomodo d
bet cōsecratiōez simulare. Siñ etiā pōt cōsecre
ationē nllomō se debz a pceptiōe sacramēti absti
nere. Cui? ratio ē: qz eucharistia nō solū ē sacra
mētū: s; etiā sacrificiū. Quicūq; g offert sacrificiū
debz eē pnceps sacrificiū qd offert. Sacerdos xō
qd offert accedēs ad altare offert sacrificiū p po
pulo: t se dispēsato ē ostēdit sacrificiū: et iō pu? de
bet eē pnceps hui? sacrificiū. Ideo necesse ē vt q
ciēscūq; celebrat q corp? t sāguinē sumat. Et hoc
pceptuz ē in decretis de cōsecratione distinctione.

Etr? Quia i sacramento eu- u. Relatum.
charistie ē scūs scōr. Aliqd maculat? sacer
dos d nocte p pollutiōez semīs i dormiēdo debz
a celebratiōe cessare: cū ipse dñs dicat. Sci estote
qz scūs sū. S. Quis nocturna pollutiō i pedit cele
brationē t sūptiōez eucharistie ex ncitate: t qñq;
nō ex ncitate: s; ex cōgruitate t honestate: ppter
qd scire debes q noctfna pollutiō ex plurib? cau
sis pcedit. pñio ex causa extrinsecas: sicut ex illu
sione demonū: q qñq; prouenit ex defectu t negli
gētia pparatiōis ad deuotiōez t oratiōez: t tal ne
gligētia qñq; ē ueiale qñq; mōle pctm s; q maior
est t locū dat diabolo t p tali dñcū seu negligētia
quē hō ex suo dñctū scit pcessisse tenet sacdos a ce

De sacramento.

lebratōe et alijs a coīne cessare. Quis aut talis
illussio puenit ex demonū neq̄tia volētū hoīnes
a sumptōe eucharistie retrahere et sacerdotes a
celebratōe: hoc maxime stringit circa festiuita-
tes in quibus debet popul⁹ coīcare: et ppter hoc
nō est abstīnēdū: quia talis illussio q̄nq̄ cessat per
sumptionē eucharistie sicut legi i viris patrum
de q̄dā qui semp illudebat et per cōsiliū seniorū
accessit et sic cessauit illussio. Quis talis illussio vel
pollutio procedit ex causa intrinseca spūali q̄ q̄nq̄
sine pctō fit: sicut cū aliquis studēdo cōtra vitia
carnalia ppter lectionē vel predicationē ad ea re-
pbanda vel etiam cōfessiones audiēdo et hoc si-
ne delectatōe carnali sed sola infirmitate carnis
talis pollutio nō īpedit celebrationē: nec etiā eu-
charistie sumptionē. Quandoq̄ etiam prouenit
ex causa intrinseca et cū pctō. scz quādo prouenit
ex cogitatione pcedēti et delectatione carnali:
que q̄nq̄ est peccatū mortale: quādo. scz cōsensus
habetur i hoc: et tūc de necessitate est abstīnēdū
Quis etiaz est peccatū veniale. scz quādo nō ha-
betur cōsensus et tūc nō est abstīnēdū de necessi-
tate: sed de pgruitate et honestate. Quis etiaz ta-
lis pollutio prouenit ex nimia superfluitate nimia
sumptione cibi aut potus et q̄nq̄ est mortale pec-
catū et q̄nq̄ veniale secūdū speciem peccati: et sic ab-
stīnēdū est vt dictū est. Quādoq̄ aut talis pollutio
venit ex debilitate nature sicut etiam patiuntur
vigilantes. Similiter etiaz ex superfluitate quia
sicut quis patitur fluxum sanguinis sic et semi-
nis. Et quia hoc non prouenit ex voluntate: sed

potius ex cor-
celebratōe
tatur modis
tali peccato
celebratōe
rot dieb⁹ qu
his vero que
dū est nō ex
stare. Et hec
ad officicū
tez ppopul
nō possit pp
polluto cōfir-
da inuolat
teret celebra-
et sic scādā
derent peiu-
q̄ iouitū
tū ad virtutē
mētis face-
dū hoc fac-
dotalis et
pter honest-
runt. Et si
ceret mortu-
diēdo. et abs-
epm debere
doe in die p
virtute ordi-
die celebra-
cerdotia e

potius ex corruptiōe nature nō est abstinēdū a
 celebratiōe nec ad sacramētū susceptiōē. In oībus
 igitur modis pollutiōnū supradictarū que ex mor-
 tali peccato pcedūt debet sacerdos abstinere a
 celebratiōe et alius a comuniōe dicta die. Et etiā
 tot dieb⁹ quousq; mēs a vagatiōe cessauerit. In
 his vero que ex peccato veniali procedūt abstinē-
 dū est nō ex necessitate sed ex cōgruitate et hone-
 stare. Et hec oīa intelligūt qñ sacerdos nō tenet
 ad officiū q; si de necessitate oporteat sacerdo-
 tes p populo celebrare debet pferri si possit et si
 nō possit ppter absentia sacerdotis cōterat cū p-
 posito cōfitendū et mutatis iūmētis iūmētis mū-
 da induat et sic ad celebratiōē accedat. q; si dimi-
 teret celebratiōē gētes scādalizaret iōm turpi-
 et sic scādālū est euitādū in q̄tū quisq; pōt. q; cre-
 derent peius q̄ esset. ¶ **P.** Aliquid sacerdos abs-
 q; iūmētis sacerdotalib⁹ pōt celebrare. **R.** Quā-
 tū ad virtutē sacramētī pōt sacerdos absq; iū-
 mētis sacerdotalib⁹ celebrare. q; solū ad cōfite-
 dū hoc sacramētū requirit character ordinis sacer-
 dotalis et nō aliud. s; q̄tū ad institutionē ecclesie p-
 pter honestatē et reuerentiā sacramētī vestes req̄-
 runt. Et si sacerdos absq; illis celebraret vel cōfi-
 ceret mortaliter peccaret mādātū ecclesie trāsgre-
 diēdo. et absolutionē ad prelatū superiorē vtpote
 ep̄m deberet postulare. ¶ **P.** Aliquid pōt sacer-
 dos in die plures missas celebrare. **R.** Pōtest de
 virtute ordinis sed rōne pcepti sufficit ei semel i
 die celebrare. In necessitate tamē permittit sa-
 cerdoti ab ecclesia in die duas missas celebrare.

De sacramento.

sicut vnaz pro tempore et aliā pro defunctis vel p
nuptijs seu etiam alijs sacerdoti in necessitate suc
currēdo pro precio. tamē nullo modo licet bis in
die missam celebrare vel etiam pro offertorio re
portādo qz hoc esset damnable. Scias tñ qz plu
res missas q̄ duas nūq̄ pmissuz est sacerdoti vna
die pro q̄cūqz necessitate celebrare. p̄ter quam in
die natalis dñi. In q̄ die potest sacerdos q̄ adu
riuz non habet p̄pter officiū diei p̄ p̄po tres mis
sas celebrare videlicet illi⁹ diei. ¶ **¶** Lūz sacer
dos ieiunus debeat celebrare vt dictū est. Itē qd
post sāguinis p̄ceptionēz ablutionē in calice fa
ctaz de vino p̄cipiet et ieiun⁹ reputabitur: nec p̄
pter hoc ad celebranduz missam secundam impe
diatur. ¶ **¶** Nichil omnino post perceptionem
sanguinis sacerdos sumet in prima missa. duz p⁹
ea aliā voluerit celebrare sed quantuz poterit
sanguinem ebibat et cum lingua et labijs tergat
calicem et post aquam effundat in calice et ablu
to eo aquam in piscinam infundat et sic terso ca
lice celebrare poterit in eodem vel alio modo faci
at vt alij dicunt propter sacramenti reuerentiam
sumpt o sanguine vinū imponat in calice vt illum
abluat ⁊ ablutionē in alio calice ponat vel in va
semundissimo et reseruet illud vsqz ad ablutionē
secunde misse et de illo faciat ablutionē in tercia
post sumptionem sanguinis et illudumat: Laue
at tñ sacerdos ne ablutionē vini i calice factā siue
alter⁹ liq̄ris p⁹ p̄ceptioez sāguis aut qd̄cūqz ali
udumat dū voluerit missā aliaz celebrare: qz sic
ieiunus non esset nec celebrare deberet: Et si sic

celebraret pe
Petrus d
occurrer
mentū quō si
multi defect
tem q̄ circa
rere pōt defe
n illa q̄nqz q̄
secrationē c
te detmet.
pleatur de
tam vel iam
ri fm cōsili
chil cōtra
Melius est
per aliam
alium face
mus vel m
per aliā a
cerdos p
bibisse nō
charitā
si re corda
cumi p̄pos
cere. Et et
le cōmissi
nisiā sume
sacrament
cto decret
tas sempe
est de pen

celebraret peccaret: et p indulgentia eſſem aſſidere d3
Petrus. Quia multa pericula in miſſa poſſūt
 occurrere tam circa ſacerdotē q̄ circa ſacra
 mentū quō ſit agendū michi dicas. **S.** Etiam
 multi defectus poſſūt occurrere tā circa ſacerdo
 tem q̄ circa ſpecies. Circa vero ſacerdotē occur
 rere pōt defectus. qz forte pōt ſacerdos mori in
 miſſa qñqz āre pſecrationē qñqz poſt. Si ante cōſe
 crationē contigerit eū mori vel graui infirmita
 te detineri. nō oportet q̄ per aliū ſacerdotē ſup
 pleatur defectus. Si vero poſt pſecrationē icēp
 tam vel iam pfectā debet p aliū ſacerdotē ſupple
 ri ſm cōſiliū toletanū. vt d3 in decret. viij. q. i. Nichil
 cōtra ordies. Vel vt dicit Innocētius tertius
 Melius eſt hoſtiam conſecratam reſeruare: et ſu
 per aliam hoſtiam miſſam a capite inchoare per
 alium ſacerdotem. Si vero neſcitur vbi infir
 mus vel moriens ſacerdos deſierit: debet miſſa
 per aliū a capite inchoari. Si vero cōtigerit q̄ ſa
 cerdos poſt pſecrationē recorder ſe comediffe v
 bibiſſe nō debet p̄mittere ſacramentū ſed eu
 chariſtiā debet ſumere et miſſā p̄ficere. Et ſimilit̄
 ſi recordat⁹ fuerit ſe in excomunicatōe ſubiacere
 cum ppoſito abſolutionē petendi debet miſſā p̄fi
 cere. Et etiā ſi recordat⁹ fuerit ſe peccatū morta
 le cōmiſiſſe cū propoſito emēdandi debet eucha
 riſtiā ſumere et miſſam p̄ficere. et nullo mō debet
 ſacramentū impfectū relinquere. vt dicit in p̄o
 cto decreto. Nichil. Quia vbi occurrit difficul
 tas ſemper accipiendum eſt illud in quo minus
 eſt de periculo. Maius autem periculum

De sacramento.

est relinquere illud quod pertinet ad perfectionem sacramenti quod illud quod pertinet ad dispositionem ministri siue sacerdotis sumentis. ideo nullo modo debet sacerdos priuare a suppositione sacramenti et imperfecte illud relinquere. Unde in illo decreto. Nichil. Nullus absque patenti puentu molestie minister vel sacerdos cum ceperit imperfecta officia presumat omnino relinquere. Si. ut aliquis hoc attentare temerarie presumpserit excoicationis sententiam sustinebit. Item. De periculis que circa species sacramenti cadunt. Quid agendum sit dicito. Circa specierum pericula. Nota quod sit aranea vel venenum ante consecrationem in calice fuerit illud deponat et terso calice vinum vel aquam sumat. Si vero post consecrationem acciderit debet aial aut musca que in calice ceciderit caute capiet diligenter lauare et postea comburi et ablutio cum cineribus in piscinam poni. Si vero post consecrationem sacerdos nouerit venenum esse in calice debet totum illud in vasculo reponi. et cum reliquiis seruare. Et ne sacramentum remaneat imperfectum: debet sacerdos aliud vinum cum aqua in calicem apponere. et iterum consecratiōez resumere et sacrificium perficere. Si autem ante consecratiōez sanguis et post consecrationem corpus vinum aut aquam non est in calice sacerdos inuenit siue cognouerit debet apponere illud quod deficit et postea consecrare. Si autem post consecrationem sanguis adnerrat aquam deficere sic cum vino plus mirtam fuisse. Non debet ulterius aquam apponere. cum aqua non sit de necessitate sacramenti ut dicitur. sed debet sacramentum sic sumere et totum perficere. Sed de negligentia deest postea eo confiteri pro eo quod aquam dimisit. si vero sacerdos percipiat post

verba consecrati
corpus xpi sol
non vinum debet
est. et vinum cum a
gummi resumere
perficere. Si
corpus xpi del
cum aqua accip
re. et non solum
tus modus r
non est de curri
sanguinem. Item
dicit. Ut qui
sanctum siliu
debet facere
xpi sumere.
ne qua cred
crata. Quid
charitatis m
quod a letum
mentum nul
Quid faci
S. Quid a
Unde ex decre
Super neglig
per tabulam
Si vero sup
colum. et
dos quod
derit calic
peniteat si

verba cōsecratiōis sanguis xpi et añ sumptionē
 corporis xpi solam aquā in calice fuisse positā et
 nō vinū: debet aquā deponera in piscinā vt dictū
 est. et vinū cū aqua reponere t xba psecratiōis sū
 guinis resumere t sanguinē psecrare t sic missaz
 perficere. Si aut hoc aduertat post sumptionem
 corporis xpi: debet aliā hostiā nō psecratā et vinuz
 cū aqua accipe t simul corp⁹ et sanguinē psecra
 re. et nō solū vinū s; totū simul. vt obseuef debi
 tus modus t ordo cōsecrādi et eoz q̄ ad celebra
 tiōē cōcurrūt. scz verba q̄ dicēda sūt nō solū sup
 sanguinē: s; etiā supra corpus xpi. Sicut illud qd
 dicit. Et quot q̄t ex hac altaris picipatiōe sacro
 sanctū filiū tui corp⁹ et sanguinē sūperim⁹. t c. et
 debet sacerdos iterū hostiā psecratā t sanguinē
 xpi sumere. Non obstante q̄ prius aquā sumpse
 rit quā credebat esse sanguinē cū hostia pri⁹ psec
 crata. Quia pceptū datū q̄ pficiat factamētū eu
 charistie maius est obligatiōis q̄ pceptū datur
 q̄ a letunis hoibus sumat. Impfectū aut sacra
 mentū nullo mō licet pterire vt dictuz est. **¶**
Quid faciendū est si aliqd de sanguie stillauerit.
S. Quid agendū sit iura dicūt t pena q̄ infligit.
Añ ex decreto. **¶** Pij pape. de psecra. di. ij. dicitur:
 Si per negligētiā aliqd de sanguie stillauerit su
 per tabulā: lingua labat tabulat postea radatur
 Si xō sup terrā vt nō cōculcet loc⁹ radat t igne
 cōsumat: t cinis iuxta altare abscondatur: t sacer
 dos quadragita dieb⁹ peniteat. si sup altare ceci
 derit calix minister si illā absorbeat t trib⁹ dieb⁹
 peniteat si sup lintheū altaris t ad scdm lintheū

De sacramento:

stilla puenerit: quatuor diebus. si vsq; ad tertius
nouē diebus peniteat. si vsq; ad q̄rtū: viginti die-
bus peniteat. et lintheamina q̄ tetigerit stilla tri-
bus vicib⁹ minister abluat calice supposito: ⁊ aq̄
ablutōis sumat vel iuxta altare recōdat. Ex hoc
colligit q̄ nō oportet lintheamina sc̄idi sup q̄ san-
guis stillauerit: sicut quidā faciūt s; sufficit ablu-
tio p̄dicta. Penitētia tñ licet a iure īstituat minu-
itur s̄m cōditionē p̄sone. t̄pis. ⁊ negocij. Et eadē
pena videt̄ sacerdos dign⁹ eē. p̄ cui⁹ negligentia
hostie cōsecrate putrefiūt vel picitā. q̄ putrefa-
ctio fit in accidentib⁹ ⁊ nō in corp⁹ xp̄i vt dictū est
De his autē q̄ euomūt sacramētū: sequit̄ idē ex li.
penitētiā. bede. Si q̄s p̄ ebrietatē vel voracita-
tē eucharistiā euomerit. xl. dieb⁹ peniteat. Cleri-
ci vel monachi vel diaconi seu p̄sbyteri seragita-
dieb⁹ peniteāt. Ep̄i nonagita. Si p̄ īfirmitatē cā
euomerit: septē dieb⁹ peniteat. ⁊ īfirm⁹. Ex p̄silio
aurelian. Qui bene nō custodierit sacrificium: et
mus vel aliqd̄ aliud aīal id comederit q̄draginta
dies peniteat. Qui autē p̄viderit illud in ecclesia.
aut pars ei⁹ ceciderit et nō inēta fuerit. triginta
dieb⁹ peniteat. Si tñ aīalia et vermes ibi inuenti
fuerint cōburant et cineres in piscinā reponant:
et qd̄ sanū est sumat sacerdos. Penitētia vero p̄-
dicta que a iure cōstituit augmētari potest v̄l mī-
nui cōsideratis cōditionib⁹ negocij et p̄sone. Et
dicat illa penitētia esse in ieiuniis. **P. C.** De qua
materia debet esse calix et similiter corporale. **S.**
Calix debet esse de auro et argēto: simul ⁊ de stā-
no. de ere vero aut auricalco p̄pter rubiginē que

pmouet ab vo-
de vitro p̄pter
eius porositatē
Corporale autē
Non de ferico
qd̄ fuit de sin-
de sacramēto

P. Etrus. **S.**
Hic ver-
dicat. **S.** **D.**
q̄ fidelibus:
effusionis p̄-
bus tibi dico
apparentiā
Tande nemi-
pore et loco
ab alijs fide-
plebi Scias
stoms. **P.**
peccatorib⁹
rū est pecc-
flasticū cō-
tores: h̄st
nō est dāba
cultus īpen-
cramētū p̄-
bo cū nouer
secreto pet-
eum moner
mentum as-
chp̄stianus

pmouet ad vomitū esse nō debet. Similiter nec de vitro ppter fragilitatē. nec etā de ligno ppter eius porositatē. nec de lapide ppter ruditatem. Corporale aut de lino ⁊ puro lintheo debet esse. Non de serico ppter representationem sudarij xpi qd fuit de sindone linthea mūda. Ecce igit petre de sacramēto eucharistie tibi dixi.

Petrus. Satis de ei⁹ celebratiōe michi dixisti. Nūc vero qbus ministrādū sit et quō michi dicas. S. Queris qbus ministrādū sit. plauū est q fidelibus: scz corpus xpi et non sanguis ppter effusionis periculū. Sed qbus debeat dari fideli bus tibi dico q vere penitētibus ⁊ confessis scd⁹ apparen tiā: quia deus solus est cordiū scrutator. Unde nemini posses denegare eucharistiā pro tē pore et loco quē confessū audisti: aut probabilē ab alijs fide dignis didiscisti. Duo aut ministrat plebi Scias ei q sine sāguīe ppter periculū effu sionis. pp. ¶ Si solū fidelib⁹ et iustis ergo non peccatorib⁹ est ministrāda eucharistia. S. Verū est peccatorib⁹ manifestis et per iudiciū eccle siasticū cōuictis sicut sūt vsuarij manifesti. rap tores: hystiones et huiusmōi. etiā ipis petētibus nō est dāda eucharistia. pp. Si aliq⁹ peccator oc cultus ipenitēs ad me in die pasche veniat et sa cramentū petierit cum alijs. Aliquid ei denega bo cū nouerit eius cōscientiā esse malā. S. Si in secreto petierit et occultus sit peccator debes eum monere ne contra iudiciū anime sue sacra mentum assumat. Qd si resistere noluerit cum christianus sit et illud qd suum est petit non pos

De sacramento

tes et phibere. Et hec di. Augu. in glo. sup illud
prima. ad corinth. v. Si is qui inter vos noiatur
fornicator. &c. Hos a cōione quēq. phibere non
possumus. Nisi aut sponte cōfessum aut in iudi-
cio ecclesiastico vel seculari pūctū. Si vero i pu-
blico petierit et etus cōscientiā scias malā nega-
re ei nō potes nullo mō ne sue cōfessionis pōitor
videaris. debet enī semp sacerdos i publico oēs
monere ne quis ad sacramenti cōmunionē acces-
dat anteq. de peccato peniteat. et contritus fue-
rit et p̄fessus. Si postmodū accedat peccator oc-
cultus et in publico petat vt sibi ministret sacer-
dos debet ei dare. Melius est enī sacerdoti vt as-
sumens peccet mortaliter q̄ ei dene gādo eucha-
ristiā suā conscientiā p̄dere videat. ¶ Et si
quis petit secrete vt i publico sibi panis loco eu-
charistie sibi ministret. Nūquid hoc facere pote-
rit sacerdos sine culpa. S. Non sic donetur. sed
caueas ne cuiq. hostiā non cōsecratā loco hostie
consecrate ministros publice v̄l p̄uati. Ne ydo-
latrare facias sumentē. et etiā circūstantes ado-
rantes panē pro hostia cōsecrata. Caueas etiam
ne fauore vel timore corpus christi ad examina-
tionē cuiq. tribuas qz hoc esset tēptare deū. ¶
De hora qua misse celebrari debēt michi dicas.
Et ad quid teneſ sacerdos dicere anteq. missā ce-
lebrat. S. Diebus dñicis hora tertia debet missa
celebrari regulariter. qz tali hora xps a linguis
iudeoz est crucifix⁹. In ferijs sexta hora qz tūc
manib⁹ militū ē crucif⁹ In t̄pib⁹ vero ieiuniorū
hora nona. qz tunc voce magna emisit spiritum.

Misse ver-
ratiū videri
missa i no-
che: qz de
quia sacer-
qz celebra-
parationē
tutine p̄ti-
ad m̄itū d-
sej aut orā-
p̄de om̄a
an̄q. ad ce-
et f̄it i ce-
S. Sicut
ter dñi f̄it
rū missa
stie xps tr-
torū mysti-
pre ceter-
ac reuer-
Lustobi
astici. p̄ti-
ante cele-
ratio ad b-
preparati-
tu misse. qz
nouitabi-
misse de p-
ca. ecclesi-
laudis qz
preparati-

Misse vero priuate. in auroza possunt dici quādo
 radij vident splendere. Aliquid vero celebratur
 missa i nocte: nisi in die natalis dñi. ⁊ i vigilia pas-
 che: qz de nocte dicit xps nasci et resurrexisse. et
 quia sacerdos tenet ad seruitiū diuinū debet pñs
 q̄ celebret dicere illud seruitiū qđ pñet ad pre-
 parationē animarū ⁊ pñs ordinationē. Quia ⁊ ma-
 tutine pñet ad tēpus crepusculi diei. prima ho-
 ad initium diei qñ sol emittit radios suos sup terrā
 scz aurozā in qua misse priuate possūt celebrari.
 Ideo matutinas et primā debet sacerdos dicere
 añq̄ ad celebrādū accedat. **Ps. C.** De his q̄ dicūť
 et sūt i celebrationē misse postremo nichī dicas.
S. Sicut dicit in decret. de pse. di. i. Jacob? fra-
 ter dñi scđz carnē ⁊ basilus cesariē. epūs edi de-
 rūt misse celebrationē. Sed sacramētū eucharis-
 tie xps instituit vt dictū est qz in hoc sacramēto
 totū mysteriū nostre salutis cōprehēditur. Ideo
 pñe ceteris sacramētis agit cū maiori solēnitate
 ac reuerētia. Et qz scriptum est ecclesiasticiter.
 Custodi pedē tuū ingrediēs domū dñi. Et ecclesi-
 astici. xliij. Ante orationē ppara aīam tuā. Ideo
 ante celebrationē hui? mysterij debet pñitti ppa-
 ratio ad bene digneq; agendū que sequūt. Quis
 preparatiōis pma pars est laus diuina q̄ fit in itroi
 tu misse. Scđm illud psal. Sacrificiū laudis ho-
 norificabit me. ⁊c. Et sumit vt plures introitus
 misse de ps. vel cū ps. **Ar** vt dicit dyonisius. lti.
 ca. ecclesiastice gerarchie pi. cōprehēdūt p modū
 laudis qđqd in tota scriptura cōtinet. Scđa ps
 preparatiōis ad hoc sacramētū cōtinet cōmemo-

De sacramento

rationē pñtis miserie dum mīa petīf dicendo. Ky
riel. ter. pro psona patris. Chūste. ter. p psona
filij. et ter kyriel. p psona spūsscti. Ter subditur
contra triplicē miseriā scz ignorantia culpe pene
et dāni. Vel ad designādū q oēs psonae sunt eedē
in se inulcē. Tertia pars pparatiōis ad celebran
dum sacramētū istud cōmemorat celestē gloriam
ad quā tendim⁹ post presentē miseriā dicēdo. Glo
ria in excelsis deo &c. Intermittit tñ i officiis lu
ctuosis que solū ptinēt ad pmeniorationē miserie
Quarta pars pparatiōis supradicte continet
orōnē quā sacerdos facit p populo vt fideles xpī
tātis digni sūt mysterijs. Et sic pdicta quatuor
ad pparatiōē celebratiōis ptinēt. Sequit⁹ de his
ad celebrationē instructio populi fidelis ad fidez
que fit per doctrinā ppheticā applicā & euangeli
cam. Et ideo ptermittunt lectiōes pphetarum &
aploz ad disponendū populū ad fidē. Et qz exul
tatio spūalis et gemit⁹ cōsequi debent in pplo ex
doctrina pphetarū et aploz: ideo post dictas le
ctiōes cantat a choro graduale. qd significat p
fectionem spūalis vite. Et alleluja qd significat
spūalē exultationē et leticiā. Sed tract⁹ in offici
is luctuosis cantat ad designādū spūalē gemitū.
deiū legif euāgeliū ad instruedū pfecte pplm in
doctrina xpī q in euāgelio ptinet. quo lecto cāta
tur symbolū fidei in quo osidit se ppl's assentire p
fidē doctrine xpī. Qd symbolū cantat in festis sā
ctorum qui chūsti fidem fundauerunt et de qui
bus fit mentio in symbolo: sicut beate marie vir
ginis et apostolorum et aliorum sanctorum qui fi

dei articu
et instruct
qd quibē
vs sacrifi
oblatio. sc
dem pere
scz laus p
doris per
Consequ
agitur. p
in pñtiō
populus
cepta la
Sctus: s
pueris h
inde sac
enficiū
deiū pro
cōsiliū
obsecre
vī pro q
to dñe
nia impl
Tertio
tatis illi
oblatio
consecra
ctū conse
de? &c.
fructuos

dei articulos continēt. Deinde populo pparato
et instructo acceditur ad celebrationē sacramēti
qđ quidē offertur sacrificiū. cōsecratur et sumitur
vt sacrificiū. Circa qđ tria fiunt. qđ primo agitur
oblatio. scđo oblate materie psecratio. tertio eius
dem perceptio. Circa vero oblationē duo agunt
scz laus populi in cantu offertoriū: et oratio sacer
dotis petentis: vt laus et oblatio sit deo accepta
Consequēter sequit consecratio que virtute dei
agitur. primo populus excitatur ad deuotionem
in pfatione quaz dicit sacerdos: qz tunc mouetur
populus vt cor habeat sursum ad dominum. et
ideo finita pfatione populus ex deuotione cō
cepta laudat xpi diuinitatē cū angelis dicens.
Sctūs: scūs. scūs. et laudat humanitatē ei⁹ cū
pueris hebreoz dicēdo. Bñdicit⁹ q̄ venit. ⁊c. Des
inde sacerdos secreto pmemorat illos p qb⁹ sac
rificiū offerit. Et primo pro vniuersali ecclia. et
dein pro illis q̄ sunt i sublimitate constituti scđm
cōsiliū apli. i. ad timo. ij. Obsecro pmo oīm fieri
obsecratiōes ⁊c. specialit pmeorat qđdā q̄ offert
vt pro qbus offert hoc sacrificiū cū dicit. mēmen
to dñe: ⁊c. Scđo cōmemorat scđos: quoz patrocl
nia imporat pro pdictis cū dicit. p̄municātes ⁊c.
Tertio, cōcludit petitionē vt hec oblatio sit salu
taris illis pro qbus offertur cū dicit. hanc igitur
oblationē. ⁊c. Consequēter accedit sacerdos ad
consecrationē eucharistie. In qua pmo petit esse
ctū consecrationis ibi cū dicit. quā oblationē tu
de⁹. ⁊c. vel hoc dicēdo petit vt psecratio sit nob
fructuosa: iō signāt dicit vt i nob corp⁹ ⁊ sāguis:

De sacramento

Et hec significat verba que sacerdos pmitit dicens: hanc facere digneris oblationem benedictam secundum augustinum. id est per quam benedicimur. Ascripta: .i. per quam in celo ascribamur. Rata: per quam visceribus christi censeamur. Rationabiles: per quam a bestiali officio sensu exuamur. Acceptabiles. id est ut qui nobis ipsi displicemus: per hanc acceptabiles ei filio sumus. Secundo pagit sacerdos consecrationem per verba salutis nostri iesu christi cum dicit. Qui pro die. Tertio excusat se sacerdos a sumptione per obedientiam ad mandatum christi cum dicat. Amen et meo res. Quarto petit ut sacrificium peractum sit deo acceptum cum dicit. Supra que petitio recte. et hec ex deuotione offertur ipsi: sicut sacrificia antiquorum fuerunt ei accepta ex eorum deuotione. Et tunc istud debet magis esse ei acceptum cum sit perfectissimum. Quinto petit sacerdos a deo huius sacrificii et sacramenti effectum spirituale quantum ad duo. Primo quidem quantum ad ipsos summentes illud sacramentum cum dicit. Supplices te rogamus omnipotens deus recte. Nec petit sacerdos in hoc dicendo quod species sacramentales aut corpus christi et sanguis sub eisdem speciebus contenti ferantur in celum. Sed querit et petit per corpus christi mystico: scilicet pro ecclesia catholica: que significat per corpus verum et sanguinem christi: quod orationes sacerdotis et populi. angelus assistens huic sacramento representeret deo: secundum illud apoc. viij. Ascendit fumus ascensorum de orationibus sanctorum de manu angelorum coram domino: ideo dicit sacerdos. Iube hec preferri per manus sancti angeli tui in sublimi altare tuum in conspectu diuine maiestatis et dicitur sublimi al

tare ecclesie
Et per
gelus co
ecclesiam
phanti q
q: sacer
per subli
tudo nost
sacerdos
ad mortu
possunt cu
larum tu
cerdos a
aliter eff
cu dicit
agitur d
parat p
Primo
dnica cu
p orone
dnica q
tio ppa
dei recte
cis: que
sentib?
dat: q
sunt in
in mudo
de co. di
cramen
de dar c

tare ecclesia triumphans in qua transferri petimus.
 Vel per angelum intelligi potest ipse christus qui an-
 gelus concilii dicitur qui corpus suum mysticum id est
 ecclesiam sanctam deo patri coniungit: et ecclesie trium-
 phanti que est in celis. et propter hoc missa dicitur
 quia sacerdos per angelum preces mittit ad deum. vel
 per sublime altare intelligi ipse deus qui est beati-
 tudo nostra quam abstinere petimus. ¶ Secundo petit
 sacerdos huius sacramenti et sacrificii effectum quod tu-
 ad mortuos qui iam sumere hoc corpus christi non
 possunt cum dicit. Memoro etiam domine famulorum famu-
 larumque tuarum qui nos precesserunt. Tertio petit sa-
 cerdos a deo huius sacrificii et sacramenti spiritu-
 aliter effectum quod tuum ad ipsos sacerdotes offerentes
 cum dicit. In nobis quoque peccatoribus etc. Consequenter
 agitur de sumptione huius sacramenti. Primo tamen pre-
 paratur populus ad summptionem quam per tria habet fieri.
 Primo per orationes communem totius populi que est oratio
 dominica cum dicit sacerdos. Pater noster etc. Secundo
 per orationes privatas cum dicit. Sed libera nos a malo
 domine etc. et hac offert spiritualiter pro populo. Ter-
 tio preparatur populus per pacem cum dicit. Agnus
 dei etc. cum eucharistia sit sacramentum unitatis et pa-
 cis: que tamen pax solus datus qui sacramentum datur per pre-
 sentibus. Quia pro defunctis in eorum missa pax non
 datur: quia non sunt in perturbatione huius mundi sed quie-
 scunt in domino. Si nec inter monachos: quia iam
 in mundo mortui sunt: ut habet super illud decretum
 de concilio. di. xij. Pacem. Deinde se quis percipio sa-
 cramenti. Primo sacerdos sumit eucharistiam. deinde
 de datur ceteris qui communicant et iustum est ut primo

De sacramento

sumat: qz qñ alijs diuina tradit pmo debz esse eo-
rū princeps vt dicit dyonisijs in. iij. ca. eccl'astice
hierarchie. Alitmo aut tota missæ celebratio ter-
miatur iñ gr̃arū actiōe: pplo exultante p sūptiōe
huius sacramēti qd designat cantus post sūptiō-
nē. tunc sacerdos referre gratias dñō oratiōez di-
cendo. sicut xp̃us post cenā cū discipulis celebra-
tā dixit h̃ymnū. In fine diacon' pp̃m licentiat di-
cendo. Ite missa est: scz hostia ad deū p angeluz
Qm ergo p̃dōr quedā dicunt a choro: z hec p-
tinēt ad totaz eccl'iaz: sicut introit' z graduale et
hūiusmōi. Quedā inspirant pplo p sacerdotē. si-
cut fides z gl'ia celestis. iō sacerdos inchoat gl'ia
in excelsis et credo. Quedā etiā dicūt p pplo
per mīstros: sicut doctrina vete. testa. et noui tā
q̃ a deo missos. Quedā vero solus sacerdos pfe-
quit sicut que p̃tinent ad suū officiū. sicut dona z
preces. Et eoz quedā sacerdos dicit in publico z
hec p̃tinent ad sacerdotē et ad pp̃m vt orōnes
quedā vero ad sacerdotes solū sicut oblatio z pfe-
cratio. z ideo ea dicit occulte. in signū q̃ tūc tēpo-
ris passionis xp̃i an missiōē spūsc̃i in discipulos
ip̃i p̃tebant xp̃m occulte. In his etiā que a sa-
cerdote i publico dicūt expectāt assensuz dicē-
tiuz. Amen. z excitat attentionē populis: ideo p
mutis dñs vobiscū et in fine subiungit. Per om-
nia secula seculorum. ¶ Notanduz q̃ in missis so-
lennibus plures debent assistere sacerdoti: vt di-
cit sothet papa vt habetur in decre. de consecra.
distict. i. vbi dicit q̃ null' sacerdos presumat mis-
sā celebrare: nisi duob' correspondētib' presen-

tibus sibi
p̃natis v
sonaz tot
ex cu' per
hic de bi
gum est e
scias q̃ co
reuerentia
manuū q
non debet
liter p̃p̃e
sacerdos
nus mun
mitates d
etiam a m
tare in it
ratione. E
si sit i loc
doris: p
mista e
thuriſic
et a xp̃o
ruz eccl'ia
p qd xps
Et sic illu
illa q̃ sūt
gnificatiō
effectū x
p̃secratiō
nat exp̃d
n' ad dñi

tibus sibi et ipse tertius habeat. In missis tamen
 priuatis vnū sufficit habere ministrū qui gerit, p
 sonaz totius populi catholici et totius ecclesie:
 ex cui⁹ persona respondet pluries sacerdoti qd.
 Hūc de his que sūt in missa michi dicas. S. Ad
 gum est e narrare sed breuiter ptransibo. Unde
 scias q^d eorū que in missa fiunt: quedā pertinet ad
 reuerentiaz sūptionis sacramenti sicut ablutio
 manū que cōuenienter fit quia p̄ciosa tractare
 non debemus nisi manib⁹ lotis et mūdīs. Simil
 iter ppter significationē fit: vt scilz interius sit
 sacerdos lotus per p̄fessionēz sicut exterius ma
 nus mundāt per aque lotionē. Et lauant extre
 mitates digitorū: ad designanduz emundationē
 etiam a mīmis peccatis p̄fessionēz que fit ad al
 tare in introitu misse. Thurificatio aut fit duplici
 ratione. Vna ratio ppter reuerentiā sacramenti: vt
 si sit i loco celebrationis aliquid oles et prauo
 doris: p bonuz odorez thuris depellit. Alia ratio
 mystica est ad rep̄sentādū effectū gratie diuine fit
 thurificatio: quia sicut xp̄us bono odore plen⁹. i.
 et a xp̄o diriuat: sit ad fideles per officiu⁹ mistro
 ruz ecclesie. Ideo i missa vndiq⁹ altare thurificatur
 p qd xp̄s significat et p⁹ modū cōs fideles pordinē
 Et sic illud p̄tinet ad corp⁹ xp̄i mysticū. Sūt etiā
 illa q^d sūt ad rep̄sentatiōēz passiōis xp̄i sicut crucis
 significatiōes q^d sūt a sac̄dore i celebratiōē q^d signat
 effectū et x̄tutē crucis et modū passiōis xp̄i. Post x̄o
 p̄secratiōēz extēdit sac̄dos brachia sua qd desig
 nat extēsiōēz brachioz xp̄i i cruce leuat p⁹ ea ma
 n⁹ ad d̄signādū q^d oīo ei⁹ p p̄p̄o dirigat ad deū.

De sacramento.

¶ An autē sacerdos in missa manus iungit ⁊ inclinat
se orans suppliciter: hoc significat humilitatem
et obedientiā xpi ex qua passus est. Digtos autē
iungit post consecrationē scilz pollice ⁊ cū indice: quib⁹
corpus xpi consecratū tetigerat vt si aliq̃ particula
hostie cōsecrēte adhereret digito ne cadat ⁊ hoc fit
ppter reuerentiā sacramenti. Quic⁹ autē vicib⁹
sacerdos vertit se ad pplm ad designandū qd xps
in die resurrectionis manifestauit se qui quies
Salutat autē sacerdos septies in missa populū: scz
qui quies qñ vertit se ad pplm: et bis qñ nō vertit
se ad populū: scilz vna vice quādo dicit dñs vobis
scuz añ pfationē et alia vice quādo dicit. pax dñi
sit semp vobiscū. ad significandū septiformē gra
tiam sc̃i spūs. Epūs autē celebrans in salutatiōe
prima dicit. pax vobis. qz hoc xps dicit discipul⁹
suis post resurrectionē suā cuius personā epūs re
presentat. Postea frangit hostia cōsecrata i tres
partes quarū vna ponit in calice q̃ designat cor
pus xpi quod iaz surrexit. Et corp⁹ mysticū eius
q̃ tūz ad sc̃tōs qui cū corporib⁹ surrexerūt vt bea
te virginis. pars comesta significat ipm ambulā
tez sup terraz et corp⁹ eius mysticū. scilz fideles
xpi in terra viuētes: qui passionib⁹ terunt. Ter
tia pars in altari vsq; ad finē misse remanēs sig
nificat corp⁹ xpi iacens in sepulcro. et corp⁹ eius
mysticū scilz corpora sc̃toz iacentia i sepulcris:
quoz aīe sunt in purgatorio: vel i celo. Iste autē
modus seruādi vnā partē hostie vsq; ad finē misse
modo nō fuit manet autē eadē significatio partū
hostie fractio hōile. Cōseruant autē alie hostie ⁊

secrare ppter
legit. cap.
ci. x. Hostia
ne siccā not
autē tenent
cat illos qu
ncipes pas
plane sign
virgo. pare
chris iace
celo. Et n
corpore x
nētib⁹ que
pūs habet
ca. vii. di.
missa nō d
q̃ panē in
tude ppter
sub pane
sanguin
in pozre
uangelis
et sangu
postea di
Et non d
missa cele
lebration
de celo. m
vino os si
stie sacm
lebrare n

secrare ppter infirmos. vt in decret. de. p. se. di. ij. legif. cap. prebit rē. De hac aut fractione tripli-
ci x^o. hostia diuisa i partes tincta beatos. Pla-
ne sicca notat viuos seruata sepultos. Quidam
aut tenent q pars hostie in calice posita signifi-
cat illos qui viuūt in hoc mūdo fideliter qz sunt p-
ticipes passionis xpi. pars aut extra calicē suata
plane significat bonos in corpore et aīa vt beata
virgo. pars comesta illos quoy corpora in sepul-
chris iacent et aīe eorū in purgatorio sūt: aut in
celo. Et nota qd illa fractio trina nō habet fieri i
corpore xpi: sed in accidentib⁹ et speciebus p se ma-
nētibus que retinēt eandē vim virtute diuina quā
pus habebant cū subiecto. de hoc dictū est supra
ca. viij. di. i. et. l. Vero etia. Qd pars in calicem
missa nō debet dari populo i supplemētū cōtionis
qz panē intinctū nō dederit xpus discipulis nisi
tude. p ditor. Nec tunc accepit iudas corp⁹ xpi
sub pane intincto. sed simplicē panē. qz corpus et
sanguinē xpi pus cū ceteris apostolis sūperat. s. in
porrectione panis intincti expressit Johāni e-
uangeliste suū. p ditorē. Post sūptionē aut corporis
et sanguis dñi nostri iesu xpi os vinuz abluitur et
postea digiti quib⁹ tetigerat sacerdos corp⁹ xpi.
Et non debet ablutionē sumere si voluerit aliam
missā celebrare. qz si aliud sumeret a sanguīe ce-
lebrationē alterius misse ipediret. Ideo i decret
de celo. misse. ca. ex parte dicif. Semp sacerdos
vino os suū pfūdere dē p⁹ q accepit totū eucha-
ristie sacmētū. nisi tñ eodē die missā altā obuerit ce-
lebrare ne si forte vinū pfusiōis accipret celebra-

De sacramento.

tionē altam impediret vñ q̄cqd̄ infūd̄itur post species vel cū ip̄is in calicē: nō cōuer̄itur in species sacramēti: sed potius illas corrūpit: Et ideo vinū infusū in calicem post sūptionē corp̄is et sanguis nullo modo sumēdus est a sacerdote: cū sacerdos vult aliā celebrare missam. De hoc dictum est. s. ca. xvi. rē. Nec tibi petre de sacramento eucharistie sufficiat.

De sacramento penitētie.

Petr⁹. Hūc de sacramento penitētie audire volo que scda tabula dicitur post diluviū vel naufragiū: ideo te rogo vt circa eam diligentur attēdas: quia sacerdotib⁹ ē maxime necessaria et curā habētib⁹ aīay. **SC.** Multa sūt in isto sacramento que nō potero declarare. **Pete** tñ qd̄ vis et put pos o cū dei adiutorio r̄s̄debo. **PD.** Quero p̄mut⁹ quare tabula scda d̄r penitētia: deinde quid sit sacramētū penitētie et que sit ei⁹ materia et forma. **SC.** Penitētia est et dicit scda tabula scd⁹ metaphorā: qz primū remediū mare transeūtib⁹ est naui⁹ integrat⁹ in ea nauigātes saluent. Sic secundū remediū post nauē fractam est paruula nauis que sibi adherentes saluat. Sic spiritaliter primū remediū huius vite est baptis⁹ ad seruandū integritatem. Sed penitētia est secundū remediū: que integritatē perditam per peccat⁹ mortale reparat ad salutē et ideo scda tabula d̄r post naufragiū peccati mortalis. Est autē penitētia preterita mala plangere: et plangēda itē nō committere. Est etiam in sacramento penitētie materia et forma sicut et in alijs sacramentis

Actus enī
sua est: sū
autē sacerdos
sūt forma
que p̄ferunt
et sūt illa.
re. nō sūt
sunt solum
atur effect
ego absol
tes: sed po
ab solutō
sistio supe
1780 qz de
xps cū di
tis super
teoperā
bus pecc
De mor
quantū
tra pecc
peccatū
mus qui
ale pluri
genoa. A
penitētie
fir in sece
gunt prop
ca que fi
vt peregr
cum bac

fo. xxx.

Actus enī penitentis volentis de peccatis cōmis-
sis est: et sūt materie sacramēti penitētie. Verba
autē sacerdotis in ab soluendo penitētem pōnitēz
sūt forma scilz ista. Ego ab soluo te vnde illa vba
que pferunt. scz misereatur tui om̃s deus. r̃c.
et si p̃ illa. Ab solutionē et remissionē oīni p̃ctōz
r̃c. nō sūt de essētia forme sacram̃ti penitētie: sz
iunt solum orōnes et supplicatōes deo ne impedi-
atur effectus sacramēti. Et ideo soluz hec verba
ego absoluo te. r̃c. Nec etiā li ego est necessita-
tes: sed ponitur ad maiorē expressionem intētiōis
ab solutiōis. ¶ Quāquid requirit manus ip̃o-
sitiō super caput penitētis in absolueno eū. S.
Nō qz de tali manus ip̃ositioē mētiōē nō fecit
x̃ps cū dixit petro et discipulis. Quēcūqz solue-
ris super terrā. r̃c. id ṽerba p̃dicta. scz. Absolu-
te: operatur solum virtute diuina. ¶ De qui-
bus peccatis est p̃p̃te penitētia inlūgenda. S.
De mortalibus et nō p̃p̃te de venialib⁹ nisi in
quantū cōmittūtur ex ñra volōrate. Nec etiā cō-
tra peccatū originale sed magis baptismus eo q̃
peccatū originale nō reiteratur sicut nec baptis-
mus qui dat cōtra illud. Et ideo qz peccatū actu-
ale pluries iterat. Ideo penitētia est de ip̃o inlū-
genda. Advertere autē debes triplex esse genus
penitētie. Est enī quedam penitētia priuata que
fit in secreto: qua sacerdotes qualibet die in iun-
gunt pro peccatis occultis Est autem alia publi-
ca que fit in manifesto pro peccatis manifestis:
vt peregrinatio per mundum corpore nudo: vel
cum baculo cubitali vel huius modi. Et hec

De sacramento.

etiam iterari potest et a sacerdote iungit. Est autē
tertia penitētia que solēnis dicitur que fit i capi-
te ieiunij quadragessime: et soluz iungit ab epō
pro enormi crimine: quod cōmouet totā urbē vel
totum aliū publicū et pro paruulorū periclitatio-
ne cum scādalo populi ex parentū in curia. Nec
iteratur hec penitētia propter significationē ei⁹
qz designat electionē hominis de paradiso terrestri
que semel facta est. Nec iungitur solennis hec pe-
nitentia clericis ppter scādalu qz post peniten-
tiā solēnez nō potest aliquis ad sacros ordines
pmoueri et isanus effici similiter nō iungitur p-
sonis ordinatis: qz desertur ordini nō psonē. ¶
Quomodo habet fieri penitētia solēnis. S. Isto
mō habet fieri solēnis penitētes i capite ieiunij q-
dragesime cū suis presbiteris presentāt se epō ci-
uitat⁹ uel eius vicario ante fores matris ecclesie
sacco induti et nudis pedib⁹ vultib⁹ demissis co-
ma deposita eis in ecclesia itroductis episcopus
cū clerodixit septē psalmos. Et post ea manum
eius imponit et aqua benedicta aspergit: et cine-
rem capitibus eorū imponit cilicio colla eorū
operit et denunciat eis lacrimabiliter: quasi cur
adam electus est a paradiso ita ab ecclesia ei cisi-
tur: Et tūc iubet episcopus ministris vt eos ab ec-
clesia expellant clero eos prosequēte et cantāte
illud responsorū. In sudore vultus tui. et. ceta.
Et tunc in cena domini a suis presbiteris reducū-
tur in ecclesia et erunt vsqz ad octauas pasche ita
quod nec comunione nec pacem recipiēt: et tūc
exibunt de ecclesia et erunt extra ecclesiā vsqz ad

magis
p. 115

nō 77 p.
uppon

talem diez
quentis et
aditus ecc
eleia scdm
pertinet re
non depor
viri. ¶ C
peccato m
et confite
li. dum at
¶ Aliqu
¶ Non sed
tia. Et et
vnde ven
rū suscep
nis et hui
rum q ad
confessio
ne officia
et huius
fuit ex d
sione aq
bñdictio
reuerent
ligatur in
eo hōie u
mortale
tenetur
anno ex p
dato. ¶ H
homo re

talem diez sequentem scz in capite seunij anni sequentis et fiet sicut prius quolibet anno quousqz aditus ecclesie eis reddetur: et recoñsilietur ab ecclesia scdm voluntatem episcopi. ad quem soluz pertinet reconciliatio. Mulieres autem comam non deponunt in signum subiectionis sed solum viri. ¶ **¶** Nunquid debet penitens de quolibet peccato mortali confiteri. **S.** ¶ Etiam conteri et confiteri tenetur de quolibet peccato mortali. dum ad sui cognitionem pervenerit. ¶ **¶** Nunquid etiā de quolibet peccato veniali. **S.** ¶ Non sed solū requirit detestatio pcti et displicētia. Et etiā mor⁹ deuotiōis in deū et in res sacras vnde venialia peccata remittunt per sacramētōrū susceptiōē. sicut eucharistie: extreme vñctiōis et huiusmōi. Similiter remittunt ex motu eorum q̄ ad detestatiōē illoz peccatoz faciūt. scz ī confessione generali. tonsione pectoris: et oratione dñica. vbi dicit. Dimitte nobis debita nostra. et huiusmōi. Similiter dimittunt quādo aliqua sūt ex deuotione dei et rerū sacrarū. sicut ab aspersione aque bñdicte et etiā bñdictione episcopali. bñdictione sacerdotali in fine misse. et ex oībus q̄ reuerentiā prebēt deo et reb⁹ sacris. Et hec intel ligūtur in hoīe in quo solū venialia sūt. Quia in eo hoīe in quo est veniale cū mortali nō remittit mortale sine veniali siue mortali. ¶ **¶** Nunquid tenetur quilibet ad confitendū. **S.** Saltē semel ī anno et pprio sacerdoti curato vel alij ex ei⁹ mādato. Nec potest aliquis prelatus dispensare qñ homo teneatur ad confitendum peccata mortā

De sacramentis

lia que confessio nō est non solū iure possitino: sed
etiā iure diuino. ¶ Nunquid potest aliquis aliū
confiteri q̄ proprio sacerdoti. S. Quilibet tenet
proprio sacerdoti confiteri qui curā anime eius
habet. et hoc saltē semel in anno de oībus pecca-
tis suis. Tam ppter potestātē et iurisdictionem
quā habet. ppius sacerdos sup parochianū suū:
et eius vultū debet agnoscere cū eius aīe sit red-
diturus rationē q̄ etiā ppter preceptū ecclesie.
In illa decretali. Bis vtriusq; sexus. Scias in
q̄ sunt quinq; casus qui excipiunt. in q̄bus potest
parochian⁹ aliū cōfiteri q̄ ppio sacerdoti. Pri-
mus est si cōfitens sit vagabūdus. Scōs ē si do-
miciliū mutauerit. Terti⁹ est si culpā in alia paro-
chia cōmiserit. Quartus est ob propriā maliciā
sacerdotis q̄ reuelator est cōfessionis vel icitat
confitentē ad peccatū. Quintus est in articulo
mortis in quo q̄libet sacerdos potest penitentes
absoluere. Et nota q̄ sacerdos non debet audire
confessionē mulieris cū qua peccauit de eo pctō
quod cū ea cōmisit sed debet eā aliū sacerdoti re-
mittere. Nec debet mulier escōfiteri s; debet pe-
tere licentiā cōfiteri aliū. Et iā si ille negaret: de-
beret ad aliū ire tam ppter periculū peccādi cui⁹
illo q̄ ppter minorē erubescentiā quam de pctō
habet. Nichilomin⁹ tamē si cōfiteret illi ⁊ illā ab-
solueret cū emēdationis pposito absoluta esset.
Et nota quod pctā eadem de quibus aliquis cō-
fessus fuerit et absolut⁹ si iterū ea confiteat lau-
dabile est et fructuosus si cōfiteatur et qui habet
potestatem absoluēdi. Quia tanto plus de pena

Non h. fle
op. an. d.
quā p. d. h.
d. d. d. d.
d. d. d. d.
d. d. d. d.
d. d. d. d.

d. d. d. d.
p. d. d. d.

fatissim
fessionis
miller p
soluunt
cara q̄ ab
taliter
cū in con
firmati
sicut in
hostiā cō
lū horuz
ctuosi e
C. Aliq
scriptur
ppter ex
ioze ex
betur. S
sacerdot
gnamen
animū
quela
miller
git suffi
faciet pe
nō habet
cōfiteat
cellitate
pposito
habere
tos erg
aliqua

02.
iure possit: sed
poteſt alius alij
S. Quilibet tenet
anime etus
no de oibus pecca
et iurisdictionem
p parochianu ſuū:
i cuius aie ſit red
receptu eccleſie.
ſexus. Scias in
in qbus poteſt
ſacerdoti. P
as. Scds e ſi do
ul pāin alla paro
oropiā maliciā
ſionis vel ſcitar
s eſt in articulo
oreſt penitentes
on debet audire
cauit de eo pctō
alij ſacerdoti re
ſiteriſz debet pe
i ille negaret: de
ulā peccādi cuſz
ā quam de pctō
ereſt illi ſi illā ab
a ſoluta eſſet.
bus aliquis cō
a confiteat lau
tur et qui habet
to plus de pena

Penitentie.

fo. xxxij.

ſatisfactoria ei remittitur ppter erubescētiā cō
fessionis que in penā ſatisfactoriā cōpupat. Et ſi
militer ppter vim clauum quibz ſacerdotes ab
ſolunt: Ande tonēs poſſet aliqz pſiteri eadē pec
cata q ab omī pena ſatisfactoria liberaret. Nec
talis iteratio facit iniuriā ſacramēto penitentie
cū in eo non imprimat character ſicut i baptiſmo
pfirmatione et ordine. Nec ſit cōſecratio materie
ſicut in ſacramēto eucharistię. In quo non licet
hoſtiā cōſecratam iter eandē cōſecrare. Et nul
lū horuz eſt in ſacramēto penitentie. licet ymo fru
ctuoſū eſt et vtile pluries eadē pctā cōfiteri. P.
Nūquid cōfeſſio per iterpretez poteſt fieri vel
ſcripturā. S. C. Cōfeſſio per xba fieri debet tam
ppter erubescētiā cōſitētis q etiam ppter ma
iores expōſitionez mentis cōceptus q per xba ha
betur. Verū tamē in illis qui ſuos mentis cōceptz
ſacerdotibz nō poſſunt exprimere ſufficiūt alia ſi
gna mentem exprimētia per que ſacerdos poſſit
anīmū cognoscere cōſitētis ſicut carentibz lo
quela et mutis ſufficiūt ſigna et ſcriptura. Et ſi
militer vbi ſacerdos ydīoma cōſitentis nō intelli
git ſufficit interps vel ſcriptura. P. C. Quid
facit penitēs in extrema neceſſitate potius qui
nō habet copiaz ſacerdotis cōualeat pſiteri. S.
Cōſiteatur deo vl laico ſi habuerit q in tali ne
ceſſitate poſſet cōfeſſio fieri laico vel nō ſacerdoti
ppoſito in retēto cōſitēdi ſacerdoti cum copā
habere poterit et neceſſitate ceſſāre. P. C. Mul
tos expōſitū ſi qui pſiteri neſciūt. Nūquid poſſū eis
aliqua iterrogare ſi cōmiſerit ea. S. Potes ſz in

De sacramento

terrogādo debes adhibere diligētiā et cautelā
vt non interrogēs de peccat[is] inuisitatis et ad p
priam personā nō expectātib[us]. Quia militi nō
est interrogādum de peccatis religios[orum] nec eō
uerso. Simuliter non est interrogādū de peccat[is]
illis que ex abūdantia malicie ad inuenta sūt nisi
alonge ⁊ maxime a peccatis quia cū delectabilia
sint possent mouere cōfite[m] et ad eorum cog
nitio[n]ē deuenire que prius ignorabat. Ideo de
uisitatis est querēdū vt pote de mēdatio furto per
iurio: et huiusmodi de carnalibus autē per circū
stantis multū remotas. ¶ Que sūt circūstā
tie per quas aggrauat[ur] peccat[um] et que sūt interrogā
de. ¶ Ille circūstantie per hūc versū declarā
tur. Quis: quid: vbi: quibus: cur: quotiens: quō
modo: quādo. Quis importat circūstantiam portio
nis persone. vt quis fecit. Iuuenis vel senex cle
ricus vel laicus solus vel ligatus quia sic aggra
uatur peccatū et trahitur in aliam speciem vt po
te si solutus est ⁊ cognoueris mulierem solutam
fornicat[us] est. Si ligatus est adulteriū est et sic d
alijs peccatis. Quid importat circūstantiaz que
ē effectus actus sicut furādo quis plus furatur
dampnum maius infert vel rem nō sacram furā
do furtum committit sed furando rem sacram sa
crilegium cōmittit. Vbi importat circūstātiā loci
vt si peccatū fiat in loco publico sacro vel priua
to: Quibus scilicet auxilijs vel instrumētis vt si
percussit manu vel pugno aut baculo seu gladio
Cur. id ē qua intētiōne fecerit vt si quis occiderit
aliū vel percussit rapiendi ratione vel vindicte

Quom
cussit
impor
militi
frente
marie
in for
re. sim
legu
monta
gumē
lo part
hunt
nims
cator
qua cō
minare
ditio
sit p
glou
pziā
cusare
vt scia
per ho
fello p
bens v
celerat
tus aut
plico
ratem
lis. d

Quomodo importat modum et qualitatem actus ut si percussit fortiter aut remisse vel leuiter. Quando importat tempus ut si in tempore sacro peccatum commisit aut non sacro. Istas circumstantias debes a committente diligenter inquirere. quia consistende sunt. Et maxime ille qui trahunt peccatum in aliam speciem sicut in fornicatione et adulterio. sed ad ligatam accedere. similiter stuprum sicut deflorare virginem. et sacri legum est cognoscere mulierem benedictam vel sacramentalem. et incestus cognoscere uxoris sue consanguineam vel suam. In furto etiam est sacrilegium et in dolo paritum. et huiusmodi similia alia peccata que trahunt in aliam speciem peccati. Caveas tamen ut iam dixi ne nimis descendas ad particulares circumstantias peccatorum carnalium. Similiter caveas ne personam cum qua confitens peccauit nominare eum cogas quod si eam nominare voluerit prohibeas. sed solum inquiras de conditionibus persone generalibus cum qua peccauit. Atque sit persona ligata vel soluta. ordinata aut sacre religioni professi et homini. et sic generaliter ne personam propriam agnoscas. ¶ **C** Et video se persona debet accusare in confessione solum et integre profiteri. **H.** Etiam ut scias qualiter debeat confessio fieri conditiones per hos versus reperies. Sit simplex humilis confessio pura fidelis. Atque frequens nuda discreta libens verecunda. Integra secreta lacrimabilis accelerata. Fortis et accusans: et sit parere patet. Huius autem expositio est hec. Sit simplex. id est simpliciter. ut nichil dicatur nisi quod pertinet ad contritionem peccati et qualitatem peccatorum. Humilis. id est miserum se clamet penitens. ¶ **Dura.** sed

De sacramento:

cū intentione recta. Fidelis. i. vera. Frequens: scz
sepe fiat. Huda: scz sine inuolutione aut obscuri-
tate verborū. Discreta: scz maiora peccata dicat
cū maiori pondere. Libēs. i. voluntaria: Hecū-
da. s. erubescendo de pctis et non lactando de bo-
nis. Integra. s. q. nichil celet qz aliter absolui nō
posset cū non fiat absolutio vnius peccati mortāl
sine alio. Secreta. s. ad foruz penitentibz de oc-
cultis cōsciētie agitur. Lacrimabil' q̄tū ad dolo-
rem de peccatis cōmissis. Accelerata. scz vt statū
confiteat et non dilationē confitendi faciat. hoc
tamē non est de necessitate precepti q̄nōiā quilibet
tenet soluz semel in anno de ratione precepti
cōfiteri. s. in paschale. laudabile tñ est vt hō post
lapsum statim p̄tēat tam ppter recuperandam
gratiā quā amisit q̄ propter piculuz mortis. cui⁹
certitudinē tēporis non cognoscit. Fortis: scilicet
vt ppter erubescētiā cōfiteri peccata non di-
mittat. Accusans: scilicet seipsū et non aliū. ⁊ sit pa-
rare parat qz confitens debet sacerdoti in oībus
obedire q̄tuz ad ea que sūt in foro penitētie. Ecce
igit petre dixi de quib⁹ confessio fieri debet: et
quibus. et qualiter faciēda sit.

Petrus. Quia post cōfessionē penitentis seq̄-
tur absolutio sacerdotis. Ideo de absolutio-
ne eius michi dicas: Et primitus. Atqz quilibet
sacerdos in necessitate possit ab oībus peccatis
absolvere penitentem. **S. C.** In casu necessitatis
vbi de morte confitentis timef. Quilibet sacer-
dos ab omnib⁹ peccatis potest absolvere confi-
tentē ab omni vinculo excommunicationis. In-

lungent
peru
scopus
penitē
est remi
nt q̄ ad
cū et d
stinaz
teniaz
Eos qu
sitate
re et a
testas
tendat
Herum
dictio
dit. Jo
bus in
tē qui
sacer
est qu
cund⁹
quand
Ceter
gulari
debet
de ince
etuo
ad ter
in tali
tem ci

iungendo tamē prius ei q̄ si ad statum sanitatis
peruenierit. et necessitas cessauerit. q̄ adeat epis-
copus vel eius penitentiarius pro suscipienda
penitētia pro maioribus peccatis: pro quibus ei
est remittendus. Similiter si excommunicatus fue-
rit q̄ adeat iudicem ad satisfaciendū pro cōtuma-
cijs et delictis. Alioquin si neglexerit in pri-
stinaz secundū bonifaciu octauum retrudetur se-
tentia. vt habetur de senten. excō. et interdicti.
Eos qui a sententia. ¶ **¶** Anquid extra neces-
sitate quilibet sacerdos potest quēlibet absolue-
re et a quibuscūq; peccatis. **¶** **¶** Non: q̄ licet po-
testas sacerdotalis que confertur in ordine se ex-
tendat q̄rum est de se ad oīa peccata remittenda
Verum tamē ad vsuz huius potestatis sequit̄ iuris-
dictio q̄ iurisdictio a maioribus in inferiores descē-
dit. Ideo potest superior aliqua sibi reseruare q̄-
bus iudicium inferiori non committit. Sunt au-
tē quinq; casus retenti a iure pro quibus simplex
sacerdos remittit penitentem superiori. **¶** Prim⁹
est quando imponēda est solēnis penitentia. Se-
cund⁹ est de excommunicatis a iure vel ab homine
quando inferior sacerdos non potest absolvere.
¶ Tertius est quando inuenit in penitente irre-
gularitatem contractaz pro cuius dispensatione
debet eum ad supiorem remittere. ¶ Quartus
de incendiarijs est. ¶ Quintus est quando consu-
etudo est i aliquo episcopatu q̄ enormia crimina
ad terrores episcopo reseruant̄ quia consuetudo
in talib⁹ dat et aufert potestatem. huiusmodi au-
tem crimina in his versibus continentur.

De sacramento.

Qui facit incestū deflorans aut homicida. Trāsgressor voti periuurus sortilegusq. Sacrileg⁹ patrū percussor vel sodomita. Et mēta fides: faciens incēdia prolis. Oppressor. blasphem⁹. hereticus. oīs adulter. Clerū pcutiens is adeat presulē. Istos casus solēt epi retinere. Sed ī aliquib⁹ dyocesib⁹ ppter peccātūz mltitudinē et locorū remotionē. et scādaltuitationē. Epi aliquorū dictorū casū curatis sacerdotib⁹ cōmittūt. Etā secundū cōsuetudinē locorū absolūt aqbusdā et aqbusdā non. Unde bonū est casus reservatos ab epis sacerdotib⁹ agnoscere. qm̄ absolūtes a re tētis quib⁹ non possūt peccant. de his aut casib⁹ supradictis papa retinet tres: scz percussorē clerici cū atroci iniuria: incēdiarios eccliarū et falsarios litterarū papaliū. **P.** **C.** Expositionē dictorū casū mihi dicas. **S.** **C.** Expositio eorū manifesta est verūti aliqua tibi dicā. Incestus est cōcubit⁹ carnalis inter psonas eiusdē sanguis: sicut cū matre filia: sorore: nepte: matertera germana: vel eiusdē affinitatis. .s. cū sanguinea vxoris. pprie vsq. ad gradū phibitum. Et sicut causat ex parte viri incestus sic ex parte vxoris qū cognoscit a cognato viri sui. Deflorans. .s. virginē quia virginitas ē sūmūz bonū et angelis cōparatur: et ei cētesimus fruct⁹ attribuitur. Et ideo illicita defloratio virginis. .s. extra bona matrimonij sūmūz pctm̄ est: et dicit stuprū. Et ad hunc modū refert raptus qui est violentia mulieris et opssio. Homicida. .s. volūtarius sicut insidiādo inuadēdo cōsiliūz auxiliūz prebēdo vel casu facto debita diligentia non ad

hibēdo phibens non remouēdo: seu rei illicite ex
qna homicidiū sequit̃ operā dando. Trāsgressor
voti. s. extra casū necessitatis. Periturus corā iu
dice vel plumb⁹: ex quo scandalū orietur. Sortile
gus diuinatores carminatrices demonū auxiliū
inuocātes: et eis reuerentiā facientes. Sacri
legus. s. auferēdo rē sacram de loco sacro vel sacrū
de non sacro vel non sacrā de loco sacro. Ad hūc
casū referē violatio ecclesiarū vel locorū sacrorum
scilicet violenter hominē extrahendo crimē for
nicationis vel sanguis effusionē in eis perpetrā
do. Et similiter monialē et bñdictam mulierē car
naliter cognoscendo filiolā snā et cōmatre. Pa
trū percussor. s. volūtarie ratione vindicte vel in
iurie vel illicitū faciendo: ex quo patris aut ma
tris percussio sequit̃. Sodomita. s. hominis cum
homine vel mulieris cū muliere: aut cū muliere
extra vas debitū vel cū bruto. Ad hunc modū re
fertur oīs mollicies carnalis pcuratio p cōtra
tū. Mentita fides cū intentione fallendi decipi
endi vel damni inferēdi vt in seruis apparet: qui
res dñor suoz seruare debēt similiter vbi alteri p
tudiū gñatur. sicut debitorib⁹ apparet vbi fidei
pmisse subuenire potest querēdo solūdi bilato
nē. Ad hūc referē omne plurius perniciosus. Fac
iens incendia domoz ecclesiaz preter tamē casū in
fū belli. Polis opp̃sor scz sp̃ore. et ad hūc casū
pcuratio sterilitatis: et abortiuoz et si fetus pro
creatus fuerit et format⁹ in vtero ṽl in ṽtre homi
cidius est. et ad casū homicidiū referē eius destru
ctio. Blasphem⁹ scz blasphemando deū et s̃ctos

De sacramento

Et similiter ad hūc casuz refertur omnis ydola-
tria et demonuz veneratio quia hoc est blasphem-
ia in deū et heresis est. Hereticus. s. contra deum
falsa sentiendo contra articulos fidei predicādo
docendo aperte vel secrete: et om̃s factores et cō-
sentientes: heretici reputant. Similiter ad hunc
casuz refertur p̃dictus casus scz demonū venera-
tio et oīs contumelia creatoris. Om̃is adulter
s. accedens ad thoz alteri⁹ vel thozū violans illi
cito ꝓcubitu sive vir siue mulier. Clerū ꝓcutiens
s. aīo iniuriābi vel violentiā inferendo in se vel in
reb⁹ sibi ꝓiūctis vt vestimētis et h̃mōi. Et si atrox
fuerit iniuria aut enormis ad solū papā pertinet
absolutio. Sunt aut̃ plures ꝓsone quē a suis ꝓlas-
tis absolui possūt. Primo si ꝓcutiēs sit in articulo
mortis. Secūdo si sit hostiarius alicui⁹ viri potē-
tis. dū tñ ex ꝓposito vel odio clericū grauiter nō
percusserit. Tercio si dñs ꝓcusserit seruū leuiter
et maxime qñ ꝓꝓt eius absentia vel defectū dā-
num incurrit. Quarto si ꝓcusserit nesciens cleri-
cū esse. Etia mulier clericū ꝓcutiēs si sue pudē-
cie infidiat. Quinto si regularis regularē ꝓcuti-
at: nisi sit excessus enormis. Sexto si ꝓcutiens
sit paup̃. Septio si habeat inimicitias capitales
Octauo si ꝓcutiēs sit impubes. senex: vel ipotēs
in his casib⁹ possūt ꝓcutientes clericū absolui
a suis ꝓlatīs non remittendo ad papā. Sunt autē
septē casus alij in quib⁹ ꝓcutiēs clericū ex cōmu-
nicationē nō incurrit. Prim⁹ si ꝓcusserit causa
discipline vt magister vel ꝓlatus. Secūds si ex ioco
sa leuitate ꝓcusserit. Terti⁹ si inuenerit eū turpi

conuer-
filia. M
mane in
clericū
monita
fert ad
pugl: a
occiden
tentia
p. C
cramen
munic
zens a
p. P
munic
eo q ex
tia: q
ari qu
tione
Tñ ei
dicez
si reci
secun
vt hab
p. Ab
tionis
maior
micat
ner ad
orē. S
pus p

conuersantē vel agentez cū vxore: matre: sorore v^l
filia. Quart^o si statim vim vt repellat cū modera
mine inchoate tutele. Quintus si ignoret eū esse
clericū. Sext^o si inuenerit i apostasia post trinam
monitionē ei factā. Septimus si cleric^o se trans
fert ad actus penitus contrarios. vt si fiat miles
pugl: aut bigamus. etiā si furto deprehendatur v^l
occiderit. In his casibus nec percutiens clericū se
tentia excommunicationis incurrat. nec peccat.
P. Quia excommunicatio separat hominē a sa
cramentis. Dic quō in foro penitētie erga excō
municatū sit agendū. an pri^o debeat absolui peni
tens ab excommunicatione q̄ absoluat a pctis. **S.**
Prius debet absolui penitens a sentētia excōm
municatiōis ab eo qui habet potestātē absolue
re eo q̄ excommunicatio separat hominē a sacramē
tis: q̄ absoluat a pctis. nisi casus mortis emine
at: i quo pōt quilibet sacerdos ab omni excōica
tione et ab omni peccato absolue^r vt dictum est.
Tū ei inungendū est q̄ sanitatē recuperata ad iu
dicez ibit vt satisficiat de emēda et p^rumatia. Qd
si recusauerit adire iudicē post sanitatē recupatā
secundū noua iuraz in p^ristinā sentētiaz retrudet
vt habet in vi. li. de sen. excōi. eos qui asnia cano
P. Ad quem pertinet absolutio excommunica
tionis. **S.** Duplex est excommunicatio. vna dicitur
maior. et alia minor. Absolutio maioris excōmu
nicatiōis que lata est ab homīe seu a iudice pri
net ad eū q̄ tulit sentētia excommunicationis at p^r ei^o sup
orē. Sivero excōicatio lata sit a iure tunc episcopus
potest absolue^r exceptis sex casibus: quos

De sacramento

sibi papa iuris p̄ditor reservauit. Pr̄m^o est quā
do aliquis inicit manus violētas suadēte diabo
lo in clericū vel religiosū. Secundus est de illo qui
ecclesiā incēdit et est denūtiat⁹. Tercius est de illo
qui frangit ecclesiā et est denūtiatus. Quartus
est de illo qui scienter cōmunicat in diuinis excōs
municat⁹ nominaliter a papa. Quint^o de illo qui
falsat litteras dñi pape. Sextus est de illo q̄ cuz
ex cōmunicatis cōmunicat ī crimine pro quo ex
cōmnatis sūt. Non debet ei absoluti nisi ab eo qui
eū excōmunicauit et si non est ei⁹ subdit⁹ nisi p̄
pter difficultatē accedēdi ad ipm̄ sic absoluetur
ab ep̄o vel a sacerdote p̄p̄o p̄stita latoratoria cautē
one q̄ peat mādāt iudic⁹ illi⁹ q̄ tulit sn̄iaz alioq̄n
ī eādē sn̄iaz retrudet vt dictū est in precedētī ar
ticulo. Unde scias q̄ ille qui participat cū ex cō
municato in crimine eū in sententia confortādo
et cōsulendo vt obstineat sustināt maiorez excō
municationem incurrit et non potest absolui nisi
a iudice qui tulit sententiam. Sī r̄ qñ aliq̄s excō
municat a iudice cū suis p̄cipātib⁹: tūc p̄cipā
tes cū eo nō p̄nt absolui nisi a iudice q̄ fert sn̄iaz
nisi ī casu necessitatis vt dictū est. Sciēdū est tñ
q̄ bonifa. viij. p̄firmādo decre. Inno. iij. et grego
x. suor̄ p̄decessor̄ prohibuerunt vt nullus iudic
uz ex cōicare p̄sumat maiori excōmunicatione p
ticipātes cū excōicatis in locutione et alijs casib⁹
b⁹ quibus participās solū minore in currit: nisi
monitiōe canonica premissa aliter non teneat sē
tentia vt habet in ca. Statutum. et c. Constituta
tionem: et c. Statuit de sētentia excōl. li. vi. p̄.

Exco
r^o. B. In
inuita
excoic
uit dīse
videat
est. p̄.
excoic
B. Inno
ad iudic
catis ob
tamen
excoica
religiti
tur vel
cōicatu
catus s
ab alijs
Quia
pōt tu
tulit
soluit
debes
est clau
uis iuri
indigni
etatu
ue iuri
cation
nōne

Potest ne excommunicat⁹ ab solui a iudice inui-
 t⁹. **S.** Imo. quia sicut excommunicatio fert i aliuz
 inuitu ita etiam potest absolui inuitus et manente
 excoicatio in cotumacia potest iudex qui excoica-
 uit discrete remittere excoicatione iuste latam si
 videat expedire saluti illius i que excoicatio lata
 est. **P.** **Q**uid ille qui est excoicat⁹ pluribus
 excoicationib⁹ pot ab vna absolui remanente alia?
S. Imo quia excoicationes cognitione no habet
 adiuvicem: et ideo q est excoicatus plurib⁹ excoi-
 catioib⁹ potest ab vna absolui remanente alia veru
 tamen quando aliquis est excoicatus pluribus
 excoicationib⁹ ab vno iudice si absoluat ab vna i
 telligitur absolui ab oibus nisi p⁹trariuz exprima-
 tur vel explurib⁹ causis et diuersis sit pluries ex-
 coicatus ab eode. Si diuersis vero iudicib⁹ excoi-
 catus si absoluit fuerit ab vno no est absolutus
 ab alijs nisi absolutio vni⁹ p⁹firmetur ab alijs. **P.**
 Quia excoicatio no igitur nisi p⁹ peccato nuq⁹
 pot iudex absoluere excommunicati a pcto p quo
 tulit p⁹tra eum sententia: sicut ab excoicatione ab-
 soluit. **S.** **T**ua petre q⁹stio potest at e clauituz ec-
 clesie req⁹rit. Et aut scias quid queri agnoscere.
 debes scire ecclie clauet esse duplici. Quaz vna
 est clauis iurisdictionis: et alia clauis ordinis. Cla-
 uis iurisdictionis respicit ecclies militante a qua
 indigni elciunt p⁹ ptate superioris: ad quos spe-
 ctat iurdictio. Et ideo supiores flat hanc cla-
 uet iurisdictionis hnt: et ad eos pertinet per excoi-
 catione aperceptione sacramentorum et comu-
 nione fidelum. contumaces separare et eos ab ex

De sacramento.

8
cōmunicatiōe absoluere. qz vero sacerdotes. sicut electi. officiales. archidiaconi. et hmoi habēt hanc iurisdictionē et clauē iurisdictionis. Ideo de inuētes p̄tūmaces p̄nt excōicare et ab excōicatione absoluere etiā excōicatos inuitos. Claus aut ordīs respicit eccliam triūphantē: et habet dignos ad celū ordiāre et indignos expellere: Ideo soli sacerdotes q̄ sūt mediatores iter deū et hōiez solū habēt hāc clauē. Et qz per pctm mortale elicitur hō a regno celoz. Ideo absolutio mortalis pcti ad solos sacerdotes p̄tinet: qz hmoi ordinis clauē hnt. Et scias q̄ nullus a pctō inuit⁹ absoluit: licet inuit⁹ ab excōicatione absolui possit: qz oē pctm ex volūtate p̄mittit et pcedit. Et iō sicut nō cōmittit pctm nisi ex volūtate ita nō remittit nisi ex volūtate: sēz vt sicut a nobis est ipetratū volūtate: ita volūtate detestet a nob. Et sic inuit⁹ nō absoluit a pctō aliq̄s. S; ab excōicatione inuit⁹ pōt absolui vt dcm ē ibi supra. Igit ptz q̄ l; iudices p̄nt absoluere rōe iurisdictionis ab excōicatione: nō tñ a pctō. Et si dicas q̄ iudex sacerdos ab vtro q̄ absoluit. dico q̄ nō absoluit a pctō rōe q̄ iudex et rōne sue iurisdictionis: s; rōne q̄ sacerdos et q̄ h; clauē ordīs. Et qz excōicatio nō fert in aliquē nisi p pctō. iō semp p̄ absolutiōē iudicis ab excōicatione debet fieri absolutio a sacerdote pro pctō. Et debet sacerdos late i timare quia nō cognoscit. **P. C.** De absolutōe maioris excōicationis ad quē spectat dixisti. Hūc de absolutōe minoris excōicationis dicas. Atrū simplex sacerdos possit a mīori excōicatione absoluere. **S.** Sic. s; vt sci

as ex qbus
nicipantibus
sibus agnos
efficiat. Qs
se; o culū de
se; non salu
erantē. Et
En in his c
currit. Et a
dictū est ibi
ro a iudice
Et similiter
nēdo excōi
lis p̄cipā
ctū est. qd
participat
bus q̄ per
tibi soluit
ignora ne
qui p vti
ba interfe
sue recipi
tenet sem
legē. humi
tur obedire
filiis non e
tur euitare
seruus rem
est obligatu
nicipare cu
aus cū dō.

as ex quibus causet minor excoicatio q̄ prouenit p
 ticipatibus cū excoicat maior excoicatioe his x
 sibus agnosces. Si pro delictis anathema quis
 efficiat. Os. orare. vale. p̄munt mēsa neget Os
 scz osculū dando. Orare. vt non oret cū eo. Vale:
 scz non saluret. Loio. vt nō p̄muntet cū eo in sa
 cramētis. Mensa neget. vt non comedat cū eo.
 An in his casib⁹ minorē excoicationē p̄cipās i
 currit. Et a simplici sacerdote potest absolui. vt
 dictū est ibi Si p̄cipās excoicet cū excoica
 to a iudice non p̄sit absolui nisi a iudice excoicāte
 Et similiter p̄cipātes in crimine sustinēdo et fa
 uēdo excoicatū in crimie p̄ quo est excoicat⁹ La
 lis p̄cipās maiorē excoicationē incurrit. vt ibi di
 ctū est. p̄. ¶ Rūq̄ l3 cū excoicato aliq̄ aliquaz
 participationē habere absq̄ pctō. S. Licet. cassi
 bus q̄ per hos versus designant. Nec anathema
 tibi soluūt ne possit obesse. Atile. lex. humile. res
 ignora necesse. Atile ponit: qz licet excoicato lo
 qui p̄ utilitate ⁊ salute aīe sue. similiter ⁊ alia x
 ba interferre vt familiari⁹ et facilius xba salutis
 sue recipiat. lex ad matrimoniu referē qz mulier
 teneat semp viro obedire ⁊ ei debitū reddere scd3
 legē. humile ad subiectionē referē. qz filius tene
 tur obedire patri et seruire ei. Et loquitur hic de
 filijs non emancipatis. quia emancipati filiū tene
 tur euitare patrem excommunicatum. Similit
 seruus tenetur obedire dño in his in quibus dño
 est obligatus Nota tamen q̄ licet vxor possit par
 ticipare cum viro excoicato. et fili⁹ cū p̄re. et ser
 uus cū dño. verū tamē si seruatur sententia in vs

De modo

rum patrē aut dñm vxorē filios et seruos interdi-
cto ecclesiastico supponēdo iterdicti sūt nec ad
sacramēta recipiēdi res ignorata qñ ignorat si-
plicit̃ q̃ sit excoīcat⁹. Necesse ad necessitatē vi-
te refertur quia pegrinis trāseuntibus per terrā
excoīcatoꝝ licet eis cibaria emere cū non habeāt
aliūde recurſū seu alibi nō recipiāt. Vel necesse re-
fertur ad excoīcatū cum in articulo necessitat⁹ ex-
tuit quia tūc subuenitur nature. Ad p̃mū etiā ca-
suz. scz. vile vt dicūt quidā repetitio debiti refer-
tur qz repetitio debiti ab excoīcato potest fieri qz
sic monetur ad salutē suā cum ad satisfactiōez
suā monetur. Similiter om̃s casus cōsimiles ad
ipsuz referūtur. Igitur videt̃ petre qz prius absol-
uend⁹ est excoīcatus ab excoīcatione a iudice: q̃
a sacerdote a pctis. Et quomō p̃cipiendū sit cū
excoīcatoꝝ quomodo nō et ad quos pertinet sēs-
tentiaꝝ excoīcationis ferre: qui. scz habēt clauēz
iuri ditiōis ordinariāz vel delegatā. Ep̃i tñ aucto-
ritate pp̃ia clauē iurisdictionis ordinariāz hñt in
suis diocesi⁹ et excoīcare auctoritate pp̃ia pos-
sūt. Sacerdotes vero prophanos excoīcare non
possunt nisi excoīmissione eis specialit̃ facta: aut
i casib⁹ certis sibi a iurep̃cessis scz furto rapina et
hui⁹ modi. De duplici tñ excoīcatiōe dictū ē. scz
maiori: et minori: q̃ licz vere sepet hoīez a sacmētis
et a sacramētoꝝ cōione nō tñ vtraq; a cōione fide-
liū et cōsortio qz maior solū a cōsortio fidelū sepat
et nō minor. Et d̃ minori pōt simplex sac̃dos absolue.
Quia. In sacramēto penitētie post cō- **CP.**
fessioēz et absolutioēz seq̃t satisfactio: nō d̃ mō

satissacienti
debeat tantā
it peccatoꝝ in
tiam peniten-
tiā inūgere
requiritur. q
liter qz scōm
minuit quā
penitētie tur-
tis q̃ discret
possibilitatē
in hac vita
purget et se
ne tēporali
quē fuerat
cerdos inū-
ta est. p̃pte
ad eius arb
quid infirm
si illis inū-
facere aut
cenda et nō
vt doleant
amicos peni-
tis fieri. Et
a pctis si do-
gant. pp̃. C
re. 5. Ad ex-
effectū satisf
sequentū p
medicina qz

satisfaciendi michi dicas. Et primo si sacerdos
 debeat tantā penitentiā iniungere q̄tam meru-
 it peccator in peccando. **S.** Ad iniungendā penitē-
 tiam penitenti nō potest sacerdos totā peniten-
 tiā iniungere petenti que pro peccatis mortalib⁹
 requiritur. q̄ in hac vita explei nō posset. Simi-
 liter q̄ scdm q̄ritatem cōtritionis etiam pena di-
 minuit quā sacerdos non agnoscit. Ideo dicit q̄
 penitētie sunt arbitrarie. scz ad arbitriū sacerdo-
 tis q̄ discrete cōsiderat pditiones penitentiu et
 possibilitatē. Unde et si tota penitētia non soluat̄
 in hac vita q̄ pro p̄ctis debetur in purgatorio ex-
 purget et soluetur post hanc vitā. qm̄ reatus pe-
 ne tēporalis semp post confessionem remanet ad
 quē fuerat obligat⁹. Similiter nō oportet q̄ sa-
 cerdos iniugat penitentiā semp q̄ de iure p̄stitu-
 ta est. ppter necessitates psonarū. sz vt dictū est
 ad eius arbitriū discretū est imponēda. **¶** Nun-
 quid infirmis iniungenda est penitētia. **S.** Non q̄
 si illis iniungeret penitētia: ad illā tenerent quaz
 facere aut p̄ficere nō possent. Ideo est eis inotē-
 cenda et nō iniungēda. Alii innotescēdum est eis
 vt doleant de p̄ctis et p̄solent de mīa dei. et q̄ per
 amicos pcurēt elemosinas et orōnes et hmoi pro
 ip̄is fieri. Similiter q̄ habeāt p̄positū abstīnēdi
 a p̄ctis si de infirmitate conualescerint aut resur-
 gant. **¶** **C.** Nūquid potest vn⁹ pro alio satisfacere.
S. Ad euidentiā tue q̄stionis scias duplicē eē
 effectū satisfactionis. **¶** Prim⁹ est excūsio causarū
 sequentiū peccatorum. et isto modo penitētia est
 medicina quedam ad evitandū peccatum. sicut

De modo

seculū et pegrinatio domat corpus penitētis et
attenuat vt āplius in illud peccatū non cadat: et
isto modo nō potest vn⁹ pro alio satisfacere. quia
pegrinatio et seculū vnus nō domat corp⁹ alteri
us. Secūdo effect⁹ penitētie est solutio debiti pec
catorū pcedētū quo penitēs fuerat obligat⁹ p
cōtritionē cōfessionē et absolutionē. Quantū ad
hoc vnus potest satisfacere pro alio: ita tñq̃ ille p
quo alter satisfacit sit in caritate et gratia: et q̃
habeat aliquē defectūz propter quē satisfacere
nō possit. Nec satisfactionē facit quē alius pro
facit quia si i peccato mortali fuerit satisfactio ab
alio pro eo ei nō prodest et si potēs fuerit debet
pro seipso satisfacere potest tam ab alio adiuuari.
P. I. Aliquid indulgētie p̃sūt penitētibus ad so
lutionē pene ad quam penitens est pro peccatis
obligatus. **R.** Scias q̃ penitēs est ad maiore pe
nā obligat⁹ q̃ sit illa que a sacerdote ei iniūgitur
que in purgatorio expurgāda est et quia indulgē
tie ex merito passionis xp̃i et sāctorum cōcedun
tur tñ valent q̃tū predicantur. Ideo debito illi⁹
pene penitente absolunt et diminuūt eaz pena 3
Scias etiam q̃ ad hoc q̃ indulgētie valeāt qua
tuor requirūtur videlicet duo ex pte suscipientis
et duo ex parte dantis. Primo ex parte dantis re
quiritur potētia et hoc pertinet ad clauēz iurisdic
tionis: et ad superiores pertinet. scz ad papaz et
ad ep̃os qui hnt dispensationē thesauri ecclesie:
scz meriti passionis xp̃i et sc̃tōz. Secūdo requiri
tur causa rationalis dandi. scz. vtilitas eccle
ie et hoc pertinet ad clauēz sc̃ie. Unde pro vtilita

te ecclesie et
tie. Et sic ille
ne requirunt. A
super thezau
solus papa p
gētiā. Ep̃i
vero suscipiē
tas et dispos
sue p̃cō m
pletionē eu
quattuor do
leāt debēt
tie nō valen
penitētib⁹
pro peccat

P. Etrus
Quor
iūgēde. **R.**
elemosina
nō solū ē
dicina per
talis peni
rorū occasi
gabūdos o
eleuat mē
seculū peni
corpus. **R.**
lemosine d
orationem
lia. Ad ele

Satisfaciendi.

fo. xl.

te ecclesie et veneratide scōrū sunt dāde indulgē
tie. Et sic ista duo. scz auctoritas et utilitas eccle
sie req̄runt. Et quia papa pleniorē ptātez habet
super thesaurū eccleie ⁊ alij prelati limitatō. ideo
solus papa plenariā potestātē habet dandi idula
gētiam. Ep̄i vero scōm eius p̄fessionē. Ex parte
vero suscipiētis similiter duo requirūtur. scz idonei
tas et dispositio suscipiētis q̄ sit in statu gratie ⁊
sine pctō mortali. Scōm est deuotio et fides ad i
pletionē eius q̄ p indulgētiaz denotat. Ista ergo
quattuor de necessitate ad hoc q̄ indulgētie va
leāt debēt cōcurrere: et si vnus defuerit indulgē
tie nō valent. Sic patz quod indulgētie valeant
penitētib⁹ et p̄fessis: ad diminutidez pene debite
pro peccatis.

De modis satisfaciendi.

Petrus d̄mōis alijs satisfaciēdi nichil dicas.
Quot sūt ptes satisfactoris q̄b⁹ penitētie sūt i
iūgēde. S. Tres ptes satisfactoris sūt. scz oratio
elemosina et ieiuniū. Quia penitētia vt dictū est
nō solū ē satisfactoria p pctis p̄teritis sed est me
dicina p̄tra futura pctā. Ideo pueniēs v̄detur vt
talis penitētia iūgatur q̄ sit remediū cōtra futu
rorū occasiones pctōz. Ideo cōtra x̄b̄osos et va
gabūdos orationis penitētia iponat. Quia orō
eleuat mētez in deū contra gulosos et deliciosos
ieiuniū penitētia detur. quia ieiuniū sanat pestes
corporis. Cōtra auaros et abiciofos penitētia es
lemosine donec vt sic p̄ria cōtrariis curent. Ad
orationem vero pertinent omnia opera spiritua
lia. Ad elemosinam omnia opera misericordie.

De modo:

Ad selunū omnia carnem assilgentia sicut vigilie
peregrinationes discipline et huiusmodi. **P.** De
quolibet istorū nichil aliud dicas: et pmo de ora
tione. **A.** Trum orando semp requirat actualis at
tentio. **S.** **C.** Actualis attentio necessaria est in o
ratione ad consequēduz finē et melius premiū q̄
tamē mens hominis labilis est. sufficit habitual
attentio. que ex p̄ma attentione actuali pcedit et
virtutē habet ex ea. sicut vidim⁹ in exemplo p̄lec
tionis lapidis. Sicut motio hominis lapidē p̄ci
entis durat per essentiā actus dū manū lapidi ap
ponit mouendo. sic virtus secunde motionis la
pidis manet dū lapis ex vi motionis prime moue
tur. licet prime motionis virtus cōtinue debilitet
tur. aut q̄ lapis q̄scit aut a cōtrario motu moue
tur nisi iterū moueatur et sic suo modo de oratiōe
Quia oratio primo mouet a deuotione orantis et
attentione actuali scdm essentia. Sed quia mēs
ad alia propter infirmitatē hominis et euagatio
nem mentis rapitur: ideo manet attentio virtute
et habitualiter vt mota ab attentione actuali. scz
prima deuotione. sicut motio lapidis habet virtu
tem ex primo mouente et effectuz. sic oratio ha
bet effectū suū ex prima attentioe actuali et de
uotione: nisi tanta fiat euagatio q̄ oratio amittat
virtutem prime attentionis. sicut patet in illis: q̄
horas suas dicendo ad alia se transferunt. quod
non potest esse sine culpa. et maxime quādo ad cō
trariuz orationis mens se transfert: sicut ad pec
cata illicita. tūc non est sine culpa mortali Ideo
necessariū est vt hō in orando aut horas dicēdo

frequēter re
in oratione
verba quib⁹
Dicitur est at
necessitas p
istam abster
etiam illi qu
oratioe attr
ma et scda a
tina nō intel
tio mentis i
pctō et ipet
tionis fuerit
gatio a ppo
modo nō est
virtutē hab
P. C. Aliqu
metalis. S
a mistro eccl
scat. Dicitur
pro alijs p
ppter tria
Secundo vt
Hō solus mē
metis affect
Hō quō ille
vt pote hora
gēdi quēdā
diuini est or
oportet et sep
et resumere

in oratione debet esse triplex attentio

Satisfaciendi.

fo. xli

frequenter reuocet cor suū ad seipsū. Ideo nota q̄
in oratione debet esse triplex attentio. Prima ē ad
verba quib⁹ petimus. Secda est ad petitionē ipsā
Tertia est ad ea que petitionē circūstat. sicut est
necessitas pro qua deus petit et rogat. Et si aliq̄
istarū absit non est reputāda attenda oratio quia
etiam illi qui non intelligunt petitionis verba ad
orationē attenti esse possūt. Et ideo eis sufficit pri-
ma et secda attentio vt pater in laicis qui verba la-
tina nō intelligunt. In sūma ergo scias q̄ euaga-
tio mentis in orōe facta a proposito non est sine
pctō et ipedit fructū orationis si ad p̄trariū ora-
tionis fuerit mortale pctū ē. Si vero nō fiat eua-
gatio a p̄posito sed ex infirmitate mentis solum
modo nō est pctū nec ipedit orationis fructū. cū
virtutē habeat ex prima attentione vt dictū est.
¶ Quid debet esse oratio semp vocalis nō
mētalis. ¶ Oratio cōmunis que fit pro populo
a mīstro ecclie debet esse vocalis vt oībus inno-
scat. Orō vero singulari p̄sone siue fiat pro se siue
pro alijs pōt esse mētalis verū tamē eis adiūgitur
p̄pter tria primo ad excitādū itēnorē deuotionē
Secūdo vt homo deo seruiat d̄ oīb⁹ que habet
¶ Nō solū mēte sed etiā corpore et ore. Tercio vt
mētis affectio vehemētib⁹ per vocē exp̄mas. ¶
¶ Quid ille q̄ tenetur ad diuinū seruitiū dicēdū
vt pote horas canonicas et illud obmissū est illi
gēdū q̄ iterū illud dicat. S. Nōq̄ ad hoc seruiciū
diuinū est ordinatū vt ordinate dicatur. Et ideo si
oporteret sēper vt obmittens illud idem diceret
et resumeret inordinate diceret illud quia officiū

f. i

*h. d. Canon. h. p.
a. d. d. mag.*

passionis forte diceret post pascha qđ esset absurdum. Ideo inuigendū est eis aliud vrpote psalteriū et hmoi. **¶** Que orō ad satisfaciendū magis cōgruit q̄ laicis est inuigēda. **H.** Oratio dñica **¶**. Ediscere michi q̄ sunt illa q̄ in ipsa petim⁹. **H.** Septē petitiōes in ipsa p̄tinēt q̄ tibi breuif declarabo. primo tñ vt fiducialius ad ipm accedamus eius caritatē p̄mit⁹ et maiestātē cōfitemur Ideo dicim⁹ Pater noster. Ecce caritas eius erga nos vel ipse ad nos tanq̄ ad filios cōdescēbat Deū ei⁹ excellentiā cōfitemur cū dicim⁹. Qui es in celis. q̄ es per essentiā et nunq̄ deficiis in celis sup oīa et excellentiā et potestātē habēs. Deinde accedim⁹ ad petēdū: q̄ ipse finis noster est. Ideo petim⁹ vt eo fruamur et ei⁹ gloria. Ideo petim⁹ primo nomē ei⁹ in nobis sc̄ficari. vt sic in eū desiderii nostrū p dilectionē ferat. Ideo dicim⁹ sanctificet nomē tuū. nō q̄ in se sanctū sit cū semp sanctū sit: s̄ sc̄ficet in nobis p illud sc̄i sum⁹. Secūdo petim⁹ ex hoc ei⁹ gloria p̄fui. Ideo sequit⁹. Aduēiat regnū tuū. Deū petim⁹ quicq̄ q̄ nos ordināt ad ipsam gloriā. quoz duo p se nos ordināt alia tria per accidēs. Primo qđ nos ordinat ad gloriā: qđ est terciū in petitiōe. vt semp ei obediām: idō sequitur. Fiat volūtas tua sicut in celo et in terra. quasi dicat sicut angeli obediūt tibi in celo: ita tibi obediām in terra. Quarto petim⁹ vt detur nobis subsidiū pueniēdi ad hunc finē vt vita nostra seruetur tam spiritualis q̄ corporalis. Ideo dicitur Panem nostrum quotidianū da nobis hodie Sive intelligatur de sacramento eucharistie per

quē spiritus
teriali per
petimus tri
accidēs p
nos impedi
mū est pecc
bis sic dicim
est quita pe
tentationē
petitiō. Ide
tionē. Ter
Et sic est se
nos a malo
Et sic peti

¶ Etrus
De elec
cepto et qu
duplex. q
cadit sub
ta affirm
tempore e
Ideo opoz
dantis. pri
respectu su
tam gerit
suscipienti
datur. Et
sub pcepto
de necessar

quē spiritualis vita cōseruatur. siue de pane ma-
teriali per quē vita corporalis seruatur. Deinde
petimus tria que nos ordināt ad ip̄am curiā per
accidens p̄ remotionē .phibentis. Et sunt tria q̄
nos impediūt ad pueniendū ad beatitudinē. Pri-
mū est peccatum. Ideo petim⁹ ip̄m remoueri a no-
bis sic dicim⁹. Et dimitte nobis debita tē. ⁊ hec
est quita petitio. Scdo petim⁹ remoueri a nobis
tentationē que nos distubat. Et sic sequit⁹ sexta
petitio. Ideo dicim⁹. Et ne nos inducas in tēta-
tionē. Tertiū petim⁹ amoueri penalitatē p̄sentē.
Et sic est septia petitio. Ideo dicim⁹. Sed libera
nos a malo. Et sic sūt septē orōnes dñice orōnis.
Et sic petre q̄tū ad te spectat de orōne tibi dixi.

De elemosina.

Petrus. De secunda parte satisfactionis. scz
de elemosina michi dicas. An cadat sub pre-
cepto ⁊ qualiter sit elemosina. S. Elemosina est
duplex. quedā corporalis: alia spūalis. Et utraq;
cadit sub precepto affirmatiuo. Et quia precep-
ta affirmatiua nō obligant semper sed pro loco ⁊
tempore et scdm̄ conditiones alias determinatas
Ideo oportet considerare conditiones ex parte
dantis. primo quod faciat de superfluo. non solū
respectu sui sed etiam respectu familie cuius cu-
ram gerit. Similiter consideranda est ex parte
suscipientis necessitatē q̄ in necessitate sit ille cui
datur. Et isto modo elemosina corporalis cadit
sub p̄cepto scz dare de supfluo ⁊ indigēt. ⁊ dare
de necessarijs sibi aut familie ⁊ ei q̄ nō habet ne-
f.ij

cessitatē non cadit sub p̄cepto. sed magis sub con-
 filio. Similiter de elemosina sp̄uali est dicendū
 q̄ cadit sub p̄cepto pro loco ⁊ tēpore ⁊ alijs circū
 stantijs. q̄ non semp̄ est corrigēdus. primus seu
 monēdus s̄z pro loco ⁊ tēpore. ⁊ p̄siderato modo
 ammonēdi ⁊ corrigēdi ex parte corrigētis. ⁊ spes
 meliorādi ex pte eius q̄ corripit̄. et de hoc īfra di-
 cetur. ¶ **Incipe** ab elemosina corporali ⁊ dic
 michi quot sūt elemosine corpales. **S.** Septem
 que per hunc versū designant̄. **A**lito. poto. cibo
 redimo. tego. colligo. cōdo. **A**lito. s. īfirmos ¶ **P**o-
 to. s. sitiētes. **L**ibo. s. esuriētes. **R**edimo. s. incar-
 ceratos. **T**ego. s. nudos. **C**olligo. s. hospites. **C**ō-
 do. s. mortuos sepeliēdo. ¶ **De** quo debet fieri
 elemosina. **S.** **De** pprio et non de alieno. ¶ **E**r-
 go de male acq̄sitis non fit elemosina. **S.** Scias
 q̄ aliqd̄ dicit̄ male acq̄situs tripliciter. vno mō
 q̄ debet restitui ei cui illicite acquir̄. sicut d̄ ras-
 pina: furto ⁊ huiusmōi. ⁊ de tali fieri non potest
 elemosina s̄z restituēdū est ei cui aufer̄. **A**lio mō
 aliquid dicit̄ male acq̄situs. q̄ dās ⁊ accipiens
 contra diuinā iusticiā faciunt sicut in symonia. et
 tale nō est restituēdū ei q̄ dedit. nec est remanēdū
 apud eū qui accipit s̄z debet in elemosinis eroga-
 ri. **T**ertio mō aliqd̄ dicit̄ illicite acq̄situs ratione
 actus acquirēdi nō ratione acq̄sitiōis. sicut in me-
 retritio cui⁹ actus est illicitus ⁊ a deo p̄bitus.
Tamē illud qd̄ dās pro opere nō est illicitū s̄z pos-
 test mulier accipere locationē sui corporis et de
 ea elemosinā facere. **V**erūtānō debet fieri de
 eo sacrificiū nec oblatio ad altare. tam. p̄pter re-

uerentia sa-
 peccati d̄
 ludo taxill
 ludentiū cu
 lucrat reti
 debet: s̄z el
 suetudo fr
 tionē eluū
 ille tñ qui l
 sunt mino
 nare non
 p̄bite fuer
 fraudulēte
 tionē tene
 ri. ¶ **C**
 tismā p̄h
 rū licētia.
 bus s̄m q
 eis facere
 si vrgēte
 eōia: licet
 t̄m mona
 elemosina
 batis exp̄i
 habet: p̄t
 scdm q̄ cas
 si nichil ha
 cerent: d̄
 Si tñ res
 rest elemos
 de paupere

merentia sacramenti q̄ ppter scandaluz: etiā ppter
 peccati detestationē. ¶ **Q**uādo de acq̄sitis in
 ludo taxilloz potest fieri elemosina. **S.** Ppter
 ludentiū cupiditatē phibit⁹ ludus est. ideo ille q̄
 lucra retinere nō potest nec ille q̄ p̄didit recipere
 debet: s̄ est in elemosinis erogādu. nisi p̄traria cō
 suetudo fuerit q̄ p̄mittit ludos fieri ppter recrea
 tionē ciuiū solū: et nō ppter lucrādi cupiditatem
 ille tñ qui lucra ab his q̄ nō sunt sui iuris: sicut
 sunt minores furiosi et serui q̄ dñoz suoz res alie
 nare non p̄t tenet ad restitutionē dñis quoz res
 p̄dite fuerāt. Si r etiā ille q̄ trahit aliū ad luduz
 fraudulēter vel fraudē in ludo p̄mittit: ad restitu
 tionē tenet et q̄ amisit nec debet de elemosina fie
 ri. ¶ **Q**uādo vxor. pueri. serui. monachi et hu
 iusmōdi p̄t elemosinas facere absq̄ suoz superio
 rū licētia. **S.** Illi q̄ sūt sub potestate p̄stituti de re
 bus fm̄ quas suis supiorib⁹ subiciunt non licet
 eis facere elemosinas sine suoz supiorū licētia ni
 si vrgēte necessitate. Quia tñ in necitate oīa sūt
 cōia: liceret etiā de alieno succurrere indigenti.
 Tñ monach⁹ q̄ administrationē nō habet nō p̄t
 elemosinas facere de bono ecc̄lie absq̄ p̄sensu ab
 bat̄is exp̄sso vel p̄sumpto. Si tñ administrationē
 habet: p̄t de reb⁹ sibi p̄missis elemosinas facere
 scdm̄ q̄ cadūt in vsū suuz. Et idē est de muliere q̄
 si nichil habeat p̄ter dotē nō p̄t elemosinas fa
 cere: nisi de p̄sensu mariti sui exp̄sso vel p̄sumpto.
 Si tñ res habeat sicut ex lucro suo v̄l alio mō po
 test elemosinas facere s̄ moderatas ne p̄ eas vir
 de paup̄es. Si r nec seru⁹ p̄t de reb⁹ dñi sui ele

De

mosinas facere. qz licet eas habeat ad dispensa-
tionē ⁊ gubernatione dom⁹. nō tñ ad donationē.
Clericū aliqua modica q̄ statī possēt corūpi pos-
sunt dare. qz in hoc p̄sensu dñi p̄sumit. Eodē mō
etiā dicendū est de filiis familias. qz licet filius fa-
miliās sit heres patris. qz nōdū habet dominuz
supra res p̄ris eas dare nō pōt vt pñ. **P. C.** **¶** Qu-
quid clerici tenent erogare ea q̄ sibi supfluit. **S.**
Clerici de reb⁹ patrimonioꝝ suoz pñt vti p libito
volūtatis sue. dū tñ pctm nō fuerit scz luxuriādo
vsurādo ⁊ hmōi. Ideo pñt eas suare ppter rele-
uationē penuriarū suarū ⁊ etiā eas amicis suis
distribuere. vñ eas sic suādo aut dando non pec-
cāt dū tñ modū suādi nō excedāt. s. suādo eas tē-
pore necessitatis nō subueniēdo paupib⁹. **De re-
bus** xō eccle cū clerici nō sint dñi sz solū ministri
sū supflua paupib⁹ nō erogēt peccāt. Clericū scias
q̄ bona ecclesiastica tripliciter diuidūt. qz qdā sūt
pauperū qui hec retinet ⁊ nō distribuit fur ē ⁊ las-
tro. Aliasūt q̄ redeūt in partē eccle ad eccliaz re-
parādā. ⁊ hec etiā in alios vsus pueri nō debēt.
Alia sūt ad vsus seu vsū mistroz sicut p̄bende et
hmoi. In his dicēdū est sicut d̄ bonis patrimonij
dictū est qz suādo ea moderate p necessitate non
peccāt. Etiā possūt in necessitate moderate suis
amicis carnalib⁹ distribuere. **P. C.** **¶** Quib⁹ dāda
est elemosina vtrū p̄pinqiori vel meliori vel ei q̄
magis indiget. **S.** Indigenti danda est elemosina.
et magis indigenti. nec danda est semper elemosi-
na meliori. ⁊ s̄m x̄tutes deo p̄pinqiores sz magis i-
digēti cū elemosia dñit⁹ sit instituta ad libeuādā

primi necess
bēt res gra
necessariū. E
pius subuen
bus subuen
sarium vma
eis et p̄pinq
cū et radice
vt pius eis
tamē ex car
nuz coēpui
da p̄pinq
dignos par
uent dignis
pi⁹ est ami
cessare aut
mosina ma
¶ Nunquid i
¶ Quāq̄ licet
sarius est a
es in ludo
ideo secūda
ludo honest
recreatoꝝ
eis dare p̄
stiosib⁹ xō
vñ facti nō.
cta sūt mag
q̄ talib⁹ don
catis. **P. C.**
mosinam fa

primi necessitatē. Sed nota q̄ in elemosinis debet tres gradus constitui. scz. honestū: debitū: et necessariū. Unde honestū est in propinquo: ut prius subueniat debitum autem ut benefactoribus subueniat et precipue melioribus. Sed necessarium ut magis subueniatur indigenti. Et sic amicis et propinquo subueniendum est in necessitate cum ex radice caritatis quadā sorte nobis obuenit ut prius eis subueniamus ceteris paribus. Verū tamē ex caritatis merito meliori et utiliori ad bonū cō prius est subueniendum et elemosina danda propinquo. Ideo nō sūt imunes a peccatis qui dignos parētes ad beneficia ecclesiastica promouent dignis et melioribus relictis. Et sic breuit. prius est amicis subueniendum necessitate urgente. Cessante autē necessitate meliori et utiliori est elemosina magis danda indigenti et distribuenda. ¶ Nunquid ioculatoribus danda est elemosina. ¶ S. Quāq̄ licitū ē eis dare: quāq̄ nō quā ludus necessarius est ad cōseruationē vite humane. Quia quies in ludo habet et solaciū humane nature. Et ideo secūdū philosophos et tūlū. Virtuosi ē uti ludo honesto tpe debito. Ideo ludētibus propter recreatōē hoīz ludo honesto et tpe debito. licet eis dare pro fruitio et labore et elemosinā facere. Ilystrisioibus xō et ioculatoribus vtrūq̄ xō ī honestis vel factis nō. licet dare aliqd quia eorū dicta vel facta sūt magis ad cōfusione q̄ ad cōsolatōē. Ideo q̄ talibus donat peccat: quia eos fouet et sūstinē ī peccatis. ¶ Quāquid potest aliquis sibi mer elemosinā facere. S. ¶ Proprie loquendo non.

ab eat ad dispensa
ō tti ad donatiōē.
posset corūpi poss
ī psumit. Eodem mō
s. qz licet filius fa
ū habet dominū
ut prius. ¶ Quā
ī sibi supfluit. S.
p̄t vti p libito
erit scz luxuriādo
uare ppter rele
eas amicis suis
dando non pec
l. suādo eas tē
paupib⁹. De re
i s; solū ministr
āt. Verū ī scial
dūt. qz qdā sūt
tribuit fur et la
the ad ecclesie
puertī nō debet.
sicut p̄bende et
nis patrimonij
necessitate non
moderate suis
¶ Quib⁹ dāda
meliori vel ei q̄
a est elemosina.
semper elemos
nq̄ores s; magi
uta ad libitū dā

Nullus potest sibi met facere elemosinā loquen-
do de elemosina corporali: quia elemosina ē op⁹
mīe. Misericordia autē aliena miserā respicit: et
illam suā facit. Ideo pprie nullus sibi met elemo-
sinā facit. Verūtāme ex cōsequēt potest sibi com-
modū facere ex elemosina sicut cū distributor ele-
mosinaz facit cōmodū ex ecclīaz administratione
sibi etiā posset accipe si indigēs fuerit et necessi-
tatez habuerit sicut daret alijs indigēti. ¶ **¶** Quid
possūt elemosine que debentur p defunctis
distribui licite deferri absqz defunctorū detrimē-
to. **S.** Absolute loquēdo nō debēt deferri sed itas
tī distribui verūtāme si executor aliquantulū dif-
ferat dā vt res defuncti āplificet eas pl⁹ vōdēdo
vel meliorādo nō peccat: sed laudabile est. Si ve-
ro ecōtrario faciat ppter negligētiam suā vlt suū
ppriuz commodū sine defunctorū cōmodo peccat.
¶ **¶** Quid ex tali dilacione defunct⁹ patitur. **S.**
Scias q duo detrimēta patitur mortuus ex dila-
tione distributiōis elemosinaz. Prīmū detrimē-
tum qd patitur est tolerātia pene. Scdm est sub-
stractio remedij et adiutorij. Ex parte autē elemo-
sine sūt duo remedia. Prīmū ē merituz ecclesie.
Scdz effect⁹ ecclīe qrtū ergo ad meritū ecclīe de-
funct⁹ nullū detrimētū patitur ppter dilacionez di-
tributiōis nec maiore penā patit. Sed quātū ad
effectū elemosine qui est adiutorij et remedium
defunctis patit nō qrtū ad penā. sed qz remedium
suffragiorū ei nō adhibet ppter tarditatē distribu-
tionis. Et ideo peccāt q elemosinas defunctorū abs-
qz rōe differit nec distribuit et sibi ipis dānatōem

frat
acquirūt. Hec
presēs sufficiā
limpi oleas
sūt elemosine
nātur. Cōsule
ra. Cōsule, se
delinquentez
reatū. Ser sup
De castigatiōe
omissa ad pr
beā semper
re. **S.** Sicut
pituli frater
matuor: et ibi
quocūqz loco
est: sed pro lo-
na correctio
tione carita-
timetur ne
gendi vel a
tant vel ab
et vita pta ei
ne pro loco
Hō videtur
natis. Scd
pctō mortal
cupiditatē s
cipue qn pti
pctō retrah
hoc cū pctō
pctōratēz qd

acquirunt. Hec tibi petre & elemosina corporali ad
preses sufficiat. ¶ Hic de elemosina spiritua
li michi dicas: quod modis habet fieri. S. septem
sunt elemosine spirituales que per huc versu desig
natur. Cōsule: doce: castiga: solare: remitte: ferro
ra. Cōsule: scz ignorātez. Doce errātem. Castiga
delinquentes. Solare desolatū. Remitte iniurie
reatū. Fer supporta lapsū. Ora pro inimicis. ¶
De castigatione que est fraterna correctio alijs
omissis ad preses audire volo. Et primo vtrū de
beā semper corrigere delinquentē: nūq̄ dimitte
re. S. Sicut dictū est supra in principio huius ca
pituli fraterna correctio cadit sub precepto affir
matiuo: et ideo suas circūstantias requirit: qz non
quocūq̄ loco: nec quocūq̄ tempore corrigendus
est: sed pro loco et tēpore. Et ideo scias q̄ frater
na correctio dimittitur triplici ratione. primo ra
tione caritat: et hoc merito: quando p̄babiliter
timetur ne deteriores fiant delinquentes corri
gendi vel alios a bono impediant: vel a fide auer
tant vel ab hoc infirmos premāt vel a bona via
r vita pia erudiēdos impediāt. A taliū correctio
ne pro loco et tēpore abstinere licet vt dicit aug.
Nō videtur esse cupiditas occasio: sed cōsiliū ca
ritatis. Scđo dimittitur fraterna correctio cum
pectō mortali. scilz qñ p̄pter timorē humanū vel
cupiditatē seu fauorē p̄ctōr dimittit corrigi. Et p̄
cipue qñ p̄sumitur q̄ p̄pter correptionē possz a
pectō retrahi. Tercio obmittit fraterna correctio
hoc cū p̄ctō veniali qñ. s. p̄p̄ aliquē tiorē vel cū
p̄bitatez q̄s efficiē tardior ad fratē corrigendū

elemosinā loquens
elemosina ē op
miseriā respicit: et
sibi imet elemo
ti potest sibi com
tū distributor ele
y admiſtratione
fuerit et necessi
digeti. ¶ Hic
tur p̄ defunctis
netozū detrimē
de ferit sed has
aliquantulū dif
eas pl⁹ viderēdo
abile est. Si ve
tiam suā vlt suū
ōmodo peccat
fuerit paritur
mortuus ex dila
dum detrimē
e. Scđm est sub
parte aut elemo
erit: ecclesie.
erit ecclesie de
dilationes di
Sed quātū ad
ū et remedium
qz remedium
ditatē vltimis
s defūctoz ab
iſto dānatōem

De.

tamē ppter hoc non dīmitteret fratrem corrigere
si de eius emēdatōe separaret et sic sancti viri qñq;
negligūt corrigere delinquētes. Temp⁹ aut̃ quo
quis obligat̃ ad correctionē fraternā: est cū deli
quēs sibi occurrit et pōt cōmode corrip̃i et spera
tur eius emēdatio et nō est alius cui ex officio icū
bat corrigere vel si ille cui icumbit sit negligens
in corrip̃ēdo. Contra autē excusatur quis a pre
cepto correctionis fraternae: qñ videt fratrem ex
hoc deteriorari vel qñ scit sup̃iorē eius paratum
ad corrigēdū delinquentē. ¶ Cūb⁹ incūbit
fraterna correctio. ¶ Scias q̃ duplex est fra
terna correctio. Una est act⁹ caritatis ⁊ hec fit p
simplicē monitionē: et talis pertinet omnib⁹ ca
ritatez habentibus siue fuerit subditus siue pre
latus: et istomō potest inferior superiorē suū de
linquentē cū māsuetudine et reuerētia corrigere
Alia est correctio q̃ est act⁹ iusticie que fit per pu
nitionez vt alij magis timeant ⁊ hec pertinet ad
sup̃iores solū qui nō solum debēt monere sed etiā
punire ⁊ talis correctio nō p̃tinet ad inferiorē res
pectu sup̃ioris cū nō habeat sup̃ ip̃z iurisdicōez:
sed magis ecōuerso. Pr̃ia aut̃ correctio q̃ est act⁹
caritatis pōt p̃termitti ad tēpus qñ videlicet dubi
tat̃ ex ea deterioratio seq̃. Sꝫ scda q̃ est act⁹ iusti
cie: nullo mō debet p̃termitti etiā si delinquēs de
tiorē ex ea. An iudex nullo mō dꝫ p̃termittēte
sētētiāz dānatiōis ī peccātē ppter pturbationes
aut rīdōez eius siue amicorū suorū. ¶ Nūqd̃ pōt
pctōr corrigere. S. Quicūq; aliū corrigit: debet
se a pctō pū emēdare suo. An si p̃lat⁹ delinquēs

frat
corrigit subdi
officio suo: A
rogationē pōt
etiā in pctō n
desistat a pct
luz et talis si
peccat. ¶ Cū
publicā denū
Si peccauerit
et ipm solū.
publicū pū
onez aliorū
cati sit occu
p̃torū cor
aliū occiden
nes priuati
cedatur ad
p̃ simplicē
Si vero pe
peccat̃ ve
plices ad
ceptū bñ
vel trib⁹ a
pōt et fam
luit q̃ cū dī
q̃ selecta ad
¶ Sꝫ peccā
suis culpis
les pelama
6 leuib⁹ q̃ f
fama ffris la

corrigit subditū delinquentez peccat īdigne vtr̃
officio suo: Verūtm̃ per simplicē monitionem vel
rogationē pōt prelatus et quicūq; ali⁹ subditus
etiā in pctō notorio existēs delinquētē monere vt
desistat a pctō et suo exēplo non incutatur ad ma
luz et talis sic corrigēdo et monēdo et rogādo nō
peccat. ¶ **¶** Nunquid secreta admonitio p̃cedit
publicā denūciationē sicut dicit dñs ieuangelio.
Si peccauerit ite frater tuus corripe illū iter te
et ipm solū. **S.** Si peccatū fratris est manifestū ⁊
publicū publice debz manifestari ppter correcti
onez aliorū vt inde exemplū assumāt. Si vero pec
catū sit occultū aut illud peccatū sit ī nocumētū
priorū corporalis: qz vult incēdere ciuitatez vel
aliū occidere. vel spūaliter qz heretic⁹ est et hoī
nes priuati a fide auertit tūc oportet statī qz pro
cedatur ad denūciationē nisi firmiter speretur qz
p simplicē admonitionez possz illa mala īpedire
Si vero peccatū occultū sit solū in nocumētū
peccat⁹ vel eius qui eum corrigi debet per sim
plices admonitionez corripit. ¶ Postea scdm̃ pre
ceptū dñi si noluerit emendare dēt corā duobus
vel trib⁹ argui seruādo tñ famā quā pōt: et si nō
pōt ei⁹ fama suari qz pctm̃ suū multiplicat dñs vo
luit qz cū dispēdio fāe publice argueret. Et sic pz
qz secta admonitio d3 p̃cedē publicā denūciatōez
¶ **S.** qz peccāt religiosi qz f̃res publice corā alijs d
suis culpis ī cp̃lis arguūt ⁊ pclamāt. **S.** Ad qz ta
les pclamatoēs qz hūt ī cp̃lis religiosoz solū hūt
d leuib⁹ qz fāe f̃ris nō d̃rogāt. Si xō eēt tale de q
fama f̃ris lederet. esset cōtra preceptū dñi qz per

De

hunc modū peccatū fratris publicaret. Et si prelat⁹ ꝑciperet gñaliter vel alicui specialiter q ꝑ publicaret illud pctm̄ quo fama fratris ledi posset cū sit occultū nō est ei obediendū: qꝫ ꝑ ꝑceptū dñi nullus tenet obedire: et qui obediret peccaret: etiā si ꝑlatus hoc ꝑciperet. Aliter tamē esset si peccatū ꝑ aliquas suspiciones vel iudicia: aliqꝫ liter publicaret. qꝫ in tali casu posset ꝑlatus ꝑcipere eo modo quo iudex exigendo iuramētū de veritate dicēda ꝑciperet. Nec de elemosina tam corporali qꝫ spiritali ad ꝑsens tibi perre que dicta sunt sufficiant.

Petrus. De tertia pte satisfactionis scz de ieiunio mihi dicas. si ieiunū sub ꝑcepto cadat. **S.** Qꝫ ꝑ ieiunū carnis ꝑcupiscētia repm̄it mēs elenat. Virtutes ꝑsuat. iō ieiunū cōit ē de ꝑcepto iurj dñi ⁊ nāl. Sed de terminatio tꝑis ieiunior ⁊ modus ieiunandi ad ius positiuū ꝑinet ad ꝑlatos ecclie ⁊ isto modo ieiunū cadit sub ꝑcepto ecclie. Nñ qui ex ꝑtēu vel sine causa rōnabili transgredit ieiunia: peccat mortaliter: tanqꝫ cōtēnens ecclie mandatū vel ꝑceptū. **ꝑ.** Qui sunt qui a ieiunio absoluūtur. **S.** Pueri. debiles: infirmi. et cōpulsī necessitate. **ꝑ.** Usqꝫ ad quot annos tenētur pueri ad ieiunia cōseruāda. **S.** Et cōter dicē ad. xx. annū vl ad. xxi. qꝫ pueri ꝑpter actū nūritiue et augmētatiue virtutis indigēt paucō cibo et frequēti: qꝫ diu sunt in tꝑe augmēti. Tēpus autē illud scdm ꝑbm̄ est tēpus. xxi. anni. Nñ in summa raymōdi. ca. defer. in glo. dī qꝫ pueri a. xx. annis ⁊ supra ieiunare tenent. Nec ante hāc etatez

credo aliquē e
statim post. **Q**
debiliores qꝫ
recurrendū e
erit vīs ad illu
non sūt publi
uenes ⁊ ad gi
niēs est vt cir
cenosa ieiunia
etiā modo iu
tūz boni v
de peregrin
reginis scia
test: debet ꝑ
stas imline
egrimatio. q
ꝑcepto eccl
aliud iter n
re: a ieiunio
ꝑꝑria volū
dragesima
cedenti po
culant a iei
tenent alio
ꝑꝑilluz eccl
quadrages
tū quoz vīu
teat et ieiun
b⁹ et opanti
ceteri talib
sūt puges q

credo aliquē esse cōpellendū ad h̄mōi ieiunia: nec
statim post. Quia quidā sunt i. xxi. anno v̄l. xxiij.
debiliores q̄ alij i. xviij. An ad arbitriū boni virt
recurrendū est. Et sequit̄ ex dictis illi⁹ glose q̄ pu
eri vsq; ad illud t̄pus ad ieiunia nō tenent. ista t̄si
non sūt publice p̄dicanda. cū ad cōcupiscētiaz lu
uenes ⁊ ad gulaz facilliter moueant. Ideo cōue
niēs est vt citi⁹ an t̄pus dēi moueātur ad exer
cenda ieiunia fm̄ q̄ eoz virtus roborat. Eodem
etiā modo iudicandū est de infirmis q̄ scdm̄ arbi
triu⁹ boni viri est limitā dū eoz ieiuniū. ¶ Quid
de peregrinis ⁊ laborantib⁹ est agendū. **L.** De pe
regrinis scias. q̄ si pegrinatio cōmode differri po
test: debet p̄termitti et ieiuniū p̄fici. Si vero neces
sitas imineat: q̄ p̄termitti nō possit nec differri p
egrinatio. q̄ cōpellunt hōies ire in exercitiū ex
p̄cepto ecclesie: sicut trāsmarinare t̄pe passagij. v̄l
aliud iter necessariū arripuerint qd̄ oportet face
re: a ieiunio excusant̄ si ieiunare nō possint. An si
p̄pria volūtate peregrinationē arripuerit i quas
dragesima cū ad illā nō teneat: vel alio t̄pore p̄
cedenti possēt illas pegrinationes fecisse non ex
cusant̄ a ieiunio. Et si ea trāsgrediant̄ peccāt. et
tenent̄ alio t̄pore ieiunia fracta recōpensare fm̄
p̄siliu⁹ ecclie vnde sup̄ hoc a suis p̄sbyteris ante
quadagesimā sūt monēdi. De cursorib⁹ magna
tū quoz vsus ē necessarius si eos occurrere opor
teat et ieiunare nō possūt excusant̄ De laboranti
b⁹ et opantib⁹ frarū vineaz: fulonū: metalloz: et
ceteris talib⁹ vbi opus ē cū magno labore. si adeo
sūt pupes q̄ p̄ seipsos oporteat colligere vineas

publicaret. Et si p̄
ut specialiter q̄ pu
fratris leui possit
dici: q̄ p̄ra p̄ceptū
ui obediret pecca
t. Aliter tamē esset
a vel iudicia: aliq̄
posset platus p̄se
ndo iuramētuz de
de elemosina tam
tibi perre que dic

ctionis scz de iei
ub p̄cepto cadat
etia rep̄mit mēs
cōit ē de p̄cepto
t̄p̄is ieiunioz ⁊
p̄tinet ad plas
it sub p̄cepto ec
sa rōnabili trans
e tanq̄ cōtēns
Qui sunt qui a
iles: infirmi. et
or annos tenē
Et cōiter dicit̄
per actū nutriti
p̄r paucō cibo
cēt. T̄pus au
nni. An in sum
pueri a. xx. an
ante h̄ac etates

pprias: aut aliūde victū sufficiēter. nō habeāt p
 se et familia sua cui⁹ curā hñt nisi laborādo et labo
 rare nō possint nisi ieiunia frāgāt. pñt ieiunia frā
 gere et laborare. Si pñt si sui sint rustici q̄ debēt fa
 cere opa dñis suis nō peccāt mortalit̄ ieiunia frā
 gēdo. et hoc tñ p dispensationē ecclē vtile ē fieri.
 Si xō oparij diuites sint q̄ possint p alios opera
 sua pficere nō excusant. s; si velīt laborat̄ vñ opa
 ri psonaliter ita labores patiant̄ añ prandiu⁹ la
 borādo q̄ nō oporteat eos ieiunū soluere. vñ cō
 stat q̄ intētio maioris lucri et nō necessitas non ex
 cusat opariū a ieiunio. nec sunt īmunes a p̄cto q̄
 operarios pducere nolūt nisi tali pacto q̄ ieiunū
 soluat̄ vt plus operent̄: nisi forte sic necessitas q̄
 festinationē opis p quo laborat̄ exposcat. ¶
 Quid de seruētib⁹ nobiliū. S. De seruētib⁹ nō
 biliū q̄ habēt seruire ad mensas eorū si ex causa ne
 cessaria aliq̄tñlū pueniāt horā comedēdi ex toto
 comedēdo vñ p̄ibat modicū. ne ppter debilitatē
 ī seruendo deficiāt: et hoc faciant positis iā mēsis
 vel parū ante. ita q̄ ppter p̄tinationē tēpōis ro
 tū debeat reputari vna mēsa nō credo q̄ peccent
 sicut nō peccāt fulentes mediocriū psonay q̄ sur
 gūt de mēsa dñorū suorū vt vadāt ad vinū vñ vt por
 tēt ecēnia: et iterū reuertētes comedūt. Itē credo
 de reglarib⁹ q̄ legūt legēdas ī refectorio ad mē
 sā idē ē sicut dictū ē de fr̄mētib⁹ diuitū et nobiliū
 dñū tñ hoc ex licentia faciāt. De iuniorib⁹ et noui
 tīs sup solūdo ieiunio vel nō solūdo credo q̄ re
 nent̄ magis discretioni p̄latorū aut disp̄sationi q̄
 p̄p̄rio iudicio acq̄descere. ¶ Quid de p̄gnantib⁹

et nutritib⁹ d
 periculo eaz
 interom p̄gn
 nutritib⁹ non
 tenent. Quā
 ster oibus vic
 ieiunū: non n
 aut dubiū est
 petat disp̄s
 defuerit. Si
 cētia p̄p̄ri sa
 firmoiet nō
 tiā frangēdi
 aut auctoiet
 ecclēia insti
 nio requiret
 de seruīs. ¶
 ieiunio. S; q̄
 quod ad vñ
 a ieiunio. si
 illi eni qui
 ¶ Que sū
 in principi
 quadrages
 cupiscentie
 propter p̄a
 tur in bap
 che. q̄ etiam
 cramentum
 delis debet
 ¶ Item p

et nutrimentis dicendum est. **S.** Si teneatur probabiliter de periculo earum si ieiunauerint sicut de periculo fetus in utero in pignatibus vel de victu pueri ad vera in nutrimentis non solum possunt soluere ieiunia: sed etiam tenent. Quatuor autem ad dispensationem ieiunij si constet omnibus vicinis de causa propter quam soluendum est ieiunium: non necessarium est quod petatur dispensatio. Si autem dubium est illis quibus solvendum est ieiunium: et alius petat dispensationem ab episcopo aut eius penitentiario si episcopus defuerit. Si vero non possit haberi uterque sufficit licentia proprii sacerdotis. Si vero si causa manifesta sit infirmo: et non sit manifesta alijs: debet petere licentiam frangendi ieiunium propter scandalum aliorum. Nullus autem auctoritate propria debet ieiunia frangere ab ecclesia instituta. **S.** Ita enim et que dicta sunt de ieiunio requirunt in summa predicta. s. raymondi. in glo. ca. de seruis. **¶** Aliud quid paupertas semper excusat a ieiunio. **S.** Illi pauperes qui non possunt habere sibi quod ad vitam comestione sufficere debet excusantur a ieiunio. sicut sunt illi qui frustratim querunt panem illi enim qui possunt habere illud non excusantur. **¶** **¶** Que sunt tempora ieiuniorum. **S.** Primum tempus est in principio veris ante festum pasche. s. tempus quadragesime tam propter refrenationem concupiscentie que multum viget in illo tempore quam propter preparationem ad gratiam que confertur in baptismo qui solemnizatur in vigilia pasche. quam etiam propter sumptionem dignam ad sacramentum eucharistie quam quilibet christianus fidelis debet assumere.

¶ Item propter ieiunium quadragesime in quo

De

omniū dierū quasi decimā solūm in singulis qua-
dris anni tres dies ieiunij sūt instituti qui quasi i
primitias cōputant. et ad explādū peccata singu-
larū q̄rtarū. Et dicūt ieiunia quattuor t̄pm.

Similiter in solennitatib⁹ p̄cipuis vigiliās ieiunamus vt p̄p̄tiores ad deuotionē sumus. ad so-
lēnitates sanctorū celebrandas et obseruandas. et
scias q̄ licet omni tēpore ieiunij sit laudabile. di-
ebus tamē dñicis non ieiunam⁹ cū sit dies leticie
et non afflictionis. Similiter ad detestationē er-
roris manicheorū qui eo die ieiunabant. ¶ Que
cibaria sunt sumenda et q̄tū in die. S. ¶ Illa ci-
baria sunt sumenda in ieiunijs que p̄cupiscentiā
non mouent vel nūn⁹ mouent. Unde carnes aia-
liū et lacticia cū multū p̄formēt cōplexioni ho-
minū vt statim p̄uertant in materiā seminis. phi-
bita sūt et maxime in quadagesima. Quia vero
p̄sces non ita p̄formāt cōplexioni hoīm nec ita
cito in materiā hoīs p̄uertūt: sicut et carnes. lō
non sunt phibiti. In alijs autē ieiunijs scđm ob-
seruantia locorū sūt abstinentia ab lacticijs et
ouis. vinū autē licet inflāmet p̄cupiscentiā tamen
non phibet ieiunantibus q̄ eius inflāmatiō non
tantū durat: q̄tū inflāmatiō p̄cupiscentie que p̄-
cedit ex esu carnū: sed cito transit. Similiter nō
phibetur propter ip̄edimētū digestionis que ni-
mis debilitaretur. De institutione autē ieiunij sci-
as q̄ institutū est vt ieiunantes semel in die tantū
comedant licet possint pluries bibere propter di-
gestionē. Similiter sup̄rio electuarioz et aliarū
medicinarū. ieiuniū istud ab ecclesia institutum

non solu
grate i
frāgeret
li hora p̄
cōformar
ra non s
vt sit circ
toluz p̄ne
ad p̄fesi
¶ Etru
factio
tio sit de
ficiā est
uistrie cō
ē iustitia.
¶ B
stitutio. A
et q̄ eā ca
treme ne
bet ratio
q̄ verelt
plant oc
restitutio
bet animi
sic furtū c
teneret q̄
cipitrem
decemēt
trum est
quid ille
tentam fi

non soluunt. Nisi sumat forte aliquis in magna
 q̄titate in fraudē per modūz cibi. qz sic ieiunium
 frāgeret. Mōre comedēdi est hora vel circa qz ta
 li hora xps emisit spiritū. qz ieiunātes debent se
 cōformare passiōi xpi. Nec requirē determināte ho
 ra nona scdm subtilē estimationē: s; scdm grossā
 vt sit circa horā nonā ppter necessitatē pōt aliq̄
 tuluz pueniri. Nec tibi petre de ieiunio sufficiant
 ad presens.

Petrus. De restitutionē michi dicas q̄ ad satīs
 factionē primere videt. Et primo vtrū restitu
 tio sit de necessitate salutis. S. Sic. qz seruare iu
 sticiā est d̄ necessitate salutis Restitutio ei est act⁹
 iustitie cōmutatiue: qz alteri reddere qd suūz est
 ē iustitia. et ideo restitutio est de necessitate salutis
 qd. ¶ An de furto rapina et h̄mōi debet fieri res
 titutio. S. Rem alienā furtiue retinere nō licet.
 et q̄ eā capit ad restitutionē tenet nisi in casu ex
 treme necessitatis in quo oīa sūt cōla. nec hoc ha
 bet rationē furti. Verū in rebus minimis q̄ tan
 q̄ derelictē vident a dño furtū nō pmittit: si accē
 piat occulte. sicut est acus poma et h̄mōi nec ad
 restitutionē accipiēs tenet nisi ille q̄ accepit ha
 bet animū furādi et nocumētū inferēdi primo. q̄a
 sic furtū cōmitteret et peccaret et ad restitutionē
 teneret q̄uis parū esset. Scias tñ q̄ aliquis ac
 cipit rem alteri⁹ occulte auctoritate iudicis hoc
 decernētis furtum nō cōmittit. qz sibi debitū fa
 ctum est ei sententialiter ad iudicatū. ¶ Mū
 quid ille qui rem suam occulte accipit ab alio de
 tentam furtum cōmittit. S. Non cōmittit furtū

De

nec restitutionē teneſ cū non grauet euz q̄ inſuſe
retinet ſz peccat cōtra ꝑmūnē iuſtitia dū ipe vſur
pat ſibi ſue rei iudiciū: ordīe iuris ꝑtermiſſo et te
nerut deo ſatiffacere ꝛ cōſiteri. Verūtū quidā di
cūt q̄ ſi ꝑſona q̄ re detinet ſit ita foris q̄ ali⁹ non
poſſit ꝑtra eū litigare: in accipiēdo ſic rē ſuaz non
peccat q̄ in hoc obſtinet vim iuris. Similit ſi iu
dex ſit abſeſ vel fauorabilis iūrlātī. q̄ in talib⁹
ꝛ dicūt ꝛ cedūt culibet a iure q̄ quoq̄mō rem ſuā
accipiat nō peccat nec ad cōfeſſionē teneſ Et hec
eſt opinio godefridi i q̄libeto ſuo: r̄ij. q. xviij. Opi
nio tñ thome q̄ ꝑrima eſt cōmuni⁹ teneſ. De hiſ
vero q̄ rem ſuā apud aliū depoſitā furtiue accipi
unt ſcias q̄ peccāt. q̄ grauāt depoſitariū ꝛ poſſz
cōpelli ad reddendū. Ideo ad reuelādū teneſ et
releuādū grauamē depoſitarij. ꝑ. ¶ Itē q̄ pōt
aliq̄ rem iūrlātis accipe furtiue ꝛ ſue ſua violē
ter detēta. S. Rem alteri⁹ loco rei ſue ablata etiā
violēter cū in re illa nūq̄ dominū habebit: nō lu
cet accipe alicui. et q̄ hoc facit peccat ꝛ ad reſti
tutionē teneſ. ꝛ hec eſt opinio magnorū. Alij dicūt
vt ſupra q̄ verū eſt qd̄ dicendū eſt ſi poſſit rē ſuaz
repetere ordine iuris: verūtū ſi nō poſſit ꝛ ꝑꝑꝛ po
tentia iūrlātis aut ob ſententiā iudicis ꝛ dictuz
eſt. pōt vſq̄ ad valorē ſue rei de reb⁹ detinētis ac
cipe Cū res detinētis ſint ꝛ de detēta obligate eꝛ
ga oppōſum: ꝛ hoc ei ius cōcedit. Verūtū tut⁹ eſt
vt nichil accipiat alienum. cum iuſta eſtimatio
difficiliter habeatur et ad accipiendū ſint homi
nes proui. ꝑ. ¶ De rapina michi dicas. Atrum
ſit rapina grauius q̄ furtū. S. Scias rapinā gra

nus et de
tum magi
Ande furti
aufertur. I
us poten
publicand
non vtens
ad restitu
custodes t
rei public
betur. Et
runt rapti
si per viol
pinam no
aliqd abs
tionē ten
tur si bell
licet pecc
inius b
cōmittu

Petrus
quit
ciptur a
dissolutio
quedam s
sumptio. s
vinum bib
q̄s cōbure
nō habeā
vlt^o rei, &

ulus et detestabilis esse peccatū q̄ furtum in q̄-
tum magis repugnat voluntati eius cui auferf.
Unde furtum cōmittitur per ignorātiā illius cui
auferitur. sed rapina per violentiā. Ideo cū nul-
lus potentiā habeat super aliū nisi per potestātē
publicā: adeo quicūq; violētē alteri aliqd̄ auferit
non vtens potestate publica: rapinā cōmittit et
ad restitutionē tenetur: Principes tamē qui sūt
custodes iusticie ppter conseruationē iusticie et
rei publice si exigant quod eis scđm iusticiam de-
betur. Etiam si violentiā adhibeant non cōmit-
tunt rapinam. Similiter ad impugnandū hostes
si per violentiā a subditis aliquid accipiant: ra-
pinam non cōmittunt Si xō absq; rōe et iusticiā
aliqd̄ abstulerit violēt rapinā cōmittit ad restitu-
tionē tenet̄ sicut latrōes. Si frilli q̄ in bello pda-
tur si bellum iustū fuerit rapinā non cōmittunt.
licet peccēt ex nimio appetitu accipiendi. Si xō
iniustū bellum peccant in accipiēdo et rapinam
cōmittunt et ad restitutionē tenentur.

Sequitur de usura.

Petrus. De usura michi dicas. Si liceat alie
quid accipere pro pecunia mutuata. et si re-
cipiatur an ad restitutionem teneatur. **S.** Ad
dissolutionem questionis tue primitus scias Qd̄
quedam sunt res quarum vsus est ipsarum con-
sumptio. sicut pecunia consumitur distribuendo
vinum bibendo. blada comedendo. oleum lignū
q; cōburendo et consimilia. Et in talibus reb; cū
nō habeāt vsūfructū. nō pōt seorsus apūari res
et vs; rei. Sz cuiusq; pcedit vs; rei pcedit ipsa res.

g. 4

Et cui tales res pcedunt p mutuū trāfferē in eū
 cui mutuat ipaz dominū. Ande qui mutuat alī
 pecuniā seu bladuz: vinū: et oleū et hmoi non po-
 test super illud retinere dñiū: cū vtendo corūpā
 r ideo vsus talīū rerū vendi non pōt. qz si quis vel-
 let vendere bladū vel vinū et seorsū vsū vini v^l bla-
 di vderet eandē rē bis. v^l vderet illud qd non ē
 cū vinū sit iam potatū seu bladū comestuz et sic p-
 tra iusticiāz faceret et peccaret. Simulimodo qui
 etiā mutuat vinū vel triticuz et petit vnā recōpā-
 sationē equalē rei. et aliā recōpensationē p pre-
 cio vsus rei. ptra iusticiā facit. et tale mutuū aut
 venditio vsura dicit. que fm sapientē dicit inere-
 mentū fenoris. et sic in oībus talib⁹ reb⁹ que vrē-
 do psumūtur pro vsu rei nichil suscipiendū est. qā
 vsura est. Sunt aut alie res quarū vsus non ē ip-
 sarū rerū cōsumptio et habēt vsūfructuz: sicut
 ager equus domus et similia et in talib⁹ potest vē-
 di seorsū res et vsus rei et etiā mutuari. sicut cum
 aliquis mutuat equum aut agrū vel domū potest
 p vsu equi vel domus aut agri accipere precium
 et in hoc non peccat. Ande manifestū est cū vsura
 sit contra iusticiāz vt dictum est peccatū est et re-
 stitui oportet. Nec ppter h^o peccant q ppter ne-
 cessitatem suā accipiunt pecuniā alteri⁹ sub vsu-
 ra. quia subueniūt sue necessitati. Secus autem
 qui absq^{ue} necessitate sumeret pecuniā sub vsura
 qz sic peccaret et vsurariū induceret ad peccatū.
 Similiter ille est particeps vsurariū pcti qui sibi
 pbet aut pstat pecuniā vt ex ea vsuras exerceat.
 In generali scias q nō licet p pecunia mutuata

vel alia q
 qritatē ne
 re quomū
 peccant q
 dū ad pē
 pte vendi
 vendit q
 tidie vsur
 ber ration
 liter q em
 tionē solu
 solutioni
 est illud q
 bus q tra
 in herbā
 nū pecun
 tus solu
 lutionis
 sat p hoc
 alio ind
 cuniā ac
 perare
 pl⁹ q val
 comittū
 ratio rōn
 eo q volū
 viuas q
 dēores
 fecerūt
 simili
 repetere

vel alia quicunque re quovendo sumit plus exigere quam
 quantitate pecunie vel rei mutuate seu valore tempore
 quo mutuat. Unde manifeste usura promittitur. et
 peccant qui bladum vinum et homini mutuatur vel ven-
 dunt ad pretium temporis subsequens. quia tunc usum rei iam pro
 parte vendunt sibi et tempus. Similiter qui res carius
 vendunt quam sit iustum pretium propter expectationem solu-
 tionis usuram promittunt: quia expectatio solutionis ha-
 bet rationem mutui. et in hoc tempus vendunt. Simi-
 liter qui emit rem minus quam sit iustum pretium propter anticipa-
 tionem solutionis usuram promittit quia illa anticipatio
 solutionis habet rationem mutui cuius quidem pretium
 est illud quod dimittit de iusto pretio. Et hoc maxime in re-
 bus que traditi non possunt sicut sunt illi qui emunt bladum
 in herbam et homini. Sicut qui debet ad certum termi-
 num pecuniam vel aliud si aliquid sibi dimittat ut ci-
 tius solvat usuram promittit manifeste. quia tempus so-
 lutionis vendit et ad restitutionem tenetur. Nec excu-
 sat per hoc qui soluendo ante terminum gravatur vel quod ab
 alio inducatur scilicet ab eo cui debetur. Sicut illi qui pe-
 cuniam accipiunt mutuo sub usuris et volentes recu-
 perare usuras vendendo pannos aut alia mobilia
 pro quibus valeant propter solutionis expectationem usuram
 committunt. Cum in hoc tempus vendat et illa expec-
 tatio rationem mutui habeat. Nec possunt se excusare
 eo quod voluit se servare indolentes recuperando in hoc
 usuras quas debent: possunt tamen mercatores licite ven-
 dendo res suas repetere moderatas expensas quas
 fecerunt in portatione earum sicut patet in panis et in
 similibus rebus. Nec tamen possunt superfluas expensas
 repetere. Item scias quod si alicui per pecuniam obligatur

domus: ager: aut alia res cuius vsus p̄cio estima-
 ri debet ille q̄ mutauit vsū illi⁹ rei debet cōputat̄
 in solutionē ⁊ restitutionē pecunie mutuate: nisi
 talis res forte fuerit cui⁹ vsus iter amicos ꝓcedi
 cōsuevit sine p̄cio sicut est liber ⁊ h̄mōi. Igit̄ sum-
 mati teneas q̄ nullo mō licet ꝓ pecunia mutua-
 ta aliqd accipe qd̄ pecunia mēsurari possit. etiaꝫ
 pro alia re nō habēte vsufructū vt dictū est. ¶
 Ergo ille q̄ mutauit ⁊ dānū incurrit ex mutua-
 tione pecunie sue nō poterit dānū suū repetere vt
 videt̄. *S.* Scias q̄ ille solūmō q̄ amore beniuolen-
 tie mutuat alteri pecuniā vel aliā rem et non pro
 precio pōt ex pacto deducere cum eo qui accipit
 mutuū recōpensationē dāni qd̄ mutuās incurrit
 ex h̄mōi mutuatōe. Sicut cū debet reddere pe-
 cuniā ad certā diē et ille nō soluit. ⁊ ꝓpter defectū
 solutiōis mutuās dānū incurrit. ¶ Potest repetere
 dānū suū nec hoc ē pecuniā videri sꝫ se in dānē f-
 uare. ¶ Illū qd̄ fauor vlt̄ obsequiū pōt recipi ꝓ pe-
 cunia mutua. *S.* Beniuolētia amor ⁊ h̄mōi p̄nt
 ex mutuo recipi tñ nō possēt pecūia mēsurari. mu-
 n⁹ tñ ab obsequio vlt̄ a ligua nō pōt repeti sicut nec
 mun⁹ a manu cū nō possint pecūia mēsurari: qd̄ ꝓz
 in fuit̄ib⁹ q̄ suū obsequiū vēdūt. Et silr i aduocat⁹
 q̄ laborē sui ꝓsiliū ⁊ penā vēdūt. verū tñ tale mun⁹
 ab obsequio vlt̄ a ligua ex sola beniuolētia pōt reci-
 pi. ¶ Nō q̄st ex recōpensationē mutuate pecūie. Silr
 aut̄ pōt recipi mun⁹ a manu vlt̄ donū gratuitū nō
 ex pacto tacito vlt̄ exp̄sso. qd̄ ē dās donassꝫ aq̄
 pecuniā mutuo recepisset. ¶ Ido donū ex beniuolē-
 tia solūmō pōt mutuās recipere. qz ꝓpter mutuatōis

nez nō efficit
 nō possit ꝓ
 tñ ille q̄ cōn-
 modū locat
 qd̄ ex ea ꝓ
 nō transe
 manet i mu-
 dam nō se
 rez et mutu-
 pecuniā: ⁊
 qd̄ accipit
 lucrata sū
 S. possit
 rūt nec sū
 eis tota
 re suo ille
 fortis qz ꝓ
 quoz fner
 precia rel
 ruz. Et si
 Cū tu sic
 mū vel ag
 llo sub vsu
 vlt̄ agrū au
 ceptos rel
 ⁊ eis debet
 ctū vrinū
 er ille q̄ ꝓ
 ex illi reb⁹
 sꝫ hūane i
 ter cuius

nez nō efficit peioris pditionis. Etā nota q̄ licet
 nō possit p pecuniā mutuata plus exigi q̄ pecuniā
 tñ ille q̄ cōmittit pecuniā mercatori vel artifice p
 modū societatis potest ille q̄ mutuat partes lucris
 qd̄ ex ea puenit expectere: sicut de re sua qz dñi
 nō transferē pecunie i eū cui cōmisit: s; magis re
 manet i mutuāte. Et hoc intelligit qñ periculuz
 damni nō solū spectat ad suscipiētes s; etiā ad dā
 tes et mutuātes. Et sic hñ licitū est q̄ vn⁹ soci⁹ det
 pecuniā: et alius suppleat laborē. ¶ Et dictū est
 qd̄ accipit p̄usura ē restituendū. Nunq̄d oīa que
 lucrata sūt ex pecuniā usuraria sūt restituenda.
 B. possessiones q̄ ex usuris sūt cōparatae et nō fue
 rūt nec sūt eoz quoz fuerūt vsure. et ideo nō sunt
 eis totaliter restituēde. cū ex industria sua et labo
 re suo ille qui recipit vsuras illas acq̄sierit. Etā
 fortis qz pl⁹ valent q̄ vsure s; qz obligate sūt his
 quoz fuerūt vsure. Ideo p̄cipit vt vendant rīpaz
 precia restituant scdm̄ q̄ritatez vsurazū recepta
 ruz. Et sic intelligit illa decretalis extra de vsurj
 Cū tu sicut asseris. Nota tñ q̄ ille qui recipit do
 mū vel agrū aut rem aliā q̄ habet vsufructū ab a
 llo sub usuris. Non tenet solum restituere domū
 vel agrū aut rē quā accepit sed tenet fruct⁹ inde p
 ceptos restituere. qz fruct⁹ illaz rerū sequūt eas
 et eis debēt. Aliud tñ ē de reb⁹ q̄ nō habet vsufu
 ctū vrinū bladū et hñmōi. qz solū eas tenet restitu
 erē ille q̄ p̄usura eas recipit. Nec illd̄ qd̄ acq̄sitū ē
 ex ill⁹ reb⁹ restituat cū nō sit fruct⁹ ear⁹ sic acq̄sitū
 s; hñane industrie. nisi forte p detētiōez illi⁹ rei. al
 ter cuius res ē q̄ ē p̄ usurā extorta. sit nimis dāni

ficatus. q^r tūc ille qui per vsurā eā recepit tenet
ad recōpēsationē nocumētī. ¶ **N**ūc de restitu
tione alia^r rex michi dicas sicut de nocumentis
illatis in psona vel in reb⁹. **S.** De dāno illato ip
sona sicut est abscisso mēbri vel defloratio xginis
quia nō potest restitui ad equale cū mēbrum ab
cisum ⁊ integritas carnis restitui nō possit debet
scōm recōpēsationē restitui sicut ī pecunia v^l ho
nore ad arbitriū boni viri. Et hoc intelligitur de
puella qñ per violētiam corrūpitur: quia si ex vo
lūtate eius sine fraude et violētia corrumpatur
Nō tenetur ad restitutionē q̄ eā violauerit. De
fama vero scias q̄ tripliciter pōt q̄s alterius fa
mā auferre. p^omo modo dicēdo verū et ordine
debito fuato sicut p^oado crimē alterius scōz or
dinē iuris et sic nō tenet restituere. Scōdo modo
verum dicēdo s; nō ordine et sic tenet ad restitu
tionē fame q̄tum potest absq; mādato. scz se ma
lum dixisse dicēdo vel eum iniuste diffamasse. Et
si famā ei restituere nō potest debet ei aliter recō
pēsare. Tercio modo falsū dicēdo et iniuste et si
tenet famā restituere ⁊ q̄b⁹ p^oist etiā oib⁹ falsū
crimē se mētū fuisse ⁊ falsū dixisse. Et scias q̄ illi
q̄ ex officio suo hñt puidere saluti alioz peccāt ni
si ifamā a se spellāt. Cū fama sit necēssaria ad effi
cationē primoz. Repellit aut ifamia duplici v^l
casū ifamie s; bstrahēdo v^l ligas dtrahētū cōpe
scēdo. Circa dō rstitutionēz faciēdā p^ost dānū illa
tū r^o b⁹. Scias q̄ aliq̄s dānificat ī reb⁹ duplici.
vno mō q^r auferit etq̄ actu h̄z t^l e dānū rstitutionē
ē scōz rēcōpēsatiōē eq̄lē sic p^ouredo domū v^l iterū

clendo eq
lorē domū
piscatur ill
nō oportet
tione dānū
de blado
nificans a
estimatione
pedimēto
q̄ multipli
iuste ne al
tendēs at
gniori cū
netur. Al
uide aut
ille q̄ imp
nō tenet
sit illud a
tenet ad
trū domū
iam firmā
sam ī deb
quid restit
ta est vel d
dī rstitutionē
tetur cū eo
mitti ⁊ p^ost
se teneat re
faciat imit
illari q̄s al
nō possit ei

ciendo equū ⁊ hūmōi. restitutio debet fieri scdm va-
lorē domus vel equi. Alio mō īpediſ aliq̄s ne adi-
piscatur illud qđ erat in via saluādi ⁊ tale dānuſ
nō oportet restituere ex equali sꝫ fm iustā estima-
tionē dāni. Cū possit plurib⁹ causis īpediri sicut
de blado seminato ⁊ lucro īpedito. Non tenet dā-
nificans ad totū puentū restituendū sꝫ solū iustā
estimationē dāni illati ad arbitriū boni viri. de im-
pedimēto vero beneficij ne alter adipiscat. Nota
q̄ multipliciter pōt īpediri. Ano mō impedit qđ
iuste ne alter beneficiū vel prebendā obtineat in-
tendēs ad honorē ⁊ modū ecclē. vt si detur di-
gniori cū alter dignus nō sit ⁊ sic restituere nō te-
netur. Alio mō impedit iuste scꝫ causa odij vel i-
uidie aut vindicte sumēde. Si nondū beneficium
ille q̄ impedit obtineat sꝫ soluz sit in via habendi
nō tenet impediēs ad restituendū equale cū ille nō
sit illud adept⁹ ⁊ possit plurib⁹ causis īpediri: sed
tenet ad recōsiliandū et recōpensandū scđz arbi-
triū boni viri. Si vero sit iam adept⁹ beneficiū vel
iam firmatū sit q̄ alicui detur īpediēs ppter cau-
sam īdebitā ad restitutionē equalē tenet. ¶ Itē
quid restitutio semp est faciēda ei a quo res abla-
ta est vel dānū inferē. S. Si possit inueniri debet
ei restitutio fieri vel ei⁹ heredi cū vna psona cōpu-
retur cū eo. Si xō sit multū distās debet ei trans-
mitti ⁊ p̄cipue si sit res magni valoris. Nec ex ea
se teneat restituēs grauātū q̄ ei mittat ⁊ expēsas
faciat imittēdo. qꝫ hoc est ī recōpensationē dāni
illati qđ alter habuit ppt defectū rei sue. Si xō
nō possit ei p̄mode mitti debet ī loco tuto poni. vt

plurā eā recepti tenet.
¶ Itē de restitu-
tione de nocumentis
5. De dāno illato īpe-
vel defloratio x̄giniſ
uale cū mēbrum ab-
estitutio nō possit debet
sicut ī pecunia vꝫ ho-
t hoc intelligitur de
īpitur: quia si ex vo-
lentia corrumpatur
eā violauerit. De
pōt qđ alterius fa-
cēdo verū et ordine
mē alterius scđz or-
nere. Scđo modo
tenet ad restitu-
mādo. scꝫ se ma-
iuste diffamasse. Et
debet ei aliter recō-
cēdo ex iniuste et si
dijſ etia oib⁹ fallū
asse. Et scias q̄ illi
viri alioſ peccāt ni-
sit necēssaria ad effi-
fama duplici vꝫ
nas dīrahētū cōpe-
ciēdā ppt dānū illa-
tū ī reb⁹ duplici.
et tē dānū fūitū
cēdo domū vꝫ iterū

pro seruetur. Si autem ille cui est restitutio faci-
 enda sit omnino ignotus: debet restitutio fieri se-
 cundū quod potest per elemosinas vel alio modo secundum
 filiū ecclesie. **¶** **Q**uod si semper restituere teneat
 qui dānū infert vel rem accipit. **S.** Semper tene-
 tur primo et principaliter. Alij tamen cōfētientes
 ex cōsequenti quia vt dixit apłus. Digni sūt mor-
 te nō solū qui faciūt sed etiam qui cōfētīūt faciē-
 tibus. Ideo omnes illi qui sūt causa iniuste accep-
 tionis vel dāni illati ad restitutionē tenent. Con-
 tingit autē nouem modis quod per hos xpus notāt
 Iussio: pñliū: pñs: palpo: recursus. **¶** Participas
 mur: nō obstat nō manifestas: Iussio qui iubet.
 scz iniuste accipere vel dānū inferre. Consiliū qui
 hoc pñlit. Cōfētus qui ex pñse cōfētī sine quo
 sequi nō poterat. **¶** Palpo adulādo ex cuius adula-
 tione sequit dānū alterius dicēdo: esse strennuū
 factū et hmoi. Recursus receptādo et substinē-
 do dānū et res ablatas. **¶** Participans. scz socius
 maleficij. Murus. s. ille cui incūbit ex officio repñen-
 dere malefactorē. **¶** El p cōsiliū impedire: hoc
 nō facit: ad restitutionē tenetur. **¶** Nō obstat. s. il-
 le cui ex officio incūbit obuiare malefactoribz sicut
 pñceps qui subtrahit auxiliū: et idē dānū sequit
 ipse restituere teneat. Cū principiū stipēdia sūt ad
 hoc eis data. **¶** Nō manifestas. scz ille qui teneat ma-
 nifestare malefactorē quādo latitat omīs enī pre-
 dicti ad restitutionē tenentur verū tamen princi-
 palis in facto tenetur: secundus ex cōsequenti et cō-
 sequēter alij. Et vno restituente illi dānū habuit
 Alij eūdē apłi nō tenentur. Scz principalis i facto te-

net satisfi-
¶ **Q**uod si
 comitū e
 depōitū
 rapinā in
 peccare p
 ex pua int
 comitū
 tū quod h
 cessario.
 mādato b
 plonis p
 tis. Scd
 tur sint c
 vt. scz ill
 bonū. pñ
 ad hoc q
 lū inuistū
 nat i tal
 sed ei suū
 semp va
 valer. **¶**
 scdm ius
 abstulit e
 intēdit aī
 li saluari
 in pñō m
 peccatū
 tur ablatū
 bita non s
 bus. **¶**

nē satisfacere ⁊ restituere ei qui pels restituit.
P. C. Nūquid illi qui in bello accipiūt rapinam
 cōmittūt et ad restitutionē tenētur. **S.** Si illi qui
 depōdātur hostes iustū bellū habēt nō cōmittūt
 rapinā in accipiēdo nec ad restitutionē tenēt lez
 peccare possit ī mō accipiēdi p̄ nimia cupiditate
 ex p̄ua intētiōe. Si xō nō iustū bellū accipiēdo
 cōmittūt rapinā ad restitutionē tenētur. Scias
 tñ q̄ ad hoc quod bellū sit iustū tria req̄runt et ne
 cessario. Primū est auctoritas principis cuius
 mādato bellū est gerēdū qz p̄cipibus et publicis
 p̄sonis pertinet bella mouere et nō p̄sonis priua
 tis. Scdm̄ est causa iusta vt. scz illi qui impugnā
 tur sint culpabiles. Tertio requirit̄ it̄ētiō recta
 vt. scz illi qui pugnāt intēdant malū corrigere ⁊
 bonū p̄mouere. Et hec tria ita p̄currūt ad bellū
 ad hoc qd̄ sit iustum qd̄ si vnū illoz defuerit bel
 lū iniustū et illicitū efficitur. Unde si ille qui ipug
 nat ī tali bello iusto accipit nō tenetur restituere
 sed ei suū esse cōceditur. **P. C.** Nūquid p̄scriptio
 semp̄ valet. **S.** P̄scriptio mala fide habita nō
 valet. Si si quis lōgo tēpore mala fide p̄scriptiserit
 scdm̄ ius canonicū restituere tenet̄ reddendo qd̄
 abstulit et cui abstulerit. Nam ius canonicū sēp̄
 intēdit aīaz comodū. Nullus autē in p̄ctō morta
 li saluari potest. Ideo qui mala fide p̄scriptiserit ē
 in p̄ctō mortali cuz rem alterius retineat iniuste
 Peccatū autem nō dimittitur nisi prius restitua
 tur ablatū. Quod autē p̄scriptio male fide ha
 bita non sit sine peccato habetur de p̄scriptionibz.
 Quoniam omne. vbi dicitur quod omne

cul est restitutio faci
 bet restitutio fieri le
 el alio modo sed qd̄
 per restituere tenet̄
 t. S. Semp̄ tene
 tamen cōfēntes
 pus. Dignū sūt mor
 qui cōfēntūt faciē
 causa iniuste accep
 tionē tenent. Con
 r hos x̄us notat̄
 ur. Participas
 iussio qui iubet.
 erre. Consiliū qui
 cōfēnt sine quo
 do ex cui? adulas
 oreffe strennuū
 rādo et substitū
 ipans. scz socius
 ex officio rep̄hen
 z impeditur hoc
 nō obstat. f. ille
 malefactoribz? si
 de dānū sequit̄
 ū suspēdia sūt ad
 ille q̄ tenet mas
 utat om̄s enī p̄e
 erit tamen p̄nci
 r cōsequēt et cō
 illū dānū habuit
 cipalis ī factore

quod nō est ex fide peccatū est. Sinodali iudicio
diffinitum ē q̄ nulla valeat absq̄ bona fide p̄scrip
tio tam canonica q̄ ciuilis. Cū ḡnāliter sit oī p̄sti
tutioni atq̄ p̄suetudini derogādū quod absq̄ pec
cato mortali nō pōt obseruari. Unde oportet qui
p̄scribit q̄ in nulla parte t̄pis cōsciētā habes
at rei aliene. Si vero p̄seubat bona fide possidē
do nō tenetur ad restitutionē. Etiam si sciuerit a
liena fuisse post p̄scriptionē. Hec igitur de resti
tutione faciēda circa dānū petre quo ad p̄sens
tibi sufficiat. ¶ Q̄uia circa emptiones et vē
ditiones fraus consistit in quib⁹ etia⁹ q̄nq̄ cadit
restitutio ideo de ip̄is michi aliq̄tuluz dicas. Et
p̄rio si liceat rem plus vēdere q̄ valeat. Cum vē
ditio et emptio sint iūte p̄ comuni vtilitate hoīz
sc̄z q̄ re alterius altius indiget nō debet maḡ esse
in grauiorē vni⁹ q̄ alterius iō debet sc̄dm eqli
tas mēsurat sc̄z p̄ciū pecunie p̄ qua res datur.
Et ideo siue p̄ciū excedat quātitatē valoris rei
vel res excedat p̄tiū tollitur equalitas iusticie
Et sic vēdere carius aut vilis emere rem q̄ vale
at est illicitum et sc̄dm se est peccatum. Verūta
men si in emptione et venditione alter multuz le
ditur: vt puta q̄ vnus multum indigeat re alteri⁹
et alter leditur si ea careat: in tali casu iustum est
non solū respiciatur rem que vendit: s̄z ad dānum
quod venditor incurrit. Et sic subuendendo dāno
vēdētis potest res vēdi licite plus q̄ valeat sc̄z
se licet non vendatur plus q̄ valeat necessitate m
habēti. Si tamē venditor nō dānificatur carēdo

re suam: nō de
emir miteru
nō est iūte vē
cum peccatū
est q̄ modū
tollit equa
Die michi
rei. ¶ Defectū re
cur si vēd
et hūc def
dit fraud
dar aurie
q̄ntitatē q̄
ditōr scien
ae restitū
ens esse v
locorum
quia vbi
lores mē
ciuitati
licet. ¶ Da
datur aī
fraudē cō
scienter p
roignora
cū ad eius
emptio
titur: sic
rem suam
rum quor

re sua: nō debet eā plus vendere q̄ valeat: l3 ille q̄
 emur miretur ex ea: q̄ vtilitatē q̄ accrescit alteri
 nō est suū vendere: licet possit vēdere dānū suum
 cum precīū rerū nō sit scdm se determinatū. In dō
 est q̄ modicū plus vendere vel minus emere non
 tollit equalitatē iusticie: sed satis permittit. ¶
 Dic michi quō vēditio est illicita ppter defectuz
 rei. ¶ **¶** Tripliciter redditur vēditio illicita ppter
 defectū rei. ¶ **¶** 1us defectus est scdm speciē rei si
 cut si vēdat aqua pro oleo vel stannū pro argēto
 et hūc defectū si vēditor cognoscat in re quā ven
 dit fraudē cōmittit et restituere tenet etiā si ven
 dat auricalcū pro auro. Scdm defect^{us} est scdm
 q̄titatē que per mensurā cognoscitur: ideo si ven
 ditor sciēter vtatur deficiēte mensura: peccat et
 ae restitutionē tenet. ¶ **¶** Nec ppter hoc est icōueni
 ens esse diuersas mēsuras secūdnz diuersitatē
 locorum ppter diuersitatē copie et inopie reruz
 quia vbi maior copia rerum abūdat: necesse ē ma
 iorez mēsurā habere. Et hoc ptinet ad rectores
 ciuitatis et nō priuate persone ideo eas pterire si
 licet. ¶ **¶** Terti^{us} defect^{us} est ex parte q̄lītatis. scz si vē
 datur aīal infirmū pro sano qui sciēter hoc facit
 fraudē cōmittit: et in omnib^{us} predictis venditor
 sciēter peccat et ad restitutionē tenetur. Si ve
 ro ignorāter hoc fecerit non peccat vendēdo sed
 cū ad eius notitiā peruenierit debet recompēsare
 emptori. Et sicut ex pte venditoris fraus cōmit
 titur: sic ex parte ēptoris sicut qñ venditor credit
 rem suam minus p̄ciosam vt si vēdat aurum pu
 rum quod credat esse auricalcum: emptor si illud

cognoscat: iniuste emit et ad restitutionē tenetur
dū min⁹ illud emit q̄ valeat. Et sic est in oībus a-
liis reb⁹ que min⁹ vendunt p̄ ignorantia venden-
tis et cognitionē emētis. sicut qui vendit verū au-
rū pro auro sophisticato et emēs cognoscit. ad res-
tutionē tenet. Similiter si venditor vendat au-
rū per alkymia factū pro vero auro fraudez pmit-
tit: cū nō sit aurū p̄ciosum in substantia sicut verū
aurū. *¶* **¶** Aliquit venditor debet semp dicere vis-
ciuz rei q̄ vendit. *S.* Si viciū rei que vendit occul-
tū sit vēditor debet illud emēti manifestare Alio-
quin venditio est dolosa: et peccat venditor: quia
dat emēti occasiōē damni et p̄culi. et tenet ven-
ditor ad restitutionē seu recōp̄satiōēz dāni sicut
si venderet equū claudicantē p̄ veloci vel domūz
ruinosā p̄ firmā: et cibūz corruptū pro sano et hui⁹
modi. Si vero viciūz manifestūz fuerit. sicut cūz
equ⁹ est monocul⁹ et hui⁹ . quia licet non cōpe-
tat venditori: potest tamē esse cōueniens alijs si
ipse ppter illud viciūz subtrahat de precio q̄tūz
oportet nō tenet ad manifestādū viciū rei. q̄ for-
te si manifestaret illud: emptor propter illud viciū
um plus vellet subtrahere d̄ p̄cio q̄ esset subtra-
hendū. Unde potest venditor licite i dēnitati sue
consulere. nō manifestando viciūz rei sed reticen-
do. Nota tamē q̄ in re viciosa vendēda cuius viciū
um vēditor scit: debet ēptori manifestare et dice-
re tenet. non tamē oportet q̄ p̄ preconem vendi-
tor illud viciūz manifestet et p̄nunciet. q̄ sic exte-
reret omīs emptores ab emendo qui alias rei con-
ditiones nō cognoscere in quibus res bona est

et vtilis. Se-
emere. q̄ po-
pare. scz do-
in aliquo est
bus vtilē. Et
cum quod
defert ad le-
affrentes
rendere bl
Nec tenet
tum aliorū
lud manifest
set virtutis
re q̄ sit em
cupiditatē
talis nego
vendere co
nētū. se so
substantia
aut ppter
cessarie p
est et luc
pendiū la
ille q̄ rē en
quia solū l
ille qui ren
necessitate
ter causam
Nec talis
dar q̄ emi
aliquis li

et utilis. Sed sufficit singulariter ei dicere q̄ vult
emere. q̄ potest simul om̄s conditiones rei com-
pare. sc̄z bonas et malas. q̄ nichil prohibet rem
in aliquo esse victosā et in multis alijs conditi-
bus vtilē. Et nota q̄ res potest vendi secūdu pre-
cium quod reperitur in locis. Unde ille qui bladū
defert ad locū vbi carissima est. et scit plures blada
afferentes p̄ quos melius forum habebitur pōt
vendere bladū suū scdm̄ precīū qd̄ ibi inuenit
Hec tenetur ratione iusticie manifestare aduen-
tum aliorum bladum apportantū. Si tamē il-
lud manifestaret vel de precio subtraheret hoc es-
set virtutis. ¶ Quidam licet rē plus vende-
re q̄ sit empta. S. ¶ Rem absolute vendere p̄p̄
cupiditatē lucrifoluz. est inhonestū. et illicita est
talis negotiatio etiā clericis est phibita. Rez tñ
vendere carius q̄ sit empta p̄pter aliquē finē ho-
nestū. vt sc̄z lucrū honestum querat ad dom⁹ sue
substantationem et ad subueniendū indigentib⁹
aut p̄pter publicaz vtilitatē: sc̄z ne res que sūt ne-
cessarie patrie desint. Et si talis negotiatio licita
est et lucrū expedit vt nō querat q̄si finis: sed vt sti-
pendiū laboris: nec p̄p̄ie talis ē negotiatio. An
ille q̄ rē emit solūmodo vt cari⁹ vendat negotia-
tur quia solū lucrū querit et turpis questus est. Sed
ille qui rem emit non vt vendat sed teneat prop̄
necessitatem subleuandam et postmodum prop̄
ter causam necessariam vendat non negotiatur.
Hec talis negotiatio est veditio licet carius ven-
dat q̄ emit. Potest tamen carius vendere rem
aliquis licite q̄ emit: pluribus de causis.

De sacramento

Quia scz rem meliorauit vel quia p̄cium rei ē mutatum propter loci diuersitatez: aut temporis. v̄ propter periculū in quo se emendo exposuit et v̄dendo transferendo res suas de loco ad locū. vel alias fieri faciendo. aut propter alias necessitates occurrentes. Et sic vendendo res plusq̄ sint empte. non est negotiatio absolute: sed iusta venditio. Negotiatio autē vt dictū est clericis est interdita propter lucrum terrenorū: cuius esse debent contemptores. et ne anīmū suū a diuino seruicio nimis retrahant ad qd̄ sūt specialiter deputati. Ideo apostolus: ij. ad corinth. ij. Nemo militans deo implicat se negotijs secularibus vt placeat ei cui se probauit. De restitutione vero ac de sacramento penitentie ad presens petre tibi sufficiant predicta.

De sacramento extreme vñctionis.

Quest sacramētum penitentie: de sacramento vñctionis extreme michi dicas. s. quib⁹ et a quibus et quomodo ministrat. que sit eius materia et que sit forma. **S. ¶** Extrema vñctio est sacramētū contra reliquias peccatorū que non sunt sufficienter per penitentiam sublate. aut per negligentiaz aut per ignorantiam. Est etia⁹ extrema vñctio vltimū remediū disponens ad gloriam et exhibetur per modū curationis Item extreme vñctionis sacramētū est vnū. non vnitatem in diuisibilitatis. sicut punctus sed vnitatem perfectionis. quia in eo datur gratia ad curationē vulnerū spiritualiū. Datur autē hoc sacramētū solis infirmis qui sunt in statu transeundi de hac vita.

quia vt d
spontit er
per modū
Similiter
habeant
pietate
tionē nec
tib⁹ nisi p
cū instant
perit dur
nit mor
autem sa
nistrare
in vobis
vngente
tus sacra
epo cōsec
Peristā
cordiam
sti p̄visti
ma hui⁹
bri Jaco
Ego vng
et filij. rē
lum mode
sanctam v
mirtuntur
tum datur
lamebra s
ritualis
vsum au

mento

vel quia petum rei e mu
stratez aut tempore. v
emendo expofuit et ve
as de loco ad locu. vel
propter alias necessita
nendos res pluriq sunt
abfolute: fed iusta ven
dictu est clericis est in
terrenorū: cuius esse de
mumū suū a diuino fer
d fūt specialiter depu
ozin. ij. Nemo null
s secularibus vt pla
stitutione vero ac de
eius petre tibi suffi

unctionis.

ntie: de sacramento
dicas. i. quib? et a q
que fit eius materia
ema vinctio est sacra
catorū que non sunt
sublatē. aut perne
am. Est etia: extre
ponens ad gloriā
ionis Item extreme
ū. non vnitare in di
vinitate perfectū
d curationē vulnerū
oc sacramentū solū
seundi de hac nra.

Extreme unctionis.

fo. lviij.

quia vt dictū est hoc sacramētum ad gloriā di
sponit et in extremo vite corporalis. Et quia solū
per modū curationis infirmis datur et non sanis
Similiter nō datur pueris cū vsum rationis non
habeant eo q actualis deuotio requiritur in susci
piente Similiter nō debet dari illis qui nec deno
tionē nec cognitionē habēt: sicut furiosis et dīmē
tib? nisi prius habuerit lucida internalla et illud
cū infantia petierit: quia infirmis qui instanter
petūt dum cognoscūt et intelligūt. si oppressi fue
rint morte i extrema necessitate potest dari. Hoc
autem sacramētū solis sacerdotib? pertinet mi
nistrare vt ait beatus. Iacobus. Infirmatur qs
in vobis inducat presbyteros vt orent super euz
vngentes eū oleo i nomine domini. Materia hu
ius sacramenti est oleū oliuarum cuz balsamo ab
epō cōsecratū. Forma aut huius sacramēti ē hec
Per istā sctā vntionē et per suam piissimā misē
cordiam indulgeat tibi dñs om̃s quicqd pecca
sti pvisū auditū et sic d ceteris sētib? alijs. An for
ma hui? sacramēti ē solū de pcatia vt pr̃ ex dictj
bri Jacobi apli p̃ dictj iō illa forma i dicariua. s.
Ego vngo os oculos oleo sanctificato. In noīe pr̃is
et fili j. rē. nō sūt forma huius sacramenti. sed so
lūmodo illa verba prius dicta scilicet per istaz
sanctam vntionez. In quibusd tamen ecclesijs p̃
mittuntur. Quia vero vt dictū est hoc sacramen
tum datur pmodū curationis spiritualis. ideo il
lamēbra solum iungēda sūt vbi radix ē morbi spi
ritualis. Sicut sūt quicq sensus. scz oculi propt̃
visum aures propter auditū nares ppter odora
h. i

De sacramento.

tuz os ppter gustū manus ppter tactuz qui ī di-
gitis viget maxime. Et ista vñctio ab oībus gñā-
liter observatur. ⁊ est d̄ necessitate: verūm ppter
vum appetitiuā a quibuscūq̄ iungunt pedes et qñ
q̄ pectus. ⁊ qdam iungūt pectus et non renes. ⁊
ecōuerso. s. renes et non pedes. hoc tñ nō est d̄ ne-
cessitate sacramēti sicut illa vñctio que fit ad qñ
q̄ sensus. Genitalia vero ppter honestatē et reue-
rentiam sacramēti non inungent. in illis vero qui
habēt oculos erutos: vel manus abscl̄sas aut na-
sum abscl̄sū vel alia mēbra que debent inūgi par-
tes que sūt illis ppinquiores debēt in iūgi. Quia
licet illa mēbra non habeāt et ex illis peccare nō
possunt exterius. habent tamē illa niembra in ra-
dice anime et oīa que debent eis et peccare ex eis
interius possūt circa ea que ad illa mēbra prinēt
Quis exterius explicare non possint. p. ¶ Nun-
quid hoc sacramentū pro quacūq̄ infirmitate po-
test sepius iterari. S. ¶ Potest: qz vt dictū est su-
pra: vi. ca. p. solum sunt tria sacramenta que non
possūt iterari. scz baptisim⁹. confirmatio: et ordo.
Eo q̄ ip̄munt caracterē. Sacramentū autē ex-
treme vñctionis caracterē non imprimit: et ideo
potest sepi⁹ iterari. Similiter vt dictū est hoc or-
dinatur ad curā spūalem reliquarū actualis pec-
cati. ī quo homo plures cadit et infirmatur spū-
tualiter: Et ideo eius medicina potest pluries ite-
rari Similiter est notandū quod hoc sacramentū
nō solū respicit infirmitatē sed infirmitatis statū.
Ideoqz pro qualibet infirmitate dari potest s; nō
in quolibet statu infirmitatis: sed solū in extrema

necessitat
nez mori
tur. sicut
quibusdā
cōtinua e
Nota eti
rante in a
eadem in
mutare et
eadez infir
morti eu
per eand
potest ite
tatis stat
fide sua
crament
dicant ac
bolū ad si
tamē la
bolū nō
ac sepius
bolū m
plicare.
in extrem
illo statu
demptor
los cont
michi die
renti in f
diuturna
symbolo

Extreme unctionis.

fo. lviij.

necessitate in articulo mortis in quosperat hoī
 nez mori. Ideo p infirmitatibus diuturnis nō da
 tur. sicut est paralisis. lepra et hmoi. Nec etiā p
 quibusdā infirmitatib⁹ nō diuturnis sicut febris
 cōtinua et hmoi. nisi periculū mortis imminet.
 Nota etiā q̄ si quis iunctus fuerit infirmitate di
 rante in eodē statū: nō iterūz debet inūgi: quia est
 eadem infirmitas. Si curat⁹ fuerit pristina infir
 mitate et reciduat iterū posset inūgi: quia non est
 eadez infirmitas que prius. Similit si periculuz
 mortis euadat et durante adhuc infirmitate. et itez
 per eandē infirmitatē ad simile piculū reducatur
 potest itez inungi: qz iam est quasi alius infirmi
 tatis status. **¶** Nunqd est infirmis aliquid de
 fide sua requirendū cū petūt extreme unctionis sa
 cramentū. **S.** **¶** Debet eis idicacē ut pater noster
 dicant ad diuinā gratiā iplorandaz. simulit et sym
 bolū ad sue fidei explanatiōē si loqui possint. q̄a
 tamē laici ut in plurib⁹ adeo rudes sūt q̄ etiā sym
 bolū non sciūt. Ideo curati sacerdotes pluries
 ac sepiissime debet eos in pronis suis monere ut si
 bolū addiscant et articulos fidei debent eos ex
 plicare. ut sciant qd credere debeant et maxime
 in extremo mortis articulo: ut suum habeant in
 illo statu pre oculis cordis creatorem etiam et re
 demptorem. **PETRES.** **¶** Rogo ut articu
 los contentos in symbolo qui sunt et quot sunt
 michi dicas et exponas. **S.** **¶** Articuli fidei cons
 tenti in symbolo. xliij. sunt: scilicet septem circa
 diuinitatē. et viij. circa hūamitatē xpi. et in vtroqz
 symbolo. scz patrum et apostolorum continentur
 h. ij

mento.
 ppter tactuz qui i
 a vinctio ab oibus gra
 necessitate: verū ppter
 ā iungunt pedes et q̄
 pectus et non renes. et
 edes. hoc tñ nō est dñe
 a vinctio que fit ad q̄
 ppter honestatē et reue
 ngent. in illis vero qui
 anis absclas aut na
 que debent inūgi par
 debet in iūgi. Quia
 et ex illis peccare nō
 illa membra in ra
 eis et peccare ex eis
 illa mēbra pñet
 possint. **¶** Nun
 chos infirmitate po
 est: qz ut dictū est su
 sacramenta que non
 confirmatio: et ordo.
 sacramentū autē ex
 on impunit: et ideo
 ut dictū est hoc or
 quārū actualis pec
 et infirmatur spū
 na potest pluries ite
 ad hoc sacramentū
 infirmitatis statu
 ate dari potest: s nō
 sed solū in extrema

De sacramento.

Primus articulus est de unitate deitatis q̄ vnā ē
in tribus psonis. Ideo dicit credo in deū. Et i sym
bolo pat̄r credo in vnū deū. Quantū aut̄ ad tres
personas. sūt tres articuli: scilz ad personam pa
tris dicit. Patrē omnipotentē. quantū ad perso
nā filij dicit. et in iesuz xpm filiu et. et quātū ad
personā spūs scti dicit. Et in spirituz sctuz. et in
symbolo patrū dicit. Et in spm sanctum dñm ⁊ vi
uificatē qui ex patre filioq; procedit. Et sic po
nunt quattuor articuli q̄tuz ad deitatē. Ponun
tur deinde tres articuli qui ptinēt ad opa trinita
tis. quoz primo ponit̄ articul⁹ qui ptinet ad opa
trinitatis. ppria: qui ptinet ad esse nature. ideo dī
Creatorē celi et terre. Ponit̄ scdo sextus articu
lus qui ptinet ad esse gratie et cōprehendit omīa
que ptinēt ad sctificationē et ad sacramēta ecclē
ideo dicit. Sctaz ecclīaz catholicā sctōz cōmu
nionē. remissionē peccatoz. Et in symbolo patrū
dicit. Quillocur⁹ est p prophetas et i vnā sanctā
catholicā et apostolicā ecclīā. Tercio ponit̄ vnus
qui ptinet ad esse glorie. et sic ponit̄ septim⁹ arti
culus qui est. Resurrectio mortuoz in vitā eter
nā. Et in symbolo patrū dicit. Et expecto resur
rectionē mortuoz et vitā venturi seculi. Amen.
Et sic sūt septez articuli circa deitatē. Si volue
ris tñ solū quinq; articulos numerabis. Ita q̄ de
trib⁹ psonis vnus solus erit articul⁹ ⁊ sic grosso
modo laic⁹ expones. Credere firmiter debem⁹. s.
vnū deū veruz et sic est prim⁹ articulus. Et q̄ ille
verus de⁹ est trinus in psonis et sic est secnd⁹ ar
ticulus. Itē q̄ idē deus vnus est in essentia et tri

nus in p
ticul⁹. ⁊
ra est. et
vera sūt
qd est v
articul⁹
ra et em
lus. De
xpi. quoz
camē ve
de spirit
hoies e
incarna
ritutate
ria virg
tus est.
q̄ de fec
gine na
nobis
lato. ⁊
nobis.
nima ei
dicit. ⁊
die resu
mortuis
ascendit
ad mōle
vius ⁊
ponitū
expone
petre d

nus in psonis est creator oim et sic est tertius articulus. Item credere debemus q fides catholicave-
ra est. et sacramenta ecclesie que hoies sanctificant
vera sunt. Et etia ea que in scripturis sacris continen-
tur qd est una fides: vnu baptismus: et sic est quartus
articulus. Item q erit resurrectio mortuorum et est vi-
ta eterna qua expectamus. et sic est quintus articu-
lus. Deinde sunt septem articuli circa humanitatem
xpi. quorum primus est de incarnatione. scilicet q filius dei
carne vera assumpsit: ideo dicitur. Qui conceptus est
de spiritu sancto et in symbolo patrum. Qui propter nos
homines et propter nostram salutem descendit de celis et
incarnatus est de spiritu sancto. Secundus articulus de na-
tuitate eius ex utero beate virginis. ideo dicitur. ex Ma-
ria virgine. Et in symbolo patrum dicitur. Et homo fac-
tus est. Et hi duo articuli in uno possunt formari. scilicet
q descendit de celis ut carne assumere et ex vir-
gine nasceretur. Tertius est q mortem passus est pro
nobis et sepultus. ideo dicitur. Passus sub pontio pi-
lato. Et in symbolo patrum dicitur. Crucifixus etiam pro
nobis. etc. Quartus q descendit ad inferos. scilicet a-
nima eius corpore existente supra terram. et ideo
dicitur. Descendit ad inferos. Quintus est q tertia
die resurrexit. et ideo dicitur. tertia die resurrexit a
mortuis. Sextus q ascendit in celum. ideo dicitur.
ascendit ad celos etc. Septimus est de adventu eius
ad iudicium: ideo dicitur. Inde venturus est iudicare
vivos etc. Et sic sunt duodecim articuli qui nobis pro-
ponuntur firmiter ad credendum. Et ignorantibus
exponendi sunt ut superius est dictum. Sic igitur
petre de sacramento extreme unctionis ad presens

De sacramento:

que dicta tibi sunt sufficiant.

De sacramento matrimonij.

Petrus. De sacramento matrimonij per quod
carnalis ppagatio cōseruatur michi dicas.
vt sic cōcludas de oībus sacramētis. Et primū
de matrimonio qd sit an sit sacramentū. **S.** Ma-
trimoniū vt dicit magister sententiarū est viri mu-
lierisq; cōiunctio maritalis inter legitimas pso-
nas indiuisuā vite cōsuetudinē retinēs. Est etia;
matrimoniū sacramentū. et in eo confertur gratia
ad opera matrimonij scdm q in fide xpi p̄trahit
P. **C.** Quō potest cōferri gratia in matrimonio.
In quo actus carnalis cōsistit in quo viget cōcupi-
scētia et peccatū. **S.** Etiam dixi in matrimonio
grā confertur Et vt hoc attēdas: Scias tria bona
esse in matrimonio q̄ excusant actus ei⁹ vt non sit
peccatū: scz fides: ples: et sacramētū. Fides ei⁹ cō-
fuit vt in matrimonio reddēdo debitū vel exigē-
do. ita q accedat quis ad suā et nō ad alienā. Pro-
les etiā est bonū matrimonij rōne finis vt inde p-
les educat ad cultū diuinū. Sacramētū etia; est
tertū bonū q̄tū ad inseparabilitatē. quia signū est
coniunctionis xpi et ecclesie. et ista bona actū excu-
sant ne sit vitiosū sed magis virtuosū. **P.** Nūq;
carnalis copula est de essentia matrimonij. **S.**
Quātū ad essentia matrimonij scdm q matrimonij
est sacramētū. carnalis copula non est de esse
tia matrimonij. quia aliter non fuisset verum ma-
trimonium inter mariam et ioseph quod falsum
est: quia verum fuit matrimonium. Quātū ve-
ro ad esse secundariū scilicet esse completum: qui

per oper
sentia m
re suam
ritorū q
licet in c
salicet a
nem. **P.**
nisi: deo
sua de m
sponsalia
consensu
lia sunt
te in me
vt dicēd
ne tū cor
licet ver
animoz
sponsalia
ritus dic
falla. **S.**
sione. v
ris spon
tio annu
ueniente
dictione
q; nō. **P.**
sta. Si h
am te si
centum
dictione
ne non

Matrimonij.

fo. lx.

per opera declaratur: carnalis copula est de es-
sentia matrimonij. Et sic vt dictum est cognosce
re suam virtuosum est ⁊ non peccatū. sed est me-
ritoriū quando coniuges sunt in actu merendi sci-
licet in caritate. Et intentio recta fuerit in actu.
scilicet ad reddendū debitū vel prolis generatio-
nem. **P.** ¶ Quia sponsalia precedunt matrimo-
niū: ideo primo de sponsalibus michi dicas et po-
stea de matrimonio de quibus efficiatur. **S.** Tā
sponsalia q̄ matrimonij efficiuntur per verba de
consensu animorū sed differenter. Quia sponsa-
lia fiunt per verba de futuro vt dicendo: accipia
te in meā. Et matrimonij sit per verba de p̄senti
vt dicēdo accipio te in meū. Et hoc intelligas sa-
ne cū consensu animorū vtrorūq; coniugū. Quia
licet verba prolata fuerint predicta ⁊ consensus
animorū defuerit vtriusq; p̄sone vel ex parte vni⁹
sponsalia seu matrimonij non valent. sicut infe-
rius dicitur ca. sequēti. **P.** Quot modis fiūt spō-
salia. **S.** Quattuor modis. Primo nuda promi-
sione. vt dicendo accipiam te. Secundo datis ar-
ris sponsalitijs. sicut pecunia v̄ aliquo alio Ter-
tio annuli subarratione. Quarto iuramento iter-
ueniente vel fide. **P.** Nunquid sponsalia sub con-
ditione fieri possunt. **S.** Aliq; fieri possunt ⁊ qñ-
q; nō. Quia aliqñ est honesta cōditio qñq; inhone-
sta. Si honesta fuerit conditio vt dicendo accipi-
am te si patri tuo placuerit vel si dederis michi
centum solidos et hoc pro te. Tunc stante con-
ditione stat promissio: et non stante conditio-
ne non stat promissio. Si vero inhonesta

De sacramento.

fuerit conditio hoc fit dupliciter. Quia aut ē cōtra bona matrimonij vt dicēdo accipiam te i meā si venena sterilitatis pcures vel si te ad adulterāduz exponas. Si non stat pmissio nec tenēt spōsalia aut illa pmissio vel cōditio inhonesta nō est contra bona matrimonij et naturae eius vt si dicat: accipiam te in meā si furtis meis cōsenseris: vel hominē i terfeceris. Sic tenēt spōsalia et illa cōditio debet abici et tolli et pro nulla haberi. Et quia ex conditione sponsalium obligatur quis alteri peccat mortaliter qui nō soluit pmissum nisi in casibus exceptis a iure ppter quod spōsalia sēp sub cōditione fieri debēt scz scdm cōsensū et ordinationē ecclesie. ¶ Quod sūt casus qui dirimunt et dissolunt spōsalia. B. ¶ Octo sūt casus. Prīm⁹ est quādo alter ingredit religionē. Secundus est quādo alter eorū contrahit cuz alia p verba de p̄senti. Et in his duob⁹ casib⁹ sponsalia soluitur ipso iure. Tercius est quādo alter eorum se transfert ad regionē lōgiquā et diu expectat⁹ seu requisitus non reuertitur: statuto tēpore ad matrimonium contrahenduz. Quartus est quando alter contrahentiū incurrit infirmitatem grauē que ipsum debilitat vt epilepsiam vel paralysim et huiusmodi. aut difformitatē vt abscissionez nasi vel alterius membri necessarij: aut incurrit infirmitatem que est contra bonuz proles sicut leprā que solet inficere prolem. Quintus quādo alter contrahentiuz fornicatur. Sextus est quādo superuenit affinitas. scz quādo sponsus prius cognouit consanguineā sponse: et ecōtra qñ spōsa cog-

nita est a
tur inter
do se ad in
um. Dece
minores
quādo pe
alter eorū
clesie. sc
ni sponsa
titur ad s
nū tam l
pus illu
facta fu
nisi ad ill
tūc valer
tēni um
gare nō
duodeci
marum
apta g
Tamen
ris eorū
acceler
subsecu
facit. S
y cultib
lis sequ
illam co
qui ven
tur carn
la carn

mento.
plicitur. Quia autem co-
dicendo accipiam te in ma-
re vel si te ad adultera-
t. pmissio nec tenet spō-
cōtinio inhonestā nō est
et naturā eius ut si de-
fuit meis cōsentis:
Sic tenet spōsalia et illa
et pro nulla haberi. Et
lū obligatur quis alte-
r soluit pmissus nisi in-
ter quod spōsalia tēp-
scdm cōsensu et ordi-
nōd sūt casus qui diris-
s. ¶ Quid sūt casus.
edit religione. Secū-
trahit euz alia p ver-
casib⁹ spōsalia sol-
quādo alter eorum se
ā et diu expectat⁹ seu
taturō tēpore ad mas-
Quartus est quando
infirmitatem graue
ntiam vel paralysim
tēp abfusione nasci-
ri: aut incurrit infir-
uz proles sicut leprā
Quintus quādo alter
Secus est quādo sup-
ponitur prius cogni-
ecōtra qñ spōsalia cog-

Matrimonij.

fo. lxi

nita est a sanguineo spōsi. Similiter quādo repi-
tur inter eos cognatio spūalis. Septim⁹ est quā-
do se ad inulcem absoluūt ab obligatione spōsali-
um. Octauus est quādo cōtrahētes spōsalia sūt
minores etatis q̄ sit tēpus determinatū a inre: et
quādo perueniūt ad etatez legitimā dissentiūt v-
alter eorū. In his tñ sex casib⁹ scdm iudiciū ec-
clesie. scz episcopi vel officialis seu archidiacono
ni spōsalia sūt soluēda. ¶ Quod tēp requi-
ritur ad spōsalia cōtrahēda. S. ¶ Tēpus septen-
nij tam in viro q̄ in muliere requirit⁹. Nec ante tē-
pus illud tenet illorū spōsalia si p se aut p parētes
facta fuerit. nec aliqua affinitas ex illis creatur
nisi ad illud tēpus pueniētes ea ratificauerit: qz
tūc valerēt. Ande post q̄ vir vel mulier primū sep-
tēnium satiigerit pōt ē p verba de futuro obli-
gare nō tñ matrimonij cōtrahere. Quia mulier ī
duodecimo anno matrimonio pōt copulari et ad
matrimonij pōt se obligare. Quia eo tēpore est
apta generationi vir autē in decimo quarto anno
Tamen qñq̄ preuenitur tempus secundum corpo-
ris eorū potētia et aptitudinem et vsus ratiōis
accelerationē. ¶ Nunquid copula carnalis
subsecuta post spōsalia de futuro matrimonium
facit. S. ¶ Si copula fuerit affectu maritali. ita
q̄ cuilibet copuletur cū suo: talis copula carna-
lis sequēs spōsalia facit matrimonij vez. qz per
illam copulam exprimitur consensus de presenti
qui verum matrimonium facit. Si vero copulen-
tur carnaliter solum affectu fornicario illa copu-
la carnalis post spōsalia non facit matrimonium

De sacramento.

Sicut cum aliquis dat fidem mulieri eam ducēdi
in uxorem solum ea intentione ut eam carnaliter
cognoscat. Si ex tali copula consensus defuerit
nullū est matrimonium. In foro tamē exteriori ubi
ecclesia iudicat de allegatj et apparētibus matri
monium esse iudicatur. Et sic cū altera contraxerit
cogetur cū prima redire quā si cognoverat. In
foro tñ cōsciētie p̄sulendū est tali q̄ cū secunda re
maneat: quia est vxor propria et non prima: et q̄
potius prius sustineat omnem ex cōmunicationē
q̄ ad primam reddat et secundam dimittat. Et sic bre
uiter scias q̄ carnalis copula post sp̄salia defus
turo si consensus defuerit nullū facit matrimo
nium. Si vero affuerit p̄sensus verū facit matri
monium. Et hoc ad p̄sens desponsalib⁹ sufficiat.
Petrus. Post sp̄salia: de matrimonio michi
dicas. Et primo quot ad matrimonium requi
rūt ut **S.** Duo ad matrimonium requirūtur: scilicet
cōsensus: et verba exprimētia consensū aīorū eorū
qui matrimonialiter copulātur. **P.** Que sunt
autem illa verba. **S.** Jam prius tibi dixi q̄ illa sūt
de presenti. ut dicēdo accipio te in meam vel acci
pio te in meū. **P.** Sufficit ne cōsensus vnus tan
tum ad matrimonium perficiendū. **S.** Non: q̄
matrimonium claudicare nō potest ideo nō suffi
cit consensus vnus tantum: sed mutus cōsensus
vtrorūq̄. Unde remoto cōsensu vnus nubentium
nō est matrimonium: licet alter cōsentiat quecūq̄
verba de presenti ab vtroq̄ proferat. **P.** Et si
ille qui non consenserit: aliam ducat in uxorem.
Anquid primam potest dimittere et cū secunda

maneat
ma man
scda cuq
teriori i
iudicat
linquer
l3 decipi
deberet
extrane
qua col
cōsensū
de p̄s
essentia
here nō
gūt. **S.**
possunt
loqui n
eis sign
quid p
tores
recunt
bis eor
deatur.
verba p
monium
Simil
procura
curator
dicent
procura

mento.

dem mulieri eam ducēdi
donec vream ica maliter
vula consensus defuerit
foro tamē exteriori vbi
et apparētib⁹ mari
si cū altera contrahit
quā si cognouerit. In
est tali q̄ cū secunda re
pria et non prima: et q̄
nem excommunicationē
z dimittat. Et sic bre
la post spōsalia defu
ullū facit matrimo
nis verū facit matris
sponsalib⁹ sufficiat.
e matrimonio michi
matrimoniu requir
requiritur: scilicet
consensu aīōis eorū
tur. **¶** Que sunt
us tibi dici q̄ illa sūt
io te in meam vel acce
e consensus vnius tan
tendū. **¶** Non q̄
potest ideo nō suffi
sed mutus consensus
su vnius nubentiu
et consentiat quecūq̄
proferat. **¶** Et si
m ducat in vxorem
mittere et cū secūda

Matrimonij.

fo. lxxj.

manere. **S. ¶** In foro cōsentie nō potest cū p
ma manere: cum nō sit eius vxor: sed potius cum
scda cū qua consensus habuerit: verū tñ i foro ex
teriori i quo ecclesia de apparētib⁹ z exteriorib⁹
iudicat cogetur cum prima redire et secundā re
linquere. Nec ecclesia in hoc iudicando decipie
lz decipiatur in facto. Ille tamen potius in hoc
deberet oēm excoicationē sustinere vel ad partes
extraneas fugere: et secum secundā ducere: cum
qua cōsensuz habuit q̄ ad primā redire cum qua
cōsensū nō habuerit. **¶** Quia dixisti q̄ verba
de presēti exprimētia cōsensuz interiorē sūt de
essentia matrimonij. Videtur ergo q̄ muti cōtra
here nō valeant. nec illi qui se inuicē itelligere nō
possunt ppter ydiomatum diuersitatem vel qui
loqui nō possūt signa pro verbis reputātur et in
eis signa exprimētia p̄sensū sufficiūt. **¶** ¶ Nun
quid per verba aliorū q̄ nubentiu seu per pcura
tores pōt effici matrimoniu. **S.** Si puella pro ve
recundia taceat et parentes loquantur et ipsa x
bis eorum nō contradicat nec contradicere v
deatur. videtur eis consentire et computantur
verba parentum pro verbis puelle et sic matris
monium efficitur.

Similiter si aliqui potestatem sui consensus in
procuratores posuerunt et consensus inter pro
curatores firmentur. Et nuntios: nō contra
dicentibus illis pro quib⁹ mittūtur atē q̄ dictorū
procuratorū aut nūtiōrū cōsēs firmi vēr ē matris

De sacramento.

monii. Si tamen pbabiliter sentiret q ambo vel alter eor no cōsentiret pūstq pcuratores suum preberet consensū nullū esset matrimonii. ¶. **¶** Aliquid furiosi ⁊ amētes possūt cōtrahere matrimonii. **S.** Circa tales furiosos scias q aut furia pcedit matrimonii aut sequit. Si sequat matrimonii nullomō dirimit matrimonii iā tractū Si vero pcedat furia matrimonii: aut furiosus habet lucida itervalla ⁊ tūc licet nō sit tutū q cōtrahat matrimonii eo q nescit educare plem. tñ si cōtrahat verū ē matrimonii. Si xō nō habeat lucida itervalla: s; semp in furia pmaneat: cum vsū rōnis nō habeat per cōsequēs nec consensum nō est matrimonii. ¶. **¶** Aliquid pensus conditionat⁹ facit matrimonii. **S.** Sicut dictū ē supra de sponsalib⁹. qñq; facit et qñq; non. Quia conditio illa qñq; per verba de p̄terito fit: aut de p̄nti: aut de futuro. Si de p̄nti vt contraho tecum si sis virgo tunc stante conditione ē matrimonium Et non stante nō tenet. Si vero de p̄terito vt dicendo. Contraho tecū si marit⁹ tuus sit mortu⁹: tunc stante conditione tenet matrimonii: aut est conditio de p̄senti vt contraho tecum si sis virgo: tunc etiā stante cōditione tenet matrimonii. Si vero cōditio sit de futuro: si cōditio illa sit cōtra bona matrimonij nō tenet matrimonii. vt dicendo accipio te si venena sterilitat⁹ matrimonij procures. vel quia nunq; debitu tibi reddā et huiusmōdi. Si vero conditio de futuro sit pro alio fine inhonesto qui nō est cōtra bonū matrimonij vt dicendo. Contraho tecum si furtis meis consen-

tierietalis c
ralis cōb
conditio fue
contraho te
nium q; tal
Si vero cō
cta habet
tingēs. vt d
centū libra
dione stat
est supra d
Petrus
sentia
per verba
implicite si
Ideo cū ra
galis cōfiss
ipō michi
alten red
tur redde
netur al
ad corin
et vxor vi
s; vir: ⁊ vir
lier. Et ide
mulier sū
debitū. **¶**
alter alteri
licet redde
incolumit
servari. **¶**

tieris: talis cōsensu nō īpedit matrimonij: cum talis cōditio pro nō adiectiua habeatur. Si vero cōditio fuerit de futuro et necessaria vt si dicat contrahō tecū si sol oriatur cras tenet matrimonium qz talia futura sūt p̄sētia in suis causis. Si vero cōditio sit impossibilis tūc pro non adiecta habet̄ et tenet matrimonij. Si aut̄ fuerit contingēs. vt dicēdo. contrahō tecū si dederis mihi centū libras: vel patri tuo placuerit. tūc stāte cōditione stat. p̄missio. et non stante nō stat. vt dictū est supra de sponsalibus.

Petrus. Cū carnalis copula licet nō sit de essentia matrimonij absolute sed solus p̄sēsus per verba de p̄senti exp̄ssus: verūtm̄ sequit̄ ad ip̄z implicite sicut ad causā effectus et vsus rei ad vsū Ideo cū talis carnalis copula q̄ dicit̄ actus cōiugal̄is cōsistat in petitione et redditione debiti de ip̄o michi dicas. scz vtrū alter coniugū teneatur alteri reddere debitū et si teneat vtrū semp̄ teneatur reddere. **S.** De rōne p̄cepti alter cōiuguz tenetur alteri reddere debitū. vt dicit ap̄lus p̄ma ad corinth. vii. Vir vxori reddat debitū. Similiter et vxor viro. mulier potestātē sui corporis nō habet: s; vir: et vir potestātē sui corporis nō habet sed mulier. Et ideo in obligatiōe reddendi debitū vir et mulier sūt equales et tenentur alter alteri reddere debitū. Quia tamē queris: vtrū semper teneatur alter alteri reddere debitū. Circa hoc scias qz licet reddere debitum sit de ratione p̄cepti: tñ incolumitas persone prius debet saluari et conseruari. Quia si vir videat sibi imminere periculum

De sacramento.

ex eius redditione reddere nō tenet. Unde si vir reddatur impotēs ad reddendū debitū ex causa q̄ ex matrimonio consequit̄ sicut ex frequentiori cōcubitu mulier nō habet vltēr⁹ ius petēdi debitū et in petendo vltēr⁹ mulier se magis meretricez q̄ coniugē exhiberet. Si autē reddat impotēs ex alia causa ⁊ illa cā licita est ⁊ rōnalis sicut ppter infirmitatē casualē vel ppter nimū laborē ⁊ victū eius acquirēdo ⁊ sue plis. sic nō tenet reddē debitū nec pōt mulier exigere. Si vero ipotens fiat ex causa illicita sicut hastilicidia secādo ⁊ h̄mōi: peccat vir. Et peccatū mulieris si ppter hoc in peccatū labat aliquo mō ip̄i viro iputat. An debz vir q̄tū pōt operā ponere vt vxor cōtineat. et cauere ne ppter causā illicitā ad reddendū debitū impotēs efficiat. ¶. Nūq̄d vir tenet reddere debitū etiā vxori nō petenti cū propter verecūdiāz petere non causa sit. S. Imo debet vir etiam vxori nō petenti debitū reddere eo q̄ ppter redditiōē huius prestat remediū cōtra concupiscentiā vxoris. Verū tamē petitio vxoris licet nō apta fuerit ne verbo fiat ppter verecūdiā. tamē signis ⁊ nutibus plerūq̄ indicat. Et hec petitio dicif interptatiua. Unde quādo vir p̄cipit signis ⁊ nutibus q̄ vult vxor et querit sibi reddi debitū: debet reddere nec debet expectare q̄ verbis vel p̄ciibus petat: vt eius in cōtinentie obuiet. ¶. Nūquid viro leproso petēti debitū reddere tenet vxor. S. Sic tenetur vxor debitum reddere sed non cum eo habitare. quia non tam cito ex concubitu carnali vxor inficitur reddendo debitū viro leproso sicut

posset infici
licet ex tal
tur. Melius
Et sic viro l
bitū si petat
sa petere de
struū mulier
tigit et natu
gat et natu
minatus in
accedat ad
mulier pos
cili corūp
debitū pete
circa hūc fl
nt et petier
precib⁹ ⁊ n
betita aue
eidēdi i al
si vir sit p
posset illa
rum mēst
Mulier de
tendere ve
dat. Nisi p
vxor proba
struū innat
stinu: sine
rum potest
hominem
tu et h̄mōi

posset infici ex frequēti cohabitatione tuz eo Et
 licet ex tali cōcubitu qñq; proles infirma genere
 tur. Melius est tamē proli sic esse q̃ penit? nō eē
 Et sic viro leproso tenet mulier eius reddere de-
 bitū si petat. ¶ **¶** Aliquid h̃ a muliere mēstruo
 sa petere debitu aut ipsi reddere. **S.** ¶ Circa mē-
 struū mulieris distigue. qz aut illud mēstruū con-
 tigit ei naturaliter. aut nō naturaliter. Si cōtin-
 gat ei naturaliter quādo sana est ⁊ tēporib? det-
 minatis in tali fluxu mēstrui. phibitum est ne vir
 accedat ad mulierē menstruātā. Cum ī tali fluxu
 mulier posset de facili concipere prolē que de fa-
 cili corrūperetur ideo tali tpe prohibitu est ab ea
 debitū petere: aut ei reddere. Sed notandum est
 circa hūc fluxū mēstrui naturalē q̃ si vir hoc sciue-
 rit et petierit ab vxore debitū vxor debz auertere
 precib? ⁊ monit? vt desistat a petitione. Nō tñ de-
 bet ita auertere efficacit̃ q̃ possit viro eē occasio ī-
 cidēdi ī alias corruptōes culpabiles. Et p̃cipue
 si vir sit pron? ad illas et ī cōtinēs fuerit. qz tunc
 posset illa reddere debitū. Si vero vir ignoret flu-
 xum mēstrui naturalis sue vxoris et debitū petat
 Mulier debet aliquaz occasiōē sine mēdatio p̃-
 tendere vel infirmitatem allegare ne debitū red-
 dat. Nisi periculū vt prius de incontinentia viri:
 vxor probabiliter presumat. Si vero fluxus men-
 strui innaturalis fuerit: scz si immoderate ⁊ q̃sicō-
 tinue: siue ppter infirmitatē mulier patiatur flu-
 xum potest vir debitū petere qz aliter oporteret
 hominem perpetuo continere. Etia qz in tali sta-
 tu et h̃mōi cōtinuo fluxu nō pōt cōcipere mulier.

De sacramento.

ges inuic
 det petri
 carnalib⁹
 et ad spirit
 pfectionē
 nienter v
 sifierēt: sē
 sa delectat
 ationis lib
 re debitum
 carnalem
 et vxoꝝ qu
 reddere te
 tum in publi
 in talib⁹ ac
 rē predict
 verba de p
 tē per carn
 erge omne
 moniū cōt
 et ab copu
 tur. **5.** **C**
 matrimoni
 luzet caus
 cōstituitur.
 multa sūt q
 contrahēdu
 munt. **¶** **¶**
 monia clam
 nitate. v. p
 Die mihi q

iuges inuicem reddere debitum nec ecclesia phibet petitionē. sed dissuadet vt mens coniugum a carnalib⁹ abstracta facilius ad celestia referatur et ad spiritualia intendat. Ideo in dieb⁹ ieiunior⁹ pcessionū et hmoi temporib⁹ institutū fuit cōuenienter vt cōiuges illis dieb⁹ ab actu carnali desisterēt: seu abstinērēt. Verū si alter cōiugū causa delectationis solū explēde: non causa procreationis liberorū vel causa redditiois debiti petere debitum grauit⁹ peccaret tali tempore actū carnalem exercendo. Notandū etiam q^d licet vir et vxor quocūq³ tempore et quacūq³ hora: debitū reddere teneantur non tñ in loco quocūq³: qz statim in publico nō oportet q^d debitū reddant cum in talib⁹ actibus honestas exigat. ¶. C. Sicut ex predictis sentio matrimonij ex consensu per: verba de pñenti expresse perficitur completur autē per carnalem copulam subsecutam. Nunquid ergo omnes etatis legitime possūt inuicem matrimonij cōtrahere cū habeant consensum pfectū et ad copulā carnalem sint apti et idonei iudicentur. S. C. Non omnis vir cuilibet mulieri potest matrimonij cōtrahere eoq^d matrimonij nō soluz ex causis diuinis: sed etiā ex causis humanis cōstituitur. que possunt multipliciter impediri. Id multa sūt que matrimonij impediunt non solum contrahēdum. s. etia⁹ matrimonij contractū dirimunt. Propter hoc phibitū est vt nō fiat matrimonia clandestina et sine cōsensu ecclie et solennitate. vt pñone phētes legitime cōprobētur. ¶ Dic mihi quō sit matrimonij clādestinū: et p^o que

De sacramento.

sunt impedimēta matrimōnii impedientia. **S.** Matrimoniu clam destina tripliciter habet fieri. Uno mō qñ non adhibent testes qui adhibentur ad celebrationē matrimonij: ne alter contrahentiu matrimoniu denegat illud matrimoniu iam cōtractū. et ne penitēdo de matrimonio sic ptracto aliud mñmoniu veller cōtrahere: et sub specie matrimonij fornicet. Scdo mō matrimoniu clādestinu hñ fieri qñ solēntas adhibet quā solet ecclesia i nuptijs adhibere. sicut bñdictio et hñdi. Tercio quādo non pponunt banni. Quā constituit ecclesia q tres banni ponant in ecclesia solēnter in diebus festiuis inter missarū solēntia ad cognitionez impedimēti inter psonas contrahētes: si qd fuerit ad pbandū eas esse legitimas ad matrimoniu contrahendū. Morandū etiā q licet matrimonia clādestina sint ab ecclesia phibita verū tamē si facta fuerint vera sūt matrimonia: nec sic contrahētes possūt separari. cū ibi verus sit cōsensus pverba de presēti expressus: licet alia que dicta sūt deficiant: que non sunt de essentia sacramenti: sed solus cōfessus predictus.

Petrus. Etiam dictū est potest multipliciter matrimoniu impediri. De hñdi ipedimētis q sūt et quot sūt michi dicas. **S.** Quedā sūt q ipediūt matrimoniu ptrahēdū sñz nō dirimūt iā ptractū. Et alia sūt q ipediūt pñdū et dirimūt iā cōtractū. Quedā autē que ipediūt et nō dirimūt cōtractū et duo sūt. s. phibitio eccleie et tēpora feriaz q notā in his versibus. **E**cclie vetituz nec nō tēpus feriarum. **I**mpediunt fieri permittunt iuncta te

neri. **C**ontrahē
tionem ecc
timetur de
sonas pñd
rit de impe
parari: dor
mento et p
eis iungi
ecclesie co
dum per e
ca vero te
dam sunt
tie celebra
Similiter
ehe. Et a
uas penit
hoc versu
dicta. **P**
prima do
turinis.
uas eph
per quas
alcenti son
De his ar
nuntur ex
quibus da
quibus da
nica abue
clusiue. **F**
riaz vete

neri. ¶ **H**ij ergo duo casus solummodo impediūt
 contrahendum pro tanto q̄ sunt contra prohibi-
 tionem ecclesie. ¶ **Q**uorum primum est quando
 timetur de aliquo impedimento inter aliquas p-
 sonas prohibetur ne contrahant donec constite-
 rit de impedimento. et si contraxerint debent se-
 parari: donec habeatur certitudo de illo impedi-
 mento et postea impedimento. non inuenito: debz
 eis iniungi penitentia. eo q̄ contra prohibitionē
 ecclesie contraxerunt: Et ad coniugium postmo-
 dum per ecclesie licentiam reuertuntur. ¶ **C**ir-
 ca vero tempus feriarum est notandum: quod q̄-
 dam sunt tempora in quibus prohibetur ne nup-
 tie celebrāz. scz ab aduētū dñi absq̄ ad oct. ephie
 Similiter a septuagesima vsq̄ ad octauas pas-
 che. Et a trib⁹ dieb⁹ ascētionis dñi vsq̄ ad octa-
 uas penthecostes. s. trinitatē. Et hec habētur i
 hoc versu. Aspicies veterē: circū quasi quis bñ-
 dicta. Per hanc ditionem aspicies: intelligitur
 prima dominica aduentus in qua cātatur in ma-
 tutinis. Aspitēs. Per veterē intelligitur octa-
 uas ephie Per circū intelligitur septuagesima
 per quasi octauas pasche per quis dies lunę ate
 ascensionē domini. per benedicta dies trinitatis
 De his autem quidam dicunt q̄ aliqui dies po-
 numtur exclusiue: et aliqui inclusiue scilicet q̄ in
 quibusdam eorum non celebrantur nuptie: et in
 quibusdam celebrantur. Quia in prima domi-
 nica aduentus non celebrantur nuptie ponit in-
 clusiue. In. oc. ephie q̄do cātāz ad laudē matu-
 tiaz veterē hoīez dicūt q̄dā q̄ celebrāz nuptie: r

De sacramento.

ponitur exclusiue In dñica septuagesime qua cū
cūdederunt cantatur: scđm oēs nō celebrāt nup
tie: et ponitur hec dies inclusiue. Sed in domini
ca qua cātatur quāsimodo: scđm octauis pasche
celebrātur nuptie vt dicūt et ponitur exclusiue.
Similiter die lune ante ascēsiōe domini in q̄ cā
tatur in euāgelio: quis vestrum habebit amicum
ponitur inclusiue: et nō celebrātur in ea nuptie.
Sed dies trinitatis ponitur exclusiue et in eo ces
lebrāt nuptie. Et sic scđm illos tres ponunt ex
clusiue et in eis nuptie celebrātur et alij tres po
nūtur inclusiue in q̄bus nō celebrantur. Verūt
alij dicūt q̄ de illis tribus sola dies trinitatis po
nitur exclusiue: et in eo solūmodo nuptie celebrā
tur et non in alijs duab⁹ diebus. scđm octauis pa
sche et in octauis epiphāie eo q̄ isti duo dies ad
solēnitates precedētes pertinere dicūtur. s. dies
trinitatis ad solēnitatem penthecostes nō perti
net: cum octauis careat. Similiter quia missa p
nuptijs scđmuniter de trinitate cantatur ideo illa
die sola dicūt nuptias celebrari. et hec videt dice
re illa decretalis eē d̄ ferijs. Capellan⁹. Et ideo
dicūt q̄ ille x̄p⁹ supradict⁹ ē magistralis. Verūt
q̄ scđm diuersas ecclesias cōsuetudines sūt diuerse
et in q̄bus daz ecclesijs in octauis epiphāie et pa
sche nuptie celebrātur in alijs autem ecclesijs nō
celebrantur. Ideo stādū est ad consuetudinē loci
et ecclesie nec hoc est peccatū. Quia quilibet p
uincia abūdat in suo sensu vt dicitur in decretis
in. lxxv. di. Etiam. Sic ergo patet q̄ ista duo. s.
phibitio: ecclesie et tps feriaz īpediūt mutū phē

di verūm
est. p
ptra hēdū
et quot su
his verūm
natio: cit
honestas
Ihec sociā
De oib⁹
q̄ in his
re quis s
ptractū
matrimo
roz pson
quia illu
olimit e
est causa
autē con
eror: p
cogniti
consens
cum ali
maria s
null⁹ ful
liero: p
cui⁹ enū
scđm pona
Alis q̄
trī omīē
porehat
testatē s

dū verūth non dirimunt iam cōtractū. vñ dictū
est. ¶ Hunc que sunt illa que impediunt
p̄trahēduz et dirimūt iaz contractū michi dicas
et quot sunt. S. ¶ Duodeci sūt ipeditmēta que ī
hīs versib⁹ continētur. Error: cōditio: votū: cog
natio: cūmē. Cūl⁹: disparitas: vīs: ordo: ligamē
honestas. Si sis affinis: si forte cōtre neq̄sib⁹.
Hec sociāda vetāt concubia facta retractāt. ¶
De oībus hīs michi dicas sigillatim secundū
q̄ in hīs versib⁹ continētur. Et primo de illo erro
re quis sit ille error: qui impedit matrimoniu iaz
p̄tractū et dirimit ⁊ q̄re. S. Iste error qui ipedit
matrimoniu et dirimit iā cōtractū ē duplex. s. erro
r: p̄sone: et error: seruillis cōditionis: Et ratio est
quia illud quod ipedit causam et dirimit ipedit
dirimit effectuz illius cause. Consensus mutuus
est causa matrimonij vt dictū est supra. Mutuus
autē consensus p̄supponit cognitionez. Et quia
error: p̄sone cū qua contrahitur tollit et impedit
cognitionem illius persone Ideo tollit et ipedit
consensū cū ea. ⁊ p̄ cōsequēs matrimoniu. Sicut
cum aliq̄s vult et intēdit cōtrahere cū iohāna: ⁊
maria sibi offertur nullū est ibi matrimoniu: quia
null⁹ fuit cū maria cōsēsus. Et sic de iure natura
li error: p̄sone ipedit et dirimit matrimoniu. Ad
cui⁹ euidētiā notādū ē q̄ matrimoniu duo icludit.
scz p̄sonas contrahētes et q̄tū ad hoc vt dēñ ē.
Aliis q̄s icludit matrimoniu error: p̄sone ipedit ma
rimoniu ē mutua p̄t̄s ad inuicē qz vir nō habet
potestatē sui corp̄is. sz mulier: nec mulier hz po
testatē sui corp̄is. sz vir hanc aut p̄tātē tollit ser

De sacramento

uitus: quia seruus non habet potestatem suis sui cor
poris. sed dominus. Ideo non potest seruus alteri nubes
re sine licentia domini sui. Et per consequens talis error
seruilis conditionis: impedit et dirimit matrimo
nium et hoc est intelligendum quoniam liber ignorat con
ditionem seruilis esse in eo cum quo contraxit: quia si
sciret eam esse in eo cum quo contraxit antequam contra
heret: iam non esset error nec matrimonium impediret
nec dirimeret. De errore persone nota quod error nobis
licitatis aut dignitatis quantum in se est non tollit nec im
pedit matrimonium ut si aliqua mulier consentiat
in hunc virum directe quem ignorat nobiliter non impe
dit matrimonium talis error dum tamen talis error
non reducit in personam absolute. Quia talis error
nobilitatis reducit in errorem persone absolute: et
matrimonium tolleretur et illud impediret sicut cum
aliquis credit contrahere cum filia regis directe
quocumque sit illa et sibi offeratur alia. impedit et di
rimit matrimonium nisi postea consentiat in ea quam
credebat esse filiam regis: cum error ille ad notitiam
eius puerit. Iterum scias quod ille error qui est talis
um impedimento quod faciunt simpliciter personas
illegitimas ad contrahendum matrimonium impedit
et dirimit matrimonium siue sit factus cum errore illi
us impedimenti siue absque errore. Sicut cum mulier
contrahit cum suo consanguineo siue phit cum primo in
ordibz sacris vel cum pfecto in fligione siue hoc sciat mu
lier siue ignoret si contrahat non est verum matrimo
nium. Et hec de impedimento erroris tibi ad pns suffici
ant.

De impedimento conditionis.

Petrus. Quia iam de impedimento conditionis tetigisti
et sequitur in versibus post errorem. Ideo de impe

diminuto
et dirimit
in tratu
adredben
sequitur
ad redder
mit illud
liber red
stare dom
matrimon
uitus e
contrahi
cognosce
ea recla
tionis ne
dictu e su
pedit r di
bero r po
fettit r si
puet r no
ptraher
pot qz ci
luri nafa
dimino. so
mrimoni
ber r com
creat. E
tuc debz
oblu red
meat qz
reddere p
tie et, non

dimeinto cōditionis quare matrimonij impedit:
 et dirimit michi dicas. **E**t Superius dictū est q
 in tratatu matrimonij obligatur vnus coniugū
 ad reddendū debitū carnalis copule alteri: et ideo
 sequitur q illud q facit alterū coniugum importet
 ad reddendū debitū āte matrimonij cōtractū dirimi
 illud hoc aut facit cōditio seruitutis: qz vnus
 libere reddere debitum non potest cuz sit ī pote-
 state domini sui vt dictū est et ideo fuit? dirimit
 matrimonij. Et hoc semper intelligitur qn illa s
 ututis cōditio ignoratur ab alio qui cum seruo
 contrahit: quia si ante q contraheret cum seruo
 cognosceret hanc seruitutis cōditionem: postea
 ea reclamare non posset ille qui est liber cōdi-
 tionis nec talis fuit? mrimoniū dirimeret. et hoc
 dictū ē supra de errore. Igit parz ī sūma q fuit? ī
 pedir et dirimit matrimonij qn ignorat a iugell
 bero et postea qn ad noticiā puenit in seruū nō cō-
 scit: qz si postea psetiret dū ad liberi cōgnitiōem
 puenit nō dirimit mrimoniū. **P.** Aliqd pōt fu?
 ptrahere mrimoniū absq cōfessū dñi sui. **S** Immo
 pōt qz cū fuit? sit diure positino pūdicat nō pōt
 iuri nātali vcl diuino. **M**rimoniū aut ē diuī nātali et
 diuino. sō fuit? ei nō pūdicat qn fuit? possit phere
 mrimoniū sic nō īpedit alios act? carnales vt bi-
 bes et comedre. ita nō īpedit qn possit liberos p-
 creat. **E**ritū si fuit? char dño ignoratē vcl pūdicēte
 tūc debz poti? obedire ei? fūctū ad īple? q vxori
 debitū reddat nisi forte spiclo vxor? et īptinētia ei
 meat qz tūc dhet piclo vxor? succurre? et debitū
 reddere prius q dño obedire. **S**ilr si fuit? dño sciē-
 tie et non reclamāte vel concedente aut contra

De sacramento.

dicente matrimonium contrahatur: tenetur sub ma-
gis reddere debitum uxori quam domino precipienti obe-
dire. **P.** **C.** Nunquid potest se vir servum facere in
iura uxore. **R.** Sic quod licet vir et uxor in actu ma-
trimonii ad paria iudicentur. scilicet in actu carnalis co-
pule. In omnibus tamen alijs. vir est dominus et caput
mulieris et sui iuris est. et ideo nolente uxore po-
test vir se dare in servitutem alterius. nec propter hoc
matrimonium dissolvatur quo ad vinculum nec quo ad
thorum quia licet domino precipiente eadem hora qua
mulier petit debitum: debet mulieri prius reddere
debitum quam domino obedire. Et licet vir possit se fa-
cere servum uxore iniusta: uxor tamen iniusto viro se a-
cillare facere non potest. quia mulier est subiecta
viro et vir est caput mulieris ut dictum est. **P.** Si
servus liberos generet cuius conditionis erunt aut
patris aut matris. **R.** Secundum naturam et leges
partus sequitur ventrem quantum ad servitutem et libe-
tatem: Et ideo licet servus generet ex libera ma-
tre filius non erit servus: sed liber. In quibusdam
terrīs tamen que non reguntur iure civili: sed solum
ex consuetudinibus sequitur puer deteriores con-
ditionem: ita quod si pater fuerit servus: sicet puer
erit servus. et si mater fuerit ancilla et pater liber
puer erit servus. Et si uterque parentum. scilicet tam pa-
ter quam mater servilis conditionis sunt et prineant
ad diversos dominos: tunc dividantur domini pueros inter
se si plures sint. Et si non fuerint nisi unus tantum
alter dominorum recompensabit alteri domino de precio ac-
cipiet prolem natam in servum suum. Hec autem con-
suetudo non est consona rationi nec iuri: quia co-

munitur pa-
dictum est.
ad presens
P. Errone-
dicas.
tia voto: ut
uere. et ad
modum voto-
rum est quod
virtutis. Et
et votum ex-
gitatione
ceptio ma-
ta. Notum
diffinitur
omnis spon-
ritamē vo-
canonici
cū animi
dictur et
votum.
quod qui vo-
vult vou-
mō. Scilicet
Et tunc re-
addit hic
nūtiatio co-
rūscipit
te deo
rūho soli
p sacri o

muniter parus debet sequi conditionē marrj vt dictum est. Et hec de impedimento conditionis ad presens sufficiant.

Petrus. De tertio impedimento. s. voti michi dicās. quid sit votū primo et que est differentia votōrū: et ex quo fiat votum. et qui possūt vouere. et ad quē dispensatio pertinet: et postea quomodo votū impedit et dirimit matrimonij. **S.** Votum est quedā pmissio deo facta de aliquo actu virtutis. Duplex est autē votum. s. votū tacitum et votū expressū. votum autē tacitū fit ex sola cogitatione cordis: et diffinitur sic. Votum est conceptio melioris ppositi animi deliberatiōe firmata. Votum autē expressū fit verbis aut signis. et diffinitur sic. Votum est testificatio quedā pmissiōis spontaneae: deo que dei sunt offerri decet. verūtamē votum tam tacitū q̄ expressū scdm̄ ius canonicū sic diffinitur. Votum est alicuius boni cū animi deliberatione deo facta pmissio. et bene dicitur cū deliberatione quia tria requirūtur ad votum. quorū primū est deliberatio voluntatis. q̄ qui vouet debz deliberare i mēte vtrū illud qd̄ vult vouere sit ei expediēs et possit pseuerare i hō mōt. Scdo requiritur q̄ ppositū voluntatj sit firmū Et tertio requiritur pmissio i q̄ ratio voti p̄ficat Sup addūf̄ his trib⁹ alia duo ad p̄firmatiōez voti. s. p̄nūtiatio oris: testimoniū aliorū. Et sic duplex d̄ votū scz simplex et solēne Est autē votū simplex qd̄ fit mēte deo v̄p̄nuda pmissiōe siue solēnitare sp̄ali. Votū solēne fit qñ hō actualit̄ se dedicat deo. scilz p̄ sacri ordiis suscepiōez p̄p̄fessionē debite regl̄e

De sacramento:

tacite, v^l exp^lse factā debito mō i manu abbat^{is}
v^l abbatisse v^l alteri⁹ sup^lioris cui debz fieri p^les
sio: v^l p^l s^lceptionē sacri ord^{is} v^l habit⁹ q^l tñ da
tur p^lessis. ¶ Ex q^l habet fieri votū. Itē q^l de
malo sicut de bono. S. Si p^lter votū ē alicui⁹ bo
nitiō de eo q^l malū ē s^lpliciter nō pōt fieri votū: vt
si q^ls voueat se fornicare v^l hoīez occidere imo i
oibus talib⁹ malis decretū volūtat⁹ ē mutādū: et
agēda ē penitētia de turpivoto. Si^lz nec votū ha
bz fieri de ip^lossibilib⁹ vt si voueat q^ls se nō mortu
rū. Si^lz nec de idocēt^l. i. q^ltū nō ē materia virtut⁹
vt lenare festucā z h^lmōi. Si^lz nō habz fieri votū
de bono cōi q^l ē oibus necessariū z ad q^ls oēs te
nē sicut votū baptismale. q^l licz s^lr votū cōe non
tñ spāle de q^l hic loq^lmur. S^z solū votū habz fieri
de boīs superogatiōis. vt ē ieiuniū. elemosina pe
grinatio. abstinentia z h^lmōi. ¶ Itē q^l hō sēp ten e
tur adimplere q^l vouit. S. Sic: nisi occurrat ipe d^l
mētū ei q^l nō possit adimplere q^l vouit dū illud vo
uit. Tñ scias q^l hō licz cū deliberatiōe voueat z po
tuit adimplere illd q^l vouit dū vouit illud Si p^lea
fiat ipotens p aliqua causa ad solvēdū votū non
tenet illud facere. debz tñ facere q^l i se est vt sal
tē habeat p^loptaz in se volūtate faciendi q^l pōt.
Tñ si vouit religionē aut monasteriū intrare spāle
et nolūt illi qui sūt de monasterio illū recipere de
bz opam dare quantū potest vt ibi recipiat. Et si
nō pōt ibi intrare: q^l nullo⁹ volūt euz recipere: non
tenet aliā intrare. q^l ad illā solū se obligauit: cōfē
su recipientiū supposito q^l semp i talib⁹ sub itelli
gitur. Si xō intētio sua fuit se obligare ad religi

onle igr
um z nō
rere: don
q^l ille qui
impossibi
ri et agen
nitatē s^l
pote^l s^l
cōmissit
abi oluēt
S. ¶ C
non poss
quibus
possunt
vel mult
ditionis
ea que p
ligione
tū cōfē
non sūt
test vo
firmū. S
ad pson
vel allu
subtrahe
pensu su
puella at
possūt: v
possūt. S
supiorib⁹
ris p^lim

onis ingressus et ex cōsequēti eligit hoc monasteri-
um et nō potest in illo recipi: debz alium locū req̃-
rere: donec p̃fecerit q̃ p̃missit. Notandum ē etiā
q̃ ille qui votū fecit si incidat ex propria culpa i
impossibilitatē solvendi votū debz de culpa. p̃fite-
ri et agere penitentiā sicut cū mulier vouit virgi-
nitatē si postea corūp̃a. nō solū tenet suare qd̃
potest scz p̃petnam p̃tinentiā sed de peccato qd̃
cōmisit debet penitentiā facere scdm̃ arbitrium
absoluētis. ¶ Qui sūt illi qui vouere possunt
S. ¶ Scias q̃ illi qui sunt in potestate alterius
non possūt vouere nec p̃votū se obligare in his i
quibus alteri subiciunt. Sed in q̃bus nō subiciunt
possunt vouere: et se per votū obligare. Unde hō
vel mulier ad annos pubertatis pueniens sue cō-
ditionis est nec est sub potestate parentū q̃tū ad
ea que p̃tinent ad personā suā ideo potest et re-
ligionē i trare: et matrimoniū p̃trahere absq̃ parē-
tū cōsensu. S; q̃tū ad cōseruationē domesticā cū
non sit i potestate sua: sed magis parentū. nō po-
test vouere quod sine cōsensu parentū sit ratū et
firmū. S; si seruus qui est i potestate dñi sui q̃tū
ad p̃sonales operatiōes nō pōt religionez vouere
vel aliud votū facere. per quod obsequiū dñi sui
subtrahatur. S; nec religiosi pōt vouere absq̃
cōsensu sup̃ioris nec vxor absq̃ cōsensu viri sui. nec
puella absq̃ cōsensu patr̃. Et si tales q̃ vouere nō
possūt: voueāt nō peccāt vouēdo si adimplere non
possūt. ¶ I voto illoz intelligit debita p̃ditio. s. si
sup̃iorib⁹ suis placeat. Aliteriā sine assēssu sue vxor-
is p̃tinentiā vouere nō pōt. nec vxor si assēssu viri

De sacramento.

Cū vir potestātē sui corporis nō habeat s; mulier
nec etiā mulier sui corporis habet potestātē. sed
vir. Et si alter eorū illud vouerit nō est tenendū
votū: s; debz agere penitentiā de malefactor voto
Hortādū tñ q̄ licet vir nō possit continētiā vouere
inuita vxore. potest tñ ip̄a inuita crucē vouere et
accipere. Et hoc ī fanorē negotij p quo crux su-
mit. sicut posset militare p dño suo terreno. ⁊ a q̄
feodū tenet absq; assensu vxoris. Nec ppter hoc
subtrahit oīno vxoris ius suū cū possit virū seq̄.
Etiā p̄babile est satis q̄ vxor cōtinere debeat ad
t̄pus subueniendo necessitate eccl̄egīali. Nec
ppter hoc si vir potest accipe sine assensu vxoris
sue crucē. ē sile q̄ vxor possit illaz vouere sine as-
sensu viri cū vir sit caput mulieris. Sicut qz vxor
cū maiori piculo castitatis discurreret p̄ tras q̄
vir. Et cū maiori vtilitate eccl̄ie ē vir q̄ mulier. ⁊
ideo vxor illud votū pegrinationis terre sc̄tē vo-
uere nō pōt sine assensu viri: licz vir illud vouere
possit sine assensu vxoris. ¶ Ad quos p̄tinet vo-
toz dispensatio. S. Dispensatio votoz p̄cipue ⁊ p̄n-
cipaliter p̄tinet ad sūmū pōtificē qui plenarie vi-
cē gerit xp̄i Alijs aut̄ platis inferiorib; cōmittitur
dispensatio ī vor; que p̄muniter sūt. ⁊ q̄ indigent
frequētī dispensatiōe Sicut ī pegrinatiōib; ieiunijs
⁊ h̄mōi. Nota tñ maiora sicut cōtinentie ⁊ pegrina-
tiōis terre sc̄tē sūmo pōtifici refuānt. ¶ De
de his q̄ quesui a p̄cipio de voto dixisti. Hūc ad
p̄positūz redeamus. s. quomodo votum impedi-
at et dirimat matrimonium michi dicas. ¶ Et
si simplex votum illud impediat et dirimat.

5. Autū si
sed nō dū
sionuda v
promissit.
die sui cor
ctūam ill
scias qui p
matrimon
suā cognō
matrimon
stat facul
ligionis i
post q̄ p̄i
lam tene
petat exp̄
An licet t
p̄tō pere
re debetū
vinculorū
ad reddē
mit mat
hendū. a
summati
p̄tō. ¶ A
trimonij
esse certū
ille q̄ prin
debet p̄p
cū allo m
ne: hō da
dū. Et iō

S. Votū simplex ipedit matrimonij cōtrahendū
 sed nō diuinit iam ptractū: cū in eo sit sola pmissio
 nuda vt dictū est. An cū vouēs nō adimplet qd
 promissit. inde peccat cōtrahēdo. Sed postq̄ de-
 dit sui corporis potestātē per matrimonij cōtra-
 ctū iam illud matrimonij tenet ⁊ nō dīmit. An
 scias qui post votū cōtinentie simplex contrahit
 matrimonij per verba de pñti. nō potest vxorem
 suā cognoscere nec cōsumare per carnalē copulā
 matrimonij absq̄ pctō mortali. qz adhuc sibi re-
 stat facultas cōtinentie votū adimplendū per re-
 ligionis ingressū añq̄ matrimonij psumet. Sed
 postq̄ psumatū est matrimonij per carnalē copu-
 lam tenet postea reddere debitū vxori petēti siue
 petat exp̄sse per verba: siue interpretatiue p signa
 An licet teneat reddere debitū: non pōt tñ absq̄
 pctō petere debitū: qz nō in ei⁹ potestate est pete-
 re debitū post votū simplex cōtinentie. Et non ex
 vinculo matrimonij obligat ad petēdū l3 obliget
 ad reddendū. Et sic patet q̄ votū simplex nō dī-
 mit matrimonij iam ptractū: licet ipediat cōtra-
 hendū. et q̄ alter cōiugū post matrimonij cō-
 summatū tenet reddere debitū ⁊ non petere sine
 pctō. Quidā tñ dicūt ⁊ sentiūt q̄ pōt petere ne ma-
 trimonij videat onerosū. Prima tñ opinio videt
 esse certior Scias tñ q̄ mortuo hōz altero p iugū
 ille q̄ p̄tinentiā vouerat voto simplici añ m̄fionij
 debet ppetuo p̄tinere nec alteri debz nubere: seu
 cū alio matrimonialiter copulari. Votū aut solē
 ne: hō dat deo sui corporis p̄tātē ad p̄tinēter viuen-
 dū. Et iō hō siue mulier q̄ votū solēne fecit vt dēt

habeat s3 mulier
 et potestati. Sed
 nō est tenendū
 malefactoro
 cōtinentiā vouere
 crucē vouere et
 p quo crux su-
 otereno. ⁊ a q̄
 Nec ppter hoc
 possit vinū sed
 nere debeat ad
 legnali. Nec
 assensu vxoris
 vouere sine al
 Sili: qz vxor
 eret p̄ fras q̄
 tr q̄ mulier ⁊
 erre scē vo-
 illud vouere
 uos p̄tinet vo-
 p̄ capue ⁊ p̄
 ui plenarie vi-
 b⁹ cōmittituz
 ⁊ q̄ inuigent
 rōb⁹ ieiunij
 entie ⁊ p̄grit
 anst. qd. Q
 p̄tisti. Itē ad
 ortum impet
 dicas. Cē
 dirimat.

De sacramento.

80
fieri: nō potest alteri sui corporis potestātē dare Et
ideo oportet eū ppetuo viuere cōtinēter. De vo-
to autē publico cōr: scz q ad multoz notitiā pue-
nit absq aliq solēnitāte. Idez est iudiciū sicut de
voto puaro ⁊ simplici: qz matrimoniū p̄trahēduz
īpedit ⁊ nō dirimit iā p̄tractū. Et hoc de īpeditiōe

Petrus. Nunc de īpeditiōe cognatōis voti.
Cognatis michi dicas. **S.** Cognatio triplex est.
quedā est carnalis ⁊ qdā legalis: qdā sp̄ialis. De
qua vis habere notitiā de oībus trib⁹ successiue.
et primo de carnali. **S.** Cognatio carnalis idē est
qz p̄sanguineitas q per gradus distinguitur. **P.**
Dic michi qz p̄sanguineitas sit ⁊ gradus ei⁹ qui: ⁊
postmodū quō īpedit ⁊ dirimit matrimoniū. **S.**
Consanguineitas est vinculū ab eodē stirpe de-
scendētiū carnali p̄pagatiōe p̄tractū. An consan-
guineitas est quasi s̄āguinis cōcomitantia p car-
nis p̄pagatiōē: que causat quandā amicitie vni-
onem. et fundat sup imaginatiōez ⁊ memoriā
īp̄ius generatiōis q amicitie vniōē conseruat.
que etiā p̄cessu tēporis per obliuionē delet: ⁊ in-
de paulatim p̄sanguineitas se dirimit. Unde licet
oēs hoīes ex vno p̄cesserint scz ab adā: nō tamē
omnes hoīes p̄sanguinei dicunt. **P.** **C** Quis sūt
gradus p̄sanguineitatis. **S.** Distinguit cōsanguinei-
tas per gradus ⁊ lineas. Unde consanguinei-
tas ad modū arboris describitur. Quia sicut in
vno trunco arboris ad multos ramos arbor dif-
funditur quo partes arboris inuicē colliguntur
ita in hominibus. Quia principium generis stir-
pes vel truncus dicitur ducentes vero ab eo ori-

ginem qua
ramorū int
hac cōm
est patris
liozum int
tres habit
tantur. qu
ad filium:
dam habit
ascendit
orum int
dunt: est l
gationis
grediē: de
vna distat
et sic cons
appropin
pio sine st
tis plures
dentium
Secund
auia. Qu
nea vero
filius et fi
descenden
collateral
duo fratre
rores. sec
rum fratre
gradum f
quartū p

ginem quasi rami appellantur, et habitudo istorū
 ramorū inter se consanguinitas dicitur. Et sic i
 hac cōmunionē triplex habitudo reperit̃. Una q̃
 est patris ad filium. Alia filij ad patrē. Tertia fi
 liorum inter se: qui fratres dicunt̃. Et scdm̃ has
 tres habitudines lineę consanguinitatis cōpus
 tantur. quia scđūm habitudinē que est patris
 ad filium: est linea descendentiū. fm̃ vero secun
 dam habitudinē que est filiorū ad patres est linea
 ascendentīū. sed fm̃ tertiā habitudinē que est fili
 orum inter se vel eorū qui ab vno principio descē
 dunt: est linea transuersaliū. Et quia motus ppa
 gationis non quiescit in vno termino sed vltra p
 gredit̃ ideo in eadē linea plures p̃sone sūt quarū
 vna distat ab altera. et hec distātia gradus vocā
 et sic consanguinitas per gradus cōputat̃ scđm
 appropinquitatem et distantiam a primo princi
 pio sine stipite. Et in eadem linea consanguinita
 tis plures gradus reperiuntur. Unde linea ascē
 dentium primum gradum faciunt pater et mater
 Secundum auus et auia. Tertium proauus pro
 auia. Quartum abauus abauia et cetera. In li
 nea vero descendentiū primum gradum faciūt
 filius et filia. Secundum nepos et neptis. Et sic
 descendendo vsq; ad quartū gradum. In linea xō
 collateralī seu transuersali. sicut modo dictū est.
 duo fratres faciunt primum gradum vel due so
 rores. secundū gradum faciunt filij dictorū duo
 rum fratrum. qui dicuntur fraternales. Tertiū
 gradum faciunt dictorum fratrum nepotes. Et
 quartū pnepotes. Et sic cōsanguinitas p grad⁹

De sacramento.

cōputatur scđm appropinquitatē et distantiaza
cōmuni stipite. Et sic in eadē linea diuersi grad⁹
reperiūtur sed alteri compata scđm ppinquitatē
ad stipitē. Unde idēpitas ⁊ distantia nimia ab
eo gradū cōsanguinitatis tollunt. Computatur
autē gradus p̄sanguinitatis dupliciter. Uno mō
scđm iura ciuilia. Aliomō scđm canonica. Scđm
iura ciuilia duo fratres attinēt in scđo gradu. Et
filij duorū fratrū in quarto. nā legalis cōputatio
attendit descensū a cōmuni radice ab utraq; pte.
Sed fm iura canonica duo fratres attinēt se in
primo gradu. Et filij eorū in scđo gradu: qz scđm
distantiā a cōmuni principio fm iura canonica cō
putatur: vnde q̄to gradus aliquis distat ab aliq
superiori radice tanto distat ab aliquo descēden
tium ab ipso superiori. Et quia duo fratres imedi
ate descendunt a patre suo nec distat ab eo nisi p
vnum gradū. Ideo duo fratres attinēt sibi inui
cem in primo gradu. filij vero eorū distant a patre
in scđo gradu. Et ideo attinēt sibi inuicē in scđo
gradu. Et sic ascēdendo ⁊ descēdendo in genera
tione et p̄pagatione cōsanguinitatis. Et notan
dum q̄ quis aliqui sint in eodē gradu p̄sanguini
tatis alicui⁹. vnus tñ est magis p̄sanguineus q̄
alter. sicut pater alicui⁹ et frater eius sunt in pri
mo gradu cōsanguinitatis. quia ⁊ neutra pte ca.
dist p̄sona media et tñ pater est magis cōsanguini
neus filio suo q̄ ipse filius fratri suo pprio. quia
duo fratres non attinēt sibi nisi intantū quia des
cendunt ab eodē patre. Et ideo q̄tum aliquis ē
cōmuni principio ppinquior a quo p̄sanguinitas

descendit
sic in p̄p
magis p̄
in eodē g
guinitas
tam cont
tas inter
q̄ p̄sangu
sonas ip
filij et fil
matrē su
vros ad p
absurdū
ri parri. s
mutit fil
quedā p̄
sez frater
lū ⁊ h̄mō
inter eos
miller t
monio e
nē ⁊ mul
ad cōsa
multiplic
neraret si
vros Et
res gradu
p̄. C. Qu
dunt. S. S
guinitas
enī legis

descendit tãto est magis cõsanguineus quã non sit in p̃p̃inquozi gradu. Et scdm hoc patruus est magis p̃sanguineus alicui q̃ nepos ei⁹. quã sint in eodẽ gradu. ¶ Hunc videam⁹ quare cõsanguinitas ipedit matrimonij p̃trahendũ et dirimit tam contractũ. S. Et naturalis amicitia et affinitas inter p̃sanguineos remaneat. Sed scire debes q̃ p̃sanguinitas de iure naturali inter aliquas p̃sonas ipedit matrimonij scz inter patrẽ et matrẽ filiũ et filiã. qz patrẽ accipere filiã in vxorẽ. et filiũ matrẽ suã naturalis ratio non p̃mittit. qz cũ vir et vxor ad paria iudicent̃ q̃tũ ad actum matrimonij absurdũ esset nec cõsonũ rōni q̃ filia debeat adẽq̃ri patri. Sicut qz vir est caput mulieris ratio nõ p̃mittit filiũ dānari matri. Sicut etiã de iure diuino quedã p̃sone excipiũt scz ille q̃ sũt in scdo gradu. scz frater sororis et soror patris vel matris. filia filij et h̃mõl. Et p̃pter p̃suat̃ionẽ pudicitie q̃ debet inter eos esse q̃ debet in eadẽ p̃uersari domo. Similiter de iure positio quedã etiã p̃sone a matrimonio excipiũt. s. p̃sanguinei Et h̃o p̃pter p̃federat̃ionẽ et multiplicat̃ionẽ amicitie duz scz h̃o se habet ad cõsanguineos vxoris sicut ad suos. An h̃uic multiplicat̃oi et cõfederat̃oi amicitie p̃iudiciũ generaret si q̃s cõsanguineaz vxoris sue duceret in vxorẽ Et sic f̃z h̃uãnas leges et eccl̃ie statuta plures gradus cõsanguinitatis a m̃rimonio sũt exclusi. ¶ Qui sũt illi gradus q̃ a matrimonio exclusi sũt. S. Scdm t̃p̃a diuersa diuersi gradus cõsanguinitatis sũt exclusi a m̃rimonio. In principio eni legis nature solũ patres et matres a m̃rimonio

De sacramento.

repellebant et non alie persone. quia frater accipiebat
sororem suam in uxorem sed nullo modo matrem. Et hic acci-
piebat sororem propter paucitatem hominum ut genus huma-
num multiplicaret. Postea vero multiplicato genere
humano quia tunc concupiscentia vigeat ad repemendum
eam in lege moysi plures persone excipiunt. scilicet frater
soror: uxor patris vel soror et homini. de quibus habet
libro leuitici. xviii. Alios gradus autem lex illa non pro-
hibuit sed magis precepit. scilicet ut quilibet de cognatione sua
uxorem accipiat ne confusio successionum esset. quia illius
populi tribus et possessores erant distincte. Et cultus di-
uinus tunc temporis per successiones gentium propagabatur. In le-
ge autem noua que est lex gratie et amoris plures gradus
sanguinitatis sunt distincti sed diuersimode sunt diuersa
tempora. quia antiquius usque ad septimum gradum sanguinitas
suabatur. nec infra poterat aliquis cum sua sanguinea
matrimonialiter copulari. Et hoc fuit rationabiliter ordi-
natum quia ultra gradum illum memoria radice non habe-
bat. Si uero usque ad gradum illum prohibitio erat quia sep-
tiformi gratie spiritus cognoscebat. ut naturalis amicitia
suaret. Sed postmodum circa hec tempora ultra est restri-
ctum ecclesie interdictum usque ad quartum gradum. Nec ultra
quartum gradum tenet preceptum ecclesie propter hoc quia ul-
tra quartum gradum propter obliuionem et negligentiam san-
guinitas non suabatur. Et quia usque ad quartum gradum generatio
homines solebat viuere. id non potuit sic memoria con-
sanguinitatis deleri. Et sic in quanto gradu possunt homines
nubere: nec infra quantum possunt trahere matrimonium. et
si trahant sunt sepandi Ad cognitionem autem graduum
in quibus possunt homines matrimonium et in quibus non quandoque regule
assignant. Prima est persona addita persone per car-

nia ppa
hmoi. et
denti. S
tur ppu
quis su
cu in lin
quoto g
ni sapire
vno filio
gradu ex
hoc hab
Quarte
distat a
posser
gradu:
habet l
Quinta
sona a s
denti a
ad equi
cur in t
bus de
Sed a l
stat sed
pate. qu
distanti
mitans
propinq
na que
amin q
distat a

nis ppagationē addit gradus sicut filius pater et
 huiusmodi. et hoc habet locū in linea ascēdēti et descē-
 denti. Secūda regula ē q̄ quot p̄sone sūt de q̄b⁹ q̄ri-
 tur p̄putatis ītermedijs vna min⁹ tot sunt. Et si
 quicq̄ sūt p̄sone q̄rtuor sūt grad⁹. et hoc etiā h̄z lo-
 cū in linea ascēdēti et descēdēti. Tertia regula ē
 quoto gradu p̄sone de q̄bus querit distāt a cōmu-
 ni stipite. toto gradu distāt inter se. Et nepos ex
 vno filio et p̄nepos ex altero distant inter se ī sc̄do
 gradu ex vna p̄te: et ex altera ī tertio gradu. Et
 hoc habet locū in linea trāsversali seu collateralī
 Quarta regula est quoto gradu p̄sona remotior
 distat a stipite toto gradu distāt inter se. Unde ne-
 pos ex vno filio et p̄nepos ex alio distant in tertio
 gradu: quous vnus illoz fit in sc̄do. et hoc similiter
 habet locū in linea trāsversali seu collateralī.
 Quinta regula est quoto gradu distat aliqua p̄-
 sona a stipite toto gradu distat a quolibet descen-
 dentī ab eo. et hec regula solum habet locū vsq̄
 ad equalitatis lineā. vnde pronepos alicuius si-
 cut in tertio gradu distat a stipite ip̄o ita ab omni-
 bus descendantibus ab eo vsq̄ ad tertiu gradū
 Sed ab his qui transcendunt tertiu gradum di-
 stat sc̄d⁹ q̄ trāscendens est remotior a cōmuni sti-
 pite. quia gradus semper computari debet sc̄dm
 distantiam persone magis remote: cum ratio p̄ri-
 mutatis ortuz habeat a stipite: q̄ nulla p̄sona est
 propinquior collateralī quam stipiti. vnde perso-
 na que distat a stipite in quinto gradu. distat et
 am in quinto gradu a quolibet collateralī siue
 distat a stipite per vnum gradum siue per duos

De sacramento.

os aut per tres. et possit cū eo matrimoniū ꝑtra-
here. Et sic scias q̄ i linea ascendētū i nullo gra-
du licz mrimoniū ꝑtrahere: q̄ reputant vna caro
vñ si adā viueret nulla sibi nubere posset: nec ipe
nulli. In linea x̄o transuersali seu collateralī vt
dictū est nō licz nubere vsq̄ ad quartū gradū in-
clusiue. Sz vltra quartū gradū psona que distat
astipite. pōt nubere cū quolibet collateralī vt dic-
tū est. Et sic patz qd sit ꝑsanguinitas: ⁊ quot sūt
grad⁹ ꝑsanguinitatis ⁊ quot mrimoniū dirimit et
ipedit ⁊ causa quare: Et hec de ꝑsanguinitate ad

De mrimonio et affinitate. pñs sufficiāt.

Petrus. Quia affinitas ex ꝑsanguinitate sequi
videtur ideo de ipsa in mediate michi dicas.
Quomō ex sanguinitate ꝑtrahitur. S. Sicut su-
pra dictū est naturalis amicitia fundat sup natu-
rali cōcaltione: que cōmunicatio naturalis dupli-
citer fit. Anomō per carnis ꝑpagationē ⁊ hec di-
cit ꝑsanguinitas vt dictū est. Aliomō per cōiunc-
tionem ordinatā ad ꝑpagationem: et dicit affini-
tas. Ande affinitas fit mediāte ꝑsanguinitate car-
nali cōmixtione: et eam imitat. et in hoc differt af-
finitas a ꝑsanguinitate. Quia ꝑsanguinei attinēt
in eodē genere attinētie ⁊ sūt participes eiusdem
radicis et sanguinis. licz sint in diuerso gradu cō-
sanguinitatis. vt filius ⁊ pronepos sunt in eodez
genere attinētie et sunt consanguinei: licz sint in
gradu differenti secundum maiorem distantiam
a radice vt dictum est. sed affinitate persone affi-
nes non sunt participes eiusdē radicis et nature.
sed ab extrinseco veniunt per carnalem copulaz

licet' sit
mutat
nitas m
ver' 2
oēs pla
liter co
ris sū
finitas
a finit
muller
mōi aff
sed fin
lius fin
sic mo
tas int
sic pat
affinit
sonay
rela. 2
luteri
nicar
oi car
am su
nitas r
sicut sit
est inco
sanguin
meus e
ex part
satur e
mūnun

licet sint in eodem gradu et sic consanguinitas non mutat genus attinentie licet mutet gradum. Sed affinitas mutat genus attinentie licet non mutet gradum vers^o. Mutat nupta genus sed generata gradum. Et sic omnes consanguinei viri sunt affines mulieri quam carnaliter cognouit. et e converso omnes consanguinei mulieris sunt affines viro a quo cognita est. nec desinit affinitas esse inter affines quousque persona per quam contrahitur affinitas moriatur. Quia carnalis copula viri vel mulieris per quam contrahitur affinitas non causat habundantiam affinitatis secundum quod est actu naturaliter coniungi. sed secundum quod est cognitum esse. sicut non dicitur pater vel filius secundum quod actu generatur: sed secundum quod est genitum esse: et sic mortua uxore cognita remanet adhuc affinitas inter consanguineos uxoris et viri et e converso et sic patet quod affinitas causatur ex carnali concubitu. unde affinitas sic diffinitur. Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula proveniens omni carere parentela. Et bene dicitur ex carnali copula proveniens ab solute: quia affinitas ita bene causatur in concubitu fornicario: sicut ex maritali et legitimo: si bene dicitur omni carere parentela. quia si quis cognoscit consanguineam suam. non propter hoc dicitur affinis sibi ipsi: quia affinitas requirit diversitatem: sicut consanguinitas. et sicut similitudo quia nichil dicitur sibi ipsi simile. Si bene non est inconueniens inter aliquas personas esse consanguinitatem et affinitatem sicut consanguineus meus ex parte patris duxit consanguineam meam ex parte matris in uxorem. Et quia affinitas causatur ex carnali copula que fit ex commixtione seminum ideo concubitus qui est contra naturam:

De sacramento.

et extra ordinaria pollutio: non causat affinitatē
cum non habeat commixtionem seminum ad ge-
nerationē ordinatā. Sicut cū vir et mulier efficiā-
tur vna caro per seminū cōmixtionē: ideo qui cūq;
claustrū pudoris inuaserit vlt̄ fregerit. nisi sequat̄
seminū cōmixtio: non ppter h^o causat affinitas.
Notandū ē etiā q̄ affinitas sūl̄r causat ratione so-
cietatis: et vīculi iugalīs ideo ī ipso ptractu m̄i-
monij p̄vba de p̄siti añ carnalē copulā affinitas p-
trahit̄. Ex spōsalib⁹ aut̄ puris nō p̄trahit̄ p̄prie af-
finitas. sed q̄dam affinitati sūl̄e q̄d dicit̄ publice
honestatis iusticia de quo īferri⁹ dices. Sciendū
est etiā q̄ ex affinitate non gñat̄ affinitas sicut ā-
tiquit⁹ erat. Sicut sciendū q̄ in affinitate sūt gra-
dus sicut in cōsanguinitate. et tot sūt grad⁹ affini-
tatis quot sūt gradus cōsanguinitatis: et īpedit̄
matrimonij. Ad cur⁹ euidentiā notandū ē q̄ affini-
tas p̄cedit matrimonij aut sequit̄. Si p̄cedat ma-
trionij: īpedit̄ p̄trahendū et dirimit̄ ptractū: post
illā affinitatē ptractam. Xbi gr̄a. Aliq̄s vult cō-
trahere cū maria et p̄l⁹ cognouerit carnaliter ei⁹
psanguineā ī p̄mo gradu aut sc̄do: aut t̄cio. vel in
quarto: nā fact⁹ est affinis marie. nec potest eā ha-
bere ī vxorē. n̄si eā postea accepit separā dū ē ab
ea. Si xō affinitas supueniat matrimonio tā p̄tra-
cto: nō dirimit̄ matrimonij cōtractū: s̄z tñ p̄sona ex
ent⁹ cōcubitu affinitas cōtrahit̄ p̄uat̄ a petitiō-
ne debiti: et nō a rei redditiōe. Sicut vir p⁹ q̄ p̄xit
matrimonij cū vxore cognouit cōsanguineā et xoris
sue: perdit̄ ius petendi debitū carnalis copule: s̄z
tenet̄ reddere debitū vxori petenti manifeste vel

iterpaz
affinita
Quo p
affines
trimon
p diuor
societa
sepand
natur. f
cōtra c
ecclia
mōt m
ratific
sunt nu
tēporle
centius
pcedit
debet fi
paritū
berent
tia et t
tio fac
nation
ille qui
nam tal
quando
tunc acc
qui acc
est illi
cusans
Si xō il

interpretatiue. s. p aliqua signa. Patet igit qd sit
 affinitas et q matrimonij impedit et dirimit. **¶**
 Quod pcedendū est ad dirimendū matrimonij iter
 affines seu cōsanguineos. **S.** Scire debes q ma-
 trimonij cōtractū iter affines seu cōsanguineos
 p diuortij ab ecclia dirimit. et tō est qz oē vinculū
 societatis qd cū pctō est stare nō pōt et ab ecclia ē
 sepandū: cū ecclia oibus modis pctā īpedire co-
 natur. Tale autē est matrimonij in gradu phibito
 cōtractū. s. cōsanguinitatis vel affinitatis ideo ab
 ecclia est dirimendū et dissoluendū. Nec potest h^o
 mōi matrimonij p diuturnitatē tpis pseribi nec
 ratificari. Quia illa que sine peccato fieri nō pos-
 sunt nulla pseriptione firmātur. qz diuturnitas
 tēporis peccatū nō minuit sed auget vt dicit inno-
 centius. Ad dirimendū autē hūmōi matrimonij pōt
 pcedi per viam accusationis: sed talis accusatio
 debet fieri per parentes. qz si extranei accusarēt
 parētib⁹ tacētib⁹ et ppinquis: tanq̄ suspiciosi ha-
 berent q̄ ex malicia hoc facerēt seu ex maliuolen-
 tia et ideo p parentes aut ppinquos est talis pba-
 tio faciēda. Quia etiā ppinqui melius sciūt cog-
 nationē seu affinitatē q̄ extranei. Nec oportet q̄
 ille qui talem accusationē facit obliget se ad pe-
 nam talionis. ¶ Quia pena talionis habet locū
 quando persona accusatur de crimine. ¶ Quia
 tunc accusatur vel agitur per purgationem eius
 qui accusatur. Sz hic solū accusatur factū quod
 est illicitum ad īpediendū illud Et ideo psona ac-
 cusans tale matrimonij ad nullā penā se obligat
 Sicut ille qui scit īpedimētū nō accusauerit illud

De sacramento.

cū illud sciverit vel audierit: si velit ulterius accusare nō est audiendus nec admittendus ad accusandum. Et hoc totū habetur extra de his q̄ possūt matrimoniu accusare. Cū tua. Similiter in hac causa procedendū est per testes sicut in alijs causis. tamen vt dicunt iuriste. Multa specialia inveniuntur in hac causa que in alijs causis non observantur Scilicet q̄ idem potest esse accusator et testis et q̄ non iuratur de calumnia: cum sit causa spiritalis. et q̄ consanguinei admittuntur ad testificandum. Et q̄ non servatur ordo iudicialis omnino. quia tali denuntiatione facta. potest contra max excommunicari lite non contesta. Et valet hoc testimonium de auditu. Et post publicationē testium testes possunt induci. Et hoc totum fit vt peccatum tollatur quod ex tali coniunctione potest esse. Advertendum autē est q̄ cū ecclesia nō intendit aliquem priuare suo iure. si decepta fuerit p̄ falsos testes. rā separationē inrimonij processerit. Alia p̄sona suo iure spoliata debz ei fieri restitutio etiā si alter cōiuguz votū emisit. Ita tamē q̄ ille qui tale votū emisit nō debet petere d̄bituz sed solū reddere. Itē notandū q̄ qñ alter cōiugum agit ad reinte gratiōem matrimonij aut agit petitorio aut possessorio si petitorio vel vir petit uxorem sibi restitui in iudicio dicendo q̄ est ei⁹ vxor illa negāte. Primo debet exceptio mulieris audiri qua probata pimit primā q̄stionē Et eadē ē etiā ratio de vxore si petit virū r vir neget. Exceptio viri p̄rio d̄z audiri qua etiā pbata pimit primā q̄stionē r absolutus ē ab illa q̄stioe. Aut alter

agit poss
ipse sit vi
eo tanq
Et ille v
nisi ex
p̄betur
renti eā
sus. p̄
petentē
na. p̄hib
batio o
habet
tezi red
exceptio
qñ scil
latū de
tia affi
sentent
secur
ze. sic
mulier
casus
iuris o
ten. p̄
restitu
est etiā
siant. S
res. r p
alter
pter h
res in

agit possessio scz qñ supponit q̄ vxor eius sit vñ
 ip̄e sit vir suus et q̄ cohabitauerit cū ea: vel ea cū
 eo tanq̄ cōiunx et petit restitui sibi vel illa eum.
 Et ille vel illa q̄ vel que petit confitetur matrimo-
 niū scz exceptionē pponit cōtra restitutionē añq̄
 p̄betur exceptio debet fieri restitutio spoliato pe-
 renti eā vel vxori petēti eū. Exciipiunt tñ qñq̄ ca-
 sus. Prim⁹ est si obiciat fornicatio publica cōtra
 petentē. Scđo si obiciat consanguinitas lege diui-
 na p̄hibita incōtinēti p̄benda. Tñ si differat pro-
 batio oportet fieri restitutio p̄ sententiā. Et ille q̄
 habet cōscientiā de cōsanguinitate nō debet al-
 teri reddere debitū. Tertius casus est si obiciat
 exceptio rei iudicate: a qua non fuit appellatum
 qñ scz lata est sententiā diuorij: et ideo fuit appella-
 tū de ea. tunc p̄mo debet cognosci de p̄ma sentē-
 tia añq̄ fiat restitutio. Quart⁹ casus est qñ tāta ē
 sententiā illius q̄ petit sibi restitutionē q̄ non pōt
 secure et absq̄ periculo ille qui petit cū eo manere.
 sicut vir cum p̄sequit vxorē odio capitali. vel
 mulier p̄sequit virū in mortē ei⁹ p̄curādo. Quint⁹
 casus est qñ ille q̄ agit spoliavit aliū iuste et sine
 iuris ordie. et hoc fit qñ obicit alteri spōsi vel al-
 teri spōse exceptio. tūc enī oportet q̄ spoliatoze
 restituat et q̄ pri⁹ debeat fieri restitutio. Notā dū
 est etiā q̄ cū accusatiōes plures ex malivolentia
 fiant. Si duo fratres duas sorozes duxerūt i vxorē.
 et p̄ accusatiōē vni⁹ fratrū separet a cōiugio
 alteri sororis p̄pter consanguinitatē: alijs duo pro-
 pter hoc nō sūt separandi. qz in foro contentioso
 res inter alios acta alijs non p̄iudicat. Et si vn⁹

De sacramento:

frater repellatur a matrimonio. ppter hoc nō est
alius repellendus. qz per falsos testes potuit sepa-
rari. Nec ppter hoc oportet q̄ ille qui remanet ī
matrimonio suos scientiā suā iformet ex his que
facta sūt fratri suo. Verū tñ circa hoc est distigū-
dum. qz ille q̄ manet in mīfmonio habet certā cō-
scientiā de īpedimēto circa illud mīfmonii pba-
to. ⁊ tñ non debet debitū reddere aut petē. aut
solū habet opinionē ⁊ sic pōt reddere ⁊ petē. Si
igif pater de diuortio faciēdo ⁊ separatione mīfmo-
nii ppter affinitatē ⁊ sanguinitatē. De diuortio
aut faciēdo ppter alias causas inferius dicitur
capitulo de crimine.

Petr⁹ Quia publice honestat⁹ iusticia quā dā
honestatē ⁊ similitudinē habet ad affinitatem:
ideo cōsequēter de ea michi dicas. Quid sit ⁊ vñ
causet⁹ ⁊ quō impedit mīfmonii. *S.* Publice ho-
nestatis iusticia est ppinqtas ex spōsalib⁹ pueni-
ens. robur trahēs ex ecclē institutiōe ppter ei⁹ ho-
nestatē. Differt autē publice honestat⁹ iusticia ab
affinitate. quia vt dictum est affinitas per carna-
lem copulā contrahitur per consensū per verba
de futuro expressum vel per verba de presentia si
carnalem copulam subsecuta. Ande post primū
septennium publice cantatur honestatis iustitia
cum etiā sponsalia vt dictum est supra ca. xliij.
non teneant nisi forte peracto septennio puer il-
la sponsalia que ante septennium contraxerat ra-
tam habuerit et approbauerit. Impedit autem
publice honestatis iusticia mīfmonii quē admodū
cōsanguinitas ⁊ affinitas ⁊ scdm eodē gradus

Ande f
vltia p
quis e
sangu
vroz
puelle
traxer
causa
ide dci
rievl
mētib
neg su
eādez
as tñ q
legitū
onzi as
lia ppter
modū p
rimon
li. vñ de
taliter
salibu
sponsa
honest
nō ptec
riget
ligio au
flor null
pedien
marim
īpedim

Unde si quis despōsauerit puellā septē annorū vlt̄
 ultra per x̄ba defuturo seu despōsēt tēpore nubili:
 quis eā carnaliter nō cognouerit. tñ null⁹ de cō
 sanguinitate ei⁹ eam carnaliter poterit habere i
 vxorez vsq; ad quartū gradū nec ipse aliquā ipsius
 puellie cōsāguineā vsq; ad quartū gradū et si cō
 traxerit separād⁹ est ⁊ hoc habet in decre. xxvij.
 causa. q. ij. Si quis vxorez despōsauit. ⁊c. et hoc
 idē dicit. Iul⁹ papa ibidē Si q̄s vxorē despōsaue
 rit vlt̄ sberrauerit: ⁊ siue pueniēte die mortis siue i
 zūētib⁹ q̄buscūq; alijs cāis mīme eā cognouerit
 neq; sup̄stes ei⁹ ff neq; vllus de cōsāguinitate ei⁹
 eādez sibi in vxorem tollat vllō tēpore nūq̄. Sci
 as tñ q̄ quis q̄dam sentierint q̄ si per ipedimētū
 legitimū spōsalia ad nichilum redigātur nec inde
 oriri asserūt publice hōestatis iusticiā cum spōsa
 lia ppter ipedimētū dicerētur esse nulla q̄ post
 modū poterat alter illoz cōsāguineae alteri⁹ ma
 trimonialit copulari. Bonifacius tamē octau⁹
 li. vj desponsalibus contrariū determinat. cui to
 taliter ē adherendū q̄ si consensus fuerit in spō
 salibus illis lz nulla viderint sponsalia sunt tamē
 sponsalia propter consensum et causant publice
 honestatis iusticiā et ipediūt sequētia spōsalia: et
 nō precedētia verba cui⁹ hec sūt. Ex spōsalib⁹ pu
 ris ⁊ certis ietiā si p̄sāguineitas aut affinitas aut f
 ligio aut alia: quis ratione sint nulla dñ mō non
 sint nulla ex cōsensus defectu oritur efficax ad ma
 pendiendū et dirimendum sequentia sponsalia vel
 matrimonia non autē ad precedētia disoluenduz
 ipedimētū iusticie publice hōestatis q̄re ille. prius

De sacramento.

publice p̄traxerit et post modū cū secūda prioris
cōsāguinea idez fecerit ex rigore priorū sp̄sallior
q̄b⁹ per publice honestatis iusticiā ex secundis
sp̄sallib⁹ subsecutā mīme derogat: et sic ad ma
trimoniū cōtrahēdū cū priā remanet obligatus
Item statim subdit q̄ p sp̄sallia sub cōditione nō
impedit sequis matrimoniū āte cōditionē comple
taz ppter publice hōestatis iusticiā dicēs. Ille xō
q̄ sp̄sallia cū aliqua muliere cōtrahit si postmod
aū cōditionis euētū cū aliq̄ foris cōsāguinea p
x̄ba cōtraxerit de p̄fēti cū scda remanere debet
cū ex sp̄sallib⁹ cōditionalibus āte cōditionē exi
stētē. sicuti ex cōfēsu nō h̄ntib⁹ et icertis nulla pu
blice honestatis iusticia oriat. Sic ergo patz quid
sit publice honestatis iusticia ⁊ q̄ tollit matrimo
niū et ipedit et hoc q̄tum ad carnales copulam.

De cognatione spirituali.

Petrus. Hūc de cognatiōe spūali michi dicat
quomodo et ex quibus p̄trahitur et quomo
do impedit m̄rimoniū. S. Spiritual cognatio est
pp̄iquitas q̄dā psonaz pueniēs ex sacramēti da
tione v̄l ad illi⁹ itētiōnē: sicut baptisās et susci
piēs de baptismo. v̄l q̄ p̄t spūal baptisati. Cō
trahit aut cognatio spūalis ex duob⁹ sacramētis
solū. s. sacmēto baptismi et sacmēto p̄firmationis
et nō ex alijs sacmētis. s. sacramēto ordiis v̄l peni
tētie. qz filii sacerdotis pōt p̄here cū illa q̄ sacdos
pat ei⁹ audiuit de cōfēssioe: ⁊ iō ex baptismo ⁊ cō
firmatiōe gñat solū spūal cognatio q̄ solū ex bap
tismo ⁊ cōfirmatiōe h̄z fieri Et chatecismo aut nō
ipedit m̄rimoniū cū nō sit sacmētū: s̄z magis sacmē

tales. Et
et vix un
liter in
Scias
aut seq
dū: et d
sequat
m̄rimoni
petitio
quādoq
causa n
sitate
nō sit a
mater.
te patri
tio spūa
ex igno
filium s
alienun
parte
actum
malicia
suum s
lia mal
trahit
cepit in
tur alter
Quare
dū p̄por
dū iuge
q̄ aduic

tale. Et ideo matrimonij nō dirimit: s; debilitet.
 et vix impedit contrahēdū. ¶ **Q**uomō et qua
 liter impedit cognatio spūalis matrimonium. **S.**
 Scias q cognatō spūalis aut pcedit mrimoniū
 aut seqtur. Si pcedit sic impedit mrimoniū dñs
 dñs: et dirimitiam cōtractum matrimonij. Si aut
 sequatur iā contractū matrimonij. tūc vinculum
 mrimonij nō dirimit sed actū matrimonij scilicet
 petitionē et reditionē debiti quādoq; ipedit et
 quādoq; non. Quia si cognatio spūalis indicat
 causa necessitatis sicut pater vel mater in neces
 sitate baptizat ppriū filiū in articulo mortis. et
 nō sit alius qui possit baptizare eū nisi pater aut
 mater. tūc nō ipedit matrimonij actus. Nec ex p
 te patris nec ex parte matris. Si vero illa cogna
 tio spūalis cōtrahit extra casū necessitatis si hoc
 ex ignorātia fiat et nō ex fraude. sicut cū baptizat
 filium suum quem non credit esse filium: s; magis
 alienum et diligentiam adhibuit. tūc ex neutra
 parte talis etiam cognatio spiritualis sequens
 actum matrimonij non impedit. Si vero fiat ex
 malicia: et fraude sicut cum quis baptizat filium
 suum sciēter vt elongetur a sua coniuge vel ex
 alia malicia tūc ille qui baptizat vel cui? actu cō
 trahit illa cognatio spūalis: quia scz filiū suū ac
 cepit is omō amittit ius petēdi debitū. Sed tene
 tur alteri petēti reddere debitū qui nō ē in culpa
 ¶ **E**x culpa et malicia illi? nō debz alter i com
 dū fportare nec in cōs pvari suo iure. Si vō abo
 dūluges fuerit i culpa debet separi q ad thoz nō
 q ad viculū. Et sic pzq cognatio spūal ipedit ma

De sacramento.

8
 trimoniū et dirimit et quo modo. ¶ Inter quas
 psonas cōtrahitur cognatio spūalis. **S.** ¶ Inter
 quattuor psonas. Ad cui⁹ euidētiāz scias q tres
 sūt species cognationis spūalis. vna dicit pater
 nitas q cōtrahit inter baptisāntē et baptisatūz
 inter cōfirmātē et cōfirmatū vel suscipiētē: et sus-
 ceptū. Alia dicitur compaternitas que cōtrahit
 inter generātē carnaliter. scz patrē et matrem et
 regenerātēz spūalif. scz baptisāntē et suscipiētē
 Tertia dicitur fraternitas spūal que cōtrahitur
 inter generatūz carnaliter a patre spirituali et re-
 generatū spiritualiter. Itē species cognationis
 spūal que dicitur paternitas īpedit matrimoniū
 et dirimit tam cōtractū: quia pater spūalis nō pōt
 habere filiōlam suāz que est eius filia spiritualis
 nec filius spūalis matre spiritualē: et sicut gene-
 ratione carnali pater et mater nō possūt p̄here
 matrimoniū cuz filiis suis sic nec in cognatione
 spirituali. ¶ Baptisās se habet vt pat et gerit p-
 sonā xpi et suscipiēs se habet vt mater et gerit p-
 sonā ecclēie vt dictū est de baptismo. ca. liij. Et iō
 isti duo excludūt a matrimonio respectu filioz
 spiritualiuz. Similiter secūda speties que dicitur
 cōpatnitas excludit a m̄tioni vtrosqz pntes tā
 carnales q spūales qz p̄ carnalis nō pōt h̄re in
 vxorē matrē spūalē filij tui q ē ei⁹ mater nec pat
 spūal ei⁹ commatrē: que ē mater carnalis filioli
 sui. Similiter t̄tia spēs cognationis spūal īpedit
 matrimoniūz. scz fraternitas que excludit omēs
 filios et filias. siue āte natos siue post natos pa-
 tris et matris spiritualis: et hoc solum respectu

p̄sonē
 cognat
 oēs ali
 trimoni
 nulla co
 cognat
 dirimit
 ales p̄
 rituales
 qz cog
 ter alio
 mo p c
 et filij
 tio spū
 vt si vi
 ner vel
 ses effi
 tugis. **S.**
 nationi
 q est in
 puerū
 p facti
 dū ē q
 cōpari
 carnalit
 firmatū
 trahit
 ro cū eo
 caris se
 leuante
 p carnat
 p̄t pac

Matrimonij.

fo. lxxx.

psone illius q̄ solū in baptismo v̄l in cōfirmatione
cognatio spūal̄ ē cōtracta. s. filioli v̄l filiule. Et
oēs alij filij vel filie parētū possūt contrahere ma-
trimoniū cū filiis et filiabus paternorū. Cūper ipsos
nulla cognatio spūalis contrahit̄. Et sic patet q̄
cognatio spūal̄ impedit matrimoniū cōtrahēdū: et
dirimit contractū iter psonas p̄dictas. s. iter spū-
ales p̄tēs et filios spūales et iter carnales et spi-
rituales p̄tēs iter filios carnales et spūales p̄-
q̄s cognatio spūalis p̄trahit solummodo et nō in-
ter alios. Et sic sūt quatuor psone exclusē a m̄rimo-
nio p̄ cognatōe spūali. scz patres: p̄patres filioli
et filij carnales cōpatrū. **¶** **¶** Quid pōt cogna-
tio spūal̄ ab vno cōiugū contracta in aliū transire
vt si vir absente ei⁹ vxore v̄l vxor. absente viro le-
uet vel baptizat puerū. Nūquid alter cōiugū ab-
sēs efficit cōpat̄ et patern⁹ pueri rōne alteri⁹ cō-
iugis. **S.** Nūq̄ sic et q̄nq̄ nō: qz t̄m iste mod⁹ cog-
nationis idirecte sumitur: et nō directe sicut ē ille
q̄ est inter baptizātes et baptizatū. seu suscipiētes
puerū et parētes carnales pueri. Sz est idirecte
p̄ factū alterius coniugis altero absēte. **¶** Nō notā-
dū ē q̄ si alter iugū leuet puerū alteri⁹ sine suo
cōpari cōiuge anteq̄ matrimoniū eius fuerit i eos
carnalit̄ cōsumatū sz solū per verba de p̄senti con-
firmatū sic ille q̄ absēs ē p̄ sut iugis actionē nō cō-
trahit spūalē cognatiōez q̄a nōd̄ ieficit̄ ē vna ca-
ro cū eo q̄ puez leuauit aut baptizauit qz p̄ vionē
caris seq̄ntē n̄ trāsit ad vnionē sp̄ p̄cedētē. Si xō
leuauit v̄l baptizauerit puez p̄ m̄rimoniū p̄sumatū
p̄ carnalē cōplā sic distiḡit qz cognatio illa spūal̄
p̄it p̄ actiōe v̄l iugis alij filij d̄ sac⁹ sōte suscipiē

De sacramento.

80
tis. sic transit cognatio spūalis ab vno coniuge i
aliū cum sint vna caro. qz suas actiones coicant
licet coicent suas passiōes. Xbi gratia. Iohēs
et maria coniuges sūt vna caro per carnalē copu
lam coniugalē per matrimoniu eoz cōsumatum
Maria suscipit de sacro fonte puerū duoz coniu
gum. s. martini et berthē iohāne viro suo ignorā
te et absente vel ecōuerso. Iohānes suscipit pue
rum et maria ignorat per actionē illius marie to
hannes efficit cōpater martini et berthē et econ
uerso. Maria fit cōmater p̄dictoz per actionē io
hānis: nec potest post mortē marie berthā cū io
hāne matrimonialiter copulari. nec martin⁹ cū
maria post mortē iohānis. nec etiā cū baptisato.
potest cōiunx que absens fuerat copulari. Aut il
la cognatio spūalis contrahit per factū alterius
puerū vnus cōiugis suscipiente. et tūc aut ille pu
er est ex eoz cōiugio et sic nō potest absens vt dī
ctum est cū leuante puerū matrimoniu contrahē
re sicut cū suscipiente: aut puer nō est ex eoz cōiugio
sed ex alio. et sic potest cū suscipiente puerū alter
coniunx cuius puer nō est matrimonialiter copu
lari. qz sic nō transit cognatio spūalis a matre in
virū: nec ecōuerso. vt si berthā leuauerit puerū
marie quē habuit ex alio q̄ a iohāne. post mortē
marie poterit iohānes cū berthā matrimonialit
copulari. An x̄sus. Que michi vel cui? mea natū
fonte leuauit. Hec mea cōmater fieri mea non va
let vxor. Si qua mee mater non ex me fonte leu
auit. Hanc post facta mee nō me neutroboz habe
re. Notandū est etiā q̄ inter suscipiente z puerum

et leuen
trahit
gnatio
simul
qua cōp
dictū e
res leu
aliqua
solus ad
carnale
cōpater
spūalis
Et hec
D
Et
S. cogn
uenies.
potē vel
ra defic
adoption
ditatē
pōr a do
liā vel m
tare. S
sua dispo
etiā mult
nepotē n
hnt ppet
frigidit
loz. s. ill
habuerit

et leuentē et baptisantē. nulla cognatio spūalis p-
trahit: nec inter eos aliqua cōpaternitas nec co-
gnatio spūalis est. Si ē inter virū et vxorez suā: si
simul leuēt puerū de sacro fonte nō p-
trahitur aliqua cōpaternitas: nec cognatio spūalis. Si ē vt
dictū est nec inter eos et baptisantē. Etia si plu-
res leuēt puerū nō ppter hoc p-
trahitur inter eos aliqua cognatio spūalis: nec paternitas. qz vnus
solus ad leuandū sufficit: sed soluz inter parentes
carnales pueri et suscipientes de sacro fonte est
cōpaternitas. vñ versus vnus semper erit cōpater
spūalis. Alter carnalis: nec fallit regula talis.

Et hec de cognatione spūali ad pñs tibi sufficiāt
Etrus. Hūc de cognatione legali ad presens

Pmichi dicas q sūt et quō matrimoniū impediāt.
S. cognatio legalis ē ppinqtas ex adoptione p-
ueniēs. Adoptio autē ē extranee psonē i filiū vñ ne
potē vel deiceps legitima assūptio. Vñ vbi natu-
ra deficit i gñatione filioz ars supplet defectū p-
adoptionē. Et nota q cū ppinqs succedat i here-
ditatē lō ppiqu⁹ si adoptat: s; extrane⁹. Et sic vir
pōt adoptari i filiū Ita et mulier pōt adoptari i fi-
liā vel neptē. ¶ Que sūt psonē que possūt adop-
tare. S. Personē libere que possūt de hereditate
sua disponere. Vñ serui nec iuuenes i fra. xv. ānos
etiā mulieres nō possūt aliquē adoptare i filiū vel
nepotē nisi ex spāli pcessiōe pñcipis. Illi etiā qui
hñt ppetuū ipe dimētū filioz gñationis sicut sūt
frigidī nō possūt adoptare. qz nō indigēt solatio fi-
lioꝝ. s; illi q habuerūt liberos et amiserūt vñ q nō
habuerūt ppter ipe dimētū accidētale et nō ppe-

De sacramento:

tuū ⁊ hūere poterūt tales pñt adoptare. Sñr iunior seniorē adoptarenō pōt: s3 op3 q adoptās pcedat tpe adoptatū tāto qto potuiss3 ip3 natura p gñasse. s. octodeci ānīs. Eoq adoptās d3 sup adoptatū dñari qd nō ēēt pueniēs si iunior seniorē adoptaret. ¶ Quo fit adopta°. S Sic ē duplex gñatō qdā nālīs ⁊ pfecta sicut ē eoz filioz q i fornicatiōe gñant ⁊ tales nō pñcipāt i hereditatem pñs. Alia ē gñatō pfecta q fit i mñionio ⁊ tales sē heredes pñs. Ita etiā ē duplex gñatō ⁊ adoptatō legal. qdā i pfecta ⁊ i plex ⁊ sic nō trāsīt adoptat° i ptatē adoptāt. Et isto q lib3 adoptare pōt q lib3 etiā sine auctoritate pñcipis s3 solū actōitate alic° mgnat°. Et talis adoptat° nō trāsīt nec succedit i hereditatē adoptāt. nec adoptās tenet tali adoptato dimitte aliqd i testamto suo nisi velit. Est aut alia adoptatio pfecta q nō fit nisi actōitate pñcipis: nec sic adoptare pōt nisi ille q ē futuris. Et sic succedit adoptat° i hereditatē ipsi° adoptātis: ⁊ boīs ei°. Et talis adoptio dñ abrogatio vel adoptatio imperfecta et perfecta q dicitur arrogatio i qtuor differūt. Prīo qz ille arrogat° ē futurus: s3 adoptat° ē q ē alieni. Scdo qz arrogat° trāsīt i ptatē arrogāt: s3 adoptat° nō. Tercio arrogat° h3 de nēitate legitiaz pte vñ successione i bonis arrogāt: s3 uē emācipet siue debeat. d3 ei qrtā pte bonoz suoz reliqre vt legitimā suā: s3 adoptat° nō h3 i boīs adoptāt legitiaz: nec tenet aliqd reliqre. qto arrogatio nō fit nisi actōitate pñcipis. i c° ptatē sūt oēs q sūt futuri. s3 adoptio fit actōitate alic° mgnat° cōpetētis. ⁊ sic p3 qd sit adoptio. ¶ Hūc dicas quo ipa ipedit mñio

Matrimonij.

fo. lxxxij.

nij. **S.** **Q**uod ut dictū ē lex phibet iter illas psonas
mñionij pñigi q̄ necesse ē sñl cohitare sicut dictū
ē de pñagūneis ⁊ affinib⁹. **E**o q̄ talib⁹ pñcipiscēte
pateret loc⁹. **E**t qz filij adoptat⁹ puer sat i domo
pñis adoptātis sicut filij nālis. **N**ō leges phibēt
mñionij inter eos copulari. **E**t hñmōi phibit⁹ per
ecclāz est ap. pbata. **A**si nicola⁹ papa dicit. q̄ ado
ptui nō pñt pñungi nālib⁹ filiis. **A**duertēdū ē autē
ad sciēdū iter quos adoptō phibz mñionij fieri q̄
triplex ē cognatio legalis: **P**riā ē descēdentij q̄
pñrahit iter pñez adoptātē ⁊ filiū adoptatū. ⁊ sñ
liū filij adoptati ⁊ nepotē ⁊ deiceps. **S**cdā ē iter
vxoze adoptātē ⁊ filiū adoptatū ⁊ inter pñez ado
ptātē ⁊ vxoze filij adoptati. **E**t iste due cognatio
nes legales ipeditūt ppetuo mñionij. **T**ertia ē in
ter filiū adoptatū ⁊ filiū nālez. ⁊ hec qñqz ipedit
qñqz nō. qz manēte filio adoptato i pñate pñis ad
optātis. nō pñt pñrahēre mñionij cuz filia nāli. s; **s**
mortuo pñe adoptātē vñ emācipato filio adopta
to. pñt mñionij pñrahi iter eos. **S**ñl inter patrē
adoptātē ⁊ matrē nālez siue pñez. nñlā pñpñq̄tas
pñrahit ex hñmōi adoptione. nec mñionij ipeditur
Sic q̄ pñ q̄ cognatio legal⁹ pñā ⁊ scūda ipediūt
⁊ dirimūt mñionij. **T**ertia quandoqz im pedit ⁊
quandoqz non. ut dictum est. **S**ic patet de cogna
tione legalī.

De impedimento criminis consequē
ter mñcht dicas. **E**t que sunt crimina. **S**
Crimina impedientia matrimonium plura sūt
et differentia. **Q**uedam sunt que impedunt
matrimonij contrahēdū ⁊ nō dirimūt cōtractū.
l. ij

De sacramento.

Quedā etiā sūt q̄ ipediūt simplr ⁊ dirimūt. Que
 xō ipediūt ⁊ nō dirimūt sūt hec. Incest⁹: scz cog-
 noscere p̄sāguinea vxoris sue. Scōz ē leuare pro-
 priū filiū de sacro fōte. Tertiū ē vxoricidiū de quo
 p⁹ dicef. Quartū est rapt⁹ aliene sponse. Quistū ē
 iterfectio p̄sbyteri Sexto qñ aliquis penitētiā so-
 lenne facit. ī istis ipedit matrimoniū p̄trahendū
 sed nō dirimit iā p̄tractū. Ali si uelit ille qui habet
 aliqđ predictoz ipediētōz in se p̄licentiā ecclē
 debet p̄trahere nec phibet ei cū de piculo ei⁹ in
 cōtinētie timef. Notandū igit q̄ illi duo casus. s.
 incest⁹ ⁊ leuare puerū de sacro fonte sicut taz su-
 pra dictū est. ca. xxiij. dupl̄r possūt p̄tingere Aut
 an̄ matrimoniū p̄tractū. s. cū aliquis cognouit ali-
 quā mulere ⁊ postea uult p̄trahere cū sua cōsan-
 guinea: v̄l leuat puerū de sacro fonte anteq̄ con-
 trahat cū matre pueri. Sic ipedit matrimoniū cō-
 tractū ⁊ cōsummatū: s. ius petēdi debitū p̄dit: s. ze-
 nef reddere illud alteri iungi petenti vt dictū est.
 Alia etiā sūt plura crimia sicut phibitō ecclē ⁊
 de q̄bus dictū est supra. Crimina xō que ipediūt
 m̄rioniū cōtrahendū ⁊ dirimūt iā p̄tractū. tria sūt.
 Primū ē qñ adulter machinat cū effectu ī mor-
 te viri legitimi adultere vt postea m̄rioniū cōtra-
 hāt. v̄l cōuerfo. v̄l vir ī vxorē. Si p⁹ ea m̄rioniū
 cōtrahant ⁊ cōiugant debz m̄rioniū dirimi. Si
 vir ī mortē vxoris iūdiat. v̄l vxor ī mortē viri Pri-
 mo rōne culpe qz adultera cōtrahere v̄l illa cuz
 adulfo. Primū ē pctm̄ magnū: qz s. legesciulles
 ī actu ipō liceat eā iterficere: cū penā lex iūgat.
 Scōz ē grau⁹ pctm̄. Sz tertiu granissimū. Duo

pria i
 tract
 p̄trac
 p̄ona
 p̄stat
 p̄ x̄b
 legiti
 h̄itel
 vxorē
 sūt cor
 eēt p̄
 de p̄n
 tere v
 uiz ⁊ h
 h̄is v
 de p̄n
 illū v
 tini v
 le q̄ s
 cōtra
 notia
 ite e
 cōfug
 befer
 pollui
 chmat
 ad p̄n
 dū. q
 vir p̄
 S. A
 sit qz

Matrimonij.

fo. lxxxiij

pr̃ia ipediūt m̃rioniū p̃hendū sz nō dirimūt iā con-
tractū. Sz tñū ipedit simpl̃r cū q̃cūq; et dirimit
p̃tractū cū adul̃ta. sed nō dirimit cōtractū cū alia
psona. Scdm̃ crimē ē qñ viuēte legitimo cōiuge
p̃stat fidē adul̃t cū adul̃ta de m̃rionio p̃trahendo
p̃ x̃ba de futuro. q̃ ducet eā i vxorē p̃ mortē viri
legitimi. 7 p̃ mortē vxoris legitime ip̃i adul̃ti. 7
h̃o itelligit qñ scit eā habere virū: ṽl ip̃a eū habere
vxorē. Ita q̃ ṽl q; scit ipediētū p̃pter qd nō p̃nt
s̃l copulari: q̃ aliter nō dirimeret m̃rioniū postq̃
eēt p̃ctū. Tertiu crimē ē qñ adul̃t de facto p̃ x̃ba
de p̃nti p̃trahit m̃rioniū viuēte legitio viro adul-
tere ṽl vxore legitia adul̃ti. Et sic dirimit m̃rioni-
ū. 7 h̃o itelligit qñ ṽl q; sit ipediētū. Si aut̃ vir
h̃is vxorē legitiaz p̃trahit de fctō m̃rioniū p̃ x̃ba
de p̃nti cū aliq̃ mulier nō p̃lugata q̃ ignorat virū
illū vxorē h̃fe. ṽl ecōne: so: pōt i eos p̃ mortē legi-
tini viri ṽl vxorē legitie m̃rioniū cōsistere dū tñ il-
le q̃ solut⁹ erat fuerit isci⁹ criminis. 7 q̃ bona fide
cōtraxit: 7 q̃ de nouo cōsētiat i m̃rioniū. dū ad ei⁹
noticiā puenit Et h̃o itelligit etiā si ñl̃a fuerit
iter eos carnalis copula s̃bsecuta: viuēte legitio
cōiuge. q; sic nō liceret cōiugi m̃riontalit. ṽt ha-
bet̃ extra de eo q̃ duxit i m̃rioniū illā q̃ in adul̃tio
polluit. Si q; vxorē. Si l̃it h̃o itelligit si nō ē ma-
chinat⁹ i mortē legitie cōiugis ṽt d̃r ibid. Veniēs
ad p̃ntiaz. Et patz q̃ sūt crimia q̃ tñ m̃rioniū ipe-
diūt. 7 q̃ ipe diūt 7 dirimūt m̃rioniū. p̃. Itaq; d̃ pōt
vir p̃p̃t crimē adul̃tij vxorē dimitte 7 alii nubere
b̃. Vir pōt vxorē dimitte cā adul̃tij cū manifestū
sit q; ṽt pote. Inueit eā solā cū solo: loco 7 t̃p̃e

De sacramento.

suspecto es nudā cū nudo. Et sic q̄tū ad thoz pōt
eā dimittere. Nō pōt eā accusare et celebrabit in
eos diuortiu p eccliaz. nec tenet vir reddere debi
tū ip̄i petēti et sepabūt q̄ ad thoz si tñ q̄ ad viculū
q̄z viclū m̄ionū ppetuū ē et manet q̄diu abo vire
rit: nec pōt p̄t diuortiu alī eoz alī nubere. **P.**
Pōt sp̄ vir vxorē fornicariā dimitte. **S.** Septez
sūt casus ī q̄b⁹ nō l̄z vir vxorē fornicariā dimitte
re. **Prim⁹** ē si vir etiā fuerit fornicat⁹. **Sec⁹** ē si
vir p̄stituerit et duxerit eā ad fornicadū. **Tert⁹** ē
q̄h vxor credit p̄babiliter virū suū eē mortuū et al
teri nubit et altero redeūte ab illo recesserit euz q̄
postea nupserat. **Quart⁹** ē cū est ab alio cognita
sub spe viri quē credebat virū suū. **Quit⁹** ē q̄h fu
it opp̄ssa vi. et itelligit de vi absoluta q̄ nō sit p me
tū. **Sext⁹** ē q̄h reconciliauit sibi p⁹ cōmissuz adulte
riū v̄ publice adulteratē retinuit. **Septim⁹** ē euz
infidel ab alio cōiuge ī fidel dūmissis fm ritū suuz
eo dimisso alteri nubit. Et postea vtroq̄ conuerso
ad fidē cogit p eccliaz eā recipere. In istis ḡ septez
casib⁹ nō l̄z viro vxorē fornicatē dimittere. **P.**
Pōt ne vir iudicio p̄po vxorē fornicatē dimitte. **S.**
Vir pōt eā dimittere dupl̄r. **Prim⁹** q̄ ad thoz
tñ et sic pōt eā dimittere q̄ cito cōstat ei de illius
fornicatōe nec tñ ei reddet debitū tenet. nisi p ec
clesiā cōpellat. Si tñ cōtingit q̄ volūtarie ei red
dat debitū notā irregularitatē īcurrit et bigamus
efficit et generat sibi piudiciū accusādi eā de forni
catōe sua. Si xō p eccliaz cōpellat ad reddēdū ei
debitū efficit irregularis s̄z nō generat sibi piudi
ciū accusādi eā de fornicatōe sua. Aliomō pōt vir

vxorē
ad col
clū ecc
virū su
vir vx
et adu
rolz d
ritū. S
nificati
les et sa
dicant
lus po
p̄t ec
vxorē
eā lū
plē. r
thorū
vūent
pōt al
tū pō
vxorē
cerit a
tenet a
diuort
bi et ten
q̄ diuor
re et q̄
p̄māter
sibi fec
gerit q̄
ante di
que p̄

Matrimonij.

fo. lxxviii

vxorē fornicatē dimittere. ⁊ q̄tū ad thoz ⁊ q̄tū
 ad cohitationē. ⁊ sic nō pōt dimittere nisi p iudi-
 cū ecclē ⁊ p diuortij. ¶ Aliqd pōt etiā mulier
 virū suū dimitte cā fornicatōis ⁊ adulterij. sicut
 vir vxorē. **S.** In cā diuortij q̄ sit pp̄ fornicatōis
 et adulterij vir ⁊ vxor ad paria iudicāf. qz sicut vi-
 ro l3 dimittere vxorē pp̄ fornicationē ⁊ adulte-
 rij. Sic ecōuerso. l3 vxor dimittere virū pp̄ for-
 nicationē q̄tū ad bona m̄rimonij q̄ sūt fideles. p-
 les ⁊ sacramētū. ¶ Qz vxor et vir in his ad paria iu-
 dicant. Quātū tñ ad bona m̄rimonij qd ē ples ma-
 lus pctm̄ ē ex pte mulieris q̄ ex pte viri. Et istomō
 pp̄ certitudiez plis maior cā diuortij ē adulterij
 vxorij q̄ viri. Sic seq̄ q̄ vir sua vxor i diuortio ad
 eq̄lia iudicant pp̄ fidē ⁊ sacm̄. nō tñ ad eq̄lia pp̄
 plē. ⁊ vt dictū ē l3 diuortij fiat iter eos q̄tū ad
 thozū ⁊ cohitationē: nō tñ q̄tū ad viculū. qz ipsis
 viuētib⁹ vt dictū ē sp̄ manet vinculū m̄rimonij: nec
 pōt alt alto viuēte alij nubē. ¶ Aliqd p⁹ diuor-
 tij pōt hō vxorē fornicatē recōsiliā sibi. **S.** Si
 vxor p⁹ diuortij de peccato suo penitentia suā fe-
 cerit ⁊ emēdata fuerit pōt eā vir recōsiliare sibi ⁊
 tenē ad virū redire. ⁊ ei debitū reddē si petat qz
 diuortij datus fuit i penā ad eā vir recōsiliare si
 bi ⁊ tenē ad virū redire ⁊ ei debitū reddē si petat
 qz diuortij datus fuit i penā adulterāt ⁊ i fauo-
 re ei⁹ q̄ fidē suauit. Si xō p⁹ diuortij i corrigibilē
 pmāserit fuerit sic voluerit emēdari. Alio d3 eā vir
 sibi recōsiliari ne sui crīs p̄iceps videat. si xō p̄tis
 gerit q̄ vir post diuortium fornicauerit qui prius
 ante diuortium innocens erat per vxorem suam
 que prius fornicata fuerat non potest cogi ad

De sacramento.

recōsiliatōe. tñ iudex eū ex officio suo dēt eū co-
gere ad recōsiliatōē vxori et per hoc caueat p̄cto
aīe eius et scādalo. Et eodē modo agit de vno ad
ultero aīe diuortiū sicut de vxore dictū ē. ¶ Alij
filij illegitimi p̄bātur ex actu fornicario et legitimi
ex vero matrimonio. Ideo de talib⁹ aliq̄tulū mi-
chi dicas. **S.** ¶ Quia duplex ē stat⁹ filioz quidaz
sūt naturales et legitimi: sicut illi q̄ nati sūt i ma-
trimonio legitimo solēniter tracto et bona fide.
Alij sūt filij naturales et nō legitimi. vt illi qui sunt
nati ex fornicario concubitu sicut ex concubina.

Alij sunt legitimi et non naturales sicut sunt
filij adoptiui. Alij sūt q̄ nec legitimi sūt nec natu-
rales vt illi q̄ in adulterio nati sūt: et de incestu
Et tales dicūtur spurij. Tales autē nascūt et cō-
tra legē positiuā: et contra legez nature expresse:
qz xō ignorātia excusat illicitū p̄cubitū a p̄cto nō
si sit ignorātia culpabilis ideo illi q̄ cōtrahūt bōa
fide i facie eccl̄ie. Quis sit ipe dimētū matrimoni
dum tñ plures absqz sua culpa illud ignorent nō
peccāt nec eoz filij sūt legitimi. Si vterqz autē p̄hēti-
um in facie eccl̄ie stat ipe dimētū Quis eccl̄ia sue-
stineat l⁹ ignoret nec a p̄cto excusat nec filij sūt le-
gitimi. Si r̄ nec illi q̄ p̄hēt i occulto clādestine excu-
sāt a p̄cto nec eoz filij legitimi r̄putāt. Scias tñ q̄
illegitimi filij duplex dānū incurrit. s. qz nō admittit
ad act⁹ legitimos: sicut ad officia et dignitates s̄p̄r
nec succedūt i hereditate patna. Verūtū nātales
filij p̄nt succedē i sexta pte tñ spurij xō i nulla p-
te succedūt p̄tes xō eoz tenēt eis puidere et ad
ep̄s p̄tiet vt cogat p̄tes vt eis puidāt. ¶ Aliqd

p̄nt ille
q̄ illegi-
tā trās-
q̄ semel
li⁹ legi-
hātur
ser mōi
tuor fin
monitū
soluta
eleste.
eūdus
onē dñi
rios. A
pater fi
et legiti
q̄i p̄ti
et fili⁹
ei⁹ si nō
offert
vel tui
dict nā
legitiā
p̄p̄tini
¶ Et
p̄t
lic si tē
phere ci
educāo
rio et nū
de lōu

Matrimonij.

fo. lxxxv

pōt illegiti filiū de iure legitimiari. **S.** Impossibile ē q illegitim⁹ fili⁹ fiat legitim⁹ de legitimo coitu: qz tā trāsūt ille coit⁹ et nūq̄ pōt fieri legitimi⁹ coit⁹ et q̄ semel fuit illegitim⁹. Sed quodā mō alio pōt fieri legitimari iqtū dāna q illegitim⁹ iurāt substra hūtur et remouētur per legis auctoritatē. Sunt sex mōi legitimādi filios. Duo s̄z canones. Et q̄ tuor s̄m leges. Prim⁹ sc̄d̄z canones ē qm̄ matrimonij seq̄tur. sc̄z qm̄ ille q̄ ḡhauit filiū ex muliere soluta et nō per adulteriū p̄trahit cū ea in facie ecclesie. Et hic mod⁹ nō extēditur ad spurios. Secund⁹ modus sit p̄spālez indulgētiā et dispēfationē dñi pape. et hic modus etiā extēditur ad spurios. Alij q̄tuor modi sūt s̄m leges. Prim⁹ ē qm̄ pater filiū naturalē v̄l spurū curie ipatorj offert: et legitiat eo ip̄o p̄pter curie honestatē. Sc̄d̄s est qm̄ pater in testamēto suo noīat eū legitimū heredē et fili⁹ p̄ modū testamētū ip̄eratorj offerat. Tercio si null⁹ sit legitim⁹ p̄is fili⁹: et filius semetip̄s offert p̄cipi. Quart⁹ ē qm̄ pater suo testimonio vel tui⁹ testiū sub scriptiōe eū legitimū noīat et ad dicte naturalē. P̄dicti s̄z mōis solēt filiū illegitimi legitimiari. Et sic de impedimēto criminis et d̄ his q̄ ad ip̄z p̄tinēt ad p̄is sufficiāt.

Petr⁹. Hūc de impedimēto disp̄is cult⁹ ē dicēdū. **A**trū. s. fidelis possit m̄rimonij p̄here cū infidelis si infideles sit verū m̄rimonij. **S.** Ad h̄z fidelis p̄here cū infidelis qz p̄ncipale bonū m̄rimonij ē p̄fecta educāda et nutritiō ad cultū dei et qz talis educatio et nutritio sit p̄ patrē et matrē. Ido si pater si de p̄duceret v̄porē infidelē. et ecōuerfo v̄q̄ conaret

De sacramento.

educare puerū fm ritū legis sue. Et sic infidelis
strueret filiū suū fm falsā legē suā: auerteret a le
ge xp̄iana. Sicut bonū fidei nō obfuarē q̄tū ad
deū. qz infidelis semp niteret puertere fidē alteri?
Sicut nec bonū m̄fionij qd est sacmētū fuaret. qd
m̄fionij infidelis nō ē pfectū signū p̄lutionis xp̄i
ecclē cū nō sint baptisati sz tūmō ē aptitudie sig
nū r nō actu. Et iō t̄lis dispitas cult? ipedit m̄fio
nū p̄hendū r dirimit tā p̄ctū. Verūm sciēdū est q
lz iter infideles nō sit m̄fionij p̄pletū q̄tū ad sacra
mētū qd designat vnlonē xp̄i r ecclē. t̄h ē int eos
m̄fionij in q̄tū est i officiū nature r i fed^o societas
tj. p̄. Aliqd tenet fidel puerfus ab infideli cōiuge
discedere. S. Si fidel puerfus hz sp̄e de sua p̄iuge
q̄ deat pueri. r ad fidē de infidelitate reueri. p̄t
cū eo manere. Si x̄o sciat ei^o obtinationē r q̄ non
possit cū ea p̄morari sz p̄tumelia creatoris d̄zeaz
relinq̄re. p̄. Aliqd lz fideli q̄ ab infideli discessit a
liud m̄fionij p̄here. S. Ad h̄mōieutdēriā ē notād
q̄ vt deū ē ad m̄fionij tria occurrūt. p̄rio. s. q̄ sit
inuitatū p̄ x̄ba de p̄feti Secdo q̄ sit copulatū p̄ car
nalē copulā. qz alr possz p̄ religiois igressū dissol
ui. Tertio q̄ sit ratū p̄ baptisimi susceptionē. vñd
m̄fionij qd hz hec tria dissolui nō p̄t: nisi p̄ mor
tē alteri^o p̄iugi. vñ m̄fionij infidelis cū si sit ratū p̄
baptismū qd est ianua oīm sacmētoz solui p̄t p̄
cōuersionē alteri^o alio p̄manēte i errore. r p̄t nu
bere cū fideli. r hoc i trib^o casib^o. p̄rio qñ infidel
nō vult cohabitare cū fideli puerfo. sz dimittit eū
tūc p̄t fidel puerfus cū fideli nubere r tūc p̄mūz
m̄fionij qd erat i p̄fectū p̄ sequēs m̄fionij soluit.

Seco
ne bla
Etia q
fuit f
vult re
fideli
pere. n
nupser
scēpit
In pen
alter t
tugē s
re. T
sine co
fideli
eum a
fideli
etiā ef
tractū
bitari
tēpue
simpli
vt dic
imped
De
etr
tur in
quia v
viden
cadat
modo

Secundo quoniam infidelis vult cohabitare cum fidelis non si
 ne blasphemiam christi quam fidelis pueri audit abhorret
 Etiam quoniam non est spes de pueri fide infidelis et sufficiens
 fuit infidelis monitum a fidelis ut errorem relinquit quem si
 vult relinquit et tunc fidelis conversus nubere potest cum
 fidelis vel religionem intrare. et sacros ordines susci-
 pere. nec est postea infideli converso ad fidei fidelis qui
 nupsit. vel votum religionis emisit vel ordines su-
 cepit restituendus. quia tarditas conversus est et
 in pena. Si tamen coniunx infidelis convertatur ad fidei an-
 alter in facie ecclesie matrimonium preerit tenet ad con-
 iugem suum accedere nec aliam potest ducere ipsa vivente.
 Tertio quoniam infidelis vult cohabitare cum fidelis et
 sine contumelia christi non sine scandalo coniugis.
 fidelis per contrahendum ipsum ad peccatum ut si vult
 eum a fide divertere. In his predictis casibus licet
 infideli converso contrahere cum fidelis alio. Notandum
 etiam est quod pro aliis peccatis non soluit matrimonium con-
 tractum quantum ad vinculum si soluat quantum ad coha-
 bitationem et quo ad thorum. Et hoc tamen quicquid sit ad
 tempus. quoniam se sperat peccatis emenda. Quicquid etiam
 simpliciter quoniam delinquens non vult retrahi a peccato.
 ut dictum est supra de divortio ca. xxv. Et hoc de
 impedimento dispis cultus ad presens tibi sufficiat.

Petrus. Consequenter de impedimento co-
 actionis et violentie michi dicas. quod tangit
 tur in versibus supradictis. cum dicitur vis. Et
 quia vis et coactio generant metum. ideo primo
 videndum est quid sit metus. et quo modo metus
 cadat in constantem virum. et postmodum quo
 modo matrimonium impedit et dirimit.

De sacramento.

8
S. Que sit coactio vt scias q̄ hic intelligitur.
 Notādū est q̄ duplex est coactio que dam absolu-
 ta que est malous ipet⁹: que nō potest euitari: ⁊
 talis coactio nō cadit in aīa nec in cōfēsu viri: qz
 est simpliciter volūtariuz. Alia est coactio condi-
 tionara. scz per metū sicut quis dicit mēbrū putri-
 dum ne corp⁹ pereat vel plectit merces in mare vt
 se et nauez saluet ⁊ talis coactio est quodā modo
 volūtaria cōsiderat⁹ cōditionib⁹ particularib⁹: et
 circūstātijs persone et rerū et talis coactio cadit
 ī aīa viri. Unde de ista vltima coactione que fit p
 metū hic agit⁹ et diffinit sic. Coactio ē met⁹ īstāt⁹
 vlt futuri piculi causa metus trepidatio. **P.** Quo
 modo cadit met⁹ ī cōstātē virū. **S.** Ab hoc illud
 scias. Notādū ē q̄ differentia est iter virū cōstātē
 et incōstātē: qz vir constans considerat periculi
 qualitātē et seq̄t rectā rationē nec cogit⁹ ad mai⁹
 malū vt euitet min⁹ malū sed poti⁹ vir cōstās co-
 git⁹ ad min⁹ malū vt euitet minus malū. Vir autē
 incōstās nō cōsiderat qualitātē piculi nec rectā
 rationē sequit⁹ nec euitat malū mai⁹. sed facit ma-
 i⁹ malū vt euitet minus malū vt cū peccatū mor-
 tale facit ppter metū alicui⁹ penetrat. Si r̄ ē alia
 differētia īt eos: quia vir cōstās nō cogit⁹ nisi ex
 forti estimatione ⁊ pbabilivir incōstās ex leui. Dif-
 fert etiā vir constās ap̄tinaci: qz p̄tinax nullomō
 cogitur ad min⁹ malū qd̄ pro euitādo mai⁹ malū
 facit vir p̄stās vt dictū ē et ideo vir cōstās nedi⁹
 est inter incōstātē et p̄tinacē: qz constans q̄
 qz cogitur et q̄qz non: qz cogitur ad minus malū
 vt euitet mai⁹ malū contra p̄tinacē q̄ nūq̄ cogit⁹.

Silr n
 lum cō
 ti vir c
 maloz
 re. Silr
 lue ma
 pua lū
 pūctā
 honest
 lūis dā
 corpal
 culare
 stat⁹ v
 dē in
 lura. q
 dēre ic
 ppter
 p̄mitt
 sibi fia
 se nō
 denū
 nū luf
 ciā. E
 p. W
 p̄stās
 mā q̄ el
 soluit
 ter cad
 est fig
 tatē vi
 pugna

Sic non cogit ad malus malū vt euitet min⁹ ma-
lum cōtra iconstatē q̄ ad hoc cogit. ad peccandū
tū vir constās nullomō cogit cū petā sint maria
maloz. hō imo d̄ eligere mori q̄ mortalit⁹ pecca-
re. Sūt autē alia dāna t̄ p̄cipua corpalia q̄ q̄daz
sūt maiora t̄ q̄dā minora. Maiora autē dāna t̄ p̄ci-
pua sūt q̄ ad p̄sonā hoīs p̄tinēt vel ad p̄sonā sibi
p̄iunctā. sicut vxori filij t̄ h̄mōi. sicut xberatio. de
honestatio p̄ stuprū. mors. fuit⁹ t̄c. filia. Et iō ex
istis dānis iminētib⁹ p̄stās vir cogit ad alia dāna
corpalia minora sustinēda t̄ hoc hēt p̄ hos x⁹ Ex-
cusare mer⁹ hos posse putaq⁹ nescis. Stupri siue
stat⁹ verberis atq⁹ necis. mer⁹ autē ifamie non ca-
dit in p̄stantē virū. licet sit magnū dānū vt dicūt
iura. qz ei de facili pōt occurrī. Quā autē ex metu
dēte iconstatē virū vir p̄stās p̄mittit aliqd̄ alteri
p̄pter hoc nō cogit ad mētendū. qz vult dare q̄
p̄mittit. s̄ cū postea vult pōt repetere restitutōez
sibi fieri vel saltē pōt iudici denūciare si p̄nuserit
se nō petiturā restitutionē fieri. Qd̄ autē nō possit
denūciare iudici. p̄mittere nō pōt cū hoc sit p̄ bo-
nū iusticie. qz nullus cogi potest q̄ faciat p̄ iustici-
ciā. Et sic quō coactio t̄ mer⁹ cadūt in p̄stantē virū
p̄. Hūc ad p̄positā q̄stionē. s. quō ipe dicit m̄ionij
p̄sensus coact⁹ edicto. S. Quātū ad coactionē p̄i-
mā q̄ est p̄ vī q̄ absoluta coactio m̄ionij oīno dīc-
soluit t̄ tollit. eo q̄ talis coactio absoluta q̄ spālī-
ter cadit i p̄stantē virū tollit vinculū amicitie. qd̄
est signū p̄iunctōis xpi t̄ ecclesie. Tollit etiā p̄petui-
tatē viculū m̄ionij. eo q̄ t̄lis coactio absoluta re-
pugnat illi p̄petuitati p̄c̄t⁹ cū possit peti restitutio

De sacramento.

In integroz. Et ideo si pliciter coactio absoluta es
des icōstātez viz īpediet et dirimit matrimonium
Quātū hō ad scdā coactionez pditionatā. q̄ sit p
metū q̄q̄s tenet ⁊ q̄q̄s nō. Tenet autē q̄n ille me
tus leuis ē m̄rimoniū. Q̄q̄s etiā nō tenet. q̄n. scz
met⁹ t̄lis est q̄ cadit icōstātē viz. Et l3 libere con
sētiat vn⁹ et alter nō cōsētiat. m̄rimoniū nō tenz
q̄ t̄lis met⁹ libertatē cōsēsus tollit. Silr q̄ m̄lis
moniū nō claudicat oportet q̄ vterq̄ libere ī alt
utū cōsētiat et ideo talis coactio m̄rimoniū tollit.
Notādū tñ q̄ licet t̄lis coactio tollat et dirimat
matrimoniu: si ille cōiūx qui coact⁹ fuerat postmo
dū libere ī matrimoniu cōsētiat tūc illud m̄rimo
niu s̄firmabit et radicabit. Alī si mulier coacta
fuerit ad matrimoniu cōtrahēdū per metū cadētē
in cōstātē viz et post in matrimoniu libere p̄sēse
rit tūc illo cōsēsu fiet m̄rimoniū ⁊ erit firmū post
modū nō poterit dirimi dū tñ viz pmanet in eodē
cōsēsu libere cū q̄ p̄us p̄traxit. Et idē est iudicium
de viro coacto sicut de muliere. Itē notādūz q̄ si
iurauerit p metū cadētez ī p̄stātē virū se cōtrahē
dū m̄rimoniū cūz aliq̄ illud iuramētūz nō obligat
in iudicio fori. cū sit extortū in iudicio tñ poli in q̄
iudicat magi s̄z ea q̄ saluti aīe cōsistētis expedit
p̄sulēdū est vt si ei expediat adimpleat iuramētūz.
Si hō ei nō expediat p supiorē expectet de iura
mēto absolutiōis b̄nificiū. Iuramētū aut tractūz
ad peccādū nullo mō obligat: nec ē adiplēdū. P.
Alīqd p̄tes p̄nt cogere p̄eros suos ad m̄rimoniū
p̄hēdūz. S. Absolute loquēdo nō p̄nt eos cogere
ad p̄hēdū m̄rimoniū. verū tñ ex aliq̄ cā rōnabili pat

p̄r i
ami
de
dū
p̄tes
p̄ract
D
nīte
etū.
etiā
ordi
er tūc
h⁹ reli
re ei⁹
eros
execut
tūp̄er
b⁹ de
mū
īp̄s ē
nozes
nec dir
de ip̄e
q̄ ap̄
eos fac
nos fī
vī vīū
dies in
contra
crozum

coactio absoluta
rimit matrimoniu
33 pditionatā. qm p
enēt autē qm ille me
enā nō tenet. qm. l. 3
vix. Et l. 3 libere con
mrimoniu nō tenet
collit. Sicut qm m
q vterq libere i alt
ctio mrimoniu tollit.
o rollatet dirimat
act' fuerat potmo
tūc illud mrimo
n si mulier coacta
per metū cadet
nioniu libere pste
e erit firmū post
r pmanet in eob
Et idē est iudicium
3re notāduz qm
atē virū se coactū
amēru nō obligat
iudicio tñ poli in q
dñtēis expedit
pleat iuramētuz.
expectet de iura
amētū aut tractu
ē ad plectū. p
s suos ad mrimo
nō pnt eos cogi
uq cā rōnabū p

Matrimonij.

fo. lxxxviiij

pōt i ducerē filiū ad mrimoniū p hēdū sicut p pace
amicorū vñ patie. Et sicut libi tē se hñt ad illā tñ
determinatē d necessitate ita tenet obedire pētib⁹
dū cā illa illos cogat aliter nō. Et p p h⁹ seqt qñ
pētes iurāt spōsalia liberoz sēp sbitelligit ex nā
ptract⁹ cōditionari. s. si liberi cōsetiāt.

Petrus. p modū de ipedimēto ordīs ē dicē
dū. 5. Sacer ordo ex vi ordīs et ex voto cōti
nētie et dē ānerū ipedit mrimoniū p hēdū r dirimit p
ctū. p post susceptionē ordīs cōtracte sacri ipedit
etiā mrimoniū p ptractū f3 vsū. Si xō vir suscept
ordine volēte vxore vñ ipāsciētē r nō reclamāte.
ex tūc vxor tenet ppetuo vouet ptnētā: nec p p
h⁹ religionē intrare nisi de piclo ptnētē r castita
te ei⁹ timeat si xō vir vxor viuētē r ignorante sa
eros ordīs suscepit characterē suscepit ordīs sed
executione caret: r vxori petēti tenet reddē dñ
tū ipē tñ petē n pnt. Sūt autē tres ordīs sacri d q
b⁹ dē m ē. ca. ordib⁹ q ipediūt mrimoniū p hēd r diri
mūt pctū. s. s b diacon⁹ r diacon⁹ p biterat⁹ qz in
ipīs ē ānera ptnētia vt dē m ē d ordib⁹. ca. vi. Mi
nores xō ordīs nō ipediūt mrimoniū p hēdū
nec dirimūt iā ptractuz vt ibid dñ. Et h⁹ qd dē m ē
de ipedimēto ordīs hñ apd nos i ecclesia occidentali
qā apd grecos i ecclesia orientali alit se h3 qz l3 apd
eos sacer ordo ipediat mrimoniū p hēdūz. sic apd
nos tñ apd eos sacerdot; ordo nō ipedit mrimoniū
vñ vsū mrimoniū iā cōtracti qā p miori ad sacros or
dīs in ecclesia orientali pnt vñ matrimonio plus
contracto cum virgine. licet post susceptionem sa
croz ordinum non possint de nouo contrahere

De sacramento.

Et hec ad p[ro]p[ri]os de impedimēto ordi[is] tibi sufficiāt
Qu[er]itur. Michi dicas de impedimēto ligamē-
 nis quid sit. **S.** Impedimētū ligamēnis cō-
 sistit in eo q[uo]d homo ligatus cū muliere per matri-
 moniū vel mulier cū viro nō potest per matrimo-
 niū alteri copulari alio viuēte cum quo contraxit
 post matrimoniū. Ex quo sequit[ur] q[uo]d vn[us] homo plu-
 res mulieres habere nō potest simul. verūm[en]t[ur] anti-
 qui patres ex disp[en]satione habuerūt p[ro]pter cām
 prolis generāde: ideo in illis eis fuit licitū. nunc
 aut[em] illicitū est q[uia] homo et mulier efficiunt vna ca-
 ro. ideo homo nō potest dare carnē suā pluribus
 mulierib[us]. similiter nec mulier plurib[us] viris: et iō
 vir et mulier nō possunt cū alio nubere suo cōiuge
 viuente: et si hoc fecerint nō est matrimoniū. **P[er].**
Mulier credens virū suū mortuū nūq[uam] p[otes]t
 alteri nubere licite v[el] vir alteri mulieri. **S.** Extra
 in decretali de nuptiis. ca. dñs ac redēptor dicit.
 q[uo]d nullus ad scōdas nuptias migrare p[re]sūpserit do-
 nec cum sciet q[uo]d mortu[us] sit cōiux eius. **A**li ex so-
 la credulitate mortis alteri[us] coniugis vel cōiectu-
 ra leui nō licet alteri coniugi m[ati]monii cōtrahere
 sed magis requirit certitudo q[uam] per iuramēta ali-
 quor[um] qui eum mortuū nouerunt habeat. Dicit tñ
 hugo q[uo]d iuramentū vni[us] testis sufficit cū attestatio-
 ne publice fame alter nō. **M**otandū tñ est q[uo]d q[ui] al-
 ter coniugū credit alterū mortuū firmiter et pos-
 tea cum alio cōtrahit si postea oriat[ur] dubitatio d[e]
 vita illius si de tali dubitatio[n]e certitudo vite cō-
 iugis prioris habeat alter qui cū alio contraxit si
 petere potest nec reddere debitū cum scōdo s[ed] mor-

taliter pe-
 ret. Si ho-
 nō debet
 petiti del-
 indifferet
 bitatione
 licite. **P[er].**
 cōtrahit c-
 cōduz est
 sciētia sci-
 tur p[ri]mu
 babile q[uo]d
 lio tunc d-
 ad p[ri]mu
 apere ter-
 ture a rec-
 ro ligamē-
Qu[er]itur
 cūz dñs si
 plici cā p-
 De vero q-
 giotat[ur] q[uo]d
 ditas iped-
 por[um] sui p[re]s-
 q[ui] ingidit
 eria m[ati]mo-
 nō p[otes]t cu-
 ditat[ur] dupl-
 ficio ar[bitr]i m-
 nō ipedit n-

Matrimonij.

fo. lxxxix.

taliter peccaret si h^o faceret et adulterij cōmmitteret Si x^o dubitet solū et hoc ex cā rationabili tūc nō debet petere debitū a secūdo cōiuge. s^z pōt i pī petēti debitū reddere. Si x^o dubitet q^o ex leui et indiscreta dubitatione d^z a corde suo abicere tñ dubitationē temerariā pōt petere et reddere debitū licite. ¶ **C**ūq^o d^o tenet p^o vir illā recipet q^o sic cōtraxit cūz scdo viro. **S.** Sicut p^o dcm ē sic dī cēduz est q^o si illa cōtraxit cum scdo viro ex certa sciētia sciēs p^o vix viuere. adultera ē nec tenetur p^o vir eā recipere. Si vero pignoriātiā p^o habilē q^o credebat euz mortuūz qñ p^otraxit cūz alio tunc distinguēduz ē: q^o aut statī fuerit reuersa ad p^o vix cūz cognitionē vite sue habuerit et sic recipere tenet eā aut nō ē statī reuersa et sic nō teneatur eā recipere q^o adultera ē. Et hec de ipe dimēto ligaminis ad presens sufficiant.

Petrus. De vltio ipe dimēto i x^o lib^o p^ou^o b^o p^o tēto dicas. scz de ipe dimēto coeundi qd tūgit cūz d^o si forte coire. rē. **S.** Impotētia coeundi dupli cā p^oueit v^o frigiditat^o v^o ex maleficio. ¶ De vtroq^o audire cupio et p^omo de ipe dimēto frigiditat^o quō marionūz ipe dimēto dirimit. **S.** Frigiditas ipe dimēto m^o ioluz eo qd al^o p^ougū dat al^o cor por^o sul prātē ad reddēdū d^o bitū carnal^o copule. Et q^o frigiditas ipe dimēto hui^o mōi redditionē. iō ipe dimēto etiā m^o ioluz: q^o frigid^o ad ipe dimēto se obligat nō pōt: cui^o mōi ē redditiō. s^z notādū ē q^o cā frigiditat^o duplex est quedā t^o pal^o cui pōt subueniri bñ ficio art^o medicine v^o etat^o r^o h^o marionū totaliter nō ipe dimēto nec soluit. Alia ē cā p^opetua cui non pōt

m.

De sacramento.

subueniri. et h^o fit duplex. Quia aut illa cā precessit
m^otionū aut seq^t. Si p^ocessit: sic ipedit m^otionū p^o
hendū et dirimit iā p^octū: ita tñ q^o ille q^o illud ipedi-
mētū h^o p^opetuo maneat absq^o spe p^ougij. Ille x^o
ex p^ote cul^o n^o ē reptū ipedimētū nubat cui volnerit
i^o d^ono. Si x^o ill^o ipedimētū seq^t m^otionū iā p^octū
et cōsumatū sicut cū aliq^o h^ois vxorē castrat^o v^ol ex
i^ofirmirate deueniat frigid^o v^ol ipotēs ad carnalē
copulā. pp^o h^o nō dirimit m^otionū iā p^otractū. Mo
tādū etiā ē q^o l^oz senib^o nubes q^ouis nō possūt g^ohare
cū nō habeāt caliditatē sufficiētē ad g^ohandū h^ois
tñ caliditatē sufficiētē ad reddēdū debitū carnalē
copule. Et iō p^ocedit eis m^otionū scdm q^o ē i reme-
diū: et fm q^o ē i officiū nate ad g^onationē. p^o. Quō
pōt frigiditas cognosci. S. Ad cognoscēdū illud
ipedimētū frigiditatē p^opetuū: ecclesia tres ānos
statuit i q^o b^o si fidel^o v^ol q^o opā carnali copule ad i
plēde dederūt et ipleri nō potuit. iudicio eccle^o pos-
sūt dissolui alio tñ p^oclamatē v^ol v^oroq^o. S^o si v^ol q^o
p^oclamat ad iudiciū et p^ostet ipedimētū: tūc pp^o i
pedimētū collusionis v^ol q^o iurabit q^o bona fide
operā dederūt carnali copule adimplēde et eā ad i
plere nō potuerūt. et cū septia manu. pp^o i quoz eoz
p^osonas et statū cognoscētū: q^o de crudelitate iura-
būt. Si vero alter p^ostet tñ: et alter negat: si vir
fuerit qui puocat ad separationē mulier negāte:
viro i^ocūbit. p^obatio q^o illi soli nō credit. Si x^o mu-
lier puocat ad separationē viro negāte v^ol p^ostet asse-
rēte. s. carnalē copulā p^ocessisse: credit viro: q^o ca-
put ē mulieris. nisi mulier velit p^obare ipedimētū p^o
affectū corpi^o dz tñ maior caliditas adhiberi circa

vix q^o cir-
porē
q^o in null-
ipedimē-
ditas vi-
gle et mi-
bit licēti-
bit verū-
viro dz re-
si vir p^o
dit dz eū
dimētū
tā. Itē n^o
copulā c-
nō ē mē-
mō v^ol i^o
ginec ho-
nonē s^o
notādu
nitus ip-
eundū p^o
pedimē-
tum an-
mit m^oti-
querit i
uitur. S^o
P^oetr-
mich-
diecō ē d-
p^octū siu-
sue non

vix q̄ circa mulierē: qz frigiditas q̄ faceret virū ī
 potētē nō faceret mulierē īpotētē. Notādū etiā
 q̄ in muliere ē aliud īpedimētū q̄ dicit artatio: ē
 īpedimētū nāle et ita tollit m̄ionū sicut et frigi-
 ditas viri: qz si nō possit ei subueniri p̄ artē cirur-
 gie et m̄ionū p̄cedat separāda ē a viro ⁊ viro da-
 biſ licētia nubēdi aliū et ip̄a mulier inupta mane-
 bit verūtū si aliū nubat et ab illo cognoscat p̄mo
 viro dz reddi et sic si mulier de frigiditate viri. qz
 si vir p̄ separationē nup̄italij et eā cognouerit: res-
 dir̄ dz eū p̄ma vxore qz p̄stat eccl̄iā ī iudicādo īpe-
 dimētū q̄ fuerit p̄petuū cū t̄pale sit fuisse decep-
 tā. Itē notādū q̄ si vir nō possz cōplere carnalez
 copulā cū x̄gine ⁊ tñ possz euz corrupta p̄p̄ hoc
 nō ē m̄ionū dirimēdū: qz medicia r̄ possz aliq̄
 mō v̄l īstrumēto claustra pudor̄ frāgere et ei piū
 gi nec hoc ē cōtra naturā qz nō fieret ad delecta-
 tionē sz magis ad medicamētū. Alterius etiā est
 notādū q̄ si alter añq̄ contraxerit ignoret pe-
 nitus īpedimētū alterius. scz q̄ si impotens adeo
 eundū potest separi ab eo si voluerit cum illud īm-
 pedimētum cognoscit. Si x̄o sciat illud īpedimē-
 tum anteq̄ matrimonij contrahat cū eo non diri-
 mit m̄ionū post q̄ p̄ctū ē qz ostēdit q̄ aliū finē
 querit ī illo cōtractu et ideo m̄ionū stat ⁊ nō sol-
 uitur. Sic ergo patet d̄ īpedimēto frigiditatis.

Petr⁹. Hūc postremo de īpedimēto maleficij
 nichidicas. S. Sicut de frigiditate dēf̄ est
 dicēd̄ ē d̄ maleficio: qz si maleficiū seq̄t m̄ionū iā
 p̄ctū siue p̄summatū fuerit et per carnalē copulā
 siue non. non dirimit m̄ionū: tam contractuz

De sacramento.

Si xō pcedat mñionū ptractū sic etiā ē distiguē
dū vt pū. qz illud maleficiuz ē ppetuuz ⁊ sic diri
mit mñionū. Aut ē tpale ⁊ sic nō dirimit ⁊ ad hoc
experiendū ecclia tpūs tū ānoꝝ statuit. sicut de
frigiditate. qz si isra illos tres ānos mñionū pñi
mari nō possit p carnalē copulā ppetuuz malefi
ciuz iudicat. ⁊ possūt ab ecclia separari. sic dictū
ē d frigiditate. versū differētia ē iter frigiditatē
⁊ maleficiū. qz frigiditas ipotens ē ad oēs mulie
res. ⁊ iō nō datur licētia nubēdi aliū mulieri. s; ex
maleficio pōt hō eē ipotens ad vnā mulierē ⁊ non
aliā. ⁊ iō qñq; iudicio ecclie dissoluit ppter ipedi
mētū maleficiū ⁊ vt q; dat licētiā ad mñionū con
trahēduz; tā viro q; mulieri. ¶ An puenit male
ficiū. S. Ex diabolo deo pmittēte. qz corruptio p
mi pti p q; hō facit ē suus diabolo deuenit i eol
p actū gñantē. rō prās maleficiū pmittit diabolo
a deo i hō actu magis q; i alijs actib; sicut etiā in
spētib; ostēdit xī maleficioꝝ magis q; i alijs
aīalib;. qz p spētē diabol⁹ mulierē tēptauit ⁊ il
lud ipedimētū maleficiū deo pmittēte pōt eē ex in
pssione demonis i ymaginatione hoīs ex qua tol
lit viro ꝓcupicētia mouēs ad talē mulierē ⁊ nō ad
aliā. Et si pōt p̄stare ipedimētū q̄tū ad oēs mu
lieres ipedimēto excitatiōeꝝ ꝓcupiscētie p q; car
nalis copula tollit. vñ ⁊ maleficiuz ppetuū dī qz
ei hūano ope nō pōt remediū adhiberi. ¶ Hūq; d
licitū ē ipedimētū maleficiū p aliud maleficiuz a
moueri. S. Nō oportet illd ipedimētū qd p malefi
ciuz factū ē p aliud maleficiuz amoueri ⁊ destrui
sicut malefici testāt. Et tñ si posset p maleficiū

adhiberi
pedimētū
nuz iuo
catū dat
te pto
pa rem
hō a cul
rit de h
sciētū ē
mas den
mēdū e
gēte bu
statiōes
patz qd
ppetuū
taratū.
pari vt
tionē po
gnoscē
lud ipe
rpale.
monij h
la q; dicit
portū bz
leglac p
rendo. S
nō eoz se
aut iuen
turiū non
de snia
cia. l. bee

adliberi remedij. nichilomin⁹ ppetuū iudicat im
pedimētū: **¶** nullo⁹ debz aliquis auxiliū demo-
nuz iuocare. Nec et oportz qd si ppter aliqd pec-
catū data sit diabolo ptās i aliquē hoiez q cessā-
te pctō cesser hmoi diaboli ptās qz trāseūte cul-
pa remanet pena. **¶** licz i h^o mūdo absolnt⁹ sit
hō a culpa tñ ppter reatū pene q remanet pmit-
tit de⁹ hoiez i h^o mūdo a demonib⁹ fatigari. Si p
sciēdū ē q licz exorcismi valeāt ad repmēdū pluri-
mas demonū ifestatiōes. nō tñ sēp valēt ad repri-
mēdū eas qd ad molestias corporales dīno h^o exi-
gēte iuditio. tñ exorcismi valēt sēp ptra illas ife-
statiōes demonū qua sūt pncipaliter pstituti. Igit
patz qd sit maleficiū z q sepandi sūt pluges si sit
ppetuū z q ab ecclia tpus ad cul⁹ cognitionē est
taxatū. s. triēniū z p⁹ illud tpus ab ecclia pnt se-
pari vt dictū ē de frigditate. verūtū si p⁹ separa-
tionē potentia redierit. s. se mutuo carnaliter co-
gnoscēdi debz iter eos misionū reintegrari. qz il-
lud ipedimētū maleficiū nō fuerat ppetuū: s. poti⁹
tpale. Sic igit de ipotētia coeūdi z sacramto mri-
monij hec ad pns sufficiāt. Igit petre hec paucu-
la q dicta sūt de septē sacramēt⁹ tibi sufficiāt q vt
potui breui⁹ descripti fratri thome pncipalit⁹ col-
legi. ac petri de tarētoize quorūdā alia dicta ife-
rendo. Si qua tñ iueneris min⁹ ordinate posita.
nō eoz scripta culpes. s. meā poti⁹ ignoratiā. Si
aut iueneris aliq q ad pns nō tenent. hoc ē ppter
furiū nouitatē. q sūt p⁹ mōz pfirmata. put repperi
de snia excoicationis. z de publice honestat⁹ iusti-
cia. Nec igit pauca grautiter accipe. z ppterea

Tabula.

ad mala scripta et ad lura recurrit Pro methi
h^o ope fello ipm exora a q oia sacmēta virtutē ob
tinēt. dñm videlz Jēsu xpm q cū patre et spū scto
vult et regnat de^o bñdictus ī scēla scloz. Amen.

Ad cognitionē pñtis opīs de admīstatiōe se-
ptē sacramētoz ecclie. et uentionē faciliorez
eoz q ī eo cōtinēt ē notād q qvult iuenire aliquē
casū ī aliq septe scloz pñtū. p tablaz seqt ē iue-
niet ī q loco cōtinēt et ī q folliculo. Et pmo de sac-
mēto baptisimi. Et cōsequenter de alijs sacramē-
tis secundum q inferius ascribuntur.

De sacramento baptisimi.

ibid.

Quod baptisimus est ianua oīm sacramentorum.

et q triplex est.

fo. ij

Ex qbus cōstituatur scīm baptisimi.

ibid

Quod aqua ē materia baptisimi.

ibidez

Ad aq nālis ē solū matia baptis. et nō alia aq. ibid

Quare aq ē matia baptis. magis q aliud.

ibid

Que sit forma sacramenti baptisimi.

Atq li ego et li amē sint de eēntia forme.

fo. iij

Utrū homo possit seipm baptisare.

ibidez

Utrū possit dici baptisote ī nominibus.

ibid

Atq possit baptisari ī noīe genitoris et genitri. ibid

Quot modis forma baptisimi variatur

De modo baptisandi.

Atq fiat p aspersionem vī immersionē.

fo. iiii

Utrum debeat fieri semel immersio vel aspersione
aut pluries.

ibidem

Utrū facta vnica immersione vbi plures fieri de-
beant impediatur baptismus.

Que pars corporis debet īmergi vel aspergi.

vix bapti-
trum pu-
mus mini-
vtrū puer-
trum hū-
mo sine b-
vtrū quili-
vtrū solus
vtrū in ne-
um filium
vix duo
vix scilicet
vix adul-
Ad quid
vix ad le-
Quor ad
vix oēs
Quot an-
vtrū sac-
mina del-
vix mat-
matris a-
nunquid
Quid sit
incitate
Quis obe-
De sacme-
mūtacac-
nis: ibid
debeat sa-
scilicet

Tabula.

vtz baptismus sit statim bandus vel differendus. fo. v
 vtrum pueris gentiliū vel infidelium sit baptis-
 mus ministrandus. fo. v
 vtrū pueri reperi in vniuersis sint baptisandi. ibidē
 vtrum hū de quibus dubitatur de eorum baptis-
 mo sint baptisandi. ibidē
 vtrū quilibet homo possit baptizare. ibidē
 vtrū solis sacerdotibus pertineat baptizare.
 vtrū in necessitate pater aut mater possit propriū
 filium baptizare. fo. vj
 vtz duo homines possint vnū puerū baptizare. fo. vi
 vtz scismatici et infideles possint baptizare. ibidē
 vtz adulti sic accedētib⁹ prosit baptismus. ibidē
 Ad quid gratia que confertur in baptismo proficiat
 vtz ad leuandū puerū de bapt. debeāt aliquid esse. ibidē
 Quot ad leuandū puerū eē debeant. ibidē
 vtz oēs p̄saguiet p̄vna p̄soā ad leuandū reputet. vj
 Quot annorū debēt eē puerū de bapt. suscipiētes. ibidē
 vtrū sacerdos baptizans puerū masculum pro fe-
 mina debeat iterum illum baptizare. ibidē
 vtz matre mortua puer sit extrahēd⁹ p̄ apertione
 matris a corpore eius. et si mortu⁹ inuent⁹ fuerit
 nunquid est sepeliendus cum matre. ibidē
 Quid sit cathecism⁹ et exorcism⁹. fo. viij. vtz puer
 incitate baptizat⁹ debeat cathecism⁹ fieri. ibidē
 Quis debeat p̄cedere. exorcism⁹ an cathecism⁹
 De sacramento p̄firmatiōis. fo. viij. q̄t sūt sc̄a q̄ ip̄s
 mūt characterē. ibidē q̄ sit mat̄ia et for̄a sc̄i p̄firmatio-
 nis. ibidē q̄b⁹ p̄t̄eat sc̄i p̄firmatiōis m̄strā. vtz oēs
 debeāt sacramentū p̄firmatiōis suscipere. qd̄ su-
 scipiens debet esse ieiunus confessus ibidē.

ecur⁹ p̄romēti
 emēta virtutē ob
 patre et sp̄sāto
 sa sc̄or. Amen.
 de adm̄ssāto se
 entione facillorū
 ut iuenire aliq̄
 ablas sc̄e t̄e iue
 o. Et p̄mo de sac
 e alijs sacramē-
 tur.
 ibidē.
 cramento. ruz.
 fo. ij
 ibidē
 ibidē
 ibidē
 nō alla aq̄. ibidē
 aliud. ibidē
 mi. fo. iij
 forme. fo. iij
 e. ibidē
 nibus. ibidē
 eis genti. ibidē
 atur
 nonē. fo. iij
 no vel aspergi
 ibidē
 lures fieri de
 vel aspergi.

Tabula.

In qua pte debeat pfirmari.	Folio. l
Qd cōfirmat? debet teneri ab alio.	ibidem
Qd p tridū dēt deferre ligaturam.	ibidem.
De sacramento ordinis.	Folio. ix.
Quid sit sacramentū ordinis.	ibides.
Quot sunt ordines.	ibidem.
Quod sacramētū ordinis est vnum.	folio. x.
Utrūq; i qlibz ordie iprimatur caracter.	ibid
quid vestes sacre significēt.	ibidem.
utrum corona sit ordo.	Folio. xij.
Utrum epatus sit ordo.	ibidem.
utq; aliij sacdotes a epis pnt ordies pferre.	ibi.
Utrū nō baptisat? r nō pfirmat? possit ordiari.	ib.
Que ipediūt susceptionē ordinū.	folio. xliij.
utq; defect? cognitiois ipediat susceptionē. or. ib.	
Utrum seruitus impediāt.	ibides.
utrum homicidiū impediāt.	Folio. xliij.
Utrū illegitimitas impediāt.	ibid.
utrum matrimoniu impediāt.	folio. xliij.
utrum bigamia ipediāt.	ibidem.
Quo modo cōtrahatur bigamia et quot modis.	
Utrum vitium mēbri impediāt.	folio. xv.
Utrum possit aliquis in vna die plures ordines suscipere: r utq; furtiue suscipiēs vel p saltum puef ab execratione.	ibidem.
Utrum heretici dgradati r hmoi possunt ordies conferre.	ibidem.
Utrū mīstrans in ordine suscepto existēs in pctō mortali peccet:	Folio. xvi.
Utrū ordiat? teneat dicere horas canonicas.	ib.
De sacramēto eucharistie.	Folio. xvi.

De sacra
Atrū pan
utru debe
Quare a
vino debe
Atrum a
utrum ex
utq; hec x
cramenti
Atrū possi
utq; accie
Quid de
Quod sa
utq; sacer
Atrum su
uicium
utru reliq
lebratione
utq; sacd
Atrū in m
tione abs
utq; polli
modis p
Atrum sa
bus possit
Atrū sacer
utq; sacer
postallam
De defe
de pcul a
Quid si

• 100 •

Tabula.

De qua materia debet esse calix. ibidem.
 Quibus ministranda est eucharistia. fo. xliiij.
 Anum petōrib⁹ sit ministranda. ibidez.
 vtz petōrib⁹ occulte petētib⁹ sit negata. ibid.
 vtz panis loco euchaustie possit dari. ibide.
 Qua hora misse celebrari debet. ibide.
 De his que dicūt in missa. ibidem.
 De his que sunt in missa. fo. xxv.
 De sacramento penitētie. folio. xxi.
 vtz penitētia sit sacramētū z q̄f dicat sc̄databla. ib.
 Quid sit penitētia z q̄ sit ei⁹ matia z forma. ibid.
 vtz i absolūdo f̄grat ma⁹ ipōitio sac̄doti. fo. xxx.
 De q̄b⁹ pctis sit ppue penitētia iūgēda. ibid.
 Ad pnia ē triplex. De solēni penitētia ibide.
 Anum confessio debeat fieri de quolibet peccato
 mortali et veniali. ibidem.
 vtz q̄libz fīdls teneat d̄ncitate ad p̄ntēd. fo. xxxj.
 vtz p̄fessio debeat fieri pp̄lo sac̄doti z nō alij. ib.
 Anum mulier debeat confiteri sacerdoti pecca-
 tum qd̄ cum eo p̄misit. ibide.
 vtz p̄fessio possit fieri p̄t̄ p̄tē v̄l scripturā. f. xxxij.
 Anum cōfessio possit fieri in necessitate alij sac̄do
 ti q̄ pp̄lo. ibidem.
 vtz sac̄dos i sac̄dos confessione possit confis-
 tenti aliqua interrogare. ibidem.
 q̄ sit circūstātie q̄ agrauāt pctm̄ z q̄ sūt cōfītēd. ib.
 Que sunt p̄ditiones confessionis. ibidez.
 De absolūtōe. vtz q̄libz sac̄dos possit peni-
 tētē. absoluef ab oib⁹ pctis c̄f̄ncitatē. fo. xxxij.
 vtz q̄libz sac̄dos i nc̄itate possit absol. peitētē. i.
 De expositiōe quicq̄ casuū retētoz a iure p̄ q̄bus
 si plex sac̄dos f̄mittit penitētē superiori. ibid.

Atq̄ ex
 q̄ ab ex
 vtz q̄libz
 ad que p
 vt. excōl
 Anum
 possit ab
 Anum iude
 Anum si
 excōmuni
 Anum l
 sus q̄b⁹
 vtrum to
 ad arbit
 vtz i firm
 vtrum v
 vtz i doli
 De part
 vtz i or
 vtz ois
 vtz illi q
 cas iūg
 De orōn
 De elem
 Qd̄ sit e
 De q̄ sit e
 vtz d̄ acq
 vtrum p
 bōis d̄no
 vtz c̄lici
 vtz pp̄io

Tabula:

An excommunicatus possit absolui⁹ a peccatis
 q̄ ab excommunicatione: folio. xxxvi.
 vtz q̄libz sacerdos possit excoicatu absolueret: et
 ad quē ptinet absolutio excoicationis. ibidez.
 vtz excoica⁹ possit a iudice iure absolui. fo. xxxvii.
 An excommunicatus pluzib⁹ excommunicatoibus
 possit ab vna sine aliis absolui. ibidem
 An iudex possit excoicatu absolueret a pctō sicut
 cū absoluit ab excoicatione: et de p̄tate clauū. ib.
 An simplex sacerdos possit absolueret amioz
 excommunicatione. ibidē.
 An liceat cū excommunicato participare et ca
 sus q̄b⁹ licet quibus non. folio. xxxviii.
 vtrum tota penitētia pro pctis sit iūgēdavel sit
 ad arbitriū sacerdotis. ibidē.
 vtz i firmis sit penitētia iūgēda ul⁹ inotescēda. ib.
 vtrum vn⁹ p alio possit satisfacere. fo. xxxix.
 vtz indulgētie p̄sunt et tñivaleāt q̄tū sonāt. fo. xl.
 De partib⁹ satisfactionis. ibidem.
 vtz i orōne sēp requirat itētio actualis: fo. xl.
 vtz orō debeat eēsp vocal: et nūq̄ mētalis. ibidē.
 vtz illi q̄ obmisit diuinū officiū vt horas canonicas
 iūgendum sit vt itez dicat. folio. xli.
 De orōne dñica et petitiōib⁹ q̄ i ea cōtinēt. ibidē.
 De elemosinat p̄tib⁹ ei⁹ vtz sub p̄cepto cadat. f
 q̄ sūt elemosine corporales. folio. xlii.
 De q̄ sit faciēda elemosina. vtz d male aq̄ sit. ib.
 vtz d aq̄ sit ad taxillos possit fieri elemo. fo. xliii.
 vtrum p̄sone subiecte facere possint elemosinā d
 bōis dñoz sine licētia. ibidem.
 vtz clici debeāt dā elemosinā q̄ sibi s̄fluūt. ibidē.
 vtz p̄p̄i q̄orib⁹ ul⁹ m̄lionib⁹ dāda sit elemo. fo. xliii.

Tabula

Antrū locutorib⁹ sit elemosina danda ibidē
 Antrū aliq⁹ sibi met possit facere elemosinā. ibidē.
 vtz elemosine q̄ debet p̄ dñci possit dferri si pctō
 vtz ex earū dilatione patiat̄ defunctus. ibidē.
 De elemosina spūali z quot sunt. ibidē.
 De fraterna correctione: fo. xlv.
 Quibus incumbit fraterna correctio ibidē.
 vtrum peccator possit corrigere. ibidē.
 vtz secreta monitio deat pceder̄ publicā denūcia
 tionē. fo. xlvj. Atz religiosi peccēt pclamātes
 publice fratres in capitulo ibidem
 De ieiunio vtz cadat sub precepto ibidē
 Quot sūt z q̄ p̄sone a ieiunio absoluit̄. fo. xlvij.
 vtz p̄gunt et laborātes ieiunare teneāt. ibidē
 vtz fulētes nobiliū z alioz ieiunare teneāt. ibidē
 vtz p̄gnātes z nutrices teneāt ieiunare ibidē.
 Ad quē ptinet dispensatio ieiunij ibidē.
 vtz paupertas excusat semp a ieiunio ibidē.
 De temporibus ieiuniorum. fo. xlvij.
 de cibarijs sumēdis in die ieiunioz ibidē
 vtz in t̄pib⁹ ieiunioz sit semel comedēdū ibidē.
 De restitutōe vtz sit de necessitate salutis. fo. xlvij.
 vtz i furto z rapina sit restitutio faciēda ibidē.
 vtz q̄s accipiēdo res suas occulte furtū p̄mittat
 vtz q̄s p̄ re suaviolēt detēta possit aliā rē accipe
 vtz rapina sit gravis peccatū q̄ furtū ibidē.
 De usura vtz liceat aliq̄d recipere p pecunia mutu
 ata. fo. l. Atz ille q̄ dānū incurrit p mutatione
 pecunie possit illud repetere. ibidem
 vtz fauor obsequiū z mun⁹ a manu et lingua pos
 sint p pecunia mutuari. fo. li. Atz oīa q̄ lucrata
 sūt ex pecunia usuraria sint restituēda fo. liij.

Quō dān
 reb⁹ re
 vtz resti
 vtz ille q̄
 vtz acci
 vtz p̄f
 vtz licea
 Quō vē
 vtrum v
 rei vend
 vtz res
 vtz lice
 Desac
 Atz ex
 Quib⁹
 Que sūt
 Que m
 vtz poss
 liber in
 Que d
 Qui z
 Desac
 vtz mar
 vtrū in e
 la sit de
 fo. l.
 vtz poss
 Quot m
 possunt
 vtz cam
 ra facia
 vtz p̄f

Tabula.

Quo dānū illatū in psona et quo dānū illatum in
 rebus restituendum sit. ibidem
 vtz restituito sit sp faciēda et q res ē ablata. ib
 vtz ille q dānū ifert teneat sp restituere ibidez
 vtz accipiētes res i bello teneat restituere. fo. lviij
 vtz prescriptio semp valeat ibidez
 vtz liceat res vendere plus q valeat ibidez
 Quo veditio ē illicita ppter defectū rei ibid.
 vtrum venditor debeat semper dicere defectum
 rei vendende. fo. lv
 vtz res possint vendi fm p̄ctum loci. ibidem
 vtz liceat rem vendere plus q sit enipta ibid
 De sacramēto vñctionis extreme fo. lvi.
 Atz extrema vñctio sit sacramentū ibidem.
 Quib⁹ sit extrema vñctio ministrāda ibidez
 Que sūt materia ⁊ forma extreme vñctōis. ibidē.
 Que mēbra sunt inungenda fo. lvij.
 vtz possit extrema vñctio sepius iterari pro qua
 liber infirmitate. ibidez.
 Que dñt inqñ ab ifirmis de articul fidei. fo. lvij
 Qui ⁊ qñ sūt articuli ⁊ expositio eoz ibidem.
 De sacramēto matrimoni. fo. lxx.
 vtz matrimoniu sit sacramentum. ibidez.
 vtrū in eo grā pferat. ibid. Atz carnalis copu
 la sit de eēntia m̄ionij ibid. Quo spōsalia fiāt:
 fo. lxx. Quot mōis fiāt spōsalia. ibidem:
 vtz possint fieri sub conditione ibidem.
 Quot mōis dirimū spōsalia ibid. Quo tēpore
 possunt sponsalia contrahi. ibidez
 vtz carnalis copula per verba de futuro subsecu
 ta faciat matrimonium. fo. lxxi.
 vtz p̄sens⁹ ⁊ xba de p̄nti ad m̄ioniu reqrāt. ib.

Tabula.

vtz vni⁹ pligls pſſus ſufficiat ad mſionū. ibidē
 vtz non conſentiens poſſit aliā ducere ibidē
 vtz muti poſſint pſtrahere mſionū fo. lxiij.
 vtz per pcuratores poſſint mſionū pſhi ibidē
 vtz furioſi z amētes poſſint pſhere mſionū. ibidē
 vtz pſſus pditionat⁹ faciat mſionū. ibidē z fo. xl
 vtz alſi pſigū teneat alſi ſp reddet dbitū. fo. lxiij
 vtz vir teneat reddet dbitū vxori nō petēti. ibidē
 vtz vxor teneat reddere dbitū viro leproſo. ibidē
 vtz liceat petet dbitū a mulier mēſtruoſa. f. lxiij
 vtz licitū ſit petere dbitū a muliere pgnāte. ib.
 vtz ſacris tpi⁹ liceat petet dbitū aut reddet. ib.
 vtz q⁹libz vir cuilibz mulieri poſſit p mſionū co-
 pulari fo. lxxv. De mſionio clādeſtio z q⁹ mōis fiat
 Quot mōis ipedit mſionū pſhēdū ib. Cal⁹ q⁹
 impedit z dirimat pſctū mſionū in gñali. fo. lxxvij.
 vtz error pſone ipediat z dirimat mſionū. ibidē
 vtz error nobilitat⁹ z dignitat⁹ ipediat mſionū.
 vtz error pſāguinitat⁹ z hmoi ipediat mſionū.
 vtz pſionio ſuitut⁹ ipediat z dirimat mſionū. fo.
 lxxvij. vtz ſu⁹ poſſit mſionū pſhere ſine licētia
 dñi ſui. ibidē. vtz vir poſſit ſe facere ſuū iuita vxo-
 re. ibidē. vtz ſiliū pſionē mſis ſeq⁹ debeant aut
 priis. ibidē. De ipedimēto voti pſio q⁹ ſit votū.
 Ex q⁹ b⁹ hēat ſien votū. fo. lxx. vtz hō ſp tenet
 adimplere q⁹ vouit. ibidē. Que ſūt pſone q⁹ pnt
 vouere. fo. lxx. Ad q⁹ pſiet votoz diſpēſa⁹. ib.
 Quō votū mſionū ipedit z dirimat fo. lxxi.
 De ipedimēto cognatōis q⁹ ſit pſāguitas. ibidē
 vtz pſāguitas p gradus z lineas diſtinguat. ibidē
 vtz pſāguitas mſionū dirimat z ipediat. ibidē
 Quot grad⁹ excludūt a mſionio fo. lxxij.

De iped
 fo. lxxi
 petet m
 mendū m
 De publi
 Quō di
 vtrum in
 De cogn
 matrim
 Inter q⁹
 vtz cog
 rā. fo. lxx
 Que pſ
 Diſſerē
 Quō co
 Int⁹ q⁹
 lxxij.
 mſionū
 ibidē z fo
 propter
 Caſus
 Et rā p
 tem dim
 vtz mal
 vtz vir p
 lare. ibidē
 vtz ſiliū
 De diſp
 cum inſ
 vtz ſide
 vtz ſi d

Tabula:

De impedimēto affinitat[is] qđ sit affinitas ⁊ vñ cāf.
 fo. lxxiiij. vñ in affinitate sint grad⁹ ⁊ quō im-
 pedit mīrionū. ibid. Quō pcedendū est ad diri-
 mendū matrimoniu inter affines fo. lxxvi.
 De publice honestatis iusticia qđ sit fo. lxxvij.
 Quō differt ab affinitate et quo tpe causatur et
 vtrum impediāt matrimoniu ibidem
 De cognatione spūali qđ sit ⁊ quō causef: et quō
 matrimoniu impedit ⁊ dirimit fo. lxxvij.
 Inter q̄s psonas cognatio spūalis p̄trahit. ibid.
 vñ cognatio spūal trāseat ab vno coniū in alte-
 rū. fo. lxxx. De cognatōe legali qđ sit. fo. lxxxi.
 Que p̄sone pūt adoptaf. Quō sit adopta⁹. ibidē.
 Differētia inter adoptionē ⁊ arrogationē ibidē
 Quō cognatio legalis impediāt mīrionū ibidē
 Int̄ q̄s psonas cognat⁹ legal impediāt mīrionū. fo.
 lxxxij. De impedimēto criminis. q̄ sūt crimīa que
 mīrionū impediūt p̄hendū: ⁊ q̄ diuimūt iā p̄tractū
 ibid ⁊ fo. lxxxij. vñ vir possit vxorē dimittere
 propter crimen adulterij. ibidem.
 Casus in q̄b⁹ nō l̄z vxorē fornicatē dimittere. ibidē
 Atq̄ proprio iudicio possit vir vxorem fornican-
 tem dimittere. ibidem.
 vñ mulier possit vñ fornicatē dimittef fo. lxxxij
 vñ vir possit vxorē fornicatē p⁹ diuortii recon-
 llare. ibid. De filis legitimis ⁊ illegitimis. ibidē
 vñ filij illegitimi possint legitimari. ibidē.
 De dispari cultu vtrum fidelis possit contrahere
 cum infideli. fo. lxxxv.
 vñ fidel p̄uersus teneat ab infideli coniuge discedē:
 vñ si discesserit ab ea possit aliud mīrionū p̄here

ad mīrionū. ibidē
 ducere ibidē
 monū fo. lxxij.
 nū p̄hi ibidē
 de mīrionū. ibidē
 monū. ibid ⁊ fo. lxxij.
 der b̄bitū. fo. lxxij.
 on nō p̄cedū. ibidē
 i viro leproso. ibidē
 mētrua. fo. lxxij.
 allere p̄gnate. ibidē
 tū aut reddet. ibidē
 lxxij. mīrionū co-
 nio ⁊ q̄mōi fiat
 ū ib. lxxij. q̄b⁹
 gūali. fo. lxxij.
 mīrionū. ibidē
 ediat mīrionū.
 ediat mīrionū.
 nat mīrionū. fo.
 here sine licētia
 re suū iura vxorē
 eq̄ debeant aut
 tio qđ sit vñ.
 vñ hō p̄tēnef
 sūt p̄sone q̄ p̄t
 op d̄p̄tā. ibidē
 fo. lxxxij.
 agūitas. ibidē
 d̄st̄guat. ibidē
 impediāt. ibidē
 fo. lxxxij.

Tabula.

Atq; palis pcris q; phideltate soluat mrio. 15
 De impedimēto coactōis et qd sit met. fo. lxxvi.
 Atq; merus cadat i cōstantem virum. 16.
 Atq; plenus coact. tollat mriōnū. ibid.
 Atq; parētes possunt liberos suos cogere ad con-
 trahendum matrimonium fo. lxxviii
 De impedimēto ordiis. vtz sac ordo ipediat mri. 16
 Atq; in ecclia orientali impediatur. ibid.
 De impedimēto ligaminis quid sit. ibid.
 vtz mri credēs vtz suū eē mortuū possit nuber. 16
 Atq; pmi teneat eā recipe quē sic nuphit p scdō. 16
 De ipotētia coēdi vtz frigiditas mriū ipediat. 16
 Quod duplex ē causa frigiditatis. fo. lxxix
 Quō impedimētuz frigiditatis cognoscatur. ibid.
 De artatione mulieris. ibid.
 Atq; ipotētiaviri ad xginē mriōnū dtrinat. ibid.
 Atq; ignorās impedimētū pluz possit ab eo separ. 16
 De impedimento maleficiū. Atq; impediatur tol-
 lat matrimonium. 16.
 Unde maleficiū proveniat. ibid.
 Atq; maleficiū impedimentum possit per aliud
 maleficiū licite amoueri. ibid.
 Qd exorcismi ad illud amouēdū nō valeāt. fo. xcl
 Finit tabula.

Explicit Guillermus parisiensis sup septē sacra-
 mētis. Impressū parisi. pro Durādo grileri libra-
 rio iurato vniuersitat; parisiē. pmozate i vico ma-
 thurinoz in itersignio de lestrille faulxveau. An-
 no domini. Mille. CCC. nonagesimo tertio.
 Die tertia septembris.

in ecclesia
mesticus ac
electoribus
pvincia et
us apostolic
nus cōcessit
iurta ordina
les ipsi obtin
in lris apli
omibz et lūp
mā impō
ciēs quoties
Indulsi et
q cū carita
fuit et fieri
pmittis a
si sub bulla
san emanā

nationē pur
bis cōmissa
sigillo nostro

Mailer

Mailer

maioris rei
M. von K. 1111

Ink A 87

3

Dyalogus. Doctissimi viri
Guillermi epi parisiensis de sep/
ti se...

